Raftul Denisei

Yasushi Inoue

Cupa de cleștar

nuvele

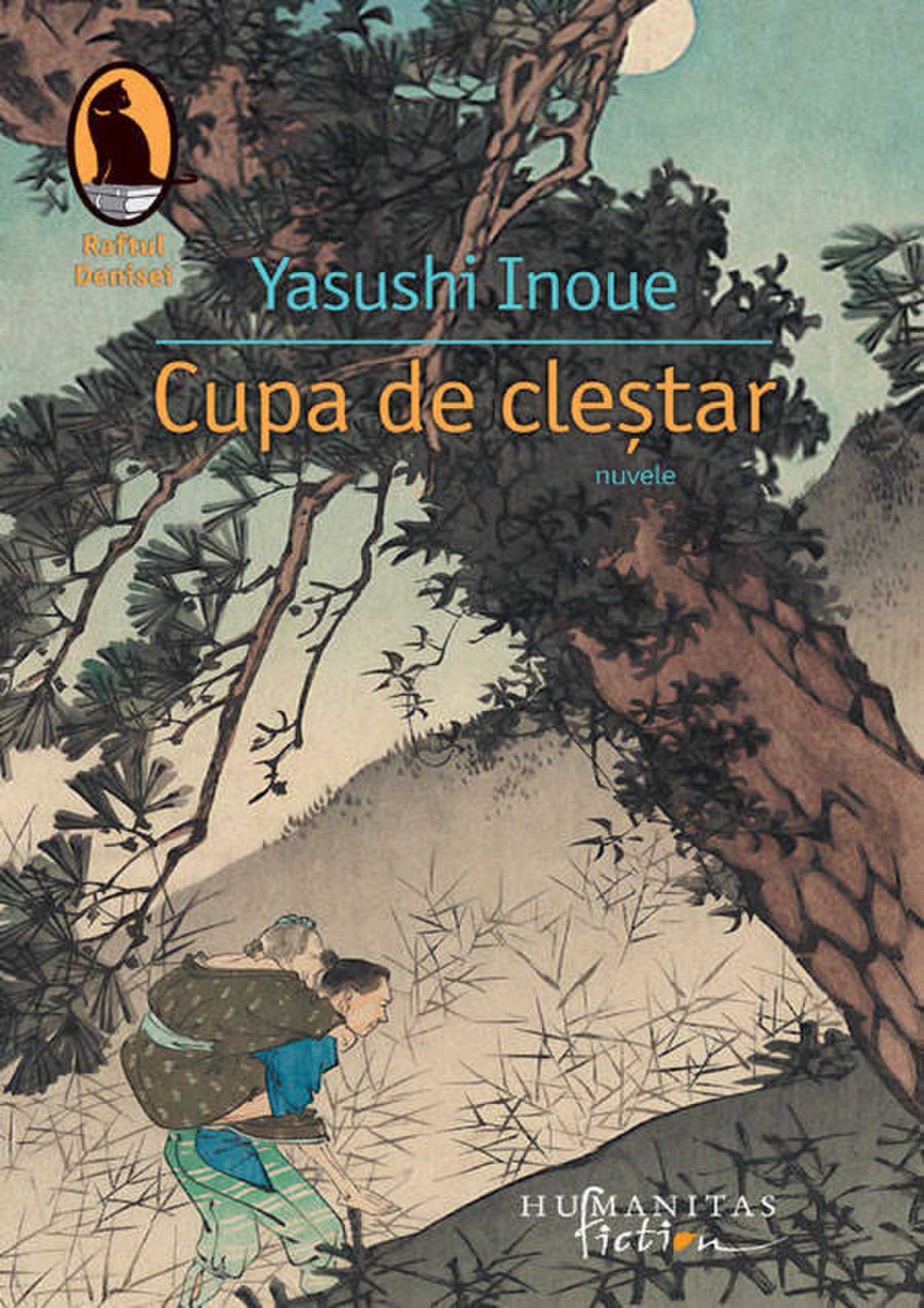

HUMANITAS fiction

Cuprins

Viața unui falsificator
Lupta de tauri
Cupa de cleștar
Obasute
Rododendronii din Hira
Viziunea
Drumul cu stații din nord
Traversarea spre Fudaraku

YASUSHI INOUE

Cupa de cleștar

Traducere din japoneză și note de
FLAVIUS FLOREA

HUMANITAS

Viața unui falsificator

(Gisakuka no shōgai)

Se scurseseră aproape zece ani de când familia Oonuki îmi făcuse propunerea de a scrie biografia pictorului în stil japonez Keigaku Oonuki. Eu acceptasem, fără să-mi respect însă promisiunea. În primăvara asta, am primit din Kyōto, de la membrii aceleași familii, un ferpar însoțit de o carte poștală de răspuns, prin care eram invitat la un oarecare templu zen, pentru cea de a treisprezecea comemorare a lui Keigaku, dar, ca să fiu sincer, nu-mi venea deloc să dau ochii cu ei. Oricum, din motive ținând de ocupația mea, tot nu m-am putut duce și, în consecință, am putut răsufla ușurat.

Cred că era prin anul Shōwa 17 1942 când Takuhiko, capul familiei Oonuki, negociase cu mine, pentru prima oară, să scriu biografia lui Keigaku, dar printre condițiile puse nu era inclusă și urgența; totuși, deoarece dorea neapărat să aibă cartea și s-o împartă celor prezenți la cea de-a șaptea comemorare, ne-am înțeles să termin manuscrisul astfel încât să poată fi tipărit până atunci. Numai că cea de-a șaptea comemorare a căzut în aprilie 1945, spre sfârșitul războiului, când, în agitația generală, nu ne ardea de biografia lui Keigaku, iar eu, aflându-mă încă în stadiul de strângere a materialului, a trebuit să mă opresc din lucru și am considerat convenția noastră ca anulată de la sine. După război însă, casa Oonuki a reluat legăturile cu mine și, cum timpurile se liniștiseră și nu mai aveam motive să amân la nesfârșit, am fost rugat să termin biografia cât mai repede. De atunci și până azi, am tot primit de la Takuhiko câte o carte poștală pe an, în care se interesa – insistând, contrar felului său de a fi, asupra urgenței – de progresul lucrării, iar eu, de fiecare dată, îi dădeam

un răspuns penibil de confuz, ca să salvez pentru moment situația.

Alegerea ca eu să mă ocup de treaba asta dificilă, biografia lui Keigaku, se explica prin faptul că țineam în acea vreme rubrica de arte plastice a unui ziar din Ōsaka și, prin natura profesiunii mele, mă întâlnisem de câteva ori cu defunctul, și se pare că acesta manifestase pentru mine mai multă simpatie decât față de reprezentanții altor ziare; în condițiile date, puteam să strâng mai ușor materialul necesar, mai ales că aveam, în calitate de critic de artă, relații în cercurile artistice, fiind astfel mai îndreptățit decât oricare dintre membrii familiei sau discipolii maestrului să-mi asum o asemenea sarcină.

Când am discutat chestiunea, am fost de acord fără a mă lăsa rugat, pentru că îmi plăceau atât personalitatea, cât și opera lui Keigaku Oonuki, și, dincolo de asta, mă gândeam că a-i scrie biografia însemna a face istoria cercurilor artistice din Kyōto, ba chiar din întreaga Japonie, iar pentru mine studiul evoluției acestor medii din perioada Meiji[1] încoace prezenta un real interes.

Dar obligația acceptată cu ușurință nu s-a dovedit atât de simplu de îndeplinit pe cât crezusem. Pentru început, m-am apucat să redactez cronologia, însă, fiindcă înainte de a se stabili, spre sfârșitul vieții, într-o vilă luxoasă din Kyōto, Keigaku schimbase după bunul său plac mai mult de zece locuințe în Kyōto și prin împrejurimi, și cam jumătate din timp și-l petrecuse călătorind după cum avea chef, era aproape imposibil să determini exact în care atelier sau la ce dată fuseseră pictate marile lui lucrări, atât de comentate în întreaga lume. Nu-mi rămânea decât să urmăresc etapele existenței lui de peste șaizeci de ani și să adun relatările unor pictori sau discipoli, negustori de artă, vânzători de materiale și accesorii, colecționari etc., însă, pe deasupra,

povestirile lor nu coincideau, deci treaba nu era atât de ușoară pe cât părea privită din afară.

În plus, Keigaku își pierduse la vârsta de cincizeci de ani soția, care îi fusese alături atâta vreme și la bine, și la rău, și apoi locuise împreună cu o servitoare bătrână, decedată la doi ani după el, și cu câte un discipol care cumula și postul de servitor. Discipolii se schimbau fără încetare, deoarece niciunul nu putea suporta pentru prea multă vreme caracterul dificil al lui Keigaku. Cel care ar fi trebuit să cunoască îndeaproape situația dispărutului, moștenitorul său, Takuhiko, după ce stătuse timp îndelungat în Franța și revenise în țară cu doar cinci ani înainte de moartea lui Keigaku, avea o casă la Tōkyō și, întru totul opus ca fire capriciosului său tată, nu prea întreținuse relații cu acesta, astfel că se poate afirma că nu se afla nimeni care să dețină informații detaliate despre viața lui personală. Trebuie să mai adaug că, din cauza caracterului său neșlefuit și total independent, Keigaku privise de obicei cu răceală cercurile artistice și își practicase izolat profesiunea, ceea ce crea noi greutăți în strângerea materialului biografic.

Nu avansasem cine știe ce nici cu redactarea cronologiei care ar fi stat la baza acestei biografii; ba căutând lucrări din perioada timpurie prin orașele înșirate de-a lungul coastei Mării Interioare Seto, din apropierea locului său de naștere, ba mergând să văd opere de valoare dinspre sfârșitul vieții artistului într-o mică așezare de țesători din Hokuriku, unde se adunaseră ca prin minune admiratori de-ai lui, abia umplusem vreo trei caiete cu însemnări, când războiul s-a întețit și am fost nevoit să-mi întrerup investigațiile la jumătate.

După război, cu sarcina asta descurajantă și tracasantă în față, deși consideram că, din moment ce acceptasem, ar fi trebuit să mă apuc de treabă, era destul să mă gândesc la asta, că îmi și pierea orice chef. În plus, am plecat pe neașteptate de la

ziarul la care lucram, m-am mutat la Tōkyō și m-am dedicat literaturii. Prins de noile mele preocupări, biografia lui Keigaku, lăsată de pe o zi pe alta, a rămas în stadiul incipient de cronologie plină de lacune și note fragmentare în câteva caiete.

Așa se prezenta deci situația; îmi dădeam seama că nici la cea de-a treisprezecea comemorare n-o să fiu gata și mă simțeam foarte jenat față de casa Oonuki din cauza repetatei amânări, însă când am avut ferparul sub ochi, mi-am propus să fac ceva chiar anul acesta, să dau un aspect mai închegat biografiei și, îndeplinindu-mi parțial obligația, să pot respira ușurat.

Iulie și august fiind o perioadă de călduri toride în care, oricum, nu prea am spor la lucru în domeniul meu, am plănuit să mă ocup de viața lui Keigaku și să mă retrag în satul meu natal, de la poalele muntelui Amăgi, în Izu. Am hotărât să lucrez zilnic până la amiază, urmând să completez mai târziu, toamna, la Kyōto, informațiile care îmi lipseau; în orice caz, vrând-nevrând, m-am pus pe treabă, ca să sfârșesc în linii mari manuscrisul.

În iulie am avansat destul de bine – am parcurs vreo zece caiete cu însemnări și relatări de călătorie și, pentru anii în care voiajele îmi erau cunoscute, am terminat notele privind operele importante, astfel că am reușit să duc la bun sfârșit cronologia vieții lui Keigaku, deși încă nu arăta destul de organizată. Odată cu primele zile ale lui august, am ales numai faptele demne de încredere și, evitând ca un gazetar supozițiile, cu ajutorul vechilor caiete i-am încheiat biografia din copilărie până în tinerețe – studiile făcute succesiv sub îndrumarea lui Isso Katakura, Gaho Yoshimizu și a altora, debutul cu lucrarea *Fericirea pierdută* la expoziția-concurs de pictură din anul 30 Meiji 1897, când a primit diploma de merit, lansarea sa ca inegalabil artist de geniu cu capodoperele din prima perioadă: *Nopțile albe, Vulpea bătrână,*

Zăpadă subțire și altele, apărute una după alta – dar aici, m-am oprit brusc din scris.

Ajungând cu relatarea la strălucita fază de înflorire artistică a tânărului Keigaku, inseram ici-colo informații dintr-un caiet de însemnări zilnice, unicul document olograf din acea epocă, până nu demult necunoscut. Era un jurnal pe care, la prima vizită făcută familiei Oonuki după război, mi-l dăduse Takuhiko spunându-mi:

— Am găsit ceva deosebit, poate-ți va servi în vreun fel.

Scris cu caractere fine pe hârtie japoneză, caietul consemna, în note fragmentare, evenimente dintre sfârșitul anului 30 Meiji 1897 și din vara lui 32 Meiji 1899 și constituia un material inestimabil în sine, dincolo de faptul că oferea un plus de cunoaștere asupra lui Keigaku. Fusese descoperit în casa Oonuki în momentul evacuării, găsindu-se într-o valiză chinezească din magazie împreună cu tot felul de hârțoage.

Din jurnal mi s-a părut foarte interesant faptul că acest pictor de geniu, arogant și orgolios, care nu se împrietenise cu nimeni în adevăratul înțeles al cuvântului, avea totuși pe atunci un prieten pe nume Shinozaki. Numele acestuia apărea în trei locuri, fiind și singurul menționat în afara celor ale membrilor familiei.

„Luând cu mine medalia de argint, l-am vizitat pe Shinozaki în Kitano[2] – toată noaptea am discutat bând sake”, scria undeva. Din context rezulta că era vorba de momentul când pictase *Scenă cu păuni* și obținuse o diplomă specială la expoziția Asociației Pictorilor din Kyōto. Nu era greu de imaginat că, având cu sine medalia de argint primită ca premiu, se dusese să-și împartă bucuria cu prietenul său apropiat și băuseră împreună sake, asta fiind noaptea triumfului tânărului Keigaku. Din moment ce sărbătorise fără rețineri evenimentul împreună cu Shinozaki,

trebuie să deducem că personajul îi era prieten intim.

Apoi, în altă parte, notase: „Shinozaki mi-a trimis o doradă în chip de felicitare. L-am căutat imediat în Shimotachiuri[3], dar lipsea – am scris mare pe *fusuma*[4] și am plecat”; ce anume scrisese nu se știe, se poate presupune că i-a comunicat motivul vizitei sau nu-i exclus ca, în semn de mulțumire pentru darul trimis, să fi improvizat vreo poezie în stil chinezesc, lucru pe care-l obișnuia în ultimii ani – toată povestea asta, deși destul de deplasată, prezenta pentru mine un mare interes ca amănunt pitoresc din tinerețea pictorului de geniu Keigaku.

Ultima însemnare în care era amintit Shinozaki suna astfel: „Shinozaki a plecat de dimineață de la Shōyama și a venit la Kyōto”. Însemnarea se afla către sfârșitul jurnalului și era datată 3 august, în vara lui 32 Meiji 1899. Numai că fusese inserată acolo fără nicio legătură cu contextul, și m-am gândit că s-ar putea să aibă un sens anume. Atunci când am văzut scris Shōyama, pentru prima dată mi-a trecut brusc prin minte, legată de Shinozaki, imaginea falsificatorului Hara Hōsen, prieten intim, după toate aparențele, al lui Keigaku.

Despre acest Hara Hōsen, un individ cu o existență sumbră și nefericită, autorul unor falsuri după Keigaku, mai știam câte ceva, dar în clipa când mi-am dat seama că, fără nicio îndoială, acel personaj aproape uitat între timp este Shinozaki, unicul prieten intim din tinerețe al lui Keigaku, m-a cuprins o emoție inexprimabilă.

Mi-am amintit că Hara Hōsen era, după câte auzisem, fiu adoptiv, și, cu toate că nu mă interesasem de numele familiei în care se născuse, știam că în locul lui natal, un mic cătun de pe malul râului Hino, aflat în mijlocul munților din lanțul Chūgoku, numele Shinozaki era foarte răspândit, așa că pentru prima oară mi s-a părut

indiscutabil faptul că Shinozaki și Hara Hōsen erau una și aceeași persoană.

Am lăsat deoparte lucrul la biografia lui Keigaku și, așezat într-un scaun de răchită pe veranda orientată spre sud, vreo două zile n-am făcut nimic altceva decât să privesc muntele Amăgi scăldat în lumina soarelui, care slăbea devreme odată cu sfârșitul verii. Mai degrabă decât imaginea strălucitoare de tinerețe a pictorului de geniu Keigaku, viața plină de greutăți a lui Hara Hōsen – de-abia atunci datele fragmentare privitoare la acesta îmi sugerau portretul ei în mare – îmi absorbea gândurile. Cuprins de nevoia nestăvilită de a medita asupra lui Hara Hōsen, contemplam nemișcat muntele.

Am auzit prima dată numele lui Hara Hōsen în toamna anului 18 Showa 1943, când, împreună cu Takuhiko Oonuki, am mers să trecem în revistă o serie de lucrări reprezentative din perioada de început a lui Keigaku, răspândite prin mai multe orașe și sate din vecinătatea Mării Interioare Seto, în prefecturile Hyogo și Okayama, în preajma locului său natal.

Am mers rând pe rând, conform unui program pe cinci zile, la Akashi, Kakogawa, Takasago, Himeji, Shikama, Aioi, Wake, Saidaiji și am vizitat casele unor colecționari. Deoarece Takuhiko le dăduse din timp de știre, am fost primiți cu ospitalitate mai peste tot și am putut vedea unele picturi din tinerețe, pe care nu le cunoșteam decât după titlu.

Urcam și coboram din tren în grabă, descinzând într-o serie de mici gări în care se simțea vag apropierea mării, din Harima până în Bizen, unde razele soarelui de toamnă se împrăștiau ca niște petale de flori pe pământul nisipos de o culoare albicioasă, caracteristic ținutului; am cutreierat astfel pe la casele unor vechi familii bogate care îl patronaseră pe Keigaku și ale căror nume le aveam notate în agendă. Conform programului, erau și

locuri unde nu prevăzusem să zăbovesc decât o oră-două și, împreună cu nerăbdătorul Takuhiko, am străbătut aproape alergând lungi drumuri prin păduri de pini sau prin orașe unde casele cu temelii de piatră se înșirau una lângă alta, dar era o vreme nici caldă, nici rece, tocmai bună să călătorești, vreme de toamnă târzie, așa încât doar transpiram ușor.

Scopul principal al călătoriei mele era să văd picturile, dar Takuhiko, de parcă ar fi venit cu mine anume ca să aducă mulțumiri puternicilor susținători ai tatălui său din timpul vieții, se tot oprea să asculte anecdote despre tânărul Keigaku, iar uneori, când dădeam de lucrări fără *hakogaki*[5], era pus să-l scrie. Takuhiko, a cărui fire îndărătnică i se citea pe fața cu sprâncene groase sub părul tuns perie, spunea:

— Ei, ia s-o punem în valoare!

Apoi, suflecându-și mânecile și arătându-și brațele vânjoase, deloc asemănătoare, după spusele lui, cu ale „aceluia care, trăind după bunul său plac, i se dusese vestea la Paris", începea să scrie cu niște semne mari, uimitor, asemănătoare cu ale tatălui său, Keigaku.

De la prima noastră întâlnire, mă interesase mult acest Keigaku al doilea, de aceeași vârstă cu mine, și, în scurt timp, am legat o prietenie lipsită de fasoane. După ce în străinătate dusese o viață foarte ușuratică, întors în țară, distracțiile îi deveniseră indiferente și, ca și cum s-ar fi schimbat brusc, nu îi mai păsa de aspectul exterior sau de gura lumii, ci doar privea uneori chiorâș, ca un străin, la ruinata Japonie postbelică, îmbinând în el îndrăzneala urmașului direct al unui geniu cu generozitatea unui copil de familie bună. Zvonurile care îmi ajunseseră la urechi până să-l întâlnesc erau incredibil de departe de realitate. Se pare că îl înconjura doar înțelegerea greșită manifestată de obicei față de fiul unei celebrități.

De la tatăl său moștenise un talent artistic ieșit din comun, însă umbla vorba că n-ar fi decât un leneș incapabil și, deși nu se purta ca un dandy și nici nu poza, se spunea că duce o viață scandaloasă de desfrâu. Deoarece moștenise o avere considerabilă, o reședință somptuoasă și o vilă, deși ocupația lui principală era aceea de sculptor, de fapt nu făcea nimic și nici n-avea nevoie să facă ceva. Până la sfârșitul războiului singura lui preocupare fusese doar biografia tatălui său și colecționarea splendidelor opere postume ale acestuia.

În cursul călătoriei de cinci zile cu Takuhiko Oonuki, am descoperit un fapt plin de interes, la care nici nu ne-am fi gândit măcar. Și anume că, aproape în fiecare casă, de parcă lucrurile ar fi fost aranjate, se găsea câte un Keigaku fals.

Prima dată când am întâlnit un asemenea fals a fost la Kakogawa, în bogata casă M., al cărei cap de familie murise de câtva timp.

În *zashiki*[6]-ul din spate, care dădea în grădina interioară, bine îngrijită, ni s-au arătat câteva lucrări ale lui Keigaku, și în momentul în care a fost desfășurat unul dintre suluri, o mică lucrare în stil *chagake,* al cărui *hakogaki* cuprindea titlul *Peisaj de toamnă din nordul capitalei,* mi-am dat seama pe loc ce era cu ea, iar Takuhiko, aflat alături, și-a întors imediat ochii spre mine și, fără voie, privirile ni s-au întâlnit. „Ce e? Ce-i asta?” întrebau ochii lui.

În ceea ce mă privește, eu știam că un colecționar din Kyöto posedă o lucrare identică cu aceasta, dar, după cum mi-a explicat ulterior, lui i se păruse imediat că picturii îi lipsea complet prestanța artei autentice. Oricum, în mod evident, era o imitație după un Keigaku, reproducând o fotografie văzută prin vreun catalog de expoziție. Pentru mai multă siguranță, am verificat la fața locului cu repertoriul de sigilii și, fără îndoială, în locul sigiliului din piatră al lui Keigaku cu

semnătura „Tekishintei”[7], fusese folosită o imitație din lemn, asemănătoare doar la prima vedere, căci comparându-le am găsit diferențe clare. Și tușul era diferit – exista chiar și un *hakogaki,* însă, bineînțeles, era tot o plastografie.

Interesându-ne, am aflat că provenea de la pictorul în stil japonez Hara Hōsen, prieten cu Keigaku, despre care nu se mai știa acum nimic, dar care locuise un timp la Kakogawa făcând comerț cu obiecte vechi, iar văduva, gazda noastră, avusese ocazia să-l întâlnească. Atunci Takuhiko, auzind acest lucru, exclamă:

— A, pe Hara Hōsen îl cunosc și eu! Nu mai știu bine când, oricum, copil fiind, îmi amintesc că l-am întâlnit de vreo două-trei ori. A fost în mod sigur prieten cu tata și obișnuia să ne viziteze, apoi am auzit că făcea falsuri după lucrările tatei și n-a mai fost primit la noi… da, era deci adevărat!

Începând cu acest caz din casa M. Din Kakogawa, în zilele următoare ne-au fost arătate un șir de Keigaku pictate de Hara Hōsen.

— Și ăsta e tot un Hara Keigaku!

— Da’ nu e foarte reușit? Mai să-ntreacă originalul!

Cam așa comentam, îi anunțam însă din capul locului pe colecționari, spre disperarea lor, că e vorba de falsuri. Printre ele se aflau contrafaceri ușor de recunoscut de la prima vedere, dar uneori și copii pictate cu artă, de o uimitoare asemănare. Le puteam discerne fără dubiu de operele originale ale lui Keigaku după calitățile lor plastice, dar, în afară de asta, la o examinare atentă, apăreau uneori neglijențe apreciabile.

Keigaku, în perioada mijlocie, când reprezenta iarba sau mușchii pe suprafața stâncilor, nu folosea niciodată puncte de culoare albă și verde, totuși au fost asemenea erori pe care le-am putut detecta din prima clipă; în stilul caracteristic de folosire a ultramarinului în partea de jos a zăpezii de pe Fuji vara, cum îi plăcea lui Keigaku să-l picteze, am

remarcat stângăcii care dovedeau limpede mistificarea. Falsurile își divulgau inevitabil, undeva, adevărata natură.

Toate cele văzute de noi doi, după modul în care fuseseră obținute, ieșiseră de sub pensula lui Hara Hōsen. În general, acest Hara părea destul de talentat și, în majoritatea cazurilor, executase el însuși nu numai lucrarea, bineînțeles, dar și semnătura, sigiliul, până și *hakogaki*-ul, iar dintre cele peste zece contrafaceri întâlnite în această călătorie, abia vreo două păreau făcute ca pentru vreun escroc de negustor de artă de la țară.

Cu alte cuvinte, prietenia lui Keigaku Oonuki era folosită ca un atu cu care le câștiga încrederea cumpărătorilor; spunându-le fie că îl primise de la Keigaku, fie că îl cumpărase ieftin, reușea de multe ori să le plaseze falsul. Sau, în unele cazuri, afirma că îl rugase pe Keigaku să picteze și, după ce trecea un timp, oferea lucrarea spre achiziționare.

Așa cum am mai spus, doar două erau situațiile în care se interpusese un veros negustor de artă necunoscut, dar, cu toate acestea, de aici rezulta clar că, pe lângă toate celelalte, într-o anumită perioadă Hōsen se asociase cu un escroc.

Pe parcursul călătoriei noi l-am numit pe falsificatorul Hara Hōsen când Hara Keigaku, când „moș Hara”. În mai mult de zece locuri am descoperit astfel de falsuri și, din discuțiile cu colecționarii, am căpătat informații fragmentare despre Hōsen. Toți avuseseră legături cu el pe când avea patruzeci-cincizeci de ani, perioadă în care se tot mutase din loc în loc prin regiune ca pictor oarecare de provincie; dar în ce măsură fusese el cu adevărat prieten cu Keigaku în tinerețea acestuia nu puteam decât să deducem din amintirile vagi ale lui Takuhiko.

Punând cap la cap relatările victimelor lui Hara Hōsen, rezulta că locuise câte o vreme prin mai fiecare orășel din preajma Mării Interioare în zona

vizitată de noi – trei ani la Aioi, doi ani la Shikama, patru la Wake, totuși nicăieri nu ajunsese să se stabilească măcar pentru cinci ani. Se poate trage concluzia că, în urma vreunui incident, rămânea lipsit de mijloace de trai și, nemaiputând să stea în oraș, era nevoit să se mute în altă parte. Faptul că își alesese mereu doar localități apropiate, fără să părăsească zona, se explica probabil prin aceea că, dacă ar fi plecat din ținutul unde Keigaku era atât de apreciat, s-ar fi descurcat mult mai greu.

În afara unui anume S., directorul unei întreprinderi din Wake care fabrica sake, Hōsen nu-și mai prezentase altcuiva soția. Am aflat că veniseră de multe ori împreună în vizită la acesta; ea era mică de statură, însă frumoasă, și câștigase în mod surprinzător încrederea tatălui actualului cap al familiei S.

— Mă întreb dacă nu cumva Hōsen făcea mai mult negustorie cu opere de artă decât să picteze. Eram copil pe atunci și nu-mi aduc bine aminte, dar când tata comanda lucrări unor pictori din Tōkyō, se pare că i se adresa lui Hōsen. Picturile din casă sunt mai toate obținute cu ajutorul lui, ne povesti domnul S., în vârstă de patruzeci de ani, care părea că nu se interesează cine știe ce de artă și care, în vremea studenției, fusese un faimos jucător de rugby.

— Orice s-ar zice, era foarte îndemânatic. A fost în stare să graveze până și sigiliul. Cu siguranță trebuie să existe prin casă și o sculptură de-a lui.

Și s-a dus să o caute, dar nu a reușit să dea de ea.

Ni s-au arătat apoi câteva lucrări ale unor pictori vestiți din Kyōto, procurate de fostul cap al familiei prin intermediul lui Hōsen, însă toate erau autentice. Printre ele se aflau și unele de mici dimensiuni, cum se plasează multe prin provincie, în schimb de o forță remarcabilă. Se putea deduce

de aici că Hōsen se bucura de suficientă încredere printre pictorii din Tōkyō.

— Pe scurt, Hōsen este specialist în Keigaku. În plus, a acționat cu precauție și nu a vândut niciodată două lucrări în același loc, spuse Takuhiko – și chiar așa era. Îți dădeai ușor seama că era foarte abil și inteligent.

După câte am putut afla, din cine știe ce motiv, Hōsen locuise în două rânduri doar la Kakogawa, a doua oară fiind, se pare, trecut de cincizeci de ani, iar prin anul 2 sau 3 Showa 1927–28 își încheiase șederea acolo și dispăruse din regiune. Sau, mai bine zis, de atunci nu se mai arătase amatorilor de artă din zonă.

În ultima zi a călătoriei, a cincea, ne-am întors de la Saidaiji și am tras la un han mic, însă renumit, din apropierea țărmului de la Himeji. Ne-am odihnit puțin și am mâncat pește proaspăt – doream să ne refacem după oboseala celor cinci zile de excursie. Dar, ca prin miracol, trecând prin *zashiki*-ul *ryokan*[8]-ului, am descoperit în *tokonoma*[9] un peisaj pictat de Hōsen. Semnătura se putea citi clar, „Hōsen”, scrisă cu caractere apropiate de cele de tipar, și erau aplicate două sigilii: „Kankotei”[10] și „Hōsen”.

Din cauza oboselii poate, întâlnirea întâmplătoare cu această lucrare a lui Hōsen ni s-a părut extrem de neobișnuită.

— Fantastic câte legături există cu pictorul Hōsen! a remarcat Takuhiko.

— Nu s-a demascat oare de astă dată? Nu poate fi un fals după el însuși.

Flecărind astfel, rămași mai departe în picioare ca în momentul intrării în *zashiki,* priveam fix la sulul din *tokonoma.* Într-adevăr, văzusem câteva falsuri după Keigaku pictate de Hōsen, dar acum dădeam pentru prima oară de o lucrare semnată chiar cu propriul său nume.

— Nu e rea deloc, nu-i așa?

— Ar fi imediat acceptată la expoziția anuală a Colegiului Imperial de Arte! spuse, cu o figură oarecum surprinsă, Takuhiko.

Sincer vorbind, era cel puțin cu totul altceva decât lucrările găsite în *tokonoma* prin *ryokan*-urile din zona aceea, proaste și despre care nu se știa nici de către cine sunt pictate. Subiectul era cât se poate de banal, un vârf înalt de munte învăluit în cețuri, redat în stil *nanga*[11], dar Hōsen semnase cu numele lui și pictase cu acuratețe; când o priveai, te impresiona într-un mod aparte.

— Are o atmosferă unică, a constatat și Takuhiko în momentul acela și, fără îndoială, suprafața desenului chiar emana ceva ieșit din comun. Desigur, nu era de așteptat ca unui ochi care văzuse câteva din capodoperele lui Keigaku să-i pară remarcabilă, dar spiritul ei însingurat și auster dădea doar prin el însuși severitate lucrării.

— Așa… Copac *desfrunzit, car*evasăzică… a exclamat Takuhiko după un timp, fără să-și mai poată stăpâni emoția, și s-a apropiat ca să vadă mai bine, după care s-a îndreptat către scaunele de răchită de pe verandă; ecoul cuvintelor rostite – *Copac desfrunzit* – îmi transmitea în acea clipă o senzație de răceală într-un acord straniu cu conținutul tabloului.

Ne-am petrecut ultima seară a călătoriei bând câteva sticle de sake. Și discuția, de la capodoperele din perioada timpurie a lui Keigaku văzute în cursul săptămânii, a ajuns repede la Hōsen.

Am tras amândoi concluzia că, oricum, faptul că nu pictase decât tabloul ăsta nu era un argument că n-ar fi avut talent.

— Prostul!… Decât imitațiile astea de doi bani după taică-meu, n-ar fi fost mai bine să-și fi pictat propriile lucrări?

Privind cu coada ochiului spre sulul din *tokonoma,* Takuhiko își ridică mânecile de la *yukata*[12] și duse cupa la gură.

— Poate că vindea mai bine falsurile!

— Probabil! Plasa mai ușor *Copacul cu sufletul picurând* decât *Copacul desfrunzit.*

— La urma urmei, ce fel de om era? îți mai amintești?

Aș fi vrut să mai aflu câte ceva despre falsificatorul acesta, care îmi trezea o oarecare curiozitate.

— Nu-mi aduc aminte mai nimic. Eram mic și nu l-am întâlnit decât foarte puțin, pe undeva prin vestibulul casei. Da, chiar așa, pe atunci taică-meu trebuie să fi avut cam patruzeci de ani, iar eu vreo șapte-opt…

Și Takuhiko povesti ce-i rămăsese întipărit mai bine în memorie.

Nu îi mai apărea clar locul, probabil era ceva ce aducea a sală de expoziție; pe podea, Hara Hōsen stătea prosternat, cu fruntea lipită de pământ, iar Keigaku se afla în fața lui: „Ridică-ți capul și privește în ochii mei!”

Takuhiko reținea vag că parcă strigase ceva în genul ăsta. Keigaku era cumplit de furios și repeta răcnind aceleași lucruri, fără ca Hōsen să-și înalțe capul, orice i s-ar fi spus. Takuhiko nu mai știa ce înfățișare, ce expresie avea, însă în sufletul lui de copil simțise o milă profundă pentru acel personaj.

— Cred că descoperise vreun fals și, cum tata era un impulsiv, explodase într-o clipă, fără să se sfiască de ochii lumii. Scena nu se desfășurase acasă, ci în sala de expoziții a unui mare magazin, a unei galerii sau chiar a unui templu, și presupun că Hōsen fusese prins de tata. Bănuiesc că, în mare, așa a fost. E posibil ca și cu prilejul ăsta tata să-i fi dat ceva bani. Dacă s-a întâmplat chiar așa, e un subiect demn de o *naniwabushi*[13].

Takuhiko râdea, dar, în realitate, se pare că Keigaku îi dăduse diverse sume lui Hōsen, și nu de puține ori. Reținea fără dubiu că auzise asta la un moment dat și de la maică-sa, și de la Keigaku, iar în celelalte două ocazii despre care își amintea vag

că se întâlnise cu un personaj ce ar fi putut fi Hōsen, acesta sau venise să împrumute bani de la Keigaku, sau fusese chemat și luat la rost, oricum, din modul lui de a se întoarce spășit acasă cam așa ceva dedusese copilul Takuhiko trăgând cu ochiul la ce se întâmpla.

— Probabil că atunci când l-am văzut prosternat n-a fost ultima dată când a apărut înaintea tatei. De pe vremea când am intrat în școala medie n-am mai auzit ca Hōsen să fi venit din nou pe la noi, iar tata vorbea ca despre o istorie veche că printre prietenii lui de odinioară se găsise și un netrebnic.

În seara aceea am băut sake până târziu în fața picturii lui Hara Hōsen și tot acolo am și dormit.

*

A doua oară când am dat de numele lui Hara Hōsen era în primăvara lui 1945, la vreun an și jumătate după călătoria cu Takuhiko Oonuki prin orășelele de pe malul Mării Interioare Seto. Mersul războiului se schimbase complet în acest interval și, în țară, viața, sufletul oamenilor, până și natura, crunt devastate, deveniseră de nerecunoscut.

Cu ajutorul unei cunoștințe, coleg la ziarul unde lucram, mi-am evacuat familia – mama, soția, care avea o constituție fragilă, și cei doi copii mici – într-un sat de munte aflat aproape de creasta lanțului Chūgoku. Foarte retras, pierdut literalmente în munți, locul se găsea în prefectura Tottori, la mică distanță de punctul comun de frontieră cu prefecturile Okayama și Hiroshima. Oricum s-ar fi sfârșit războiul, aici zilele continuau să curgă liniștite încă din cele mai vechi timpuri.

Pentru început, am făcut o vizită de recunoaștere la sfârșitul lunii martie; nu aveam decât o relație acolo, o singură persoană de încredere, pe nume Senzō Onoe, un cunoscut al colegului meu de la ziar.

Din gara Santen de pe linia Hakubi erau până acolo aproape patru kilometri de drum abrupt de munte, greu de parcurs de unul singur, și a trebuit

să străbat două mici trecători. Cătunul se găsea pe un platou atât de neted, că parcă s-ar fi întins pe spinarea muntelui, de unde se deschidea în cele patru zări o largă perspectivă. Razele soarelui, miresmele purtate de vânt erau cu totul altfel decât în lumea de jos. Pe platoul acela larg se aflau risipite vreo cincizeci de case. Lumina scălda totul, aveai impresia că în întreg cătunul n-ai să găsești nici măcar o palmă de loc cu umbră. Pe podișul ăsta am avut pentru prima oară senzația de ploaie de lumină. Și chiar prin mijlocul platoului, deși nu prea se puteau distinge amontele și avalul, curgea spre nord un râu puțin adânc, lat de vreo zece metri.

Senzō Onoe, îmbrăcat într-un soi de salopetă numită *noragi,* m-a condus să văd Casa de întruniri a tinerilor, care era de închiriat – de fapt, era construită aproape la fel ca o casă țărănească obișnuită, și am hotărât imediat să-i aduc pe ai mei acolo. Iar în noaptea aceea am stat pe capul familiei Onoe. Localnicii din cătun aveau toți o statură impozantă, cum nu se vede prin alte părți; fiecare gospodărie ținea câte două-trei vaci, iar casele aveau construcții ample, în stil antic. Familia Onoe era cea mai veche din sat, iar casa lor se înfățișa mai spațioasă și mai înaltă decât celelalte. Am dormit într-un *zashiki* separat de debaraua pentru haine printr-o ușă făcută dintr-o singură scândură de cedru.

În mod curios, în acest *zashiki* tocmai *tokonoma* era de dimensiuni mici și în ea am descoperit o pictură a lui Keigaku Oonuki reprezentând o vulpe cu capul întors către privitor de sub niște flori de bujor. „Ia te uită!” – mi-am zis. Nu se potrivea în *tokonoma* unei ferme de munte, oricât de înstărită ar fi fost ea.

— Ce lucru minunat se află aici! i-am spus stăpânului casei, om la vreo cincizeci de ani și care nu părea să aibă nici cea mai mică legătură cu tabloul.

— Mda, nu e deloc un lucru pe potriva mea – și pe fața-i negricioasă, de om simplu, i s-a ivit o timiditate inexplicabilă, dar în sat la noi a stat prietenul cel mai bun al pictorului Keigaku, a spus Senzō Onoe.

— Cum se numea? am întrebat.

— Hara Hōsen, și picta și el, da' acum câțiva ani, în '41, a murit. Era de prin partea locului și spre sfârșitul vieții s-a întors aici.

Am priceput fără să mai cer alte explicații. Surprinzător mi se părea faptul că Hara Hōsen era originar din satul ăsta. Și aflând că încetase din viață de câtva timp, deși era un necunoscut pentru mine, am încercat o oarecare emoție. Falsificatorul Hara Hōsen trecuse pe lumea cealaltă la doi ani după Keigaku.

În seara aceea i-am scris la Kyōto lui Takuhiko Oonuki, pe care îl bănuiam preocupat zi și noapte cu evacuarea enormei opere artistice lăsate de Keigaku, despre faptul că falsificatorul Hara Hōsen murise deja și că noi ne vom refugia în locul lui de baștină, ceea ce constituia o stranie coincidență.

Cam cu vreo lună mai târziu, când i-am instalat în cătun, în desișul din spatele Casei de întruniri a tinerilor, în care urmau să locuiască cei patru membri lipsiți de apărare ai familiei mele, se deschideau florile violacee de *akebi*[14]. Deși ne aflam la sfârșitul lui aprilie, era încă frig, iar apa din pârâul din fața casei era la fel de rece ca iarna.

După ce mi-am instalat familia, m-am întors cam pe 5 ale lunii la Ōsaka, dar până atunci i-am făcut o vizită de politețe primarului satului, a cărui casă o egala în vechime pe cea a lui Onoe. Și, pentru a doua oară în acel sat, am descoperit în *zashiki*-ul casei un fals al lui Hara Hōsen după Keigaku. Era o pictură splendidă, de cincizeci și cinci de centimetri lățime, intitulată *Flori și păsări.*

Bineînțeles, nici la Onoe, nici la primar n-am pomenit nimic despre secretul lucrărilor. În momentele acelea de răscruce pentru țară, nu eram câtuși de puțin dornic să mai fac sânge rău unor oameni ferm convinși că picturile îi aparțineau lui Keigaku. M-am gândit că falsurile lui Hōsen după Keigaku nu vor ieși în vecii vecilor din satul acela din creierii munților și că sute sau mii de ani vor ajunge din generație în generație la niște oameni care nu vor ști nici măcar numele lui Keigaku. Și oricare ar fi viitorul țării, așa vor sta lucrurile. Asta era valabil pentru momentul respectiv, dar mie mi se părea că era vorba de o eternitate. Durerea de a-mi încredința familia în asemenea vremuri bunelor sentimente ale unor oameni necunoscuți dintr-un loc unde călcam pentru prima dată îmi schimbase cu totul, într-un an și jumătate, atitudinea față de acele falsuri.

Până în august, la sfârșitul războiului, mi-am mai vizitat acolo familia de trei ori. În ultima dintre aceste ocazii, am fost să văd și pentru alt coleg de la ziar o casă liberă din sat. M-a condus o bătrână țărancă adusă de spate, care o avea în grijă. Casa se găsea pe panta unei coline joase – o ușoară ondulație a terenului din partea de sud, la cea mai mare înălțime din tot satul, față de care era oarecum izolată. Și, în mod neașteptat, am aflat atunci din spusele bătrânei că acolo locuise Hara Hōsen. Deși trecuseră aproape patru ani de la moartea lui, casa fusese lăsată în părăsire.

Arăta atât de dărăpănată, încât ezitam să-i trec pragul. Nu-i aparținuse inițial lui Hōsen; el revenise aici în anul incidentului manciurian și o cumpărase pe nimica toată. De fapt, Hōsen se născuse într-un mic cătun, ținând de același sat, aflat la un *ri* distanță. Cum relațiile sale cu fratele mai mare, care moștenise ce mai rămăsese din locuința familiei, erau proaste, când s-a întors în sat nu s-a dus în cătunul de baștină, ci a obținut casa asta.

— Familia lui ce face? am întrebat-o pe bătrână, părându-mi-se ciudat că după moartea lui casa rămăsese goală.

— De nevasta lui vorbiți? A șters-o! mi-a răspuns ea ca despre ceva lipsit de importanță.

— Cum așa „a șters-o”?!

— S-o fi săturat, după câte se pare. A stat trei ani cu moș Hara aici, dar cu prilejul unei sărbători a plecat la Shōyama, la casa părintească, și n-a mai venit.

Se dusese și el s-o ia înapoi, încercaseră să intervină și niște vecini îngrijorați, însă până la urmă nu s-a mai întors. Fiindcă inițial, din cine știe ce motive, Hōsen fusese adoptat și înscris în registrul de stare civilă al casei Hara, atâta timp cât nu-și ștergea numele din registru nu putea obține divorțul oficial, iar cum în familia ei n-a găsit nimeni nimic de zis, au rămas în final să trăiască separat.

— Când moșul a murit, o fi apărut și nevastă-sa. Oricum, e posibil să fi venit cu ocazia înmormântării, dar până atunci n-a mai dat nici măcar o dată pe aici.

— Cam câți ani să aibă?

— Moșul a murit la șaizeci și șapte sau șaizeci și opt de ani, nevastă-sa era cu vreo zece ani mai tânără; acum o fi trecut de șaizeci. Am auzit că stă în Shōyama, pe capul unor rude.

În ultima perioadă a vieții, Hōsen se întorsese în satul său și își sfârșise zilele acolo; din spusele bătrânei, de asemenea, reieșea că epoca aceea fusese pentru falsificator foarte întunecată, sugerând gradul său extrem de decădere.

Am intrat încălțat cu *zori* în casa goală, lăsată în paragină, și, fără un motiv anume, am deschis un dulap aflat lângă vatră. Era plin de resturi de obiecte, acoperite de praf și de pânze de păianjen. Întinzând gâtul într-acolo, ca și mine, bătrâna a ales câteva farfurioare din dulap, spunându-mi că sunt încă bune.

— Pe astea le folosea moș Hara când făcea artificii.

Le-a șters de praf, ca și cum ar fi vrut să le ia acasă, și le-a pus pe pervaz.

— Artificii?… am repetat eu.

— Da, făcea aici artificii.

— Tot ce se afla acolo erau ustensile pentru artificii, îmi spuse, și trase cu un băț resturile din dulap răsturnându-le pe *tatami*-ul rupt. Un nor de cenușă neagră amestecată cu praf se ridică în aer.

— E și praf de pușcă, de-asta nu vrea nimeni să facă aici puțină curățenie!

Și întorcea liniștită cu bățul lucrurile de pe o parte pe alta. Scoase de acolo vreo trei-patru jumătăți de mingi de cauciuc, care dădeau impresia că avuseseră în ele praf de pușcă, deoarece pe fundul fiecăreia se găseau urme dintr-o substanță galbenă. Un fel de forme pentru artificii sferice, pungi de hârtie crăpate din a căror burtă se revărsa un praf negru, apoi niște granule greu de identificat, niște bulgări servind poate la frământarea și solidificarea pulberii negre, farfurioare pentru pictură, pensule, spatule, perii, teancuri de hârtie japoneză, mojare – cam astfel de obiecte zăceau risipite pe jos.

Era surprinzător pentru mine să aflu că Hara Hōsen fabricase artificii. M-am îndreptat spre intrare și, în *doma*[15], amestecate cu coji de orez, se aflau împrăștiate, de nici n-aveai unde să calci, vechituri asemănătoare cu cele din dulap. Bătrâna mi-a explicat că Hōsen folosea cojile de orez în bilele de artificii care se lansau.

— Aici se așeza moșu’ când făcea artificii!

Uitându-mă într-acolo, am zărit dincolo de *doma* un spațiu care la alte ferme ar fi servit drept staul, realmente sumbru, în mijlocul harababurii de lucruri distruse, masa joasă de lemn și trunchiurile de copac, pe care probabil obișnuise să stea, fuseseră nu cu mult în urmă locul lui de lucru. Deasupra ramei unei mici ferestre, singura prin

care intra puțină lumină, erau așezate un cântar cam stricat și câteva borcane cu substanțe, iar de bârna de sus se aflau agățate mai multe talismane împotriva incendiilor.

Cum nu era deloc ușor să cureți casa, așa încât să fie iar locuibilă, de îndată ce am călcat înăuntru am renunțat la ideea de a o recomanda prietenului meu.

Câtva timp am rămas așa, în mijlocul cumplitei dezordini din *doma,* privind lung spre colțul întunecat, unde fusese atelierul de fabricat artificii. Nu reușeam deloc să-mi închipui înfățișarea lui Hōsen, dispărut fără ca eu să-l fi cunoscut, dar pentru prima dată mi-a apărut în minte imaginea lui în chip de animal nemișcat, ghemuit în penumbră ca într-un ascunziș.

Oare stătea pe trunchiurile de copac, întors către masă, și măsura cu cântarul pulberile negre, roșii și galbene? Din spatele lui, razele de soare de afară pătrund oblic, desenând un model cu dungi. Aerul din jurul fâșiilor de lumină e rece și întunecat. Fără îndoială, imaginea lui Hōsen din această casă era mai jalnică, mai lipsită de orice speranță de salvare și mai tenebroasă decât cea a falsificatorului Hara Hōsen.

„Hm, e ceva respingător aici”, m-am gândit. Și în aceeași clipă mi-am amintit atmosfera stranie din *suiboku*[16]-ul lui Hōsen, văzut împreună cu Takuhiko Oonuki în *ryokan*-ul din Himeji. Fără îndoială, același spirit plutea pe suprafața *suiboku*-ului, totuși cel care umplea casa goală de aici era lugubru, mai sordid și mai apăsător.

Când să plecăm, am făcut un ocol și spre ușa din spate, și atunci bătrâna mi-a arătat:

— Uite, mormântul lui moș Hara.

În spatele casei se întindea un mic loc liber, terminat cu o râpă de vreo patru metri, și aproape de buza râpei se afla o piatră de mormânt banală, pe jumătate năpădită de buruieni. Dincolo de mormânt se deschidea o priveliște largă. În

depărtare se zăreau câteva creste de munte ca niște valuri, în pantă lină, iar mai aproape, casele cătunului, mici ca niște jucării, presărate ici colo pe platou, fiecare cu pâlcul ei de copaci în spate. Era aprilie, dar nu arăta a primăvară. Întregul peisaj părea scufundat în adâncul rece al unei ape.

În seara aceea am aflat mai multe amănunte de la Senzō Onoe, atât de greoi la vorbă, despre ultimii ani de viață ai lui Hara Hōsen în sat.

După spusele lui, Hara Hōsen și nevasta sa Așa au venit să locuiască aici în anul izbucnirii incidentului manciurian, aproape numai cu ce aveau pe ei. Fără niciun fel de bagaje, în schimb se pare că el dispunea de o oarecare sumă de bani; a găsit liberă casa numită de cei din sat „casa de sus", ai cărei ocupanți de dinainte muriseră pe rând de o boală de plămâni, și, cumpărând-o pe nimica toată, a dat cât i s-a cerut și a plătit-o pe loc.

Imediat după ce se mutase, Hōsen vânduse sulurile așa-zis pictate de Keigaku primarului, lui Onoe și altor câteva familii din cătun. Cum Hōsen plecase din sat înainte de a împlini doisprezece ani, spunând că se face pictor, și nu mai dăduse pe acolo decât o dată sau de două ori până la întoarcerea lui definitivă, aproape nimeni nu-i cunoștea caracterul. Cândva, demult, ajunsese într-un rând până în sat zvonul că ar fi devenit un mare pictor în Kyōto și Ōsaka, așa că sătenii, când venea vorba de el, își închipuiau că ar fi reușit în viață. Și de aceea, când, la bătrânețe, s-a întors arătând atât de jalnic, oamenii au fost oarecum mirați. El le-a povestit însă că, în ultima vreme, avea dureri la mâna dreaptă din cauza reumatismului și nu mai putea face lucruri delicate, cum ar fi pictura, așa că, terminându-și economiile, a revenit la țară.

După ce s-a instalat, nu s-a ocupat de nimic în mod special, totuși, din când în când, ducea sau aducea suluri pictate sau antichități la Yonago,

Okayama, Tottori, astfel că își continua comerțul cu obiecte de artă, deși la scară mică.

Hōsen n-a făcut sătenilor o impresie rea, nici necazuri nu le-a pricinuit, iar ei îl numeau „Hōsen-san” cu un oarecare respect; treptat, plecările lui s-au rărit și în sat s-a răspândit zvonul că se ocupă cu praf de pușcă – de fapt confecționa baghete de artificii pentru un magazin de jucării din Yonago – și de pe atunci a început să i se spună „moș Hara”.

Bineînțeles, fabrica artificiile clandestin. Se pare că se ocupa de praful de pușcă încă de pe vremea când se stabilise în cătun; s-a stârnit mare vâlvă o dată când, noaptea târziu, chiar deasupra casei lui, a zburat o minge de foc, ca să se afle apoi că fusese o stea căzătoare lansată de el, ceea ce i-a uimit teribil pe săteni.

La trei ani. După venirea lui aici, în urma unei explozii a prafului de pușcă, Hōsen a rămas fără trei degete de la mâna dreaptă.

După accident, și-a pierdut brusc popularitatea în sat, contribuind la asta și aversiunea, localnicilor față de îndeletnicirea lui neplăcută. Dar, în ceea ce-l privea, în mod bizar, el și-a schimbat sfidător atitudinea și artificiile pe care până atunci le confecționa în secret a început să le facă oarecum pe față.

Oamenii din sat nu se prea apropiau de casa lui, totuși, când se aventurau uneori să arunce o privire, îl vedeau așezat în staulul transformat în atelier și ocupându-se cu tot felul de artificii de jucărie, comandate probabil de la Yonago.

Cam la jumătate de an după ce și-a pierdut degetele, s-a petrecut incidentul separării de nevastă-sa, Așa. Atunci, Senzō Onoe n-a rămas nici el indiferent și s-a dus în chip de intermediar la casa familiei ei din Shōyama să-i mijlocească întoarcerea, dar Așa a continuat să refuze; și alți vecini au mers pe rând la Shōyama – în zadar. În cele din urmă, Hōsen a spus că, dacă ei îi e atât de neplăcut să se întoarcă, nici el nu mai insistă. Nici

sătenii n-au dezaprobat cu totul gestul Asei de a-și părăsi soțul lângă care stătuse atâția ani. Mâna lui dreaptă arăta groaznic fără cele trei degete, iar în timp ce lucra cu praf de pușcă în atelierul întunecos avea ceva sumbru în înfățișare, ceva care trezise chiar și aversiunea propriei soții.

Desigur, fiind vorba de o ocupație clandestină, nu o putea practica chiar deschis, cu toate astea, de când se apucase de artificii, se pare că Hōsen o ducea mai bine cu banii, deoarece a început să ofere contribuții pentru repararea și construcția de drumuri sau să le dăruiască celor din împrejurimi sume destul de mari, de condoleanțe sau cu ocazia sărbătorilor. O dată, poliția a prins ceva de veste și a fost dus la postul din orașul vecin, unde el știe ce le-o fi spus, căci se pare că n-a plătit nici măcar amendă, văzându-și apoi de ale lui la fel ca înainte, tăcut, în camera aceea întunecoasă.

Așa a trăit el timp de aproape zece ani, în singurătate, până când a murit, în anul 16 Shōwa 1941, Totuși, în ultimii trei ani, poate pentru că strânsese ceva bani, deși mai era văzut uneori lucrând, foarte des stătea pe verandă așezat sau lungit, fără nicio treabă. Cu toate astea, vara, rugat de tinerii din cătun, făcea artificii după cum i se cerea și se mai alegea cu câte un câștig. Și când era chemat, mergea el însuși în satul vecin cu artificii de fabricație proprie și le lansa la sărbătorile de vară; spre deosebire de satul lui, era primit acolo cu exclamații pline de căldură: „Moș Hara! Moș Hara!”

Modul în care a murit Hōsen a fost de-a dreptul îngrozitor. În dimineața când lungile ploi de toamnă s-au potolit, vecinilor dintr-o casă aflată la vreo sută de metri depărtare li s-a părut ciudat că nu-l văzuseră deloc de două-trei zile și, când s-au dus până acolo, l-au găsit în *doma,* prăbușit cu fața în jos. Căpătase deja răceala și rigiditatea cadaverică de după scurgerea mai multor ore de la

moarte. Cauza decesului a fost o hemoragie cerebrală.

Interesant e însă că, exact înainte de a muri, încercase să mai ia pensulele în mână. În *nando*[17] se afla așternută o cuvertură de lână pusă în două și peste ea erau așezate în ordine câteva godeuri, iar alături, pe capacul cutiei cu piatra de tuș, cinci pensule cu vârfurile aliniate. Chiar în mijlocul păturii era întinsă o hârtie albă nouă, pe care nu era desenat nimic.

Deci, tocmai se pregătea să picteze, când și-o fi adus aminte de ceva, a coborât în *doma* și aici s-a prăbușit, rămânând așa cum îl găsiseră.

— În ultimii ani, mai picta oare Hōsen-*san*? l-am întrebat pe Senzō Onoe.

— N-a mai pictat nimic. Fiind totuși pictor la origine și având poate presentimentul morții, i s-o fi făcut dor. Dar chiar să fi vrut să picteze, fără trei degete la mână, n-ar fi izbutit nimic valoros, mi-a spus el.

Fusese ultimul gest al falsificatorului și m-am simțit oarecum tulburat de povestea asta. Era vorba de o hârtie de desen pregătită, deși neatinsă de pensulă, și mi s-a părut – de ce oare? – că Hōsen avusese atunci intenția să picteze cu adevărat. Încercase să se înconjoare de toate materialele necesare. Când sfârșisem de ascultat povestirea despre Hōsen și mă ridicam să plec, Senzō Onoe mi-a spus, ca și cum tocmai și-ar fi amintit:

— La dumneavoastră acasă, în dulapul din *nando,* se află în mod sigur ceva scris de moș Hara. Cred că ceva despre artificii. Tinerii l-au găsit la înmormântarea lui și, zicându-și că ar mai putea servi vreodată, l-au pus la păstrare în Casa de întruniri.

Nu mă atinsesem de acel mic dulap din *nando* de când închiriasem Casa de întruniri a tinerilor. Nu știam ce anume, dar trebuiau să se fi aflat acolo lucruri care aparținuseră acestora.

M-am întors acasă și m-am uitat în dulap. Era plin cu hârțoage – caiete cu contribuții pentru sărbători, note de la adunările tinerilor, ciorne de discursuri – și printre ele am găsit un caiet din foi de hârtie japoneză din orez legate laolaltă, pe a cărui copertă fusese scris îndemânatic, cu pensula: *Principii generale ale regulilor de preparare a artificiilor.* Titlul suna impozant, dar era vorba, de fapt, de un *aide-mémoire* scris de Hara Hōsen însuși, cu rețete de fabricare a artificiilor. Pe prima pagină am citit:

„Metoda de fabricare pentru «Flori de ceață», «Ceață roșie»,

«Zăpadă căzătoare»

Pentru a obține stele, se prepară mai întâi un miez din *beni*[18], care se pune la uscat; apoi se adaugă argilă în praful de «crizanteme»[19], se frământă cu apă până se înmoaie, se amestecă în el 1,5 praf de magneziu, se pune într-un bol, se introduce în el miezul din *beni* și se freacă bine. După ce devine uniform, se presară puțină pudră făcută din 400 de grame de «crizanteme» și 40 de grame de semințe și i se dă formă rotundă. Se procedează la fel pentru celelalte straturi, până când bila devine de 12 sau de 15 cm, și se acoperă cu pulbere pentru aprindere. Fiecare strat trebuie însă uscat foarte bine la soare. Pot fi folosite miezuri de 14–19 cm.”

Capitolul, foarte neclar, se întindea pe trei pagini, urmau apoi paragrafe despre combinații cu *beni* și despre combinații cu „crizanteme”, cantitățile de praf de pușcă pentru fiecare fiind însemnate cu tuș roșu. În continuare, se găseau paragrafe despre modul de confecționare a „Stelelor multiple”, a „Jerbelor de foc”, a „Copacului cu frunze” și așa mai departe. Evident, nu era decât un *aide-mémoire,* total neinteligibil pentru cine nu se pricepea la artificii. Printre

paginile caietului se mai afla o coală de hârtie japoneză și, când am desfăcut-o, am dat de o biografie a lui Hōsen. Era un lucru de mare interes pentru mine. La început stătea scris: „Hara Senjirō (pseudonim Hōsen), născut în 3 octombrie Meiji 7 1874”; era vorba deci fără nicio îndoială, chiar de biografia lui Hōsen, dar din pricina stilului său extrem de minuțios aveam oricum impresia unui fals: „Taishō 5 1916 magazinul de artificii Arareya din Tōkyō; Taishō 7, magazinul de artificii Suzuki din Yokosuka; Taishō 10, maistru la fabrica de muniții Tōyō; Taishō 11, magazinul de artificii Sakai din Ōsaka; Taishō 13, maistru la fabrica de muniții Marudamaya din Ōsaka”. Iar încheierea suna ostentativ: „Și nu e altfel decât am scris mai sus”.

Nu știu cu ce ocazie sau unde ar fi putut-o prezenta Hōsen, judecând totuși după epocă – Taishō –, era în perioada când se tot muta prin orășelele din prefecturile Hyogo și Okayama, ocupându-se cu vânzarea falsurilor după Keigaku, așa că, în mod limpede, inventase totul. Poate că într-un moment când, ca falsificator sau ca pictor de provincie, nu-și putea asigura mijloacele de trai, a încercat să devină inginer-șef la vreo fabrică de artificii, undeva la țară. Sau, dacă îmi dau frâu liber imaginației, poate că a fost odată chemat la poliție și atunci, cu viclenie, le-a suflat praf în ochi cu biografia asta contrafăcută și a trecut astfel hopul.

Oricum, fără îndoială că de aici reiese clar o parte din esența caracterului acestui personaj.

*

— Poate că nu știți, dar e oribil să lucrezi iarna cu praf de pușcă… Salpetrul devine rece, de nedescris.

Și, spunând acestea, văduva lui Hōsen își privi câteva clipe palma mâinii drepte, ca și cum și-ar fi amintit rugozitatea de atunci a pielii. Era în

ultimele zile ale lui noiembrie, în anul în care s-a sfârșit războiul.

Deși ostilitățile încetaseră, deoarece nesiguranța și dezordinea se mențineau încă în orașe, iar ziarele scriau zilnic despre bandele de spărgători și hoți, mi-am lăsat mai departe familia în satul unde se refugiase, cu intenția de a o ține acolo măcar anul în curs; cum anotimpul se schimba în zona aceea cam cu o lună mai devreme decât în alte locuri, de la sfârșitul lui septembrie vântul violent al toamnei s-a pornit să sufle fără încetare, dezolant, pe pantele munților, învârtejindu-se dezlănțuit dinspre Mimasaka spre Hoki, pentru ca la începutul lui octombrie, de mai multe ori pe zi, să se cearnă ploile mărunte caracteristice înălțimilor acestora, semn al apropierii iernii.

Cam pe atunci, când mi-am vizitat familia în primele zile ale lui octombrie, soția mi-a mărturisit brusc că îi e teamă să-și petreacă iarna îngropată sub zăpezi prin coclaurile acelea. Și, după ce m-am întors la Ōsaka, mi-a trimis scrisoare după scrisoare, spunându-mi că nu crede că o s-o scoată la capăt până în primăvară cu o mamă bătrână și doi copii de hrănit, pe deasupra fără calorifer și fără doctor în cazul că vreun copil ar face pneumonie, și îmi cerea insistent să-i iau acasă.

Când m-am învoit de la serviciu pentru o perioadă mai lungă ca să-i aduc înapoi din munții prefecturii Tottori, ajunsesem la mijlocul lui noiembrie. Dificultățile și complicațiile legate de expedierea și transportul bagajelor s-au ținut lanț, până când le-am rezolvat cât de cât, și abia cu câteva zile înaintea sfârșitului lunii am terminat cu ultimele pregătiri.

În acea zi, ca să transport bagajele în vecinătatea liniei San’in, am plecat după-amiază spre gara Shōyama, unde nu mai fusesem, deși îi știam numele din auzite. Dacă le-aș fi expediat din gara învecinată, Santen, pe care o foloseam de obicei și unde îl cunoșteam și pe șeful gării, aș fi fost scutit

de multă bătaie de cap, dar de acasă până acolo ne stăteau în cale cele două trecători.

Am terminat aranjamentele din gara Shōyama în legătură cu bagajele mai repede decât credeam și un impiegat mi-a spus că, dacă aștept până seara, un camion va face un transport până în satul unde locuiam; cum n-aveam niciun chef să mai străbat iar pe jos cei opt kilometri de drum de munte, m-am hotărât să merg cu camionul.

Mai erau două ore până atunci și nu știam cum să-mi omor timpul, când mi-am amintit deodată că văduva lui Hara Hōsen locuiește aici, la fratele ei mai mare. N-aveam, la urma urmei, niciun motiv special ca s-o văd, m-am gândit însă că aș putea afla vreun fapt anecdotic, nu atât în legătură cu Hōsen, ci cu Keigaku Oonuki, a cărui biografie trebuia s-o scriu cândva; mai mult, deci, ca să-mi treacă vremea, m-am hotărât s-o vizitez.

Am căpătat imediat informații despre ea, întrebând la magazinul de mărunțișuri din fața gării. Până cu vreo doi-trei ani în urmă, Așa ținuse alături o mică prăvălie de prăjituri ieftine, dar când războiul s-a întețit a închis-o, căci nu mai vindea aproape nimic; acum, fără o ocupație anume, stătea pe capul fratelui ei mai mare, proprietarul unei fabrici de cherestea sau ceva asemănător. Am întâlnit-o în veranda casei lui, care, fără să fie luxoasă, arăta foarte bine.

Din moment ce nu se mai afla în casa ei, desigur, nu puteam să-mi dau seama dacă e fericită sau nu, avea cu toate astea o ținută îngrijită și, pe veranda îngustă, în soarele târziu de după-amiază, curăța cu un cuțit de bucătărie niște fructe de *kaki* pentru a fi puse la uscat. Tânărul stăpân al unei fabrici de sake din Wake spusese cândva că fusese mică de statură și frumoasă; felul ei de a vorbi, ca și cel de a se purta le-ai fi putut întâlni, de exemplu, la o patroană de restaurant atrăgătoare în tinerețe, cu urme de eleganță vizibile și la cei șaizeci de ani ai ei. Când se întorcea din profil

însă, lobii subțiri ai urechilor îi dădeau un aer lamentabil și lăsau o impresie de nefericire. Credeam că n-o să vrea să vorbească despre Hōsen, care dusese, ca pictor, o viață lipsită de onestitate; nu s-a întâmplat câtuși de puțin așa.

— Cu Keigaku-*sensei* era în relații bune în tinerețe și, după ce ne-am căsătorit, e posibil ca uneori, când mergea la Kyōto, să-l mai fi vizitat la reședința lui de lângă Hyakumanben[20], oricum însă, nu se mai putea vorbi de relații sociale. Era pe când îi falsifica lucrările cu inconștiență și nu mai putea da ochii cu el.

De necrezut cu câtă nepăsare vorbea ea despre Hōsen. Oricare ar fi fost faptele condamnabile ale celui lângă care stătuse atâția ani, acum, după trecerea timpului, privea totul absolut detașată.

— M-am despărțit de el în Showa 10 [1935] și până s-a prăpădit nu a mai venit să mă vadă decât o dată. Asta a fost în ziua când s-a scris în ziare că a murit Keigaku-*sensei*.

Atunci când Hōsen o vizitase, îi ceruse să se ducă ea la priveghiul lui Keigaku și să ofere bețișoare parfumate, deoarece el nu îndrăznea să se arate acolo. Nu că ar fi regretat ceva, era ea de părere, ci pentru că se simțea singur la dispariția prietenului de odinioară.

— După ce ne-am înfundat în munții ăștia, cred că s-a lăsat doborât de-a binelea. Deși înainte nu-i purtase pică, de atunci a început să-l urască pe Keigaku-*sensei*. Dacă și-ar fi pus în gând, ar fi fost în stare să picteze la fel de bine; în tinerețe avusese chiar mai mult talent, avusese chiar geniu – susținea. Când bea, spunea că nu are dispoziția necesară; după ce ne-am mutat la munte, recunoștea din când în când că Keigaku e, la urma urmei, un mare om, că e cineva.

Așa îmi povestea Așa. Nu s-a dus la Kyōto, la înmormântarea lui Keigaku. Dincolo de asta, însă, imaginea lui Hōsen pe drumul sinuos de creastă pe unde trecusem și eu, venind în cătun în ziua când

citise în ziar articolul despre moartea lui Keigaku, ca să-și viziteze soția care îl părăsise, mi-a plutit atunci clar pe dinaintea ochilor ca aceea a unei ființe neînsemnate, alături de câmpurile splendide de *kumazasa*[21] de pe pantele munților și cu vântul nedomolit de toamnă târzie. Gândindu-mă totuși mai bine, mi-am dat seama că Keigaku murise de fapt pe 3 martie, când munții erau încă acoperiți în întregime de zăpadă și probabil că Hōsen, încălțat cu sandale de paie, străbătuse nespus de greu poteca.

Oricum, faptul că existase și o astfel de zi în ultimii lui ani de viață era ca o rază slabă de lumină printre culorile sumbre în care îl vedeam.

Am întrerupt puțin discuția despre Keigaku și, deși mă gândeam că sunt oarecum indiscret, am întrebat-o ca în treacăt de ce s-a despărțit de Hōsen.

Și atunci ea a început să-mi spună că probabil eu n-am de unde să știu cât de oribil e să lucrezi iarna cu praf de pușcă.

După ce s-au mutat la munte și el s-a apucat de artificii, și-a dat seama că vrea să se despartă de el. O punea uneori să-l ajute; nu avea încotro, trebuia să-și câștige într-un fel traiul, însă nu atât ocupația în sine, cât cel care o practica îi stârnea aversiunea.

— Și când i-a venit ideea să picteze falsuri după Keigaku-*sensei*, se ferea de mine, o făcea pe ascuns. Până la urmă afacerea a devenit publică, dar la început îi era rușine de mine și lucra pe furiș, ca să nu prind de veste. Și cu praful de pușcă a fost la fel. Nu făcea, de fapt, nimic rău; desigur, există o lege care interzice amatorilor să lucreze cu praf de pușcă, n-avea totuși niciun motiv să se ferească până și de mine și, deși îndeletnicirea lui nu era deloc dezonorantă, atunci când lipseam de acasă sau mă culcam, ieșea de unul singur la capătul verandei și amesteca în mojar pe ascuns. Oare de-asta am ajuns să nu mai pot suferi praful de pușcă?

Așa îmi povestea ea.

Un anticar din Aioi pasionat de artificii, pe care îl tot vizita, îi trezise lui Hōsen gustul pentru noua lui ocupație; când Așa a prins de veste, Hōsen tocmai învelea pe ascuns în hârtie cantități mici din mai multe feluri de substanțe și le dădea foc, să vadă în ce culoare ard.

— Ce găsea atât de interesant la artificii?

— Păi… făcu ea și rămase un timp pe gânduri. El era cam ciudat. De unde i-o fi venit ideea nu știu, dar era obsedat să obțină neapărat un albastru-închis ca al campanulei. Dacă se amestecă floare de cocleală cu clorură de potasiu și cu rășină, culoarea rezultată e aproape aceeași, doar cu puțin mai deschisă decât a campanulei. Se pare totuși că voia să realizeze acea nuanță închisă și să lanseze „crizanteme” colorate astfel.

Cele trei degete de la mână și le pierduse pe când făcea „stele căzătoare” – mânuind greșit un poanson, a amorsat niște explozibil și apoi focul a cuprins și alte substanțe din preajmă, care au sărit în aer, așa că lucrurile s-au terminat foarte prost; pe Așa incidentul nu a dezgustat-o în mod special, însă acesta a determinat-o să se despartă de Hōsen. De când se apucase în ascuns de artificii, simțea pentru el o aversiune constantă, iar de la accident începuse să vrea foarte tare să-l părăsească – a adăugat.

— Acea culoare de campanulă i-a reușit? am întrebat-o.

— Păi, știu eu? Câtă vreme am stat împreună, nu era mulțumit, mi-a replicat destul de indiferentă.

În timp ce îmi povestea despre Hōsen, ca și cum dragostea i-ar fi reînviat întru câtva, deși se dezicea de el, nu vorbea câtuși de puțin cu răutate.

— La urma urmei, a fost tare nefericit, nu-i așa? Eu așa cred. Mi-am distrus toată viața din cauza lui, dar, cu toate astea, mă întreb dacă el n-a fost mult mai nefericit decât mine. Îi plăcea să picteze

nu doar ca să-și câștige traiul, dar, în cele din urmă, a luat-o pe un drum greșit și a sfârșit fără să facă nimic serios; cât despre artificii, și-a pierdut trei degete de la mână și, deși a căutat un timp cu îndârjire să obțină albastrul de campanulă, presupun că n-a reușit nici asta. N-a fost un om rău, dar probabil că era nefericit din fire.

Am ascultat-o vorbind mai bine de o oră. Mă atrăgea felul ei de a povesti, parcă privind fix în depărtare la o imagine a lui Hōsen care îi aparținea, doar de ea văzută. Am putut să întrezăresc unele dintre lucrurile care influențaseră, în cei treizeci de ani cât fuseseră împreună, evoluția ei sufletească.

— Îl cunoașteți pe marele fabricant de sake din Wake? am întrebat-o, aducându-mi aminte că mi se povestise că Hōsen și ea îl vizitau.

— Păi… nu-l cunosc.

Mi-a răspuns fără ezitare, ca despre cineva de care n-avea habar. E posibil să-i fi displăcut că adusesem vorba de un fapt din vremea tinereții. Brusc m-am gândit că poate alta fusese femeia care îl însoțise pe Hōsen și am închis subiectul.

Fără să mi se fi oferit măcar o ceașcă de ceai, mi-am întrerupt ciudata vizită, în care o persoană până atunci necunoscută îmi dezvăluise ceva din viața ei particulară, și mi-am luat rămas-bun, ca să nu pierd camionul de la ora cinci.

Din tot ce auzisem în ziua aceea, cea mai plină de interes mi s-a părut povestirea despre încercările lui Hōsen de a lansa artificii „crizantemă” de culoarea campanulei. Nu i-am dat mare importanță când am auzit-o, totuși n-am uitat-o și în cele mai neașteptate momente îmi tot revenea în minte.

După ce am părăsit locul de refugiu și ne-am mutat lângă Ōsaka, i-am pomenit în treacăt soției mele, cu un aer indiferent, despre aspirația – poate cam exagerat spus – nutrită în ultimii ani de Hōsen, despre visul lui.

— Ce neplăcut! mi-a răspuns ea reflex, cu o grimasă, de parcă i-ar fi fost greu să-mi suporte cuvintele.

— Ce e neplăcut?

— Păi n-aș putea spune prea bine, dar ceva îmi dă o senzație neplăcută… O fi lumina de culoarea campanulei, aprinsă brusc pe cerul întunecat!

M-am întrebat deodată ce mi-a venit să aduc vorba despre un lucru care nu trebuia pomenit și, neștiind ce să mai spun, am încheiat aici discuția. N-a fost decât atât, o întâmplare fără nicio semnificație specială, dar atitudinea nevesti-mii mi s-a întipărit în memorie, ca o descoperire absolut neașteptată. Îi înțelegeam sentimentele, însă ținând cont de împrejurări, era cu totul inexplicabil. Sesizase poate ceva respingător la Hōsen, la fel ca și soția lui atunci când îl părăsise. Ceva nelămurit pentru mine, decurgând dintr-o aversiune fiziologică insuportabilă pentru o femeie, din cauza căreia Hōsen îi devenise nesuferit Asei când începuse să se ocupe de artificii, deși câteva zeci de ani împărțise cu el viața lui de falsificator.

În fond, simțeam și eu partea întunecată și rece a îndeletnicirii lui Hōsen, asemenea prafului de pușcă însuși, totuși, altfel decât o simțeau, probabil, văduva acestuia și soția mea. Vedeam cele câteva petale de culoarea campanulei deschise o clipă pe cerul nopții mai degrabă ca pe o frumusețe tristă, exprimând decăderea inevitabilă a unui falsificator.

Cred însă că, până la urmă, nici acest vis al lui Hōsen nu s-a realizat. Nu mai am cum să-l întreb pe dispărut, ca să verific, dar nu-și atrăsese disprețul violent al celor două femei, tocmai pentru că era vorba de culoarea unor petale care nu se deschid niciodată? Cam așa ceva mi-a trecut prin gând.

*

Am uitat apoi, pe nesimțite, de Hōsen. Cu timpul, povestea aceea nu prea plăcută despre

falsificatorul acum defunct, pe care o auzisem întâmplător în zona unde ne refugiasem, mi s-a șters treptat din memorie – lucru destul de firesc, de altfel. Cu toate astea, în al doilea an de la sfârșitul războiului, ca pentru a-mi oferi un deznodământ, imaginea lui Hōsen mi-a mai apărut o dată în minte.

Era vară. Deoarece mă ocupam de problemele culturale din provincii și trebuia să scriu pentru numărul de duminică al ziarului un articol despre o expoziție de arte plastice dintr-o prefectură a regiunii San'in, am luat iarăși, după un an și ceva, un tren de pe linia Hakubi, care traversează munții Chūgoku, de la Okayama la Yonago. Trenul s-a oprit în mica gară de munte unde de atâtea ori urcasem sau coborâsem cu bagajul meu sumar în spinare și privirea mi-a fost atrasă de unduirea în vântul de pe podiș a ierburilor înalte, cu foșnet abia auzit, de la marginea peronului – înconjurat de pereți abrupți de pământ roșiatic, de pe care se scurgea nisip la vale – și mi-am spus deodată că nimic nu mă oprea să ajung la destinație cu alt tren. Am ezitat un timp dacă să cobor sau nu, însă exact în ultimul moment mi-am luat geanta din plasa de bagaje și am sărit pe peron. Mă copleșeau tot felul de amintiri triste, legate doar de locul ăsta, și m-am gândit că n-ar fi nimic rău dacă aș mai sta vreo două ore în piațeta din fața gării, având în fața ochilor peisajul cunoscut, șirul de case din cătunul unde mi se refugiase familia, chiar fără să mai merg până acolo. Dacă nu profitam acum de prilejul ivit, era puțin probabil să mai ajung vreodată aici.

Am ieșit de pe peron cu gândul că s-ar putea să mă întâlnesc și cu vreo figură cunoscută din cătun și, cu intenția de a mă odihni puțin, m-am îndreptat către unicul restaurant, aflat vizavi, când deodată am auzit un glas venind din spate, cu accentul caracteristic ținutului:

— N-ați stat cumva în Casa de întruniri?

Întorcându-mă, l-am zărit pe fiul al doilea al unui fermier poreclit Uranbe, care locuia alături de școala primară, un tânăr care se îngrijise tot timpul să avem lemne de foc.

Am stat chiar acolo de vorbă cu el, în picioare. Și, vorbind de parcă ar fi avut vederi comuniste, mi-a spus că începe iar o perioadă de oprimare a țăranilor. N-a întrebat nici ce-mi mai face familia, n-a pomenit nici despre vreunul dintre locuitorii cătunului – o indignare de neînțeles față de epocă înfierbânta mintea acestui tânăr locuitor al satului de munte.

— Mergi în sat? m-a întrebat.

Nu puteam, din lipsă de timp, și l-am rugat să transmită acolo urările mele de bine, dar el m-a anunțat că în seara aceea, pentru prima oară de la terminarea războiului, se va ține o adunare cu lansare de artificii la care va lua parte grupul de cinci sate și că, în vreo două ore, vor veni să privească și mulți locuitori ai cătunului. Am hotărât să-mi amân plecarea și să iau următorul tren. Dacă tot mă puteam întâlni aici cu cei din sat, doream să le mulțumesc personal pentru ajutorul dat în perioada refugiului.

Începând de la ora trei, am petrecut două ceasuri în sala de așteptare și în restaurantul de peste drum. Pe stâlpii de telegraf din piațetă fuseseră lipite afișe stângaci scrise, cu cerneală roșie cam întinsă, după toate aparențele opera tinerilor din partea locului, care anunțau serbarea cu artificii. Deși era încă devreme, pe la cinci am apucat-o spre punctul unde – după cum aflasem – aveau să fie lansate artificiile, colțul unui vast teren agricol aflat la vreo cinci sute de metri nord-est față de gară. Curgea pe acolo un pârâu lat de trei-patru metri, iar malul său era singurul loc potrivit. Mi-am zis că, într-adevăr, nu era niciun pericol în zona aceea.

În spațiul întins de lângă mal, acoperit de ierburile verii, se înșirau aproximativ cincisprezece

tuburi de lansat artificii, țevi de un metru făcute, parcă, din pământ ars. Așa cum ieșeau la iveală din mijlocul ierburilor, îmi dădeau impresia ciudată de pietre funerare. Cinci-șase tineri stăteau așezați în apropiere, înconjurați de o ceată gălăgioasă de copii. Am întâlnit acolo și un bărbat din cătunul în care ne refugiaserăm, pe care-l știam din vedere. De la el am aflat că, la vreo sută de metri, pe un mal de pământ, fusese pregătită atracția serii, un foc special de artificii, și că, deoarece urmau să se adune sub un pod de fier, la încă o sută de metri depărtare, locuitorii cătunului aveau să se arate în curând.

Însă în preajma podului de fier nu se zărea încă nimeni, poate pentru că era prea devreme. Mai era până la apusul soarelui.

— Deși se vorbește de „grupul celor cinci sate”, de fapt doar cătunul nostru lansează artificiile. A fost la noi un anume moș Hara, care fabrica artificii, și de la el au învățat și tinerii noștri, mi-a explicat cunoscutul meu.

Atunci mi-am dat seama că toți cei de acolo erau din cătunul unde ne refugiaserăm.

— Hara Hōsen, nu? am spus.

— Cum de știți? m-a privit el surprins.

— Nu e nimeni care să-l fi cunoscut mai îndeaproape?

— Păi… și eu l-am cunoscut, dar a avut un discipol zis Tas-san*, pe* care l-a învățat mai multe.

Și, spunând asta, m-a condus la un ins trecut de patruzeci de ani, de care eu nu-mi aduceam câtuși de puțin aminte. La întrebarea mea, mi-a povestit că fusese mobilizat tot timpul războiului și că de-abia la sfârșitul anului trecut se întorsese din Uniunea Sovietică. Avea un mod răstit de a vorbi, fără pic de amabilitate, dar mi-am dat seama că nu era un om rău și, cu toată exprimarea lui greoaie, îi plăcea să stea de vorbă. Părea să aibă responsabilitatea lansării de artificii din acea zi, căci împărțea mereu directive tinerilor din jur.

— Artificiile lui moș Hara… S-a apucat de ele că-i plăceau și, sigur, tehnica lui era de amator, da' lansările în lanț îi reușeau grozav. Nu știu cum sunt maeștrii de la oraș, însă…

Și, în mijlocul discuției, a gonit copiii care se îngrămădeau pe-acolo și s-a adresat tinerilor:

— Ei, în regulă, să facem două-trei lansări, să mai înviorăm lucrurile!

Asistam pentru prima dată la o lansare de artificii. Unul dintre tineri a luat puțin praf de pușcă dintr-un pachet de hârtie și l-a turnat în tub, apoi a introdus bila de artificii. După asta, cu un fitil, a dat foc unei bucăți compacte de pulbere din mână și a aruncat-o în tub. În aceeași clipă, pe cer, chiar deasupra soarelui, a răbufnit un nor de fum alb, cu o explozie asurzitoare. Am fost uluit de primitivismul metodei.

— Am auzit că Hara-*san* se chinuia să obțină culoarea campanulei – dumneata știi ceva despre asta? l-am întrebat pe Tas-*san* de îndată ce a detunat a treia salvă.

— Nu, nu știu. Ce-i drept, de auzit parcă am auzit ceva, da' nu-mi aduc bine aminte, mi-a răspuns el. Și a continuat: Ce n-o să uit cât oi trăi e ultima lui lansare.

În seara ultimei lansări a lui Hara Hōsen, când Tas-*san* s-a întors acasă, îl aștepta ordinul de chemare, astfel că, de la mobilizare și până la sfârșitul anului precedent, petrecuse mai bine de șase ani în alte țări – mi-a explicat el. Era posibil ca tocmai datorită împrejurării speciale, lansarea de artificii de către Hōsen din acea seară să-i fi lăsat lui Tas-*san* o impresie de neșters.

Apoi, la mai puțin de o lună, *Tas-san* fusese trimis în China de Nord, unde, în prima sa garnizoană din Fēngtái, îi sosiseră cele dintâi scrisori din țară; un prieten îi dăduse astfel vestea morții lui Hara Hōsen.

— Când am aflat că a murit moș Hara, am simțit dintr-odată că fusese tare nenorocit. Niciodată nu

mă mai gândisem așa la el. Mi-am dat seama că era un om deja ajuns în pragul morții. La lansarea de atunci, dacă stau să-mi aduc aminte, nu mai era deloc el, cel dintotdeauna.

— Cum adică?

— Mda, pare ciudat ce spun, dar nici acum nu pot să uit cum arăta moșu' în seara aia!

Lansarea de artificii de care vorbea se ținuse pentru celebrarea a două mii șase sute de ani[22] sau ceva asemănător; ca și cea de azi, fusese organizată de câteva sate din împrejurimi și se desfășurase în curtea micii școli dintr-un cătun aflat la două stații de Yonago – a adăugat Tas-*san.* Deoarece era singurul care se ocupa cu artificiile în regiune, se apelase la Hara Hōsen, iar el acceptase, punându-i și pe tinerii din cătun să-l ajute; începuse să le confecționeze cu două luni înainte și apoi mersese el însuși la fața locului ca să le lanseze.

— Oricum, erau artificii de amator, nu chiar grozave, dar lansările în lanț au fost splendide, s-a mândrit Tas -*san.*

Cu prilejul acela, numai din bilele de doisprezece centimetri pentru crizanteme fuseseră pregătite șaizeci; lui Tas-*san* îi revenise rolul de a i le da la mână lui Hōsen, care le lansa în ritm de aproximativ douăzeci pe minut, aruncându-le în tub.

— În general, la lansarea rapidă, cam atunci când cea precedentă bubuie și se deschide sus, următoarea trebuie să și pornească; dacă pauza e mai mare, ritmul se pierde. De aceea e foarte greu să introduci întruna bilele în tub, fără să mărești intervalul.

Ceea ce, deși îi lipseau trei degete de la mână, lui Hōsen îi reușise de minune. Atunci nu avuseseră un loc atât de vast ca acum și pe strada din fața primăriei, vecină cu școala, se îngrămădeau câteva mii de privitori, animația fiind

cu totul neobișnuită pentru acel colț pierdut de țară.

Stabiliseră locul de lansare alături de bara fixă din curtea școlii; nu se aflau acolo decât Hōsen, Tas-*san* și alți trei sau patru tineri. Din cauza rapidității cu care se succedau bilele artificiilor, țeava devenea imediat de un roșu incandescent și trebuia mereu schimbată, dar Hōsen lucra și aici cu o agilitate uimitoare pentru un bătrân. Și când a terminat cu bine seria celor șaizeci de crizanteme, pentru că păstrase mereu aceeași poziție, îndoit de mijloc, Hōsen l-a întrebat pe Tas-*san* stând aplecat, de parcă n-ar mai fi putut să se îndrepte imediat: „Ei, a fost frumos?”

Hōsen nu avusese răgazul să mai privească în sus la artificiile pe care le lansa cu propriile mâini.

Și, când Tas-*san* i-a răspuns că fusese splendid, așa adus de spate s-a așezat pe pământ, efortul făcut depășindu-l, se pare, la cei șaizeci și opt de ani ai lui; respirând greu, a rămas apoi nemișcat și tăcut, cu bărbia în piept. După un timp, i-a spus lui Tas -*san,* fără să se uite spre el: „Se pare că privitorii au scos ceva strigăte de uimire!”

Lui Tas-*san,* care îi pusese tot timpul la îndemână bilele de artificii, cuvintele acestuia îi readuseseră în minte vacarmul spectatorilor – parcă tot ceea ce se petrecuse cu câteva clipe înainte fusese doar un vis; probabil și Hōsen fusese ca pe altă lume și abia după terminarea lansării tumultul acela i se reînsufleți se vag în memorie.

Tas-san vorbea de impresia puternică pe care i-o lăsase Hōsen în seara aceea, dar, pe măsură ce-l ascultam și-mi apărea în fața ochilor imaginea lui Hōsen, până și eu, fără să știu bine de ce, am fost mișcat. Am scos niște țigări și i-am oferit lui Tas-*san.* Mulțumindu-mi, a luat una și a pus-o în buzunarul cămășii:

— Aici nu putem fuma.

Mi-am dat seama de greșeala mea și am băgat imediat țigările la loc.

Am reluat discuția remarcând că trecuseră vreo șapte ani de la moartea lui Hōsen.

— Așa e, aveam treizeci și patru de ani când m-au mobilizat și acum am patruzeci, a spus Tas-*san* și a râs fără motiv. Și moșul… a mai dat el să spună, dar s-a oprit brusc, după care mi-a atras atenția că, încet-încet, oamenii de prin sate au început să se adune. Într-adevăr, se vedeau cum se îndreaptă spre podul de fier mici grupuri, de câte trei sau cinci persoane, venind pe potecile dintre câmpurile de orez și de-a lungul căii ferate. Privind mai atent, am observat că purtau în mâini rogojini de paie sau pachete înfășurate în *furoshiki*[23]-uri și mergeau foarte încet, doar copiii alergau.

M-am despărțit de Tas-*san,* care-și lăsase vorbele neterminate, și, cu intenția de a întâlni pe cineva din cătunul unde mă refugiasem, am apucat-o pe malul pârâului, către podul de fier. Soarele era pe punctul de a coborî dincolo de colina joasă cu coaste de pământ roșu, de la capătul de vest al câmpiei, iar razele sale arămii cădeau aproape orizontal pe ogoarele netede din direcția mea de mers.

Deși nu auzisem urmarea, aveam impresia că înțelesesem întru câtva ce încercase să spună Tas-*san.* Așa cum soția mea și văduva lui Hara, cu un mod comun de a vedea lucrurile, erau dezgustate de activitatea lui, și noi doi cel puțin, eu și Tas-*san,* aveam o atitudine comună în atracția pe care o simțeam față de acel Hōsen din seara ultimelor lansări de artificii, deși nu-l înțelegeam întru totul – cam asta gândeam pe când mergeam.

*

Lucrurile de mai sus sunt tot ce știu despre falsificatorul Hara Hōsen. Toate – doar relatări incomplete auzite de pe la oameni. Totuși, imaginea vieții de șaizeci și opt de ani a acestuia, punând fragmentele cap la cap, a devenit la un moment dat în mintea mea o singură curgere

întunecată și rece. Și curgerea aceasta continuă a însemnat dezvoltarea complet lipsită de ritm, insuportabilă, sumbră și clisoasă, a unei esențe înnăscute care îl făcea să nu poată trăi decât în acest fel. A fost cu adevărat insuportabilă, mai mult, se simțea aici tragismul unei stranii *karma-,* ori de câte ori mă gândesc la mizeria condiției umane, îmi vine în minte, nu știu de ce, imaginea unui om uscățiv, negricios, mohorât și lipsit de energie, care, ferindu-se de nevastă-sa, picta falsuri și, încercând să nu fie descoperit de ea, înfășură praf de pușcă în hârtie și îi dădea foc (așa mi-l imaginasem eu cândva pe Hōsen).

Totuși, când în unicul jurnal olograf al lui Keigaku personajul acesta a intrat în scenă, am fost cuprins de o emoție de o cu totul altă factură. Ce ironie a sorții în faptul că pictorul Keigaku, care și-a dominat epoca, și Hōsen, care își lansa artificiile fără să le vadă măcar și fără să audă exclamațiile privitorilor, au pornit din același punct în viață! Când mi-am da seama de asta, pentru prima dată existența lui Hōsen nu mi s-a mai părut a fi dezvoltarea unei sumbre caracteristici înnăscute, ci tragedia unui om uzat de propria-i mediocritate, zdrobit de valoarea unui partener de geniu. S-a șters percepția acută a fatalității apăsătoare pe care o avusesem până atunci asupra vieții acestuia și personajul Hara Hōsen mi s-a conturat în fața ochilor reliefat de nuanțele unei tragedii omenești.

M-am gândit că, dacă Hara Hōsen n-ar fi fost prieten cu Keigaku Oonuki, și încă în relații atât de strânse, probabil că viața lui ar fi luat alt curs. Poate că ar fi reușit să pătrundă în cercurile artistice, să fie unanim recunoscut, să obțină consacrarea prin repetate selecții și eventual premii în expozițiile oficiale. Sunt convins că Keigaku Oonuki a jucat un rol important în nefericita viață a lui Hara Hōsen, deși poate acesta e doar modul meu subiectiv de a vedea lucrurile.

Dacă l-am putea compara pe Keigaku cel de prin anul 30 Meiji [1897], adică din perioada jurnalului scris de el însuși, cu un dragon atotputernic ajuns deja până la nori, ce altceva ar fi Hara Hōsen decât o râmă neajutorată, căreia nu-i rămânea decât să se degradeze definitiv sub suflul gloriei acestuia?

Oare ce o fi simțit Hōsen la douăzeci și ceva de ani, stând în fața lui Keigaku care, cu medalia lui de argint, venise să bea împreună cu el? Și care cu ce expresie o fi citit tânărul Hōsen, la întoarcerea acasă, semnele impozante, splendid scrise de Keigaku pe *fusuma*?

Ochii îngușți, lipsiți de cutezanță, lucind totuși de înverșunare, gura și bărbia mică exprimând invidie, o natură nervoasă, apoi pielea acoperită treptat, odată cu vârsta, de pete negricioase, fruntea destinată unei chelii progresive (asta e noua mea imagine despre Hōsen) – tragedia vieții lungi și întunecate a acestui personaj s-a pregătit puțin câte puțin, dar în profunzime, în intervalul dintre anul 30 Meiji [1897] și vara anului 32 Meiji [1899].

Mă opresc deocamdată aici cu cercetările despre Hara Hōsen. Sunt nevoit să continui biografia lui Keigaku Oonuki cu activitatea neobosită din perioada mijlocie, care i-a consacrat poziția în mediile artistice, cea mai importantă operă a epocii fiind marea sa lucrare *Muntele Fuji.*

În aceste două zile, cât timp n-am scris la biografia lui Keigaku, ci am privit fix culmile din Amăgi, arhaicele flori roșii de *sarusuberi* s-au împuținat rapid și, în locul lor, au început să se deschidă toate deodată, abundent, florile albe de *hyakujitsukō;* și – dar asta, poate, numai în imaginația mea – norii verii, care se învolburau fără încetare deasupra crestelor, deveneau pe nesimțite nori de toamnă. Uitându-mă în calendar am văzut că era *risshū,* prima zi a toamnei.

Mi-a trecut prin minte că *Flori și păsări* și *Vulpea,* cele două falsuri după Keigaku pictate de Hara Hōsen, se află și acum atârnate în *tokonoma* în două case din cătunul de munte din Chūgoku, învăluit deja în atmosfera autumnală, și, în aceeași clipă, am fost iarăși cuprins de sentimentul eternității, pe care îl mai încercasem cândva. Era un fapt care avea legătură cu Keigaku și Hōsen, dar, totodată, și cu un aspect mărunt al existenței, independent de cei doi. Acolo nu mai avea nicio însemnătate dacă era vorba de o operă autentică sau de un fals. Și, spunându-mi că, odată cu venirea toamnei, voi merge la Kyōto și, la o cupă de sake, îi voi povesti lui Takuhiko Oonuki despre fața neștiută de el a lui Hōsen, am rămas o vreme cufundat în aceste gânduri care se întretăiau cu sclipirea lor rece.

(1951)

Lupta de tauri

(*Togyu*)

Un anunț cum că „Timp de trei zile, începând cu 20 ianuarie anul viitor, pe stadionul de baseball Hanshin va avea loc o mare luptă de tauri” a apărut cu litere de-o șchioapă în *Noul jurnal de seară din Ōsaka,* pe la mijlocul lunii decembrie. În acea zi, redactorul-șef Tsugami, băgând în buzunar un șpalt cu anunțul tocmai imprimat, ieși în stradă însoțit de Tashiro, pe care îl făcuse să aștepte o bună bucată de timp în salonul de primire neîncălzit. Se simțea că e o după-amiază de început de iarnă: de două-trei zile se făcuse frig de-a binelea, iar un vânt rece se înălța în vârtejuri de la suprafața pământului.

— Oho, a apărut! exclamă Tashiro, îndreptând o privire pătrunzătoare către ziarul primit de la Tsugami, și pentru o clipă zâmbi, dar își recăpătă imediat expresia de dinainte: De acum, totul depinde de publicitate, dacă n-o s-o facem întruna, din răsputeri…

Mergând cu pași repezi, împături în patru ziarul care flutura în bătaia vântului și îl băgă nepăsător în buzunar:

— Aș vrea să vă mai consult într-o altă problemă.

După toate aparențele, Tashiro nu știa ce-i oboseala. Odată încheiată o etapă în activitatea sa, se lansa imediat către o altă țintă. Pregătirile lungi și greoaie, care se finalizaseră cu apariția anunțului luptelor de tauri, fuseseră foarte solicitante din punct de vedere psihic, dar nu lăsaseră nicio urmă asupra lui.

— Ce ziceți, nu v-ar interesa să cumpărați toți taurii? Cu cincizeci de mii de cap, pentru douăzeci și doi ar face în total un milion o sută de mii de yeni. E, în orice caz, foarte ieftin. Dacă i-ar cumpăra compania dumneavoastră, n-ar fi nicio

complicație și am cădea ușor de acord cu Asociația din orașul W.

Tashiro vorbea doar el, fără încetare, vehement, de parcă ar fi bătut tot drumul din Shikoku până aici doar pentru a-i spune asta: „La terminarea luptelor, ați putea revinde cei douăzeci și doi de tauri imediat. Sau, desigur, puteți eventual lăsa fondurile în pace pentru un timp și să vedeți pe urmă cum merg lucrurile… În orice caz, nu merită să trimitem înapoi cireada adusă cu mari eforturi tocmai din Shikoku, pentru simplul motiv că s-au încheiat luptele. Taurii cumpărați cu un milion o sută de mii de yeni, fie și numai pentru că au fost aduși în zona Kōbe-Ōsaka și tot vor face cam un milion cinci sau șase sute de mii. Și ar fi mici probleme, dar, dacă am aștepta puțin înainte de a-i vinde pentru carne, cu siguranță vor putea ajunge pe la două milioane”. Aceasta era socoteala lui Tashiro.

Lat în umeri și bine legat, îmbrăcat de sus până jos într-o manta grea de piele și ținând în mână un sac „Boston” din piele de crocodil, ușor uzat, ajuns și el un obiect de lux în vremurile acelea, în timp ce mergea pe strada dreaptă, cu urme de incendiu și aproape pustie, ce dădea în Midōsuji, deranjat de faptul că vântul din față îi ducea cuvintele în altă parte, se tot oprea ca să vorbească privind în sus către Tsugami, care era mult mai înalt decât el.

Acesta îl asculta aprobând din când în când, dar, bineînțeles, n-avea nici cea mai mică intenție să dea curs propunerii. Doar faptul în sine de a organiza aceste lupte de tauri în situația unei societăți cu un capital de înființare de o sută nouăzeci și cinci de mii de yeni era, fără nicio exagerare, o întreprindere mult prea ambițioasă, prin care compania își risca viitorul. Să cumpere toți taurii aceia în situația financiară actuală, când avuseseră mari dificultăți chiar și să strângă fondurile pentru spectacol, era o inițiativă nebunească, sortită eșecului. Trecuse un an din

decembrie precedent, când fusese creat jurnalul cu un nucleu principal venit de la ziarul *B.,* considerat unul din cele două mari cotidiene din Japonia, dar chiar și acum, de la culegere și până la imprimare, fotografiile sau comunicarea, totul depindea de compania-mamă. Ca atare, oamenii erau înclinați să-l vadă ca făcând corp comun cu B., un fel de filială a acestuia, dar, dincolo de orice aparențe, administrația era în realitate complet separată. Cu ocazia încheierii contractului pentru organizarea acestor lupte de tauri, un producător de spectacole uns cu toate alifiile ca Tashiro nu omisese în niciun caz să verifice și să răsverifice situația financiară a *Noului jurnal de seară din Ōsaka.* Cu toate acestea, era dispus să investească o sumă mare de bani deoarece evalua exagerat sprijinul oferit de ziarul *B.* Și aprecia că oricum, chiar și în cazul în care lucrurile ar merge rău, tot n-ar ieși în pierdere; ca atare, în faptul că – supraestimând o companie mică fondată numai de vreun an, venea la modul cel mai serios, pe lângă luptele de tauri, cu propunerea unei mari tranzacții de peste un milion de yeni – se regăsea optimismul excesiv al impresarului de provincie care era Tashiro, dar și insolența destul de respingătoare cu care, de îndată ce ajunsese să lucreze împreună cu ei, își dăduse dintr-odată arama pe față, arătându-și adevărata fire de afacerist.

Totuși, Tsugami nu-și făcea griji sau probleme în legătură cu această colaborare a lor cu Tashiro. Încă de la prima întâlnire întrevăzuse destul de bine caracterul mercantil al impresarului. Viclenia lui, insolența, firea sa care uneori îl făcea ca pentru bani să nu mai țină cont de mijloace. Tsugami își zicea însă că doar cu greu ar putea fi dus de tipul ăsta, chiar dacă lucrau împreună. Îl desconsidera pentru caracterul demn de dispreț – pe care, dacă îl sondai, dădeai imediat de fundul lucrurilor – dar, pe de altă parte, se întâmpla uneori și să remarce la Tashiro o pasiune uimitor de pură pentru munca

sa, ce îl făcea să se simtă inferior cu o treaptă sau două. Când lansa afirmații de genul „O să dăm lovitura cu asta!”, Tashiro căpăta o expresie total distrată, în contrast cu forța cu care rostea cuvintele distinct, unul câte unul. Își îndrepta privirea către un punct îndepărtat din spațiu, apoi o ridica treptat, lent spre înalt. Ca și cum o floare mistică, văzută doar de el, i-ar fi vorbit inimii lui de la mare distanță, în acele clipe orice calcule dispăreau din mintea lui Tashiro. Privind cu răutate, ca pe un bibelou, expresia oarecum stupidă a impresarului care uita de profituri sau pierderi, Tsugami simțea un val de frig invadându-i sufletul incapabil să se mai lase transportat.

— Și dacă ziarul nu-i cumpără?

— Păi, ar mai fi cineva dispus să o facă.

Tashiro răspunse pe tonul cuiva care se aștepta la reacția asta.

— De fapt, v-am rugat să vă dați osteneala de a veni cu mine tocmai ca să-l întâlniți. Din precauție, pentru cazul în care nu ați vrea să cumpărați taurii, am mai căutat o persoană interesată. E posibilă și o investiție comună, dar cred că ne putem baza pe el și dacă nu se implică deloc în afacerea asta. Se numește Okabe Yata, nu-l cunoașteți cumva? E o persoană destul de importantă.

Venind din gura lui Tashiro, calificativul de important ridica unele dubii pentru Tsugami. Însă astăzi acesta era gata să meargă oriunde pentru a nu-l pune într-o situație neplăcută. Sentimentul de ușurare în urma publicării anunțului îi crea o stare de bună dispoziție.

— E originar din aceeași provincie cu mine și e mai vechi în afaceri, dar e, de fapt, puțin mai tânăr. Oricum, e cineva. Pe lângă că e președintele companiei Hanshin Kōgyō, mai deține trei sau patru societăți. Între toți cei care venim din Iyo, Okabe-*san* e în momentul de față numărul unu.

Și spunând acestea, Tashiro se aplecă înainte și începu să meargă cu pași mari și vioi.

*

Tashiro Sutematsu apăruse cu vreo două luni în urmă acasă la Tsugami, în cartierul Nishinomiya, cu o carte de vizită de format mare, pe care se afla înscris un titlu ciudat: „Președinte al Companiei de spectacole Umewaka”. De regulă, ziaristul nu admitea niciodată acasă vizitatori cu probleme de serviciu, dar în ziua aceea Sakiko se afla acolo, sosită încă din seara precedentă, când avuseseră, ca de obicei, o ceartă, ba că să se despartă, ba că nu, iar cum musafirul îi oferea ocazia să-i evite atitudinea de tăcere încăpățânată interpretabilă și ca dragoste, și ca ură, precum și sclipirea înghețată din pupile, fu mai degrabă binevenit.

De la prima întâlnire, Tashiro se dovedi a nu fi nimic mai mult decât spunea cartea lui de vizită, un organizator provincial de spectacole. Fața energică și rubicondă, vocea puternică îl făceau fără îndoială să arate mai tânăr decât era în realitate, însă trecuse bine de cincizeci de ani. Jacheta lui maro făcută în casă, ca și cămașa cu dungi late, bătătoare la ochi, s-ar fi potrivit mai bine unui tânăr de douăzeci și ceva de ani, pe degetele sale groase de țăran se zăreau două inele de argint, iar la gât, cine știe de ce, păstrase un fular negru îngust, singurul care arăta sărăcăcios.

Afacerea cu care venise consta în propunerea de a organiza o luptă de tauri. Explică în linii mari originea și dezvoltarea acestor lupte care se desfășurau într-un singur loc din Japonia, în orașul W. Din provincia Iyo, apoi declară elocvent, pe alocuri cu accente dramatice, că aspirația lui de o viață era să prezinte cumva întregii țări întrecerile tradiționale din locul său natal.

— Eu sunt doar un impresar fără renume sau importanță, dar, în cazul particular al acestor lupte de tauri, nu consider că ar fi vorba de un simplu spectacol. Bani câștig din plin cu altele. Până acum, timp de vreo treizeci de ani, m-am ocupat cu turneele prin Shikoku ale unor piese de

provincie sau ale unor reprezentații de *naniwabushi* fără niciun haz numai în ideea, ca să zic așa, de a-mi realiza cândva visul de a face cunoscute marelui public din Tōkyō sau Ōsaka luptele de tauri din Iyo.

Și nu termină bine de spus că pentru el e vorba mai ales de prestigiu, că iar începe să susțină că nu există spectacol cu un profit mai sigur decât acesta.

Cu pipa între dinți, fără să manifeste vreo rezistență față de locvacitatea teatrală a vizitatorului său, Tsugami își îndreptase privirea către butucul de camelie dintr-un colț al micii grădini și afișa o indiferență rece. Întrevederile cu astfel de personaje făceau parte din rutina lui zilnică. Cu această ocazie, întotdeauna Tsugami pe de o parte apleca o ureche indiferentă la spusele lor, iar pe de alta se cufunda adânc în gânduri fără nicio legătură cu subiectul, de obicei niște reflecții groaznic de singuratice. Interlocutorul vorbea de parcă ar fi aruncat niște harpoane în gol, totuși, cum primea de la Tsugami din când în când niște răspunsuri scurte, oferite doar din politețe și pentru a întreține conversația, dar exact în momentele potrivite, avea în mod ciudat impresia falsă că acesta îl ascultă cu toată atenția.

Tsugami devenea din ce în ce mai distant, iar Tashiro tot mai elocvent.

— Cei care nu știu despre ce e vorba deseori se înșală crezând că luptele de tauri sunt un spectacol vulgar, dar nici vorbă de așa ceva. Asta deoarece oamenii din partea locului, încă din vechime, profită de ocazie ca să facă pariuri…

N-a apucat Tashiro să-și termine vorba, că Tsugami l-a întrebat:

— Să facă pariuri?

La luptele care se țineau de trei ori pe an în orașul W., chiar și acum, mai toți spectatorii pariau pe întrecerile dintre tauri. Aceste explicații ale lui Tashiro pătrunseră brusc printr-un straniu proces

de refracție în mintea lui Tsugami, care până atunci lăsase discursul să-i treacă pe lângă urechi. Tribune moderne precum cele ale stadioanelor Hanshin sau Koroen, animalele luptând în interiorul unor palisade de bambus plasate în mijloc, spectatorii privind captivați, megafoanele, teancurile de bancnote, mulțimea fremătând, pentru o clipă întreaga scenă îi apăru cât se poate de natural, ca o secvență de film, evocată de cuvintele vizitatorului său. Era o imagine plumburie, împietrită și rece, dar impozantă. Mai departe, Tsugami nu mai ascultă nimic din ce spunea Tashiro. Pariuri, da, chestia asta ar merge, își spunea el. Chiar și în zona metropolitană Kōbe-Ōsaka, spectatorii adunați acolo ar paria la fel ca locuitorii din W. Imediat după război, asta ar putea constitui pentru japonezi ceva de care să se agațe în viață. Dacă li s-ar oferi ceva potrivit pe care să parieze, oamenii s-ar aduna acolo aproape de la sine. În arena stadionului înconjurat complet de ruine arse, câteva zeci de mii de spectatori pariind pe taurii angajați în luptă, da, asta ar putea fi o lovitură. Și baseballul, și rugby-ul începuseră să renască, dar probabil că trebuia să mai treacă vreo doi-trei ani până să-și recapete popularitatea de odinioară. Da, acum este întru totul epoca luptelor de tauri. N-ar fi nicidecum rău pentru ziar să organizeze primele lupte de tauri din regiune. Foarte probabil, pentru *Noul jurnal de seară din Ōsaka* ar fi chiar ideal în acel moment.

Tsugami avea privirea aceea din cauza căreia Sakiko nu reușea să se despartă de el orice ar fi făcut, rece și totuși arzătoare, capricioasă și umedă. Se ridică și spuse categoric, pe un ton cu totul schimbat:

— Am să mă gândesc. S-ar putea ca ideea asta să meargă!

Și când, după vreo treizeci de minute, Tashiro plecă, în camera unde se făcuse brusc liniște Tsugami își dădu seama că era ușor surescitat.

Așezat într-un scaun pe *engawa*[24], conform obiceiului său când se angaja într-un nou proiect, rămase vreme îndelungată tăcut și nemișcat. În astfel de situații, dorea să rămână singur, într-o stare neutră.

Când, deodată, ca pentru a sfâșia liniștea, Sakiko deschise gura:

— E o treabă în care o să te cufunzi!

Stătea într-un colț al camerei, în aceeași poziție din timpul vizitei lui Tashiro, cu capul aplecat, făcând să sclipească rece andrelele argintii.

— De ce?

— Ei, de ce, așa am eu impresia. Sigur o să te lași absorbit de asta. E un fel al tău de a fi. Ridică apoi capul și, aruncându-i o privire rece fulgurantă, spuse pe un ton între reproș și lamentare: Latura ta de pușlama.

Într-adevăr, exista în personalitatea lui Tsugami o latură care ar fi putut fi descrisă astfel.

Ca unul dintre cei mai capabili ziariști ai secției de știri sociale de la ziarul *B.,* îndeplinise fără gafe, timp de trei ani, funcția de redactor-șef adjunct al acestui departament pretențios, unde aproape oricine dădea greș. Dunga pantalonilor săi era întotdeauna perfectă, iar modul în care primea oamenii sau rezolva problemele era atât de prompt și eficient, încât era uneori considerat un tip rece. Oricât de sordid ar fi fost un subiect, îl trata în articolele sale flexibil și cu abilitate. Bineînțeles, în lumea aspră a ziaristicii, Tsugami avea și dușmani. Detractorii săi îl numeau cheltuitor, snob și afectat, egoist, dandy, scriitor ratat, iar parțial chiar aveau dreptate, însă aceste defecte îi dădeau un aer intelectual, cumva distinct în departamentul său.

Ca măsură rațională pentru a rezolva problema surplusului enorm de personal de după război, ziarul *B.* Hotărâse să înființeze o tipografie și un ziar de seară, iar în aceste companii colaterale să transfere un număr important de angajați. Din

primul moment, ca redactor-șef al noului ziar fusese propus Tsugami. La numai treizeci și șapte de ani era puțin cam tânăr pentru acest post, dar în afară de el nu prea se găsea nimeni cu abilitatea de a inventa un format cu totul nou, capabil să se impună în competiția cu mulțimea de ziare de seară care apăreau pe atunci ca ciupercile după ploaie; în plus, luând în considerare că Omoto, care devenise președinte, provenea din lumea filmului și avea drept principală calitate temeritatea, dar nu știa nimic despre cum se face un ziar, era necesară o persoană de încredere, care nu doar să-și dirijeze ca redactor-șef subordonații, ci să poată în același timp deveni pivotul central al companiei din punct de vedere administrativ. Iar din acest punct de vedere, impresia pe care Tsugami o lăsase în timp la ziarul *B.,* de individ scrupulos și perfecționist, vorbise puternic în favoarea sa.

Imediat după numirea sa la *Noul jurnal de seară din Ōsaka,* Tsugami adoptă înainte de toate, cu curaj, un format modern de ziar scris pe orizontală, își alese clar ca public-țintă intelectualii și salariații companiilor din orașe, declară în frontispiciu o orientare către cultură și petrecerea timpului liber, iar în privința stilului articolelor, precum și a interviurilor și reportajelor, chiar și a editării și punerii în pagină, puse pe primul plan satira, umorul și spiritul. Se putea spune că metodele sale reușiseră destul de bine. Perceput ca un ziar aparte, neconvențional, *Noul jurnal de seară* a fost bine primit de angajații din companii și de studenții din toată zona Kyōto-Ōsaka-Kōbe fiind primul care se epuiza la vânzătorii de pe stradă. În ochii oamenilor obișnuiți cu ziarele lipsite de orice stil din timpul războiului, prezenta fără îndoială mirajul noutății. Un tânăr profesor de la Facultatea de Drept a unei universități din Kyōto, care renăscuse după terminarea conflagrației, scrisese într-o notă din coloanele

publicației lor că este un ziar pentru intelectualii depravați, iar remarca sa critică era poate corectă într-o anumită măsură. Desigur, doar un poet cu o puternică sensibilitate ar fi fost în stare să redea umbra de iresponsabilitate, de vid și de singurătate a acestui ziar de seară, nuanță atât de gustată de tinerii intelectuali citadini, dar care reflecta perfect personalitatea secretă a lui Tsugami, cel responsabil cu redactarea. Cea care percepuse cel mai bine adevărata lui personalitate era Sakiko, care, încă din vremea războiului, timp de trei ani, ba locuise împreună cu el, ba îl părăsise, continuând până acum, deși spunea mereu că îl lasă, o relație care în cele din urmă nu ducea nicăieri.

— Nimeni nu-ți cunoaște fața vicleană, neglijentă, de pușlama, doar eu. Numai eu!

Spunea deseori asta atunci când era bine dispusă. În acele clipe, lui Sakiko îi străluceau ochii, ca o urmă a afecțiunii ei pentru Tsugami. Uneori însă rostea exact aceleași cuvinte ca pe un reproș înghețat adresat omului iubit.

Tsugami avea o soție și doi copii aflați mai departe în refugiu în satul lui natal din Tottori, iar Sakiko, un soț, fost coleg de facultate al acestuia, care murise în război și ale cărui rămășițe încă nu se întorseseră la Ōsaka. Relația lor, începută în vremea războiului, trena și acum, aproape neschimbată, iar faptul că nici măcar ceilalți ziariști, în ciuda spiritului lor de observație dezvoltat, nu băgaseră nimic de seamă, i se părea uneori lui Sakiko o dovadă a șireteniei lui Tsugami.

Ea începuse această legătură la vreun an după ce fusese oficial anunțată de moartea pe front a bărbatului ei. Îl vizitase într-o zi pe Tsugami, căruia îi cerea deseori sfatul în diverse privințe. Era vara, în amurg. El tocmai se întorsese de la serviciu. Cunoscând locul, ea ocoli casa către *engawa* și-l descoperi într-o atitudine neglijentă,

prăbușit acolo pe un scaun de nuiele, în ținuta de stradă și cu pălăria lăsată pe ceafa, sorbind dintr-un pahar cu whisky.

De îndată ce o zări, își îndreptă ținuta și își aranjă haina de la costum, redevenind Tsugami cel impunător dintotdeauna, dar Sakiko simți atunci o căldură de mult uitată invadându-i trupul. Era atâta singurătate în alura obosită a lui Tsugami, dar și ceva emoționant, care ei îi stimula simțurile într-un mod straniu. Chiar și după debutul relației lor, când își aducea aminte de acea zi, Sakiko își zicea că de fapt îl iubește pe acel Tsugami, de nimeni știut, al cărui suflet solitar, întru câtva corupt, emitea luciri fosforescente.

Dragostea lui Tsugami nu ardea însă până în profunzimile ființei sale. Exista undeva un nucleu care nu se aprindea niciodată. Chiar atunci când se arunca fără reținere în brațele lui, Sakiko simțea între ei o falie pe care n-o putea umple. Tsugami se retrăgea întotdeauna în spatele unei priviri care nu putea să fascineze nici sufletul, nici trupul acestei femei de treizeci de ani. Aceea nu era privirea cuiva care iubește. Dar nici a cuiva capabil s-o abandoneze brusc la marginea drumului. Era o privire insuportabil de rece, ca de animal acvatic, cu care el doar urmărea de la distanță mersul lucrurilor, ca un observator neimplicat.

Întotdeauna când venea în contact cu vreo zonă a acestui suflet rece al lui Tsugami, care îi scăpa chiar lui de sub control, Sakiko simțea urcând în ea aceeași expresie: „Canalia!” Totuși, uneori, canalia făcea câte o sforțare ca în ochii inexpresivi să se citească amețeala. Sakiko își dădea perfect seama de asta. Oare cât îl iubise ea din cauza acestor ochi plini de furie, dispreț și scăldați într-o lumină tristă? Dar când înțelegea că nu-i poate cuceri pe deplin, dragostea ei se transforma de fiecare dată într-o ură scăldată în luciri de tristețe.

Iar faptul că Tsugami înclina să muște momeala cu luptele de tauri aruncată de impresarul Tashiro

era determinat, ca să /¡cern așa, mai puțin de instinctul său de jurnalist, și mai degrabă de revolta ochilor care nu puteau trăda beția lui Tsugami, dar încercau totuși s-o facă. Ca să ne exprimăm ca Sakiko, era vorba de caracterul său ascuns de „pușlama”.

*

A doua zi după ce Tashiro îi prezentase lui Tsugami propunerea cu luptele de tauri, la sediul companiei *Noului jurnal de seară din Ōsaka* aflat într-o clădire din Yotsubashi scăpată de la incendiu și renovată, s-a ținut o întrunire a consiliului de conducere la care, pe lângă Tsugami, au luat parte președintele Omoto, șeful departamentului de tehnoredactare, K., și șeful departamentului de informații, S., cărora li s-a adăugat și Tashiro. De la bun început, președintele Omoto a fost de acord cu planul de a organiza un mare spectacol cu lupte de tauri.

— E interesantă chestia asta! Iată cum vom face: ziarul nostru va fi organizatorul principal, iar orașul W. Și Asociația pentru luptele de tauri ne vor sprijini. Presupunând că vor fi cincizeci de mii de spectatori pe zi, în trei zile vor intra cam o sută cincizeci de mii. Trebuie s-o facem în stil mare, ca și cum am aduce corida din Spania!

Omoto, corpolent ca un taur ceva mai slab, vorbea tare și ascuțit, ca întotdeauna când era binedispus. Așa cum dovedea și faptul că, începând ca proprietar al unui cinematograf dintr-un oraș de provincie, se ridicase până la situația actuală numai prin propriile forțe, când venea vorba să întreprindă ceva avea și curaj, și hotărâre, și era capabil să trateze orice problemă cu o intuiție de înaltă clasă. Beneficiind de acordul lui Omoto și de cel al lui Tsugami, nu era de așteptat ca planul să întâmpine cine știe ce împotrivire. Înțelegerea fu încheiată pe loc. Și anume, urmau să aducă pe unul din cele două mari stadioane moderne de baseball din zona Kōbe-Ōsaka

evenimentul desfășurat în fiecare an de întâi ianuarie la templul șintoist S. Din orașul W. Să ia legătura cu orașul W. Și cu Asociația pentru luptele de tauri pentru a obține sprijinul lor atât cu numele, cât și în mod concret. Să aleagă ca perioadă trei zile din ultima decadă a lui ianuarie, pentru a evita sezonul sporturilor în aer liber. Diferența dintre încasări și totalul cheltuielilor necesare se va împărți în mod egal între ziar și Compania de spectacole Umewaka, cu alte cuvinte, câștigul sau pierderea vor reveni jumătate ziarului și jumătate lui Tashiro. Însă numele Companiei Umewaka nu va apărea nicăieri, spectacolul fiind prezentat ca o întreprindere aparținând exclusiv ziarului. Până la contabilizarea finală, de după eveniment, cheltuielile necesare pentru închirierea și aducerea până la stadion a animalelor și le va asuma Tashiro, toate cele ulterioare, inclusiv asigurarea stadionului, pregătirea sa, publicitatea, revenind ziarului. Cam acestea erau principalele prevederi ale contractului. În aceeași seară, Omoto și Tsugami îl invitară pe Tashiro la un restaurant din Kyōto. Iar în seara următoare, fu rândul lui Tashiro să invite mai mulți directori de la ziar la un *sukiyaki-ya*[25] din piața neagră din Ōsaka, unde sake-ul a curs în valuri.

— Nu că aș fi superstițios, dar mi-am zis că n-ar fi cel mai potrivit să mâncăm carne de vacă. Totuși, am ales până la urmă *sukiyaki.*

Tashiro părea foarte mulțumit de el și era într-o stare de spirit excelentă. Pe când alcoolul începuse să-și facă efectul, se aplecă ușor, le turnă din nou sake lui Omoto și lui Tsugami și, ștergându-și cu palma fața ușor unsuroasă, le spuse că, atunci când taurii vor ajunge la Kōbe, îi va împodobi cu valtrapuri strălucitoare de cea mai bună calitate și îi va duce în alai de acolo până la Nishinomiya, iar a doua zi va organiza o defilare a acestora în

Ōsaka. În astfel de clipe, căpăta o expresie care i se părea foarte copilăroasă lui Tsugami.

Într-un scurt interval când Tashiro era la toaletă, Omoto, care până atunci, amețit, manifestase același entuziasm, observă cu o voce uimitor de sobră:

— Problema o constituie cheltuielile pe care va trebui să le facem până la încasări. După socotelile mele, vom avea nevoie de aproximativ un milion de yeni.

— Mda, cam la atât trebuie să ne așteptăm.

— Cum o să procedăm?

— O să ne descurcăm cumva.

— Oare?!

— Pentru promovare o să colaborăm cu serviciul de publicitate, iar pentru închirierea stadionului vom negocia ca să plătim după. Numai că pentru construirea ringului și a staulelor taurilor nu scăpăm fără două-trei sute de mii.

— Da' nu putem scoate trei sute de mii dintr-odată!

— Eh, lăsați-o în seama mea!

Tsugami nu avea vreo perspectivă clară în minte, dar în cel mai rău caz putea vinde biletele în avans. Iar acum, decât de asta, era mult mai interesat de propunerea lui Tashiro de a parcurge orașul cu cei peste douăzeci de tauri ca la o paradă. Ar ieși niște articole, s-ar realiza și niște fotografii. Ar face măcar vâlvă în tot orașul. Tsugami ba își reprezenta acest curios spectacol în capul care îl durea puțin din cauza amestecului de salte și whisky, ba și-l alunga din minte.

Chiar a doua zi, constitui fără întârziere în cadrul companiei un comitet de pregătire a luptelor de tauri. Îi numi în acest comitet pe T., care nu era capabil să scrie articole, dar dădea dovadă de un mare talent la negocieri, pe M., care nu era în stare să pună ceva în practică, dar avea idei, precum și pe câțiva membri mai tineri din departamentul de informații.

Nu mai erau decât două luni până în ultima decadă a lui ianuarie, când era programat evenimentul. Deoarece voiau să facă anunțul public cel mai târziu cu o lună înainte, deci pe la mijlocul lui decembrie, era necesar să pună la punct totul până atunci. Lăsând pentru mai târziu tratativele pentru stadion, la două-trei zile după ce Tashiro se întoarse în Shikoku, Tsugami se duse după el în orașul W., de parcă l-ar fi urmărit, însoțit de mai tânărul ziarist T. Însă, ajuns acolo, constată că Tashiro rezolvase deja totul cu autoritățile locale și cu Asociația pentru luptele de tauri. Se înțeleseseră pentru o taxă de închiriere de douăzeci de mii de yeni de cap, aleseseră cei douăzeci și doi de tauri care să lupte în public, așa că lui Tsugami și lui T. Nu le mai rămăsese nimic de făcut. Reprezentanții Asociației și, bineînțeles, proprietarii taurilor erau mai mult decât încântați și – pentru că cine știe ce le spusese Tashiro – îl primiră pe Tsugami de parc-ar fi fost însuși Mesia.

Proprietarii taurilor erau cu toții persoane cu un statut social important în zonă, iar a se îmbogăți și a crește măcar un taur de luptă constituia aspirația de o viață a fiecăruia în acea regiune. În timp ce în alte provincii oamenii se mulțumeau să construiască *dozō*[26], aici încă din vechime, creșteau aceste animale imense care nu serveau decât la întrecerile dintre ele. Tsugami și însoțitorul său fură găzduiți în casa unui domn în vârstă, Atomiya Shigesaburo, vicepreședinte al Asociației și deținător al unuia dintre taurii care urmau să lupte. Atomiya, cel mai înstărit fermier din zonă, era un bătrân de peste șaptezeci de ani, încă viguros, ca un războinic din vremurile vechi, stăpânit de o pasiune pentru luptele de tauri care friza mania. O avea în sânge, moștenită de la părintele lui, un fanatic al acestor lupte, despre care circula o poveste mai ceva decât un *kōdan*[27]. Pe patul de moarte, tatăl îi spusese: „Am făcut ceva bani, am construit o casă, nu am nimic de

care să-mi pară rău, regret doar faptul că taurii mei au fost mereu bătuți de ai lui Tamura. Neapărat să mă răzbuni!”

E de la sine înțeles că Atomiya Shigesaburo, pe atunci încă tânăr, s-a dedicat trup și suflet antrenării taurilor de luptă, conform dorinței tatălui său. Iar în al treilea an, la întrecerile din aprilie, în sfârșit, taurul său preferat, pe care îl crescuse cu cea mai mare grijă, l-a zdrobit pe cel al lui Tamura. Atomiya i-a atașat în spinare tăblițele memoriale ale tatălui său și l-a plimbat ca la paradă prin tot orașul W. În prima seară în care i-a găzduit, bătrânul Atomiya, îmbrăcat formal în *hakama*[28] și *haori*[29], de parcă l-ar fi primit pe prefect, le spuse toată povestea vorbind rar și cu demnitate, iar Tsugami, probabil și din cauza oboselii pricinuite de călătorie, o ascultă cu un sentiment de stranie deprimare. Scăldat în valul vechii pasiuni pentru luptele de tauri, nu doar a vârstnicului domn, ci a întregii regiuni, nu rezona deloc, cine știe de ce, cu ceilalți. În fiecare dimineață, stând pe *engawa* cu fața către marea ușor vălurită, de un albastru viu și intens, specific zonelor sudice, o privea fix, asaltat de gânduri nedefinite.

În timpul ședерii lor acolo, Tashiro se dovedi foarte activ, îi conduse pe Tsugami și pe T. La templul șintoist S., unde aveau loc întrecerile anuale din ianuarie, le arătă unul câte unul principalele staule răspândite pe la periferia orașului W., iar la întoarcere făcu anume un ocol pentru a trece prin fața unei case înconjurate cu un zid de piatră, cum rar se vedeau la țară, despre care le spuse că aparține fratelui său mai mare. Purta în permanență o haină grea de piele și mergea grăbit, cu vârful nasului lucind de transpirație. La banchetele care aveau loc aproape în fiecare seară ținea discursul de deschidere, se adresa lui Tsugami și lui T. Cu apelativul *sensei,* iar uneori folosea pentru cotidianul de seară expresia

„compania mea”, de parcă ar fi fost și el angajat la ziar.

Imediat după întoarcerea la Ōsaka, Tsugami trecu la etapa următoare. Spre deosebire de orașul W., aici piedicile neașteptate apărură una după alta. Mai întâi se lovi de problema principală a stadionului. Din cauza datei evenimentului, fu obligat ca din cele două mari terenuri din zona Kōbe-Ōsaka să aleagă stadionul Hanshin, dar, după ce reuși să se înțeleagă să-l închirieze pentru trei zile începând cu 20 ianuarie, când să semneze contractul, partea cealaltă ridică unele obiecții. Conform spuselor celor de la Căile Ferate Naniwa, care îl administrau, de foarte multă vreme se vehicula că acest stadion este mult mai puțin potrivit pentru baseball decât cel al unei societăți de căi ferate concurente. Pentru a șterge această impresie, după război făcuseră tot ce se putea pentru a îmbunătăți starea terenului, iar acum, să se înfigă stâlpi în diverse locuri, să se împrejmuiască cu palisade de bambus, să vină taurii și să calce totul în picioare – putea fi oare acceptat? Erau argumente de bun-simț. Când, în urma mai multor runde de negocieri intense, avu totuși succes în privința închirierii stadionului și respiră ușurat, începură să se plângă echipele profesioniste de baseball, care erau nevoite să-și întrerupă activitatea. Rezolvă problema reușind să convingă două sau trei persoane importante să-și exercite influența, însă cu prețul unor cheltuieli neașteptat de mari. Apoi, serviciul de siguranță publică al prefecturii refuză să dea aprobare pentru eveniment. Pe scurt, deoarece în Japonia nu exista experiența unui spectacol de lupte de tauri, nu prea știau cum să procedeze. Tsugami îl chemă din Shikoku, printr-o telegramă, pe Tashiro, ca să afle că în prefectura Ehime, locul de origine al acestor lupte, nu se pusese niciodată problema obținerii vreunei aprobări. Președintele Omoto se duse să discute, se duse apoi și Tsugami, dar, în ciuda unor

îndelungate ciondăneli, nu se ajunse la nicio rezolvare. Tashiro, în stilul său, făcu de trei ori drumul între Ōsaka și Shikoku, luă legătura cu persoanele influente din prefectura Ehime și organiză o mișcare locală de sprijin. Și când toate încercările se soldară cu un eșec, ziaristul T „geniul negocierilor în forță, preluă el sarcina și, făcând câteva vizite la prefectură, obținu aprobarea de la șeful serviciului, cu condiția dată în scris ca, în cazul producerii vreunui accident de orice fel, să se întrerupă totul imediat. Asta se întâmplase cu doar două sau trei zile în urmă. Textul anunțului public al spectacolului, pe care Tsugami își pierduse speranța să-l mai vadă tipărit, fusese plasat de un tânăr de la departamentul de tehnoredactare între cele două știri importante de pe prima pagină din acea zi, greva profesorilor și diferendul din interiorul partidului socialist, într-un cadru mare unde nu putea să nu atragă privirile oricui, agrementat de imaginea stilizată a doi tauri care se împungeau reciproc în coarne. Atât Omoto, cât și Tsugami se simțeau acum de parcă ar fi slobozit din lesă un câine de vânătoare.

*

Ba cu vijelia în față, ba împins de vânt din spate, Tashiro parcurse vreo două sute de metri din strada care trecea printre casele arse, dar, odată ajuns în fața unei clădiri pe jumătate în ruină, se opri brusc, îi făcu un semn lui Tsugami cu mâna dreaptă ușor ridicată și coborî spre subsol pe o scară pe care, distrat fiind, ai fi putut cu ușurință nici să n-o observi.

Cu gesturile sale teatrale, Tashiro dispăru atât de brusc, că parcă l-ar fi înghițit pământul. În urma lui, în semiîntuneric, Tsugami coborî și el pas cu pas scara îngustă pe care abia avea loc să treacă o persoană. La capătul scării care cotea în unghi drept se întindea o încăpere neașteptat de largă și puternic luminată. Înconjurând o grădină interioară în stil japonez, prevăzută în mijloc cu plante și cu

felinare, se aflau patru mici saloane foarte îngrijite, construite independent, deși încă neterminate. Unul dintre ele se voia probabil un bar, căci într-un colț erau îngrămădite scaune înalte cu spătar îngust și niște butoaie de bere vopsite în albastru-verzui. În fața lor, patru lucrători care nu le acordară nicio atenție montau pe orizontală și pe verticală plăcile de faianță ale chiuvetelor din baie.

În salonul cel mai îndepărtat, singurul aproape terminat, Okabe Yata, cu un chimono vătuit îmbrăcat peste uniforma impusă civililor în timpul războiului, stătea în *kotatsu* cu o sticlă de whisky deja pe jumătate goală în fața sa.

— O, bine ați venit!

Pe când Tsugami ezita dacă să se așeze sau nu, Okabe își scoase chimonoul și se înclină fără afectare. Era un om mărunt, fața care se acoperea de ușoare riduri atunci când vorbea era și ea mică, în ansamblu nu făcea o impresie nemaipomenită, dar din comportamentul său oarecum familiar răzbătea un incredibil aplomb.

— Vă așteptam, domnule Tsugami!

Uitându-se la buzele subțiri ale lui Okabe, care se mișcau întruna, Tsugami simți o ușoară antipatie față de atitudinea acestuia, care ar fi fost în stare chiar să-l bată pe umăr dacă nu era atent. Îi întinse ceremonios cartea de vizită, mai țeapăn decât ar fi făcut-o de obicei.

Okabe scoase și el din buzunar etuiul pentru cărți de vizită și începu să caute prin el, dar sfârși prin a bate din palme, chemând astfel un tânăr care, la prima vedere, părea a fi secretarul său.

— Scrie, te rog, o carte de vizită pentru domnul. Să treci și numărul de telefon al companiei!

Și îi întinse carnetul său și stiloul. Luă apoi cartea de vizită a lui Tsugami și i-o arătă lui Tashiro, iar când acesta citi funcția de redactor-șef trecută pe ea, dădu de câteva ori apăsat din cap, fără să spună nimic. Tsugami își îndreptă din nou privirea către bărbatul mărunt și banal din fața sa,

care ascundea însă în el ceva de neîmblânzit. În măsura în care discernământul său nu o luase razna, omul care îi fusese descris drept „numărul unu în momentul de față dintre toți cei veniți din Iyo” nu știa nici să scrie, nici să citească.

Li se aduseră câteva feluri de mâncare și ceva de băut. Okabe, cu o atitudine relaxată și plină de mărinimie, continua să vorbească afabil, fără încetare.

— De fapt, vreau ca de acum înainte să-mi satisfac aici un hobby. Să fac un restaurant unde japonezii, care au fost multă vreme lipsiți de mâncăruri rafinate, să poată găsi tot ce e mai bun. La deschidere, voi prezenta trei mari maeștri în arta culinară din Beppu, Kōchi și Akita.

În fața lui Okabe, Tashiro era de o rigiditate aproape comică. Corpul său masiv parcă nici nu se mai vedea lângă trupul mărunt de numai un metru și jumătate al celuilalt. Fără să aducă măcar vorba de subiectul esențial pentru care îl prezentase tocmai azi pe Tsugami lui Okabe, prelua mâncarea adusă și o aranja pe masă, ridica mereu flaconul de sake pentru a umple cupele celorlalți doi, iar în rest păstra o atitudine modestă, de parcă n-ar fi vrut să piardă niciun cuvânt din conversația acestora.

Tsugami aștepta cu o oarecare curiozitate să vadă cum va pune Okabe problema. Nu prea ținea la băutură, dar ducea cupa la gură de îndată ce i se umplea. Se cam făcuse ora de distribuire pe străzi a ziarului cu anunțul privitor la luptele de tauri.

— Sunteți foarte ocupat cu compania dumneavoastră? întrebă el.

— Câtuși de puțin, chiar deloc! Am cinci sau șase societăți, dar eu, cum să vă spun, am mereu timp liber. Dacă președintele e ocupat, compania nu prea merge. În ceea ce mă privește, e destul să fiu în fiecare zi aici și să beau.

Okabe avea talentul de a spune lucruri care luau interlocutorul prin surprindere, iar asta îi făcea plăcere. Mai degrabă decât să afle ce fel de om era

Tsugami, pe care-l întâlnea pentru prima dată, era preocupat să se exprime pe el însuși.

— Nu, nu e nicio glumă. Dacă nu torni alcool în el, capul omului nu valorează cine știe ce, orice-ar face. Ce mare idee poți să scoți chinuindu-ți mintea pe uscat? Poate și din cauza whisky-ului pe care îl băuse de unul singur până să vină musafirii, ochii mici ai lui Okabe sclipeau viu din când în când și priveau fără reținere în ai lui Tsugami. Chiar și în timp ce vorbea, nu se despărțea de paharul din mână și, la intervale, sorbea cantități de lichid galben, pe care le ținea o clipă în gură, apoi le înghițea aproape impasibil.

— Să vă spun azi, domnule Tsugami, și dumitale, Tashiro, povestea mea?

— O, da, desigur, de multă vreme doream să vă întreb. Cum anume s-a creat marele Okabe?

Tsugami observa cu neplăcere servilismul lui Tashiro. Când impresarul dădu să-i toarne whisky, Okabe, întinzând paharul pe masă, își închise un timp ochii mici cu o expresie batjocoritoare pe față, ca să îi deschidă din nou larg:

— Marele Okabe sau micul Okabe, asta nu știu, dar mi-am fondat toate companiile după război. Aș vrea să pot spune că le-am creat pe durata unei generații, în realitate însă le-am făcut într-un an. Da, numai într-un an! De aceea, lumea asta e foarte interesantă!

Și râse puternic, cu o voce răgușită.

În luna octombrie a anului când se terminase războiul, adică aproximativ cu un an înainte, Okabe revenise din mările sudice și fusese lăsat la vatră. În vârstă de treizeci și opt de ani la încorporare, împlinise deja, la întoarcere, patruzeci și doi. Nu avea nici soție, nici copii. Împrumutase trei mii de yeni de la o femeie cu care avusese o relație cu vreo zece ani în urmă și, părăsind ținutul său natal din Iyo, ajunsese la Kōbe cu ajutorul unui prieten din armată care era șofer de camion. Acolo, după ce rătăci fără scop cam o jumătate de lună, se

hotărî să se apuce de comerțul cu echipament agricol.

Aflând că Uzinele Akebono din Amagasaki tocmai scoseseră pe piață un nou model de batoză pentru orez echipată cu motor electric, puse la punct un plan prin care să procure cumva un număr mare din acestea și să le comercializeze, absorbind astfel din sumele imense care curgeau către zonele agricole. În primul rând s-a dus să discute cu un reprezentant al firmei producătoare, iar cu acea ocazie a prezentat o carte de vizită pe care scria că ar fi director al societății pe acțiuni Akebono. Bineînțeles, o imprimase fără nicio acoperire cu două-trei zile mai înainte într-un magazin universal din Ōsaka. Însă această mică stratagemă a avut un efect deosebit., Ah, și compania dumneavoastră se numește Akebono!" le-a zis. Poate și datorită simpatiei produse de coincidența de nume, partenerii au dovedit de la început o amabilitate deosebită și au fost de acord să-i livreze o sută de batoze în cursul zilei următoare. Iar plata urma să se facă la livrarea mărfii, deci tot a doua zi, ceea ce constituia, iu comparație cu practicile obișnuite, un contract extrem de avantajos. Problema rămasă era procurarea celor trei sute de mii de yeni pe care trebuia să-i achite la primirea comenzii.

— Ei, cum credeți că am făcut rost de acești trei sute de mii de yeni? I-am împrumutat de la cineva pe care nu-l mai întâlnisem niciodată!

Doar de data asta, Okabe pronunță cele câteva cuvinte ale ultimei fraze cu o intonație neobișnuit de apăsată, de parcă ar fi vrut să muște. Pusese ochii pe un fost deputat din prefectura sa, pe nume Yamamoto, care se îmbogățise făcând afaceri cu armata, și se hotărâse să-i smulgă acești bani cu voia lui sau cu de-a sila. Plecând de la Uzinele Akebono, s-a dus direct acasă la acesta, în Mikage și, ba amenințându-l, ba argumentând, insistând că rugămintea vine din partea cuiva din același

district, i-a cerut un împrumut de trei sute de mii de yeni. Dar, din capul locului, Yamamoto nu avea niciun motiv să-i dea ascultare. În acea zi, Okabe l-a vizitat de trei ori, iar a treia oară s-a așezat în cele din urmă pe podeaua tare din antreu – în acea clipă a avut o idee: să încheie o asigurare de viață și să o folosească drept garanție sau ipotecă pentru contractul de împrumut.

Fără întârziere, se duse la societatea de asigurări N., care-și avea sediul temporar printre ruinele din Yodoyabashi, dar, fiind spre seară, programul se terminase. Neavând ce face altceva, află de la paznicul de gardă peste noapte adresa șefului secției de Asigurări, se duse la acesta acasă, în cartierul Suita, și-i ceru un contract de asigurare de trei sute de mii de yeni. I se spuse că nu se poate atunci, că trebuia să vină în ziua următoare la sediul societății. A doua zi însă, contractul ar fi devenit inutil pentru Okabe. După multe insistențe și încercări de a-l convinge, își făcu interlocutorul să cedeze și reuși să obțină chiar în seara aceea un contract provizoriu pentru o asigurare de viață în valoare de trei sute de mii de yeni. Cu el în buzunar, se duse din nou la reședința lui Yamamoto, la o oră aproape de cea a ultimului tren și-i ceru iar suma necesară, spunându-i că-și pune gaj propria viață.

— Și a mers! Dacă stai să te gândești, un contract de asigurare nu făcea doi bani. Însă oamenii sunt atât de ciudați! A crezut că îmi pun chiar viața în joc! „Bine, dacă ții atât de mult, o să ți-i împrumut pentru o lună”, a sfârșit prin a spune. Asta, ca să spun așa, a fost punctul de plecare pentru afacerile mele de acum!

Tsugami nu-și dădea seama de adevăratele motive pentru care Okabe povestea despre propria ascensiune, practic cea a unui impostor, dar nu se plictisea deloc ascultându-l. În modul de a vorbi al acestuia se simțeau un oarecare narcisism și o anumită pasiune.

— Interesantă poveste! remarcă Tsugami, iar complimentul său nu era cu totul gratuit.

— Păi, în mare, cam astfel de om sunt. Însă acum dispun de vreo zece sau douăzeci de milioane. Ce părere aveți, domnule Tsugami, ați accepta să vă ajut cu luptele de tauri pe care le organizează compania dumneavoastră?

Surprins cu garda coborâtă, Tsugami își pironi fără să vrea ochii în cei ai lui Okabe, care și-i feri câteva clipe pentru a-și aprinde o țigară, ca apoi să-și întoarcă din nou fața către el. De data asta, în privirea lui era ceva de neclintit.

Dacă asocierea pentru achiziționarea taurilor ar crea vreo problemă, el se oferă să-i cumpere singur. S-ar ocupa tot el de toate cheltuielile legate de animale, în timpul transportului și al organizării spectacolului. Ziarul și-ar realiza proiectul fără să scoată un ban și fără să cedeze nimic din beneficii. Okabe vorbea pe un ton liniștit, dar care nu părea să lase loc de vreun refuz.

— Da, dar asta nu este posibil.

Tsugami răspunse abia după ce-și lăsase interlocutorul să vorbească în voie. Dacă ar fi acceptat propunerea lui Okabe, deși personajul îi trezea o vagă neîncredere, pentru ziar n-ar fi fost câtuși de puțin un contract dezavantajos. Însă Tsugami detesta ochii mici și plini de încredere în sine pe care Okabe îi ațintea asupra lui. O excitație mentală, de parcă ar fi urmat să se bată în duel, îi așternuse pe față o ușoară paloare și un aer triumfător.

— De data aceasta, cu permisiunea dumneavoastră, ziarul își va realiza proiectul pe cont propriu. Iar în ceea ce mă privește, este prima mea întreprindere de acest fel.

Cu paharul în mână, Okabe ascultă răspunsul lui Tsugami aprobând politicos din cap, iar în final exclamă:

— Așa deci! Ei, am înțeles. Îmi pare rău, dar asta e!

În mod neașteptat de ușor, abandonă subiectul. Ca pentru a schimba atmosfera, remarcă turnându-i whisky lui Tsugami:

— Hm, dumneavoastră chiar îmi plăceți! Da, da, chiar îmi plăceți. E un proiect pe care dumneavoastră îl întreprindeți. Să reușiți prin propriile forțe, așa trebuie! M-ați refuzat, dar asta nu-mi strică deloc starea de spirit!

Era greu de spus în ce măsură lucrurile stăteau într-adevăr așa, dar Okabe părea mai degrabă binedispus.

Luminată electric, încăperea de la subsol dădea impresia că afară era deja noapte, dar ieșind de acolo, crepusculul de iarnă de-abia începea să învăluie cartierul, aproape tot o ruină.

— De ce ați refuzat? Nu e păcat? spuse Tashiro, ajungându-i din urmă.

— Da, nu era o afacere rea.

Știa și el asta, chiar fără să i se mai spună. Mergeau în tăcere unul lângă altul, cu gulerele de la haină ridicate, dar când se dădură la un moment dat la o parte din drum, ca să treacă un camion care venea din urmă, stând față în față, Tashiro spuse:

— De fapt n-am apucat să vă spun, dar a apărut o problemă complicată.

Pentru transportul celor douăzeci și doi de tauri erau necesare opt vagoane, dar din orașul W. Nu plecau zilnic decât două. În fața acestei situații, intervenise la biroul Căilor Ferate din Hiroshima ca să se suplimenteze în mod special numărul de vagoane, însă nu se întrevedea o rezolvare. Se aflau oricum și în fața unei penurii de cărbune, dar în privința vagoanelor, care erau de o importanță crucială, nu exista nicio rezervă. Tsugami mergea în tăcere. Avea senzația că vede cum se apropie încă un val care își înălța în larg creasta înspumată.

— Deocamdată, asta e situația, reluă Tashiro. Cred că nu avem altă soluție de a ieși din impas decât să vorbim cu Okab*e-san,* care, având în

vedere afacerile sale, are vaste relații în zona aceasta și ar putea să găsească o rezolvare împreună cu cei de la Căile Ferate.

Uluit, Tsugami se opri în loc și-l privi cu severitate:

— V-ați vorbit dinainte?!

Tashiro rânji cu impertinență:

— E un om extraordinar! L-ați refuzat, dar fiind așa cum e, spune că e gata să se facă luntre și punte pentru dumneavoastră!

Tsugami n-avea niciun chef ca individul să se facă luntre punte pentru el, dar simțea că acel bărbat mărunt, dar plin de cutezanță, reușise deja să pătrundă fără greutate în afacerea cu luptele de tauri. Era destul de clar că Tashiro se dusese mai înainte cu problema asta la Okabe și că i se pomenise de cumpărarea animalelor, în contrapartidă cu serviciul oferit.

*

De la începutul anului, Sakiko nu-l mai întâlnise pe Tsugami. Acesta renunțase să petreacă Anul Nou în locul natal din Tottori și stătea aproape în permanență la ziar, ocupându-se de pregătirea luptelor de tauri. Totuși, doar noaptea de 31 decembrie, dând curs rugăminții lui Sakiko, care dorea să asculte amândoi clopotele[30], o petrecu împreună cu ea într-o cameră dintr-un *ryokan* liniștit din Okazaki, în Kyōto, unde mai fuseseră și de unde se auzea susurul apei dintr-un canal.

Vântul care sufla de două-trei zile se potolise; era o noapte frumoasă, cu stele. La ora douăsprezece, la toate marile temple răspândite prin Kyōto răsună, pentru prima dată după mai mulți ani, dangătul clopotelor. În acel moment, Tsugami, care până atunci, stând la o măsuță joasă și sorbind din niște whisky adus de el, își nota meticulos într-o agendă nouă de mici dimensiuni programul zilnic până la spectacolul cu lupte de tauri de pe data de douăzeci, lăsă jos stiloul și ciuli urechile. Sakiko stătea și ea alături. Clopotele erau

lovite la intervale regulate, mai aproape sau mai departe, iar reverberațiile nenumăratelor sunete se suprapuneau, interferau și, rezonând, se transmiteau prin aerul rece al nopții târzii ca niște șuvoaie de apă într-o pânză freatică.

Rămaseră amândoi tăcuți multă vreme. Erau niște clipe uimitor de liniștite, cum Sakiko nu mai cunoscuse în relația ei cu Tsugami. Expresia de pe fața omului care se desprinsese de munca lui de parcă s-ar fi eliberat de un spirit rău i se părea neașteptat de calmă și docilă. „Ah, ce figură nefericită are!” se gândi Sakiko. Și dintr-odată fu străbătută ca de un val de apă de sentimentul – care nu mai era nici ură, nici dragoste – că acest om chiar are nevoie de ea. Era o senzație pură, cumva foarte îndepărtată de dorință. Clopotele sunau fără încetare, unul după altul.

Pe când trecuseră de jumătatea celor o sută opt lovituri, Tsugami se ridică și, deschizând fereastra, rămase un timp în cadrul ei, privind afară. Sakiko se sculă și ea și i se alătură. Noaptea întunecată, străbătută doar de dangătele clopotelor, avea un aer lugubru. Mascate de un desiș de copaci, luminile orașului nu se zăreau. Brusc, pe Sakiko o cuprinse o puternică angoasă. Chiar dacă stăteau acolo în liniște, unul lângă altul ca niște îndrăgostiți, faptul că își încordau auzul în direcția sunetelor de clopot care însoțeau trecerea vechiului an îi trezea un presentiment întunecat. Oare nu erau împreună într-o astfel de noapte tocmai din cauză că urmau să se despartă după aceea?

Sakiko se îndepărtă de Tsugami și se așeză în fața măsuței de toaletă, lăcuită în roșu, din colțul camerei. Inima îi bătea în continuare cu putere. Figura femeii care, timp de trei ani – prețioși pentru ea, acum că se apropia de vârsta de treizeci –, fusese mereu alături de Tsugami, pentru a cunoaște în schimb doar suferință, o privea țintă din oglindă, palidă, cu aerul unei vulpi.

Primele zile ale anului, neobișnuit de calde, Sakiko le petrecu închisă în camera ei, mai ales că avea și un început de răceală. După ce trecură cele trei zile de sărbătoare, *Noul jurnal de seară din Ōsaka* începu să publice mereu, în primele pagini, articole legate de luptele de tauri. Într-o zi, un celebru cântăreț de operă cu mare succes în rolul lui José din *Carmen* povestea despre coridă, în ediția din ziua următoare era publicată cu caractere mari o conversație despre luptele de tauri, plină de spirit, cu contele F., faimos ca pasionat al sporturilor. Ba era prezentat, într-un articol cu multe fotografii, un bătrân artist care nu sculpta decât tauri, ba un boxer în ascensiune discuta problema luptelor de tauri sub titlul insolent *Punctul de vedere al specialistului.* Apăru chiar și un număr special cu articolele unui reporter care se deplasase la fața locului: *Taurii de luptă din sudul regiunii Iyo.*

Sakiko nu nutrea niciun interes particular în domeniu, dar în această organizare zilnică a articolelor din paginile ziarului putea simți privirea rece, și totuși fierbinte, de parcă ar fi fost posedat, a lui Tsugami. Idei și planuri aparținându-i în mod evident scoteau la lumină pe suprafața hârtiei, nemodificate, gusturile și gesturile caracteristice ale dificilului Tsugami. Când citea niște informații prezentate drept știri – cum că un bătrân care timp de treizeci de ani îmboldise taurii în timpul luptelor va comenta pe viu la stadion sau că agențiile de știri naționale și internaționale vor filma evenimentul, și care de fapt nu erau decât publicitate menită să stârnească interesul publicului –, din spatele lor îi apărea obsesiv imaginea lui Tsugami, care alerga foarte ocupat în toate părțile ba făcând planuri, ba punând la punct manevre, ba negociind.

Pe 8 ianuarie, Sakiko se gândi să se ducă să-l vadă. Odată ce îi veni ideea, nu mai putu să stea liniștită. De a doua zi trebuia să-și reia lucrul la un

magazin de confecții din Shinsaibashi, în plus, neliniștea din noaptea de Anul Nou îi rămăsese în suflet sub forma unui straniu resentiment.

Telefona la ziar, de unde află că de două-trei zile Tsugami era plecat la stadionul Hanshin, viitoarea arenă pentru lupte, și că dormea și noaptea tot acolo. Deși acesta îi interzisese ferm de mai multe ori să vină să-l vadă la serviciu, orice s-ar fi întâmplat, plecă să-l caute la stadion. Era o după-amiază rece, cu un soare anemic – părea că e gata-gata să înceapă să fulguiască. Coborî în gara Nishinomiya-Kitaguchi. O văzuse mereu din tren, dar era prima dată când intra în clădirea modernă a uriașului stadion de formă rotundă. Străbătu domul în care nu era nici țipenie de om și, cotind la stânga, dădu de un birou mic, asemănător cu o cabină de navă, aflat într-un contrast flagrant cu grandoarea construcției.

Împinse ușa și văzu în interior patru sau cinci bărbați, despre care nu-și dădea seama dacă sunt ziariști sau vizitatori, fumând în jurul unei sobițe rotunde, din ceramică, pe cărbuni. Dincolo de ei, cu gulerul de la pardesiu ridicat, Tsugami vorbea tare la telefon apăsându-și pe ureche receptorul aparatului aflat pe masă. Când o zări intrând, o privi cu o răceală care o străpunse pe Sakiko până în inimă. Era o uitătură indiferentă, ca un reproș. Când lunga convorbire se termină, Tsugami ieși din cameră, călcând apăsat, așa încât zgomotul pașilor săi să rezoneze în întreaga clădire, o luă înainte pe coridorul de beton cufundat în penumbră, care, urmând un traseu în zigzag, urca în pantă ușoară. Ajuns la al treilea etaj, părăsi culoarul care ducea spre tribune și o așteptă. Când Sakiko se apropie, deschise gura pentru prima dată:

— Cu ce treabă ești aici?

Era foarte palid, iar oboseala îi marca puternic figura. Ca întotdeauna când era prost-dispus, își

aținti pentru o clipă privirea străpungătoare spre ea, apoi o îndreptă în altă parte.

— Fără vreo treabă nu pot să vin să te văd?!

Cu fața pe jumătate ascunsă în pardesiul ei bleumarin și privind în sus către el, răspunse cât de degajat putu. Altfel, ar fi riscat să-i spună lucruri dure. Se aflau în partea superioară a tribunei, în dreptul așa-numitului diamant, iar cât vedeai cu ochii în jos se întindeau doar bănci de lemn montate rudimentar care, formând un model cu dungi dezolant, coborau lin în trepte către terenul central. Poate din cauza înălțimii, vântul era pătrunzător, iar soarele palid de la sfârșitul zilei scotea în evidență aspectul dărăpănat al ansamblului clădirii cenușii a stadionului.

— Nu ți-am spus că sunt extrem de ocupat?!

— Ne vedem prima dată pe anul ăsta, nu? Nu lua figura asta îngrozitoare, plină de reproș că am venit! La urma urmei, ce sunt eu pentru tine?

— Încetează! Iar începi cu chestiile astea? Sunt cumplit de obosit.

Tonul lui Tsugami era foarte distant. Palidă și ea, Sakiko îl privi drept în ochi, cum stătea îmbufnat cu țigara în gură, cu părul răvășit de vântul înghețat. Dându-și seama că stăteau față în față ca pentru un duel, Tsugami spuse totuși:

— Ei, stai jos! Apoi se așeză pe banca de la picioarele sale. Se așeză și ea alături.

Până în zare, înconjurând stadionul, se întindeau atât la est, cât și la vest câmpii devastate de iarnă. În timpul războiului, de parcă s-ar fi vorbit, principalele fabrici din Ōsaka și Kōbe care lucrau pentru armată se refugiaseră în zona largă de șes dintre cele două orașe, iar clădirile lor, care dădeau o uimitoare senzație de imponderabilitate, privite de acolo, arătau ca niște bucăți de hârtie presărate pe vasta câmpie. Printre ele, multe își înălțau spre cer structurile metalice ca niște nave eșuate, altele aveau în câte un colt al incintei adevărați munți de fiare vechi. Dacă te uitai mai atent, observai un

mare număr de coșuri de fabrică și de stâlpi de telegraf, iar sârmele de electricitate se întindeau în lung și în lat peste suprafața pământului, ca o pânză de păianjen. Din când în când, câte un tren de periferie trecea ca o jucărie clătinându-se, cosând parcă între ele uzinele, pădurile și colinele. Mult mai departe, spre nord-vest, se zăreau munții Rokkō. Iar deasupra nemărginitei priveliști dezolante, unde se amestecau dezordinea civilizației și rigoarea aspră a naturii pe timp de iarnă, atârna apăsător cerul noros.

Tăcută, Sakiko își ținea ochii ațintiți asupra acestui peisaj deprimant, dar în adâncul ei socotea durerea pe care avea s-o resimtă imediat după despărțire din cauza atitudinii atât de reci a lui Tsugami din acea zi. Își dădea acum seama că venise anume până aici din dorința de a căpăta măcar o fărâmă din afecțiunea lui, care să o încălzească. Se gândi că și o minciună ar fi binevenită, ar putea găsi căldură chiar și în câteva cuvinte amabile ale lui Tsugami. Fie și o minciună, o falsă afecțiune care i-ar dovedi cruzimea! Se uită atentă la profilul bărbatului așezat alături, total străin de suferința din sufletul ei. Se simți dintr-odată invadată din nou de furie față de omul acesta, care nu-și dădea nici măcar osteneala s-o mintă. Și, sub impulsul mâniei, începu să-i spună, pe un ton rece, ca atunci când ceri cuiva rambursarea unei datorii, ceva la care nu se gândise deloc până atunci, și anume că dorea să vină cu ea la o ceremonie a ceaiului la Ninnaji, unde fusese invitată de o prietenă din Kyōto. Însă Tsugami refuză categoric, cu aerul că i se cerea o enormitate.

— E vorba de o singură zi, pe 14!

— Mi-e imposibil.

— Fie și numai după-amiaza, o jumătate de zi!

— Nu pot. Până nu terminăm cu luptele de tauri, nu pot să mă mișc de-aici.

Apoi, cu o grimasă de nemulțumire, spuse că oricum ieșea din discuție să meargă tocmai până la Ninnaji cu o pancartă atârnată de gât, pe care să scrie că e iubitul acestei femei.

— Vrei deci să rupem relația! exclamă Sakiko cu o voce înăbușită. Am fost o proastă să-ți propun asta, deși știam că o să mă respingi.

— Da nu te-am respins!

— Hm, așa ai tu impresia?!

Brusc, furia față de bărbatul indiferent o făcu să-și piardă complet controlul.

— Hai, respinge-mă din nou! O să mă rostogolesc de aici până jos și în timp ce mă duc la vale o să mă uit la tine să văd ce fată faci, o să mă uit în sus la tine!

Tăcură apoi amândoi. Acum că accesul de furie trecuse și Sakiko nu mai avea nimic care să se ceară imperios spus, sufletul ei era treptat cuprins de o tristețe iremediabilă, ca o umbră întinzându-se pe suprafața apei. În această atmosferă de stinghereală, în care nu mai puteau face nimic, trebuia ca unul din ei să se ridice de pe bancă.

După un timp, Tsugami zise că-și amintise de o problemă urgentă și coborî în birou. Se reîntoarse după vreo cinci minute cu un aer preocupat și spuse că îi mai rămân trei sau patru lucruri pe care trebuie neapărat să le rezolve în cursul zilei și că până la spectacol tot așa o s-o țină. Asta pe un ton oarecum schimbat, mult mai amabil decât înainte, și o întrebă dacă după ce se termină tevatura cu luptele de tauri n-ar vrea să meargă împreună într-o stațiune termală din Kishu[31]. Adăugă ca și cum s-ar fi justificat:

— Totul merge pe dos, proiectele mele se prăbușesc unul după altul!

Și, arătându-i lui Sakiko o zonă din centrul terenului unde era desenat un cerc alb, îi povesti că trebuia să construiască acolo o palisadă de bambus cu diametrul de treizeci și cinci de metri, dar că nici măcar asta nu mergea conform programului.

Făcuse presiuni asupra asociației din orașul W. Ca să trimită pe cineva care să supravegheze instalarea ringului, însă, deși persoana venise, bambusul necesar nu ajunsese. Materialele ajunseseră în sfârșit în dimineața aceea, dar specialistul din W., esențial pentru toată operațiunea, zăcea din ajun bolnav de gripă. În ultima vreme, nenumărate treburi se abăteau din toate părțile ca grindina asupra lui Tsugami. Telefonul pe care-l dăduse puțin mai înainte în birou, când venise Sakiko, era în legătură cu focurile de artificii pe care voiau să le lanseze în parcul Nakanoshima, în ajunul întrecerilor. Primiseră inițial aprobare, dar, cine știe de ce, le fusese retrasă. Erau primele focuri de artificii de după război, existau și niște reglementări stricte privind circuitul prafului de pușcă – primăria făcea tot ce putea, dar nu putea garanta că va fi ușor s-o obțină din nou.

— Totuși eu nu pot să renunț la artificiile astea. Vreau să începem în timpul zilei prin amorsarea câtorva zeci de petarde, iar seara, pe cât posibil, să lansăm câteva salve ceva mai spectaculoase.

Tsugami vorbea lăsând să i se vadă pe față toată iritarea.

— O să fie frumos, o să vezi, dacă în Ōsaka pârjolită, din care n-a mai rămas nimic, o să facem să se deschidă flori de crizanteme peste ruinele întunecate!

Sakiko își pusese în cap să nu mai deschidă deloc gura, dar un gând sarcastic îi trecu fără să vrea prin minte. Auzindu-l pomenind de crizanteme, își zise că el ar vrea poate să lanseze și artificii în formă de taur. Însă, confruntată cu expresia serioasă a lui Tsugami, care, i se părea ei, se gândea într-adevăr la artificii de acest fel, intră în alertă. Cu senzația că ar fi atins ceva rece, dinaintea ochilor îi apăru fața lui, plutind către întunericul profund de după stingerea artificiilor, fața lui pe care nu o cunoștea decât ea.

Tsugami îi explică apoi că vizitatorii care îl așteptau în birou erau patronul unei tipografii, cel al unei întreprinderi de transport și un antreprenor de pompe funebre. Cu fiecare apăruseră complicații privind plățile și ei veniseră să le discute, dar dacă nu-i ducea acum undeva la un pahar, n-avea să rezolve mai nimic. Cu benzina repartizată antreprenorului pentru activitatea lui, transportatorul făcea să circule niște camioane cu megafoane, iar aceste mașini care făceau publicitate pentru luptele de tauri pe străzile din Ōsaka și Kōbe îl nemulțumeau pe antreprenor.

— Camioanele care duc actorii de *manzai*[32], fetele de la teatrul de revistă și gramofoanele, dar și dricurile care se îndreaptă spre crematoriu ies din același garaj, al aceleiași companii. Nu există niciun motiv rațional care să interzică asta, dar…

Tsugami povestea toate acestea fără umbră de zâmbet. Sakiko își dădea și ea seama că este foarte obosit și iritat din cauza lucrului. Însă, pe de altă parte, nu putea trece cu vederea faptul că, în ciuda tonului său abătut, se afla într-un fel de transă specifică lui, implicat într-o muncă și în niște evenimente cumva dubioase, tipice pentru epocă, între care era prins la strâmtoare și cu care se lupta.

Într-o stare de spirit total schimbată față de cea cu care venise, cu o senzație și fizică și psihică de frig fără speranță, singură pe peronul înghețat de la Nishinomiya-Kitaguchi, Sakiko așteptă în picioare trenul spre Ōsaka. Cu capul complet înfășurat în fular, pe când stătea sprijinită de un gard de lemn din gară, îi veni brusc ideea că afacerea lui Tsugami cu luptele de tauri ar putea fi un fiasco. Ca un șoc electric, gândul îi fulgeră prin minte venit de niciunde. Sakiko tremura din tot corpul, cuprinsă de o presimțire puternică aproape ca o convingere, cu un sentiment despre care nu știa dacă este afecțiune sau imprecație – „Ah, o să

rateze, o să rateze”, și imaginea unui Tsugami înfrigurat, văzut din spate, îi apăru în fața ochilor.

*

Când nu mai rămaseră decât vreo zece zile până la data spectacolului cu lupte de tauri, *Noul jurnal de seară din Ōsaka* începu să umple prima pagină, și chiar și pe a doua, cu articole pe această temă. Un ziar mare n-ar fi putut aloca atâta spațiu pentru publicitatea unui eveniment organizat de propria companie, dar ei, profitând de faptul că erau un mic ziar de seară, începură să publice unul după altul, cu excepția știrilor cu adevărat importante, articole de promovare a spectacolului. Până și în ilustrația care orna editorialele era folosit un cap de taur, iar tema apăru și în serialul de benzi desenate care se bucura de succes. De mai multe ori la urechile lui Tsugami ajunseră vorbele răutăcioase ale unui grup de la ziarul B. – „Tipul ăla, Tsugami, a început să scoată un ziar despre vaci” – dar atât el, cât și președintele Omoto se prefăcură că n-au auzit nimic și hotărâră să meargă înainte cu ziarul lor despre vaci până în ziua evenimentului. De îndată ce se publică o selecție de *tanka*[33] despre luptele de tauri, alese în urma unui concurs cu premii, anunțară în continuare un alt concurs, care cerea găsirea de nume de luptă pentru cei douăzeci și doi de tauri participanți la gală. Chiar în aceeași zi, un tânăr ziarist spuse că, deși ar fi puțin cam bătător la ochi, ar fi putut veni imediat și cu organizarea unor pronosticuri privind taurii învingători, iar Tsugami fu de acord pe loc: „Bine, să facem și asta!” În astfel de situații, Tsugami, cu țigara în gură, rămânea un moment privind în gol și în secunda următoare, cu o promptitudine care aproape nu mai lăsa loc de vreo reflecție, lansa spre celălalt decizia sa clară, cu o voce ușor stridentă. Aveai impresia că atitudinea lui ținea, mai degrabă decât de o inteligență ascuțită, de un fel de inspirație divină. Pe măsură ce spectacolul se apropia și tot mai multe probleme

de toate felurile se năpusteau asupra sa, devenea treptat mai tăcut, dar și mai activ.

Pe de altă parte, publicitatea făcută prin alte mijloace decât ziarul, de care se ocupa în principal tânărul ziarist T., se desfășura și ea cu nu mai puțină strălucire. În toate locurile importante, cum ar fi stațiile terminus Umeda, Nanba, Ueroku sau stațiile de metrou, postere mari cu doi tauri împungându-se cu coarnele atrăgeau privirile mulțimii aflate în trecere. Postere mai mici cu același desen fuseseră atârnate în vagoanele tuturor trenurilor de periferie și în fiecare autobuz, fără excepție. Apoi, *Cântecul luptelor de tauri*, lansat într-un concert organizat la un teatru din Shinsaibashi, răsuna în cartierele de barăci improvizate, prost încălzite, din difuzoarele instalate pe mașinile de publicitate care circulau neobosite. Zilnic erau trimise trei astfel de camioane în Ōsaka și două în Kōbe, fiecare ducând și câte un grup de fete de la o trupă de revistă.

Toate acestea necesitau cheltuieli care depășeau cu mult bugetul inițial, iar adăugate celor pentru construcția ringului și a staulelor, deveneau o sarcină care depășea destul de mult posibilitățile *Noului jurnal de seară din Ōsaka.* Primii care au înălțat strigăte de protest au fost cei de la contabilitate. Fură anunțate economii severe la cheltuielile de deplasare, la alocațiile pentru dejunuri sau dineuri de afaceri și la cheltuielile diverse, precum și întreruperea acordării de avansuri la salariu care, deși temporar, salvau angajații de lipsa acută a banilor de buzunar și care erau în mod tacit admise ca o practică aproape curentă; până și plata sporurilor pentru serviciul de noapte, care se efectua în fiecare zi de cincisprezece, fu amânată pentru sfârșitul lunii. Când această ultimă măsură fu afișată pe panou, Tsugami primi o împunsătură dureroasă din partea șefului contabil:

— Tsugami-*san*, mai mult de atât nu mai putem cheltui. O mulțime de angajați se bazau pe sporurile de noapte de pe cincisprezece.

Cu patru zile înainte de data fixată, Tsugami primi o telegramă de la Tashiro: „Mâine dimineață, ora șase, sosesc taurii la Sannomiya”. Staulele pentru cele douăzeci și două de animale erau construite printre ruinele arse din fața gării Nishinomiya, iar găzduirea celor peste o sută de persoane, proprietari și antrenori ai taurilor, fusese rezolvată prin repartizarea lor în *ryokan*-urile și pensiunile din district care scăpaseră de incendiu. În acea seară, Omoto și Tsugami ciocniră un pahar de whisky într-un bar din Umeda Shinmichi, frecventat de cel dintâi.

— Oricum, cu aceasta, știm sigur că taurii își vor face apariția!

Amândoi aveau pe fețe o expresie de ușurare.

— Mda, pentru că, dacă vagoanele s-ar evapora pe drum, ar ieși un tărăboi… însă știu c-am cheltuit ceva cu asta!

Se simțea o urmă de nemulțumire în cuvintele lui Omoto, dar Tsugami se făcu că nu o percepe:

— Se spune că e ceva obișnuit ca afacerile astea să coste de cinci ori mai mult decât se estimase. Dacă o scoatem la capăt cu triplul bugetului, încă ar fi destul de bine…

— Sper să nu ne mai trebuiască sume mari!

— Probabil că nu. Și, oricum, ne-am descurca.

— Vorbești așa pentru că ești ziarist până în măduva oaselor, dar o sută sau două sute de mii de yeni nu se găsesc chiar pe toate drumurile.

„S-avem iertare, domnule președinte, dar n-aveți dumneavoastră banii ăștia?” – îi veni lui Tsugami să zică, dar își reprimă ironia periculoasă și rosti pe un ton mai degrabă calm:

— Da, dar după numai cinci zile vom realiza un milion de yeni noi, domnule președinte!

Luându-se în calcul vreo treizeci de mii de spectatori pe zi, în perioada de trei zile se puteau

estima cam o sută de mii de spectatori plătitori. Asta însemna cinci mii de bilete lângă ring cu câte cincizeci de yeni, douăzeci de mii de bilete a patruzeci de yeni în zona diamantului, și încă șaptezeci și cinci de mii cu câte treizeci de yeni pe terenul exterior și în zonele mai îndepărtate ale diamantului. La încasări totale de trei milioane trei sute de mii de yeni, scăzând cheltuielile de un milion, profitul net era de două milioane trei sute de mii. Chiar împărțindu-l cu Tashiro, rămâneau pentru ziar cam un milion de yeni – asta era socoteala lui Tsugami.

O vreme se considerase la ziar, ba chiar și în afara lui, că, față de politica de management liberală și extravagantă a lui Omoto, cel care ținea baierele strânse era Tsugami, dar pe nesimțite rolurile se inversaseră. Și cel mai bine o știau chiar cei doi. Sub aparența de calm și generozitate a lui Omoto, Tsugami distingea limpede prudența și un calcul ascuns și neașteptat de minuțios. La rândul lui, Omoto, cu instinctul său format după ce analizase multă vreme oamenii, avea senzația că întrevede, sub înfățișarea rigidă, plină de scrupulozitate, chiar de exigență a tânărului ziarist recunoscut ca perspicace, o pornire ca de pasiune stupidă, ce nu-i inspira deloc încredere.

În dimineața următoare, Tsugami se duse cu primul tren până la Sannomiya, dar vagoanele de marfa sosiseră în zori, la ora patru, cu două ore mai devreme decât anticipase Tashiro, și tot grupul coborâse deja și se afla, în picioare, într-un colț al incintei. Era o dimineață friguroasă, iar stratul de promoroacă crescuse considerabil. Cei douăzeci și doi de tauri, din ale căror corpuri impunătoare, cântărind fiecare mai mult de șapte sute cincizeci de kilograme, se înălțau aburi, erau legați de gardul de lemn al gării, fiecare însoțit de antrenorul său. Cu bărbia îngropată în haina lui de piele, cu un aer înfrigurat, Tashiro se desprinse din grupul care făcuse un foc în apropierea magaziei

de bagaje și se apropie, adresându-i-se foarte bucuros:

— Au ajuns, în sfârșit, Tsugami-*san*! Ce ziceți, nu sunt magnifici? adăugă el făcând un semn cu bărbia către turma de animale. Nici nu se compară cu taurii din Ōsaka sau Kōbe, care mănâncă doar resturi!

Omițând orice salut, cu ambele mâini în buzunare și cu țigara în gură, Tashiro avea fără doar și poate în acea zi o alură de impresar exultând în urma unui succes.

— Cred că a fost greu…

— Mda, dar cum am închiriat trenul în întregime, am venit neașteptat de bine. Ce m-a omorât însă a fost lungimea drumului, am dormit o noapte aici, o noapte dincolo, azi ar fi a cincea zi!

O spuse fără să arate prea dărâmat și trecu de îndată la problemele concrete:

— Apropo, cu parada taurilor e totul în regulă?

Era prevăzută în program o defilare a taurilor de luptă, care urmau să plece în acea dimineață, la ora opt, din Sannomiya, să facă un tur prin Kōbe și să meargă apoi până la staulele din Nishinomiya. A doua zi urmau să parcurgă în procesiune drumul de la Nishinomiya până la Ōsaka, unde să realizeze un circuit prin oraș, după care să se întoarcă la staule. Mai mult decât orice, Tsugami își făcea griji pentru starea fizică a taurilor, care fuseseră zdruncinați în tren atâta timp, dar Tashiro nu vedea nicio problemă.

— Dimpotrivă, pentru că n-au făcut mișcare multă vreme, e chiar mai bine să-i scoatem la plimbare.

Aruncă apoi o privire spre cer ca să vadă cum va fi vremea, se uită la ceas și, spunând că se duce ca măcar să-l salute pe șeful gării, se îndepărtă cu pasul mulțumit al unui comandant care își inspectează trupele gata să plece pe front.

Tsugami se duse și el să-i salute pe proprietarii de tauri, pe care îi cunoscuse în orașul W. Ziaristul

N. Din compania sa, care venise în trenul de marfa împreună cu tot grupul, îi șopti că are să-i spună ceva între patru ochi și îl trase într-o parte:

— Ia priviți acolo! îi făcu el semn din ochi cu subînțeles.

La extremitatea de vest a incintei, în singurul loc unde exista o deschidere în gardul de lemn, o poartă, patru sau cinci bărbați încărcau niște marfa într-un camion. Tashiro se zărea și el în grupul de lângă camion, având aerul că supraveghează operația.

— Tipul ăsta, Tashiro, a transportat roată marfa de acolo spunând că e hrană pentru tauri. Trebuie să avem în vedere că individul e un mare impostor!

După spusele lui N., Tashiro încărcase în tren, în gara W., o mare cantitate de baloturi misterioase învelite în rogojini de paie, afirmând că ar fi furaje pentru tauri. Cum erau însă mult prea multe, lui N. I se păruse suspect și, uitându-se anume într-unul dintre ele, descoperise că acesta era plin cu bonită uscată. Mai deschizând încă unul, de dinăuntru începuse să curgă zahăr brut, care se înmuiase.

— Hm, ciudate furaje! Și nu știu ce s-o mai găsi prin alte baloturi… Dar cum pentru noi e un partener important de afaceri, m-am făcut că nu văd. Însă la Takamatsu a fost foarte amuzant!

Din cauza cutremurului care, din nefericire, lovise tocmai atunci largul peninsulei Kii, la Takamatsu șinele pe care vagoanele de marfa erau translatate în feribot se deplasaseră, așa că până la urmă au trebuit să descarce taurii și încărcătura din jumătate din cele opt vagoane, să le urce pe navă, iar la Uno să le reîncarce în alte vagoane. În momentele acelea, oricât ar fi fost el de sigur pe sine, Tashiro își pierduse cumpătul. Alergase o zi întreagă prin Takamatsu, iar seara apăruse însoțit de cinci sau șase oameni care descărnaseră așa-zisele furaje și le transportaseră undeva.

— Prin urmare, ce încarcă ei acum în camion sunt mărfurile pe care le-au putut trece atunci fără probleme în restul de patru vagoane!

Înfuriat, N. Vorbea destul de dur despre Tashiro. Pentru Tsugami, un astfel de incident nu era deloc de neimaginat, dar acum că asista în realitate la așa ceva, simțea nemulțumirea urcând în el. Se apropie de camion până ajunse lângă Tashiro, care stătea cu spatele, și-l bătu pe umăr, pe haina de piele. Văzând cine era, acesta rânji ironic:

— Am fost descoperit, nu?

— Ce să fi fost descoperit, n-o faci pe față și cu mare pompă?!

— Păi, oricum… se bâlbâi Tashiro, dar redeveni brusc serios. De fapt, asta e marfa lui Okabe-M «!

Într-adevăr, pe caroseria camionului se vedeau niște semne scrise cu alb: „Hanshin Kōgyō”. Era una dintre companiile lui Okabe. Nu putuse să refuze, îi explică Tashiro, întrucât obținuse cele opt vagoane numai datorită intervenției lui Okabe, într-o situație în care în mod normal n-ar fi primit niciunul – în schimb, i se ceruse să transporte cu aceeași ocazie și mărfurile astea; nu, nu putuse să refuze.

— Ei, vă rog, faceți-vă că nu vedeți! Omul ăsta ne poate fi util și de acum încolo…

— Nu prea aș vrea să ne fie util individul ăsta…

Tsugami nu-și schimbase expresia de nemulțumire pe care o afișa de câtăva vreme.

— Da, Tsugami-*san*, dar, din nefericire, a mai apărut o problemă pentru care o să trebuiască să cerem chiar azi-mâine o mână de ajutor individului ăsta… E vorba de banii pentru hrana taurilor, îi răspunse Tashiro.

În cele două-trei zile dinaintea competiției, trebuia să li se dea taurilor să mănânce din abundență orez și alte cereale, iar în ziua luptei se mai adăugau în alimentație sake și ouă. Fiind vorba despre douăzeci și două de capete, nu puteau scăpa cu cantitățile reduse care se găseau în mod

curent, atât de cereale, cât și de sake. Tashiro se gândise să obțină cumva din partea prefecturii Ehime alocarea specială de hrană pentru taurii de luptă, dar oricât se străduise, până la urmă nu primise aprobarea. Iar în ce privea zona metropolitană Ōsaka și prefectura Hyōgo, care se confruntau cu mari probleme în procurarea alimentelor de bază pentru populație, ieșea din discuție să obțină de acolo rații speciale, chiar dacă ar fi insistat. Așa că, în ultimă instanță, nu le prea mai rămânea decât să apeleze la bunăvoința lui Okabe.

— Dacă mergem la el, nu i-ar fi deloc greu să hrănească timp de două-trei zile, douăzeci, fie chiar și treizeci de vite.

În timp ce vorbea cu ziaristul, Tashiro continua să se adreseze din când în când celor care încărcau camionul, atrăgându-le atenția sau dându-le indicații. Tsugami simțea o vagă neliniște, ca și cum un fir invizibil s-ar fi înfășurat pe nesimțite în jurul său. Devenea evident, constata el cu mare neplăcere, că situația se schimbase și că de acum înainte, în insolența lui, Tashiro îi putea impune orice. Totuși, problema hranei taurilor nu putea fi nicicum ocolită.

— Bine, cu Okabe am să negociez eu! spuse Tsugami.

Plecă de acolo și se îndreptă către zona unde erau adunați ceilalți. Apăruseră deja angajații de la ziar și locul se animase. Fotografii se învârteau și ei peste tot, imortalizând animalele. La ora șapte începură pregătirile pentru parada prin oraș. Pe când așezau pe spinarea animalelor valtrapuri viu colorate, apăru și Tashiro, care avusese timp să se schimbe: în loc de pantalonii lungi își pusese alții, de golf, își scosese haina de piele și îmbrăcase o scurtă, iar pe cap purta o caschetă de vânătoare. În ziua aceea avea misiunea de a dirija întreaga procesiune, urcat în camionul care încheia convoiul.

Apăru ziaristul Y. Și se apropie de Tsugami, spunându-i că l-a căutat peste tot. Insistă că ar fi bine să devanseze plecarea taurilor cu o oră, deoarece riscau ca fotografiile să nu fie gata până la închiderea ediției, chiar dacă s-ar fi descurcat cumva cu articolul. Tsugami îi răspunse că putea aranja asta direct cu Tashiro. Y. Râse:

— N-o să fie deloc ușor cu ziarul de azi! Cred că tipii de la tehnoredactare o să protesteze, nu glumă! Pentru că, după cum știți, avem deja două știri-bombă, greva din 1 februarie și incidentul Jikōson, și trebuie s-o băgăm și pe cea despre procesiunea de *daimyō*[34] a taurilor, precum și articolul trimisului nostru special, *Cu taurii în călătorie.*

— Ei, mai avem două-trei zile de-ndurat, să strângem din dinți și să mergem înainte!

În ultimul timp, știrile foarte importante se îngrămădeau pentru a încăpea în spațiul limitat al ziarului. Celelalte ziare se întreceau să ofere detalii despre greva din 1 februarie și de două-trei zile nu-și clinteau centrul de interes al redactării numerelor de la această problemă, dar Tsugami, închizând în mod deliberat ochii, își construia edițiile focalizându-le cu obstinație asupra spectacolului cu lupte de tauri.

Y. își privi ceasul și exclamă:

— Ah, e deja șapte? Dar azi mai am o mie de treburi!

Își aprinse o țigară și, scoțând fumul împreună cu aburii respirației, o luă cu pași repezi către locul unde se afla Tashiro.

În cele din urmă, se hotărî ca procesiunea să pornească mai devreme decât fusese programat, iar cei douăzeci și doi de tauri părăsiră incinta cam la doi metri unul de altul, fiecare flancat de doi antrenori și având în față un drapel cu numele său. Deja pe drumul paralel cu gardul gării mulțimea de curioși formase un adevărat zid viu. În timp ce Tsugami îi privea plecând, Tashiro, care tocmai se

urcase în camionul de la coada convoiului împreună cu proprietarii animalelor și cu angajații companiei, înarmați cu microfoane și cu fanioane ale ziarului, chiar în clipa când urmau să se pună în mișcare, coborî cu un salt spectaculos și veni în fugă către acesta.

— E foarte bine și mâine la ora două, dar vă rog să pregătiți până atunci o sută de mii de yeni, spuse el ca și cum ar fi fost un fleac. Trebuia ca dumneavoastră să plătiți antrenorii taurilor după luptă, dar tipii pretind banii în avans. Îmi cer scuze pentru complicația asta, însă vă rog foarte mult să faceți asta!

Tsugami era descumpănit, dar îi venea extrem de greu să admită că, doar cu două zile înainte de spectacol, ziarul nu dispunea de suma cerută. Nu prea știa ce să răspundă, dar Tashiro nu ținu seama de asta:

— Păi, cam atât cred că aveam să vă spun… zise el cu aerul că reflectează. La revedere!

Făcu un semn ușor de salut și, întorcându-i imediat spatele ziaristului, cu fularul care-i ieșea de sub gulerul hainei fluturând, începu să alerge după camion cu corpul său bine clădit gata-gata să se prăvălească înainte.

Tsugami se întoarse de unul singur la sediul din Ōsaka. Pe când urca scările clădirii, se întâlni cu un coleg care făcuse de gardă noaptea. Scoțând o carte de vizită din buzunar, acesta îi spuse că o persoană îl așteaptă de vreo două ore ca să discute cu el. Pe cartea de vizită era trecut numele lui Miura Kichinosuke, președintele companiei de medicamente Tōyō Seiyaku, un adevărat *new face* în lumea afacerilor; compania sa avea vânzări excelente și începuse să facă reclamă unor pastile de împrospătare a respirației denumite Seiryō[35], în ziare și reviste, bineînțeles, dar și în trenuri și autobuze, ba chiar și pe străzi. Tsugami, desigur, nu-l cunoscuse personal pe Miura, dar la clubul jurnaliștilor se discutase uneori despre această

manieră ostentativă de a impune cu violență un produs prin publicitate.

— I-am spus că nu știu când vă întoarceți, dar mi-a răspuns că o să aștepte, oricum, până la 12 fix.

Când Tsugami intră în sala de primire de la etaj, Miura stătea așezat pe un scaun, singur. Pe genunchi avea deschisă o revistă străină gen *Time,* pe care însemna câte ceva cu creionul roșu, dar, văzându-l pe ziarist, se ridică prompt și rosti cu claritate:

— Eu sunt Miura.

Era un tânăr poate puțin trecut de treizeci de ani, cu favoriți lungi, purtând o cravată roșie legată lejer într-un nod destul de mare – avea la prima vedere o înfățișare afectată, cam ca a unui asistent de regie de film, dar modul în care se ridicase emana ceva din spiritul combativ cu care întâmpini un adversar și transmitea o senzație de dinamism.

— Am venit de fapt cu o rugăminte. Ce-ar fi dacă mi-ați ceda mie toate biletele de intrare la spectacolul cu lupte de tauri, cu o reducere de douăzeci la sută?

Miura atacă afacerea fără ca măcar să se așeze. Pentru un moment, lui Tsugami îi fu greu să priceapă ce anume urmărea acest personaj apărut pe neașteptate.

— Dar, vă rog…

Își invită vizitatorul să ia loc și apoi, pentru un foarte scurt interval de timp, examină ținuta tânărului gentleman de clasă în care, de la gulerul de un alb imaculat până la bombeurile pantofilor lustruiți impecabil, banii vorbeau din plin; de asemenea, îi remarcă figura caracterizată de o privire ambițioasă și puțin cam prea severă. Pe față i se citea voioșia lipsită de timiditate și simplitatea unei persoane bine educate, dar și o dârzenie care nu ținea doar de tinerețe.

Cum răspunsul lui Tsugami întârzia, Miura adoptă o atitudine plină de calm, ca și cum ar fi

vrut să-i lase interlocutorului un timp de reflecție – scoase din buzunar un portțigaret și extrase din el o țigară scumpă, o aprinse și scoase un nor de fum violaceu, însă, în cele din urmă, continuă pe un ton chiar mai liniștit decât înainte:

— Vi se pare probabil o propunere foarte egoistă, dar, în schimb, cum să spun, aș putea să vă transfer imediat întreaga sumă reprezentând prețul biletelor. Ar însemna pentru compania dumneavoastră o reducere cu douăzeci la sută a încasărilor, însă, pe de altă parte, poate să plouă, poate să vină un cutremur, în niciun caz nu veți ieși în pierdere din această afacere.

Ajuns aici, Miura își schimbă poziția, se mișcă, punând din nou picior peste picior și privi direct către Tsugami, ca și cum ar fi așteptat o reacție la cuvintele sale, dar, constatând că acesta rămânea cufundat într-o tăcere letargică, își completă propunerea:

— Chiar dacă preiau eu toate biletele, lucrurile rămân între noi, sunt întru totul de acord ca de vânzarea oficială să se ocupe compania dumneavoastră.

— Dar dumneavoastră ce intenționați să faceți, cumpărându-le cu reducerea asta? deschise în sfârșit Tsugami gura.

— Vrem să le folosim pentru publicitate.

— Aha.

Tsugami simți cum mușchii obrajilor i se contractă într-un mod bizar. Atitudinea atât de sigură de sine a celuilalt, care îl presa întru câtva să-i dea un răspuns imediat, începea să trezească tot mai tare în el spiritul de contradicție.

— Ați putea deocamdată să-mi explicați ce metodă de publicitate veți adopta? Mă voi gândi apoi la ce mi-ați propus.

Imediat ce termină de vorbit, Tsugami își dădu seama că înșirase niște fraze scurte și eficiente, ca ale lui Miura, rostite pe un ton identic cu al acestuia. Și resimți o ușoară iritare. Miura îl lămuri

că dorește să vândă biletele obținute cu reducerea de douăzeci la sută, atașând fiecăruia câte un mic săculeț cu Seiryō. Întrucât spectatorii vor primi ca bonus niște pastile de Seiryō, care costă în mod normal șapte yeni, pe lângă că vor vedea luptele de tauri, vor căpăta și câte un cadou, ceea ce în niciun caz n-ar fi ceva rău pentru ziar.

— Cumpărați biletele de intrare cu douăzeci la sută reducere și le atașați un cadou de șapte yeni. Astfel dumneavoastră ieșiți în pierdere sau în câștig?

— După socotelile mele, nici, nici. În orice parte ar înclina balanța, diferența n-ar fi mare.

— Dacă nu sunteți nici în pierdere, nici în câștig…

Tsugami râse ușor, ironic, și-l privi direct pe Miura:

— …înseamnă, la urma urmei, că faceți gratis reclamă pentru Seiryō.

— Exact. Așa va fi, în cazul că reușim să vindem absolut toate biletele. Da, dar și dacă nu putem să le vindem… – fu rândul lui Miura să zâmbească ironic – în măsura în care nu le voi putea vinde, eu sunt cel care va ieși în pierdere. Ei, e un fel de joc de noroc!

Miura nu-și apleca fața decât în momentele când își aprindea țigara cu bricheta, în rest își ținea capul sus, într-o atitudine mândră. Tsugami nu reușea deloc să-și dea seama dacă propunerea acestuia era avantajoasă sau nu pentru ziar. Presupunând că afacerea reușea, două zecimi din vânzările totale de trei milioane trei sute de mii de yeni, adică șase sute șaizeci de mii de yeni, ar fi fost pierdute din capul locului. Asta ar fi fost fără îndoială extrem de supărător, dar cele opt zecimi sigure din bani, pe deasupra primite și în avans, exercitau în mod clar o atracție puternică asupra lui, mai ales că nu avea nicio idee cum să procure cei o sută de mii de yeni ceruți de dimineață de către Tashiro. Auzindu-l însă pe Miura emițând

acele cuvinte ca pe o sfidare – „E un fel de joc de noroc!” – decizia veni de la sine.

— Îmi pare foarte rău, dar nu cred că pot să dau curs propunerii dumneavoastră. Dacă veți distribui tuturor spectatorilor un pliculeț cu Seiryō, se va crea impresia că tot evenimentul a fost sponsorizat de compania dumneavoastră.

— Așa deci…

Era poate doar o impresie, dar pentru o clipă Miura se făcu alb la față. Pentru prima dată, Tsugami se simți în avantaj față de tânărul acela și spuse, ca și cum i-ar fi aruncat un colac de salvare:

— Nu putem să vă cedăm toate biletele, dar, dacă doriți atât de mult, vă pot oferi cinci mii de bilete a câte cincizeci de yeni, lângă arenă.

— Lângă arenă? Acelea nu ne sunt utile.

Sesizând poate schimbarea produsă în Tsugami, Miura adoptase un ton arogant, de parcă n-ar fi fost el cel refuzat, ci mai degrabă ar fi respins el o propunere.

— Din punctul de vedere al efectului produs de reclamă, locurile de prima categorie de lângă arenă nu ne interesează deloc. Chiar dacă am primi toate biletele, de la bun început nu i-am lua în considerare pe cei care vor ocupa aceste locuri.

Conform spuselor lui Miura, după război, vremurile se schimbaseră enorm. Clasa mijlocie de dinainte, obișnuită să cumpere produse precum pastile pentru împrospătarea respirației, pe care fie că le folosea, fie că nu, mare diferență nu era, se ruinase total și o puteai regăsi acum pe locurile de categoria a treia, în timp ce locurile scumpe de lângă arenă erau ocupate de noua clasă muncitoare, aflată în ascensiune care nu dădea doi bani pe chestii gen Seiryō.

— Ce-ar fi însă, dacă tot ați accepta să ne cedați numai o parte din bilete, să ni le dați pe toate cele de categoria a treia?

— Varianta aceasta nu ne convine nouă. Biletele ieftine se vor vinde de la sine. Dacă ar fi să rămână

o parte nevândute, pentru cele de lângă arenă ne facem griji.

— Așa, carevasăzică… Atunci, nu avem ce face. În ce mă privește, îmi pare extrem de rău…

Miura mai rămase gânditor câteva clipe, apoi, ca și cum s-ar fi hotărât, se ridică în picioare. Și îl privi încă o dată direct pe Tsugami:

— Institutul meteorologic spune că va ploua în următoarele câteva zile, dar…

Tsugami întrerupse cuvintele extrem de impertinente ale tânărului:

— Știu. Și pentru ziarul nostru a fost de la început un fel de joc de noroc.

— Am înțeles.

Luându-și pălăria, Miura schiță pentru prima dată un zâmbet deschis, ca și cum negocierile s-ar fi încheiat. Tânărul avea în el ceva uluitor de impersonal. Când să iasă, adăugă cu o atitudine total lipsită de servilism:

— Aș putea să mai revin încă o dată, mâine-dimineață la nouă? V-aș ruga să mai reflectați până atunci la propunerea mea.

— Vă rog… Nu cred însă că-mi voi schimba părerea.

Pe nesimțite, Tsugami adoptase și el un ton înțepat. Avea obiceiul ca, atunci când adversarul își îndrepta lama sabiei către el, să adopte și el o poziție fermă și să-l facă să dea înapoi pas cu pas, concentrându-și privirea asupra vârfului propriei săbii, dar ulterior, când surescitarea de moment trecea, își revedea întotdeauna plictisit această pornire. Iar acum se întâmplase la fel. O tristețe și o oboseală inexplicabile, precum și un ușor regret îi întunecară sufletul după ce-l conduse pe Miura. În situația asta, chiar dacă nu i-ar fi cedat toate biletele, să ajungă la o înțelegere prin care să transforme în bani doar jumătate din ele ar fi fost poate procedura avantajoasă pentru Tsugami, așa că începu să se întrebe ce anume, la urma urmei, avea Miura de nu-i putea trece cu vederea. Însă

gândurile acestea cețoase în legătură cu el se risipiră fără întârziere, căci îl așteptau o mulțime de treburi.

Mâncă în grabă de prânz undeva în apropiere de sediul ziarului și reapăru la redacție chiar la închiderea ediției de la ora unu. Și articolul, și fotografiile cortegiului taurilor ajunseseră fără impedimente și ocupau deja o treime din șpalturi. Poza făcută în fața gării Sannomiya în momentul plecării procesiunii taurilor era pusă în valoare ușor exagerat, dar cu numai două zile înainte de eveniment, oricât de bătător la ochi ar fi fost ziarul, nu era cazul să protesteze. Articolul despre paradă, scris de un tânăr de la secția de știri sociale într-un stil surprinzător de amplu și care combina într-o măsură adecvată umorul cu senzaționalul, i se păru reușit. „Bun, cu asta e în regulă”, se gândi Tsugami și, aprinzându-și o țigară în ideea să facă o scurtă pauză, își zise că trebuie să rezolve în cursul aceleiași zile problema obținerii celor o sută de mii de yeni și pe cea a hranei taurilor.

La ora trei plecă de la birou și se duse cu o mașină până în Amagasaki, la compania lui Okabe Yata. Sediul societății Hanshin Kōgyō, o construcție din lemn, cu etaj, aflată printre ruinele arse, relativ către deal față de drumul național, era mai impozant decât se aștepta. Clădirea era în întregime vopsită într-un bleu-acvatic foarte deschis și, cum era curajos dotată cu un număr mare de ferestre cu panouri largi de sticlă, părea luminoasă, amintind oarecum de un sanatoriu. În biroul președintelui, cu niște dimensiuni de-a dreptul impresionante, aflat la capătul culoarului de la parter, Okabe Yata literalmente trona. Stătea cu fața către un mare birou directorial pe care nu se afla absolut nimic, dar când îl zări pe Tsugami se întoarse cu scaunul pivotant, exclamând:

— O, ați venit!

Într-un colț al camerei se afla o sobă cu cărbuni unde ardea focul, făcând ca atmosfera să fie

înăbușitoare. Era o zi noroasă, dar spre sud peretele era numai ferestre, iar lumina de afară, care se revărsa prin geamurile mate, făcea să dispară aproape orice umbră din încăpere, totul văzându-se astfel foarte clar. În lumina de aici, Okabe arăta mult mai în vârstă decât atunci când îl întâlnise, la sfârșitul anului anterior, în subsolul cufundat în penumbră al clădirii din Umeda Shinmichi.

Gazda era la fel de afabilă ca și atunci. Ceru imediat să li se aducă whisky și spuse:

— E mult mai bun decât ceaiul! Oricum, vă rog să rămâneți azi mai mult cu mine!

Insistând, îl făcu pe ziarist să bea două sau trei pahare, în timp ce goli și el vreo cinci-șase în serie, în stilul său abrupt, de parcă ar fi luat un medicament. Sub efectul whisky-ului, Okabe deveni tot mai locvace. Explicându-i că luptele de tauri începeau peste numai două zile, Tsugami se scuză că nu poate să stea prea mult.

— Trebuie să lăsați toată munca în seama subordonaților, sarcina dumneavoastră este să concepeți planurile și să dați dispoziții conform acestora. Atât e suficient. Nu e necesar să faceți nimic mai mult! Uitați-vă la mine! Eu stau așa toată ziua, fără să fac nimic. Iar asta e tot ce trebuie. Și totuși, dacă cineva și-ar închipui că nu mai e nevoie de mine, s-ar înșela. Fără mine aici, compania asta ar da faliment chiar azi!

— Bine, dar în cazul unui ziar… replică Tsugami.

— Da, e altceva. Dar, cu toate astea, dacă aveți impresia că trebuie să alergați așa în toate direcțiile, spectacolul cu lupte de tauri e de pe acum un eșec. Da, da! Haideți, încumetați-vă, lăsați cu curaj lucrul deoparte! Tot ce aveți de făcut e să stați aici și să beți whisky!

Okabe își rememora întotdeauna drumul parcurs și își expunea principiile conduitei sale în viață, stabilite după cum îl tăiase pe el capul, prin care

ajunsese până acolo – și lăsa impresia că se îmbată cu propriile cuvinte.

— Bine, o să vă țin companie!

Numai de așa ceva nu era cazul, dar Tsugami acceptă totuși.

— Însă, înainte de asta, ar trebui să rezolv o problemă…

— O problemă?! Ce anume? Spuneți, vă rog!…

— Îmi trebuie urgent câte doi *koku* de orez și de grâu, precum și sake, tot doi *koku.*

Tsugami enumeră niște cantități mult mai mari decât cele necesare în mod real. Era un fel de sondă pentru a explora profunzimile, fie rele, fie bune, ale acestui personaj pe care nu-l mai întâlnise decât de două ori, dar care avea în el ceva alunecos, greu de definit. Iar acum aștepta cu interes să vadă ce va răspunde Okabe. Îi explică în mare de ce avea nevoie de toate acestea și că ar trebui să-i fie livrate la biroul de la stadionul Hanshin, dacă se putea până a doua zi la prânz.

— Da’ ce client pretențios sunteți! se amuză din nou Okabe. Bine, am să vă avansez cantitățile acelea, spuse apoi pe un ton ferm.

— În privința costului…

— Hanshin Kōgyō vi le donează. Pentru a celebra evenimentul cu luptele de tauri.

Tsugami îi răspunse că nu poate să accepte și că îl roagă să fixeze un preț. Okabe râse cu mărinimie:

— Societățile mele se îngrașă și fără să mănânce de pe urma ziarului! Gata, afacerea e rezolvată! Și acum, să bem ca lumea! Nu știu de ce, dar îmi place de dumneavoastră!

Resemnat, Tsugami luă iar paharul de whisky. Învăluit ca într-o perdea de fum, nu reușea să întrevadă în acest om mărunt, care acum, în fața sa, turna mereu whisky în el, foarte binedispus, metodele perfide prin care reușea să obțină profit chiar și din eșecuri și cu ajutorul cărora încărcase

clandestin în vagoanele cu tauri mărfuri de pe piața neagră.

Okabe chemă o secretară și-i ceru să aducă niște brânzeturi, apoi să facă pregătirile pentru cină și să o servească acolo. După aceea, cei doi băură timp de vreo două ore, sporovăind. Mai exact, cel care vorbi aproape tot timpul fu Okabe, căci Tsugami pe jumătate asculta ce spunea interlocutorul, iar pe jumătate se gândea la luptele de tauri. Okabe discută despre afaceri, epuizând subiectul, trecu la politică, apoi vorbi ba despre religie, ba despre femei, teribila sa locvacitate desfășurându-se haotic în toate direcțiile. Vederile și aprecierile sale de prim rang aveau o viață uimitoare și plină de strălucire, dar numai cât erau rostite de el, căci, odată recepționate de Tsugami deveneau în cea mai mare parte niște opinii insuportabil de banale. Cam pe când capacitatea de articulare a lui Okabe devenea tot mai dubioasă, cu instinctul său de ziarist, Tsugami schimbă subiectul.

— Doi *koku* de orez sau de grâu sunt o cantitate apreciabilă, cum de reușiți să dispuneți de ea?

Era întrebarea pe care dorea s-o pună încă de la început.

— Ei, dar sunt tot felul de metode! răspunse Okabe cu o expresie surprinsă, dar și ironică. Ia gândiți-vă puțin! Compania mea furnizează fermelor echipament și mașini agricole, în schimb, le cerem să ne dea sacii de paie pentru cereale, încercați să turnați o măsură de orez într-un sac! Abia îi acoperă fundul. Chiar dacă ne controlează cineva, se poate considera că e ce-a mai rămas după golire. La zece saci, asta face cam un *to*[36], la o sută de saci, vă dați seama. Iar dacă e vorba de o mie…

Date fiind oboseala ultimelor zile și amețeala care îl cuprinsese până la urmă, Tsugami era tot mai moleșit și își simțea pleoapele grele. Aruncând o privire pe fereastră, observă că afară se făcuse între timp întuneric, iar pe geam condensul produs

de umiditatea din încăpere se scurgea formând nenumărate dâre.

— Presupunând că am tranzacții cu vreo treizeci de sate în fiecare prefectură, având în vedere doar cele șase prefecturi din Kinki, asta înseamnă o sută optzeci de sate, și admițând că fiecare îmi trimite, să zicem, o sută de saci, dacă socotim…

Lui Okabe, fiind probabil și el bine amețit, mâna în care ținea paharul de whisky îi înota oarecum prin spațiu. Tsugami, în capul căruia coexistau o conștiință confuză și una limpede, în stare de veghe, asculta șirul de calcule despre care nu știa dacă sunt reale sau inventate, cu gândul că nu reușea să-și dea seama dacă Okabe este un mare escroc sau doar unul mărunt.

*

A doua zi, Tsugami se trezi la ora opt în camera de serviciu a companiei. Mâncă ceva rapid la bufetul de la subsol și, întrucât avea întâlnirea cu Miura la ora nouă, se duse în redacție, la etaj. Președintele Omoto, care nu apărea niciodată înainte de amiază, se afla acolo împreună cu trei tineri ziariști care făcuseră de serviciu peste noapte; stăteau toți lângă fereastră, în jurul unui mare *hibachi*[37] de Seto[38], și discutau. Cum dădu cu ochii de Tsugami, Omoto i se adresă:

— E înnorat bine, n-o să avem probleme mâine?

Ajunși în miezul iernii, cu toate că frigul se înăsprise, zile în șir cerul fusese perfect senin, dar, după cum anunța și buletinul meteo de la radio, cam de prin ajun vremea începuse să se strice. În plus, era îngrijorător și faptul că, brusc, gerul se înmuiase și în aer se simțea o oarecare umezeală.

— O să meargă. O s-o mai țină așa patru-cinci zile. De altfel, Institutul meteorologic spune că depresiunea atmosferică de la sud a început să se deplaseze spre est, răspunse Tsugami.

De îndată ce se trezise, dăduse telefon la Institutul meteorologic. Dar, pentru el, problema prioritară era găsirea celor o sută de mii de yeni pe

care trebuia să-i dea lui Tashiro până la ora două. În seara precedentă se întorsese de la compania lui Okabe și, trecând peste durerea de cap care îi făcea tâmplele să zvâcnească, telefonase la doi oameni de afaceri pe care îi alesese de dinainte, dintre care unul, din nefericire, era plecat la Tōkyō, iar celălalt răspunsese că îi putea da banii în trei-patru zile, însă în cea imediat următoare îi era imposibil. Cu toate că în ajun îl refuzase ferm, în dimineața asta, de când se trezise, figura lui Miura Kichinosuke îi trecea mereu prin fața ochilor, își dăduse aere cu o zi înainte, dar acum înțelegea că, dacă nu îi accepta propunerea, nu prea mai avea altă sursă pentru cei o sută de mii de yeni. Îi relată pe scurt lui Omoto povestea cu Miura, iar acesta luă brusc o mină foarte serioasă:

— Cu cerul ăsta care arată atât de dubios, cred că și Miura o să-și retragă oferta. Ar fi trebuit să profiți de ea încă de ieri!

În cuvintele lui Omoto era clar un reproș la adresa modului în care Tsugami tratase problema.

— Ba nu, Miura o să apară! Din moment ce a zis că vine la nouă, o să vină, nu e genul care să-și calce cuvântul. Nu e un om care să-și schimbe planurile de azi pe mâine.

Tsugami credea cu tărie că Miura se va prezenta totuși, chiar dacă ar fi plouat.

— Tipul ăsta, dacă nu știi, e un afacerist notoriu, replică Omoto pe un ton dezagreabil.

Cu toate acestea, conform presimțirii lui Tsugami, Miura sosi la ora nouă fără cinci. Cei trei, Tsugami, Omoto și Miura, se așezară în jurul unei mese din camera de primire.

— După aprecierile mele, sunt opt șanse din zece să plouă și două să fie senin. Pentru mine e ca și cum aș merge pe sârmă, riscant, dar aș paria pe cele douăzeci la sută șanse de timp frumos. Cum rămâne, Tsugami-*san,* cu propunerea de ieri?

Miura vorbea de mers periculos pe sârmă, dar în atitudinea cu care negocia nu se simțea nicio iotă

de tulburare. La fel ca în ajun, ținea capul sus, cu mândrie, și, privind în aceeași măsură la Omoto și la Tsugami, aștepta enervant de calm un „da” sau un „nu”. Însă, în momentul următor, se petrecu ceva uluitor.

— Vă mulțumim pentru efortul dumneavoastră, dar ar fi inutil să continuăm discuția aceea…

Cel care vorbise nu fusese Tsugami, ci Omoto. O spusese pe un ton precipitat, gata-gata să i se taie respirația. Incredibila siguranță de sine a lui Miura îi provocase o stranie reacție. Lui Omoto începuse brusc să-i pară rău pentru cele șase sute șaizeci de mii de yeni care urmau poate să-i scape din mână din cauza acestui tânăr.

— Așa deci, bine, am înțeles!

Miura răspunse cu un zâmbet care putea fi interpretat oricum, apoi nu se mai atinse nici în treacăt de acest subiect, ci mai discută puțin despre situația din lumea afacerilor și se retrase cu un pas vioi, ca și cum negocierea i-ar fi reușit pe deplin. După ce-l conduseră și se întoarseră amândoi în redacție, Omoto îi spuse lui Tsugami pe un ton surescitat:

— Cei o sută de mii de yeni – o să mă ocup eu de ei. Până la prânz am să mă descurc într-un fel. Doar n-o să las ploaia să ne încurce socotelile!

Își frecă violent nasul cu batista, făcu apoi turul persoanelor prezente, spunând fiecăruia fără deosebire că e convins că a doua zi va fi vreme bună și plecă undeva în mare grabă, cu un aer aferat. Dar, puțin după ora douăsprezece, reapăru cu niște teancuri de bancnote și, dându-i-le lui Tsugami, nu omise să scoată în evidență:

— I-am împrumutat de la un prieten!

Faptul că preciza că nu sunt propriii lui bani, ci ai unui prieten, trăda cu câtă grijă își introducea Omoto o dobândă în calcul.

Era cam devreme pentru întâlnirea de la ora două, dar Tsugami plecă spre biroul de la stadionul de baseball. Tashiro era deja acolo, stând cu

picioarele depărtate deasupra unui *hibachi* și cu o țigară în gură. Cum îl zări pe Tsugami, exclamă:

— Ați adus ce v-am rugat ieri?

În expresia acestuia, Tsugami simți ceva grav.

— Am adus. Ajunge atât?

Și trânti indiferent pe masă, dintr-un singur gest, teancurile de bancnote scoase din servietă.

— E perfect, mulțumesc!

Cu o lentoare exasperantă de data asta, Tashiro începu să ridice legăturile de bancnote și să le bage ici-colo prin buzunarele mari ale hainei de piele, iar ce nu încăpu legă într-un *furoshiki.*

— Ce bine ar fi fost dacă mai pregăteați încă vreo două-trei sute de mii de yeni, dar mie nu-mi place deloc să umblu cu sume mari la mine! râse el cu o voce răgușită.

În clipa aceea apăru M., un ziarist care, de trei-patru zile, rămânea noaptea în biroul acela, și începu să relateze cu gesturi teatrale:

— Ce surpriză am avut, Tsugami-*san*! Azi dimineață pe la patru m-au trezit niște bătăi în ușă. Ce să fie, mi-am zis, și când colo, ce să vezi? Un camion plin cu orez, grâu și sake!

În ajun, când Tsugami scăpase de propunerile insistente ale gazdei lui de a merge și a bea în continuare în altă parte și se despărțise de aceasta, era cam ora nouă. Okabe golise aproape singur a doua sticlă de whisky și nu se mai ținea bine pe picioare. Cum limba i se împleticea în gură, mai dăduse oare, după aceea, dispoziții subordonaților săi să transporte hrana pentru tauri? Tsugami nu-i răspunse lui M. Decât cu un „Ah, așa?!” fără să-și mute privirea de la vârfurile copacilor de afară, desfrunziți și înfrigurați. Avea senzația că ochii mici și strălucitori ai lui Okabe îl privesc batjocoritor de undeva.

Seara, Tsugami dădu un banchet la un restaurant de lux din Nishinomiya, cu scopul de a sărbători deschiderea, în ziua următoare, a seriei de spectacole cu lupte de tauri și de a mulțumi

proprietarilor animalelor pentru eforturile lor. De la *Noul jurnal de seară din Ōsaka* participau Omoto, Tsugami și câțiva ziariști implicați în eveniment. Acolo, Tsugami asistă la o scenă cu totul neașteptată. Mitani Hana, proprietara taurului căruia i se atribuiau cele mai mari șanse să câștige turneul, zvârli deodată cât colo cu o lovitură de picior măsuța din fața ei și, strigând isteric ceva, își părăsi locul. Era o femeie de vreo patruzeci de ani, plinuță, îmbrăcată destul de șic și care nu prea arăta a soție de fermier.

— Cum să beau cupa pe care mi-a turnat-o Kawasaki-*san*? Eu îmi joc aici viața! Acasă, bărbatul meu și dracii de copii fac la vremea asta abluțiuni cu apă rece la templu!

Cu fața îmbujorată în urma a două sau trei cupe de sake și contorsionată acum sub imperiul trăirii puternice, Mitani Hana își lansă atacul verbal, se rezemă clătinându-se de *shōji* și își roti privirea asupra adunării. Nu era amețită. Obsesia că taurul ei trebuie să învingă o adusese într-o stare de surescitare vecină cu demența. Când îi fusese oferită o cupă de sake de către Kawasaki, proprietarul unui alt taur considerat și el un potențial câștigător, trădată de condiția ei de femeie, nu-și putuse în niciun fel controla ostilitatea care o invadase brusc.

— Oricum, cu toată vâlva care se face în ziar, e normal ca proprietarii taurilor să fie atât de agitați!

Astfel comentă Tashiro, care, pentru a risipi atmosfera de stânjeneală creată, făcuse turul întregii asistențe cu paharul în mână, când ajunse în fața lui Tsugami. Ascultându-l, acesta realiză faptul că exista legată de aceste lupte de tauri o întreagă lume, de care el uitase. Da, uitase complet de aspectul cu adevărat important al acestora. Și nu doar el, Tsugami, dar și Omoto, și Okabe, și Miura scăpaseră cu totul din vedere faptul că o astfel de luptă înseamnă înfruntarea a două

viețuitoare. Și tocmai asupra acestui fapt îi atrăgea acum Tashiro atenția, făcând pe grozavul…

*

Tsugami se deșteptă în camera de serviciu de la etajul al doilea al sediului ziarului. În clipa când se gândi că plouă, sări jos din pat, deschise, în grabă, larg fereastra și întinse mâinile în aerul rece de afară. Simți pe piele abătându-se picături de ploaie amestecată cu grindină. După toate aparențele, nu trecuse mult de când începuse. Se uită la ceas: era ora cinci. Frigul din zori îl pătrunse imediat pe Tsugami, care rămăsese în cadrul ferestrei îmbrăcat doar în pijama. Își puse pardesiul pe deasupra, coborî pe pipăite scara cufundată în întuneric și intră în redacția aflată la primul etaj, unde aprinse lampa de pe biroul cel mai apropiat. Ridică receptorul telefonului aflat acolo, sună la Institutul meteorologic și ceru prognoza pentru ziua în curs. Cu o voce îmbufnată, ofițerul de serviciu, trezit cu brutalitate la o asemenea oră, rosti doar: „Alternativ senin și înnorat”, pe un ton ireverențios, și închise telefonul.

Tsugami se reîntoarse în camera de serviciu și se culcă din nou, dar nu mai reuși să adoarmă. Ploaia amestecată cu grindină crea un fundal sonor, iar din când în când o pală de vânt o proiecta în fereastra de lângă pat. Pe la șapte, Tsugami se sculă din nou. Aproape imediat sună Omoto:

— Am încurcat-o rău.

— Dacă doar burează, mergem înainte. Până la nouă mai sunt încă două ore.

— Da, dar ploaia se întețește, nu?!

În vocea lui Omoto se simțea enervarea. La opt se strânseră și toți cei de la ziar care se ocupau de spectacol. Ploaia aproape se oprea în unele momente, doar ca să revină imediat, cu violență. Oricum, luară hotărârea să meargă la stadion și plecară urcându-se în cinci mașini. În timp ce goneau pe drumul național Hanshin, stropii de

ploaie nu conteneau să se scurgă pe geamurile automobilelor.

În biroul de la stadion, Tashiro își atârnase într-un cui haina de pe care se scurgeau picături de apă și, de unul singur, bea ceai cu înghițituri mari. „Hm, ce gafa am făcut! Afacerile astea se termină deseori așa!”

Arătând în acea zi îmbătrânit, cu ridurile de pe față foarte vizibile, Tashiro manifesta calmul suveran al impresarului nenorocos. Cu o ușoară întârziere, ajunse acolo și Omoto. Proasta sa dispoziție era evidentă. Aproape fără să schimbe vreun cuvânt cu cineva, măsura încontinuu camera în lung și-n lat, ducându-se de câteva ori și până la tribune, de unde se întoarse ud, pentru ca apoi să se așeze pe un scaun, să se răstoarne pe spătarul său și să-și îndese tutun în pipă cu un aer semeț.

De pe la ora zece, ploaia deveni o bură ușoară, iar cerul se lumină.

— Hei, se înseninează! zise careva.

— Ce-ar fi să-ncepem de la unu? își spuse primul părerea, ferm, Omoto.

— Chiar, de-or veni mai mult de trei mii de oameni… ce-o să fie, lupte de tauri sub ploaie?! replică Tsugami, care de dimineață nu prea deschisese gura.

Avea în voce o rezonanță rece, cumva între autoironie și aroganță, prin care parcă voia să pună o distanță între el și toți cei din jur.

— Și două mii, și trei mii, tot e bine. Fie că plouă, fie că ninge, dacă nu facem nimic doar ne mărim paguba!

Devenit de o seriozitate extremă, Omoto își susținu ideea.

Pe la unsprezece, cerul se arăta la fel de neprietenos ca înainte, dar măcar ploaia se oprise. Angajații ziarului se împrăștiară în toate părțile ca să lipească prin gările de pe liniile de la periferie un anunț cu textul „Spectacolul luptelor de tauri va începe la ora două”. Deși nu se aștepta nimeni să

aibă vreun efect, difuzoarele din tribunele stadionului, rotindu-se mereu, răspândeau fără încetare același anunț în direcția cartierelor de locuințe din jur și a gărilor celor trei linii de tren care treceau pe acolo.

Către ora două, oamenii începură totuși să se strângă treptat. Erau printre ei bătrâni, studenți, copii, gospodine cu câte ceva învelit într-un *furoshiki,* tineri care păreau recent demobilizați, cupluri de adolescenți îmbrăcați în haine bătătoare la ochi – pe scurt, un amestec extrem de eterogen. De la fereastra biroului, mici grupuri de astfel de oameni se puteau zări în piața din fața stadionului.

Tsugami urcă până la ultimele locurile din dreptul diamantului și începu să se uite indiferent, de parcă n-ar fi fost în niciun fel implicat, la spectatorii care ieșeau neîncetat din cele câteva zeci de culoare distribuite în vastele tribune și care se răspândeau în zonele cu bănci. Folosindu-se de ceas, constată că în zece minute fuseseră absorbiți de tribune cam o sută de oameni. Era de așteptat ca ritmul acesta să crească treptat, dar până la ora două, ora stabilită, numărul spectatorilor nu putea rămâne decât foarte mic. Rezultatul era deja limpede. Contractul de închiriere era foarte strict, nu era permisă prelungirea nici măcar cu o zi a folosirii terenului. În consecință, era imposibilă o păsuire pe motiv de ploaie. Doar aceste trei zile, cea în care se aflau și cele două următoare, erau intervalul în care Tsugami și ai lui erau nevoiți să dea lupta, absolut fără nicio amânare. O zi ratată din cele trei avea să fie decisivă pentru rezultatul final.

Din punctul cel mai înalt al tribunelor, unde stătea Tsugami, sub norii grei și negri de ploaie se vedeau câmpurile de orez și alte culturi întinzându-se mohorât până la poalele muntelui Rokkō, precum și fabricile și micile grupuri de case răspândite printre acestea. O priveliște rece și înghețată, ca pictată pe un vas de ceramică de

Seto. Ici-colo, în preajma piscurilor muntelui, zăpada rămasă desena câteva dâre albe. Aceste pete de zăpadă de pe vârf erau singurele care îi mai alinau oboseala. Parcă toate lucrurile pure care părăsiseră țara aceasta zdrobită în război se refugiaseră acolo la un loc și, unele lângă altele, își povesteau ceva în șoaptă. În apropierea locurilor organizatorilor, care fuseseră prevăzute într-un colț al terenului, se agitau Omoto și cinci sau șase angajați ai ziarului. Lângă arenă, în zona unde erau legați taurii, fuseseră înălțate între timp niște flamuri pe care numele acestora erau scrise cu alb pe un fond colorat. De parcă s-ar fi vorbit, flamurile atârnau toate greoi, fără să se miște câtuși de puțin. În timpul celor trei luni cât muncise pe brânci, Tsugami nu-și imaginase nici măcar o singură dată o imagine atât de dezolantă și mizerabilă a marelui spectacol cu lupte de tauri. Ce diferență imensă față de ce proiectase el în minte! își zicea. Totuși, privea această întreagă scenă, în care se includea și pe el însuși, respingând-o în ultimă instanță, distanțându-se de ea. Nu manifesta deloc nici încăpățânarea, nici frenezia cu care Omoto încerca acum să limiteze cât de cât pierderile uriașe ale ziarului. Încerca doar un insuportabil sentiment de singurătate și dezolare în fața acestei socoteli greșite, care devenea tot mai evidentă. O nemulțumire profundă față de propria neglijență din cauza căreia, atunci când își apucase zdravăn adversarul și-l împinsese încet, dar sigur, până la marginea *dohyō*[39] fusese aruncat atât de ușor în afară. De dimineață se lupta întruna, instinctiv, ca să nu-și piardă stima de sine și încrederea. Niciodată nu mai avusese Tsugami o privire atât de rece și de arogantă.

Cu toate acestea, la două, ora fixată, erau vreo cinci mii de spectatori răspândiți prin tribune, iar când cuvântarea de deschidere a lui Omoto începu să se reverse din cele treizeci și șase de difuzoare plasate pe teren, răsunând în gol până în cel mai

îndepărtat ungher al stadionului, începu din nou să picure. Iar când cei doi tauri fură aduși în arenă pentru prima luptă, ploaia se înteți treptat.

— Nu merge și pace! Spectatorii încep să plece. Să renunțăm pentru azi! îi sugeră T., cu aerul că mai mult de atât nu mai suportă, lui Tsugami, aflat în tribuna oficialilor.

— Bine, să ne oprim, anunță tu asta! răspunse hotărât acesta.

Se ridică apoi și, ud leoarcă, se îndepărtă călcând pe pământ cu grijă, ferm, pas cu pas. O luă de-a curmezișul terenului și urcă scara tribunei din dreptul diamantului. Mai rămăseseră acolo vreo mie de spectatori, toți în picioare, unii cu umbrele, alții cu mantaua trasă peste cap. Aveau o înfățișare neliniștită, iar din privirile aruncate spre arenă se vedea că nu sunt dispuși să renunțe ușor.

Intrând printre grupurile de spectatori, Tsugami simți pentru prima dată un fel de disperare. Se așeză la capătul unei bănci ude, pe care nu mai stătea nimeni, și rămase nemișcat în bătaia ploii. Când se anunță întreruperea spectacolului, oamenii din tribune se puseră în mișcare toți deodată, zgomotos. Cu sentimentul că sprijină cu disperare ceva pe punctul de a se prăbuși înăuntrul său, Tsugami rămase cu încăpățânare așezat, singur în mulțimea care trecea în valuri pe lângă el.

Brusc, își dădu seama că cineva ținea o umbrelă deasupra lui, apărându-l de picăturile de ploaie. „Trebuie să fie Sakiko”, își zise în același moment, și chiar ea era.

— Ce prostie, o să răcești, hai, ridică-te!

Sakiko vorbi pe un ton de comandă. Ochii ei, în care se citea pe jumătate milă și pe jumătate spaimă, nu se dezlipeau de Tsugami. Acesta se sculă docil.

— Dacă te întorci acum la Nishinomiya…

Tsugami privi absent spre ea, ca și cum ar fi fost în altă parte, dar își reveni imediat:

— Așteaptă, trebuie să mai aranjez niște treburi!

Spunând acestea, o luă către teren, în sens contrar valului de oameni. Coborând scara împreună cu el, Sakiko se gândi că are un mers cam nesigur. Era într-adevăr la pământ. Odată ajunși jos, merseră până la intrarea centrală, unde Tsugami îi spuse să-l aștepte acolo și se duse doar el la birou. Când intră în încăpere, era palid la față, dar în rest avea atitudinea sa impecabilă obișnuită, cu totul diferită față de cea de mai înainte. Omoto lipsea. I se spuse că plecase deja cu o mașină la ziar. Tsugami își șterse cu batista părul ud de ploaie, se pieptănă, își rearanjă nodul cravatei și își aprinse o țigară. Apoi, cu o hotărâre care reflecta întru câtva situația anormală din acel moment, puse la punct una după alta diversele probleme, cu o viteză extraordinară. Lăsă taurii cu totul în grija lui Tashiro, iar ziariștilor le dădu dispoziții mai precise decât de obicei privind articolele care urmau să fie introduse în ediția de a doua zi. În final, ca pentru a contracara atmosfera din cameră, unde toți încercau să fie cât mai tăcuți pentru a-l menaja, îi adună în jurul său pe angajații ziarului care mai rămăseseră și le spuse pe un ton ferm, ca într-un fel de proclamație sau de ordin:

— Ascultați cu atenție! Dacă mâine dimineață plouă, oprim totul, indiferent dacă după-amiază se face sau nu frumos. E suficient dacă animăm poimâine, întreaga zi, stadionul ăsta la maximum!

Când în sfârșit Tsugami trimise acasă oamenii de la ziar și se întoarse la intrarea unde, în afară de Sakiko, care îl aștepta înghețată, nu se mai afla nimeni, trecuse cam o oră. Se urcară amândoi în ultima mașină rămasă. Odată ajuns înăuntru, Tsugami se lăsă pe spătarul scaunului și închise ochii. Cu fața pe jumătate acoperită de gulerul pardesiului ud și neacordând nicio atenție pălăriei gata-gata să-i cadă de pe cap, părea că suferă enorm. Și, ca și cum s-ar fi luptat cu această suferință, din timp în timp își mușca buzele și gemea ușor. Când Sakiko îi spunea ceva, dădea

doar vag din cap a aprobare sau a negare, fără să rostească o vorbă. Ea privea fața iubitului ei, care era zdruncinat cu violență de automobil. Pentru prima dată era în stare să vadă în această ființă, rănită atât de puternic încât nici nu mai putea vorbi, pe cineva care îi aparținea. În culmea disperării și neavând pe nimeni, fiul rătăcitor se întorsese acasă. Un sentiment de victorie, asemănător celui încercat de o mamă, cuprinse sufletul lui Sakiko. O afecțiune stranie, amestecată cu un fel de plăcere crudă, o făcea pe Sakiko și nemiloasă, și tandră în același timp. Chiar dacă i-ar fi trecut mâna pe după gât și l-ar fi mângâiat în voie, fața lui ar fi rămas la fel ca mai înainte. Nici dacă și-ar fi retras mâna și l-ar fi împins departe de ea, probabil expresia nu i s-ar fi schimbat. În ultimii trei ani de viață pe care și-i petrecuse împreună cu Tsugami, nu se aflase nici măcar o dată într-o astfel de situație. Sakiko era cea care fusese mereu respinsă, apoi chemată înapoi, și iar respinsă. Deși jenată de prezența șoferului, îi șterse lui Tsugami fața cu batista. Dorința ciudată, încercată acum pentru prima dată, cu care îl privea, rece și condescendent, îi dădea o îndrăzneală cum nu mai avusese niciodată.

*

În seara celei de a doua zile programate pentru spectacol, ploaia care căzuse aproape încontinuu până atunci se opri în sfârșit. În a treia zi, bătea un vânt rece, însă cerul se curățase complet și, ca să spunem așa, era un timp splendid pentru luptele de tauri. La nouă, ora de începere, rezultatele erau mult sub așteptări, dar se vânduseră totuși vreo șaisprezece mii de bilete.

Omoto se îmbrăcase în smoching și, ducându-se aproape la fiecare oră până la casa de bilete, se informa asiduu în ce măsură scad enormele pierderi ale companiei. Tashiro se urca din când în când până în partea superioară a tribunei, de unde urmărea atent valurile de oameni care veneau spre

stadion dinspre gările de la periferie, apoi cobora iar fără astâmpăr nenumăratele trepte, făcând eforturi să nu se împiedice în poalele hainei grele de piele. Încă de dimineață repeta mereu în minte niște calcule. Numai că el, spre deosebire de Omoto, era cuprins la răstimpuri de disperare. Pur și simplu nu-și putea găsi locul. Ba se arăta în zona rezervată organizatorilor, ba rătăcea printre spectatorii de lângă arenă, putea fi apoi zărit mergând încolo și încoace prin fața locului unde erau legați taurii, ca să-și facă după aceea brusc apariția într-un colț neașteptat al tribunelor dinspre terenul exterior, unde nu se mai afla nimeni altcineva. Se oprea uneori în picioare, scotea din buzunar o sticluță de whisky și, scoțându-i tacticos dopul, o ducea la gură. În orice caz, nici Omoto, nici Tashiro nu se uitau la luptele de tauri, care constituiau tocmai esența spectacolului. Era o înfruntare stranie, greu de priceput și cumva stupidă, între două ființe care se împungeau reciproc cu coarnele – iar lor nu le păsa câtuși de puțin care taur învinge și care pierde.

Tsugami era instalat în tribuna comitetului de organizare, alături de ceilalți membri, având în față o grămadă de premii și de diplome, precum și un panou cu programul luptelor. Avea cumva impresia că ceilalți ziariști îl privesc cu răceală. Se amestecau în atitudinea lor simpatia față de eșecul pentru care Tsugami trebuia să-și asume responsabilitatea, satisfacția intensă, dar și o revoltă căreia nu-i înțelegea bine motivele. Stătea așezat acolo de la prima oră, uitându-se pe îndelete când la program, când spre arenă și la spectatorii care ocupau cam șase zecimi din vastele tribune. Dar și el, la fel ca Omoto sau Tashiro, nu vedea nimic. Cu toate că își îndrepta privirile în aceeași măsură către confruntarea taurilor, bineînțeles, către tribune, către oameni, către panourile unde se înscriau rezultatele, în realitate nu vedea nimic. Difuzoarele spuneau întruna ceva, dar urechile lui

nu percepeau nimic. Pentru Tsugami, totul era o celebrare lipsită de sens, fără nicio legătură cu el. Uneori, câte o rafală puternică de vânt dinspre nord-vest trecea peste stadion. În acele momente, pânza întinsă în spatele locurilor organizatorilor flutura violent, iar hârtiile împrăștiate pe teren se ridicau în vârtejuri de la pământ. În fundul sufletului său copleșit de însingurare, Tsugami frământa un nou proiect, acela de a duce până în vară acest spectacol la Tōkyō. Ar putea cere sprijinul Asociației pentru protecția cabalinelor și bovinelor, precum și pe cel al Ministerului Agriculturii și Pădurilor, ar putea apela chiar și la Ministerul Sănătății și la Ministerul Finanțelor, ar fi chiar posibil să obțină o licență pentru organizarea de pariuri, ceva care să țină loc de loterie. Se gândea că în acest fel ar putea repara imensa pagubă suferită de Tashiro și că trebuia să compenseze cumva și datoriile ziarului. Era, în urma nereușitei de acum, în situația de a se afunda cu încă un pas în mlaștina adâncă a acestei întreprinderi numită lupte de tauri, care exercita asupra lui o stranie fascinație. Disperarea adâncă din prima zi, când ploaia se abătuse asupra sa, se retrăsese până la urmă undeva departe, ca un val care se lovește de o stâncă. Eșecul spectacolului nu-i lăsase în ultimă instanță nicio cicatrice.

La ora trei se vânduseră treizeci și unu de mii de bilete, însă probabil acesta era punctul maxim al încasărilor, nu se mai putea spera la nicio creștere semnificativă.

— Dacă tragem linie aici, pierderea e în mare de vreun milion de yeni. Împărțind la doi, înseamnă pentru mine o gaură de cinci sute de mii de yeni.

Tashiro apăru de pe undeva în tribuna organizatorilor, se așeză degajat pe masa cu diplome și premii și i se adresă lui Tsugami. Cineva îi atrase atenția că e deplasat să stea așa în fața spectatorilor și atunci se scuză – „Ah, îmi pare rău!” –, se lăsă să alunece de pe masă și,

clătinându-se, se așeză lângă Tsugami, pe locul liber al președintelui comitetului. Cu o atitudine de revoltă, luă fără nicio jenă țigara din gura lui Tsugami și și-o aprinse pe a lui. Era destul de amețit.

— Cinci sute de mii, Tsugami-*san*, nu mai înseamnă azi cine știe ce, dar banii ăștia i-am împrumutat de la frate-meu. Pe deasupra, și cu o dobândă mare. Fratele ăsta al meu e un tip cumplit! Un căpcăun, un adevărat căpcăun! Un diavol rapace și încăpățânat! Ah, groaznic, habar n-am ce mă fac!

Cu o expresie evidentă de suferință, Tashiro își ridică brațele către cer, ca și cum ar fi vrut să zgârie ceva, apoi își cuprinse capul în mâini. Atunci, Tsugami băgă de seamă că haina de piele a acestuia avea căptușeala larg descusută la manșete. Gândul i se duse brusc la familia lui Tashiro, ceea ce nu i se mai întâmplase niciodată până atunci. Întrucât nu-l auzise nici măcar o dată vorbind despre soție sau copii, se gândise că îi pierduse, poate că îi părăsise demult, iar acum trăia singur. La urma urmei, Tashiro emana cumva un astfel de patetism.

— Hm, cu afacerile astea, cam așa stau lucrurile! Eh, Tsugami-*san,* mă duc să mai fac un tur…

Tashiro se ridică și, nesigur pe picioare, cu mâinile în buzunarele hainei lui mari de piele, se îndepărtă cu un mers greu de definit, maiestuos și împleticit în același timp, printre oamenii care se înghesuiau lângă arenă, către locul unde erau legați taurii.

Aproape în același timp își făcu apariția Miura Kichinosuke, care se îndrepta direct către ei, croindu-și drum cu coatele prin mulțime. Când îl zări, Tsugami se ridică fără să vrea de pe scaun. Miura, care se apropiase fără ezitare și stătea acum de cealaltă parte a mesei, în fața lui, își ținea ca întotdeauna sprâncenele înălțate cu mândrie; figura

sa era însă total inexpresivă. Salută politicos, cu aerul că i-ar fi strâns cordial mâna lui Tsugami, dacă masa n-ar fi fost acolo.

— Am venit din nou azi să vă adresez o mare rugăminte.

În cuvintele sau în atitudinea sa nu se simțea absolut deloc nici ironie, niciun aer superior, de genul „Vedeți, v-am zis eu!”, dar nici simpatie sau compasiune față de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Se afla acolo doar ca să propună o afacere.

— Am auzit că la sfârșitul spectacolului veți lansa niște focuri de artificii. Ați accepta să se introducă în ele vreo sută de bonuri care să poată fi schimbate cu Seiryō? Aș dori să distribui la ieșire celor care au cules un astfel de bon câte un pliculeț cu Seiryō. În schimb, îmi voi asuma eu costul artificiilor. Ce ziceți?

— De acord. Am să-l chem pe responsabilul cu artificiile și vă rog să vă înțelegeți direct cu el. Puteți introduce o sută, chiar și două sute de bonuri. Cât despre plata artificiilor, nu e cazul să vă faceți griji. Propunerea dumneavoastră este excelentă și, pentru noi, va face spectacolul și mai memorabil.

Odată discuția încheiată, Miura se întoarse către teren și ridică mâna. Doi bărbați se apropiară în fugă. Miura se îndepărtă puțin și discută un timp cu cei doi, foarte probabil angajați ai companiei sale, după care se întoarse din nou lângă Tsugami.

— Aceștia doi se vor ocupa de toate, fiți bun și dați-le lor dispozițiile necesare.

Își ceru scuze, spunând că are o problemă în altă parte, și plecă grăbit, fără să arunce măcar o privire către arenă.

Cât timp discutase cu Miura Kichinosuke, Tsugami simțise în adâncul său o încordare. Ceva înghețat se insinua imediat în vorbele și în atitudinea sa, aerul de inaccesibilitate adoptat în mod spontan îl făcea să pară rigid. Ce era, la urma

urmei, cu acest om? Ce avea în el ca să-l perceapă inevitabil ca pe un dușman? întrebarea care îl frământase și în ziua când îl întâlnise pentru prima dată pe Miura îi reveni în minte. Dar Tsugami nu își dădea seama ce se întâmpla de fapt. Nu realiza că însușirea lui Miura care îi trezea atâta antipatie nu era nici egoismul din cauza căruia, mai puțin în afaceri, nu manifesta nicio emoție, nici raționalismul perfect cu care judeca totul dezgustător de lucid, nici privirea superioară și voluntară, ci cu totul altceva. Faptul că șansa însoțea mereu orice întreprindea Miura, altfel spus, că acesta se născuse sub o stea norocoasă era ireconciliabil cu înclinația complet opusă a lui Tsugami de a se repezi către catastrofe. Tsugami îl detesta profund pe bărbatul care câștiga întotdeauna împotriva lui.

După un timp, când ziaristul își aruncă din nou privirile către locul unde se aflau taurii, descoperi cu surprindere printre spectatori silueta măruntă a lui Okabe. Însoțit de Tashiro, dădea impresia că evaluează animalele pe îndelete, oprindu-se în fața unuia, trecând apoi fără grabă la următorul. Ținându-se la mică distanță de cei doi, un grup de bărbați îl urma pe Okabe. Ascuns în unele momente de spectatorii care tot treceau, acesta ba apărea, ba dispărea, iar imaginea lui – cum era îmbrăcat în costum și văzut din spate – scăldată în razele piezișe ale soarelui de după-amiază, înota liniștit prin mulțime părând să atingă niște dimensiuni considerabile, cu totul necunoscute lui Tsugami. Câți dintre cei douăzeci și doi de tauri nu vor mai reveni în orașul W.? se întreba ziaristul. Dintr-odată începu să i se pară comică propria neglijență de a-și închipui că deja nu se mai punea problema cumpărării animalelor de luptă de către Okabe. Niște tauri nu se vor mai întoarce probabil niciodată în W., poate cinci, poate zece, poate toți… Tsugami urmărea mai degrabă cu masochism decât cu furie silueta măruntă a lui

Okabe, care asculta cu mâinile încrucișate, în fața unui taur, explicațiile cuiva, aprobând din cap cu bunăvoință.

Înfruntarea care stârnea interesul maxim, dintre taurul lui Mitani și cel al lui Kawasaki, dura deja de mai bine de o oră, fără ca rezultatul să se decidă. Cu o respirație grea care făcea corpurile lor uriașe să freamăte, cei doi tauri cu coarnele încleștate își schimbau doar locul din când în când, din centrul arenei către margine și din nou către centru, astfel că nu puteai să-ți dai seama cam când se va rupe echilibrul. Întrucât lupta aceasta plictisitoare se prelungea nedefinit, unul dintre organizatori veni cu propunerea ca meciul să se considere remiză. În cele din urmă, la sugestia lui Tsugami, adoptară soluția ca publicul să hotărască prin aplauze dacă să se declare remiza sau să se lase disputa să continue până la sfârșit.

Nu după mult timp, probabil aflând de discuția organizatorilor, Mitani Hana veni în mare grabă, cu un prosop înfășurat în jurul gâtului, către locul unde se afla Tsugami și îi ceru să mai lase lupta să continue, fie și măcar zece minute. Palid din cauza îndelungatei încordări, îi spuse că nu dorește să se declare acea egalitate.

— Oricine se uită își dă seama cine va câștiga!

Însă chiar atunci difuzoarele anunțară spectatorilor decizia comitetului de a ruga publicul să aleagă prin aplauze între remiză și continuarea înfruntării.

— Rugăm persoanele de acord cu remiza să aplaude acum!

Răsunară aplauze din toate tribunele care înconjurau arena, dar, contrar așteptărilor, nu aplauda nici măcar o treime din public. Însă, la anunțul ca „Persoanele de acord ca meciul să continue…”, se înălțară din toate părțile mult mai multe aplauze decât înainte. Se hotărî deci, conform dorinței lui Mitani Hana, ca lupta să meargă mai departe.

Anunțând membrii comitetului de organizare că se duce să facă un tur, Tsugami se ridică și se îndreptă către tribuna din dreptul celei de-a treia baze. Tocmai își amintise că Sakiko îi promisese că în după-amiaza acelei zile va fi undeva pe locurile de sus, din dreptul diamantului. Însă ea stătea deja de mai mult de o oră într-un colț al tribunei de lângă prima bază, în apropierea locurilor comitetului. Luptele de tauri nu-i trezeau niciun interes. Nu-și putea da seama de ce se chinuise atâta Tsugami pentru o întrecere greoaie și plictisitoare în cel mai înalt grad, care numai modernă nu se putea numi. Privirile ei se îndreptau mai puțin către arenă, și mai degrabă către zona organizatorilor, unde se afla Tsugami. Cel care se afla acum acolo nu mai era omul disperat de acum două zile, gata să-și lase viața și moartea în mâinile ei. În profilul său, ca și în gesturile din momentele când discuta cu alții sau dădea dispoziții, se regăseau accentele lui obișnuite de vioiciune. Chiar privindu-l de departe, Sakiko percepea copleșită energia lui de tânăr director de ziar. Cu două zile mai înainte se găsea cu siguranță un loc și pentru ea undeva în inima lui Tsugami. Exista în el un gol pe care nimeni în afară de ea nu l-ar fi putut umple. Certitudinea că ea este femeia de care el are atâta nevoie i se părea acum lui Sakiko un vis înșelător. Cel aflat în acea clipă acolo era Tsugami cel egoist dintotdeauna, capabil să uite de ea chiar și un an întreg dacă și-ar fi pus asta în cap. Totul se terminase. Acum el nu s-ar mai fi întors la ea. Dintr-un motiv sau altul, un astfel de sentiment se născuse în sufletul lui Sakiko ca o convingere de neclintit.

Luându-se după Tsugami, Sakiko urcă și ea în tribuna din dreptul bazei a treia. Se așezară amândoi, unul lângă altul, pe ultimul rând.

— Până la urmă n-ai uitat de mine și ai venit!

Nu era o ironie. Tsugami i se părea atât de departe în acele momente, încât cuvintele îi

veniseră spontan pe buze.

— Aplauzele care au decis ca lupta dintre taurul lui Kawasaki și cel al lui Mitani să se desfășoare până la sfârșit veneau, în mare, cred, cam de la șapte zecimi din public. Gândește-te, cei cărora nu li s-a făcut încă lehamite de lupta asta lungă și plictisitoare reprezintă șaptezeci la sută din oamenii adunați aici!

Tsugami vorbi abrupt, rotindu-și privirile peste arenă cu o atitudine ce ostila între ostilitate și dispreț. Se uită apoi pentru o clipă către Sakiko:

— Altfel spus, înseamnă că toți aceștia au făcut pariuri pentru lupta asta. Contează prea puțin pentru ei cum se termină lupta dintre tauri, trebuie să știe însă dacă ei înșiși au câștigat sau nu!

Pe buzele lui Tsugami plutea un zâmbet ușor. Lui Sakiko asta i se părea culmea insensibilității. Dacă era vorba de pariat, păi nu în primul rând ziarul mersese la risc, nu-și jucase viitorul companiei? Tashiro riscase și el, Omoto, de asemenea. Mitani Hana pariase și ea.

— Toți și-au asumat câte un risc. Numai tu n-ai pus nimic în joc.

Vorbele îi scăpară lui Sakiko din gură atât de neașteptat, încât chiar ea tresări după aceea. Prin ochii lui Tsugami trecu o sclipire. Undeva în privirea lui mândră se ascundea tristețea.

— Mda, nu știu de ce, am azi impresia asta, când mă uit la tine…

Dându-și chiar ea seama că propriile cuvinte erau tăioase ca un brici, încercă să adauge un fel de explicație, dar, o emoție violentă, absolut neașteptată, ceva între furie și tristețe, o făcu să simtă impulsul de a-l lovi aruncându-se cu tot corpul asupra lui. Și continuă, de data asta cu o ură evidentă:

— Tu, din capul locului, nu ai pariat pe nimic. Nici nu prea ești capabil de așa ceva!

— Hm, dar tu ești?

Tsugami întrebase ca din întâmplare, dar Sakiko tresări, cu respirația tăiată pentru un moment. Și imediat, cu un râs forțat pe fața care, o intuia și ea, îi devenise palidă, replică rostind distinct fiecare cuvânt:

— Bineînțeles, eu, de asemenea, am pariat!

Într-adevăr, Sakiko făcuse un rămășag. În clipa când Tsugami întrebase: „dar tu ești?”, în mod reflex hotărâse să rezolve vechea și dureroasa dilemă, dacă să-l părăsească sau nu, printr-un pariu pe lupta dintre cei doi tauri aflați în mijlocul ringului. Dacă va câștiga taurul care purta o pânză roșie, se va despărți de Tsugami.

Sakiko privi din nou către teren. În arenă, cei doi tauri, unul în roșu și altul în negru, stăteau neclintiți, ca niște statui de lut. Peste arenă și palisada de bambus, ca și peste mulțimea din jur, cădeau razele fără putere ale soarelui de iarnă, de după ploaie. Ca să îmboldească taurii, antrenorii lor îi loveau peste crupă și coaste. Flamurile fluturau în vânt, vocea din difuzoare repeta de zeci de ori aceleași comentarii despre această luptă statică, obosea, se enerva, emitea niște frânturi care se transformau uneori aproape într-o litanie. Peste tribune domnea o liniște stranie. Fără să râdă, fără să vorbească, spectatorii priveau fix în jos, către arenă. Ceva întunecat și rece, de culoarea amurgului, care stagna peste întregul stadion, îi transmitea lui Sakiko o tristețe aproape insuportabilă, făcând-o să nu se poată clinti din loc.

Atunci se întâmplă. Scoțând un strigăt care rupse tăcerea, spectatorii se ridicară toți în același timp. Până la urmă, echilibrul dintre cei doi tauri din arenă se rupsese, iar cel învingător, purtat de avântul belicos și copleșit de sentimentul victoriei, se învârtea în cerc în interiorul palisadei de bambus. Sakiko nu reuși să-și dea seama imediat care din ei câștigase. Fu cuprinsă de o amețeală puternică. Rezistând impulsului de a se sprijini de

umărul lui Tsugami, își aruncă din nou privirea către ring. Acolo, ca pentru a împrăștia dezolarea care inunda ca o mlaștină uriașul stadion în formă de potcoavă, continua strania mișcare circulară a unei jivine de culoarea sfâșietoare a ocrului roșu.

(1947, apărut în 1949)

Cupa de cleștar

(Gyokuwanki)

Cerându-mi scuze pentru tăcerea din ultimul timp, îi scrisesem aproape ceremonios vechiului meu prieten Kuwashima Tatsuya, profesor de arheologie la o universitate din Kyōto, anunțându-l că aveam de gând să vin din nou, după multă vreme, să admir culorile toamnei în vechea capitală, și, pe când aproape uitasem de asta, iată că am primit un răspuns. „Recent s-a făcut o descoperire neașteptată într-o casă cu tradiție din orașul Fuse, un vas de sticlă tăiată, provenit din mormântul împăratului Ankan[40] și cunoscut sub numele de Cupa de cleștar. Va intra repede, presupun, în mâinile vreunui colecționar și atunci s-ar putea să nu mai iasă la lumină. Dar întrucât deocamdată poate fi ușor văzut, dacă tot vii la Kyōto, n-ai vrea să încerci să ajungi până la sfârșitul lunii, ca să-l poți vedea? Dacă mai pregeți, te trezești că a și trecut toamna, nu?” – cam așa spuneau literele răzlețe aruncate de Kuwashima pe cartea poștală, în stilul lui obișnuit. Activ și pasionat, rămas neschimbat din tinerețe, cum arheologia era lumea în care trăia, își închipuia că pe toți îi interesau în aceeași măsură ca și pe el descoperirile arheologice.

În anii studenției, influențat de Kuwashima, mă preocupaseră și pe mine obiectele antice; trebuie să mărturisesc însă că acum vasele sau cestile de ceai arhaice fac parte dintr-un domeniu care nu mai îmi e familiar. Și totuși, când am primit scrisoarea lui atât de categorică, am simțit deodată dorința să văd Cupa de cleștar a împăratului Ankan. Fără nici cea mai vagă idee despre obiectul dezgropat din mormântul acestuia, întrucât mi se oferea totuși posibilitatea să-l admir, țineam s-o fac. Nu că n-aș fi avut de la început intenția, după cum îi scrisesem lui Kuwashima, să vizitez Kyōto

toamna, dar, pentru că tot mă gândeam să-mi acord un răgaz după o lungă perioadă de muncă și să ajung odată în Kansai înainte de venirea frigului, am luat ca atare invitația și m-am decis să merg fără nicio treabă anume în orașul unde îmi petrecusem trei ani ca student.

Cred că interesul pentru Cupa de cleștar, despre care îmi dăduse de știre Kuwashima, se datora nu atât vechimii ei, cât faptului că aparținuse împăratului Ankan. Și asta deoarece, din anumite motive, dintre nenumăratele nume obscure înșirate în vechile cronici[41], cel al prințului Hirokunioshitakekanahi (împăratul Ankan) și cel al soției sale, prințesa Kasuga, mi se strecuraseră cu vreo zece ani în urmă într-un ungher al minții și, în mod ciudat, nu le mai uitasem până azi. Dincolo de faptul că era un obiect dezgropat din mormântul lui Ankan, că mă gândeam că ori fusese foarte prețuit de împărat, ori fusese folosit de el în mod obișnuit. Cu alte cuvinte, evident, interesul meu nu era nici de natură istorică, nici estetică, ci era determinat de legătura cupei cu împăratul Ankan – așa simțeam în momentul acela.

*

Îi datoram cumnatului meu Kizu Motosuke impresia de neșters pe care mi-o lăsaseră cu vreo zece ani în urmă numele împăratului Ankan și cel al soției sale, prințesa Kasuga.

Kizu îmi fusese coleg în școala medie și, fiind amândoi interesați de literatură, mă înțelegeam cu el mai bine decât cu oricare altul. După terminarea școlii medii am intrat la licee diferite și nu ne-am mai putut vedea la fel de des ca înainte, dar oricum, ca urmare a prieteniei noastre, când el a absolvit o oarecare universitate particulară și a ocupat un post de profesor de literatură japoneză la un liceu de fete din Tōkyō, m-am gândit că ar fi un soț potrivit pentru sora mea Tao.

Cu toate că avea o fire cam sumbră, exista o anumită frumusețe în lipsa de fățărnicie a

scepticismului lui și, din punctul meu de vedere, găseam că e un partener ideal pentru Tao, al cărei unic merit era docilitatea. Pe când eram elevi, Kizu venea deseori pe la mine pe acasă, așa încât el și Tao se cunoșteau foarte bine, iar cum pe atunci deja nu ne mai trăiau părinții, soră-mii îi purtam eu de grijă; deși prea tânără – abia absolvise școala de fete – și deși mi-era milă de ea, am aranjat totuși căsătoria lor.

După aceea, mi s-a părut însă că lucrurile nu mergeau prea bine între ei doi, contrar așteptărilor mele. La mai puțin de cinci ani după nuntă, Tao muri și cred că, de-a lungul scurtei sale existențe de femeie măritată, prea puține au fost momentele când zâmbetul i-a luminat fața. Dacă mă gândesc mai bine, simt și acum o mare strângere de inimă; fără ca vreunul din ei să fi fost de vină, era vorba de o vagă nepotrivire de natură profundă, greu de sesizat din afară.

Asta dacă priveai lucrurile din punctul de vedere al lui Kizu; Tao îi dăruise toată dragostea ei și, tocmai pentru că îl iubea astfel, aștepta prea mult de la el, ceea ce dusese în mod firesc la dezamăgiri și neînțelegeri. Dornică probabil să-i câștige întreaga afecțiune, îi dădea încontinuu dovezi de devotament, destul de ciudate în ochii străinilor, și care mie îmi produceau un teribil sentiment de milă.

Tao venea adeseori să mi se plângă de răceala lui Kizu. Deoarece nu era cazul să agravez situația, de obicei o dezaprobam, încercând apoi să o împac. De fapt, pentru mine, Kizu Motosuke rămăsese neschimbat de pe timpul când era elev, iar răceala lui, manifestată și față de Tao, ținea de un anumit fel de a fi. Tocmai de aceea, cu toate că eram singurul căruia soră-mea îi putea mărturisi ce avea pe suflet, nici măcar o dată nu i-am ținut partea. După sfârșitul ei tragic, am început să am remușcări. Mă aflam într-o anumită stare de spirit, așa cum doar legătura dintre frate și soră o poate

provoca, iar ecoul suferințelor îndurate în scurta sa viață mă urmărea deseori și îmi sfâșia sufletul ca o gheară. Până și azi, la aproape zece ani de atunci, durerea mi-a rămas la fel de mare.

La vreo lună sau două după moartea ei, m-am dus să-l vizitez pe Kizu Motosuke, ajuns prea devreme văduv, în camera lui unde dezordinea începea să se ghicească prin colțuri.

Abia întors de la școală și purtând încă haine occidentale, Kizu stătea cu obrazul rezemat în pumn, la o măsuță pe care o scosese pe verandă. Tao murise în aprilie, la vremea când înfloreau cireșii, iar atunci ne aflam cam pe la sfârșitul primăverii sau începutul verii. Nemișcat, înconjurat de umbrele amurgului care începuseră să cuprindă veranda, Kizu a continuat să fixeze cu privirea un punct, undeva, în grădină, ca și cum nici nu mi-ar fi observat prezența, până când am ajuns lângă el și i-am vorbit. Atunci a exclamat un „ah” și am remarcat cu surprindere cât era de posomorât.

Nu îmi mai aduc bine aminte de ce anume l-am vizitat în ziua aceea, dar, oricum, având în vedere faptul că. Mă feream 4 pe cât posibil să pomenesc de sora mea, cred că resimțeam încă, foarte vie, durerea pricinuită de dispariția ei, ceea ce însemna că nu trecuse mult de atunci.

Imediat după aceea am început să bem amândoi sake pe verandă și nu mai știu cum s-a ajuns la asta, dar Kizu a scos din raft un volum gros, o ediție adnotată din *Nihon shoki,* a deschis-o și mi-a pus-o în față. Ceea ce m-a obligat aproape să citesc a fost o poezie a împăratului Ankan, scrisă pe când era prinț moștenitor, cu prilejul întâmpinării viitoarei lui soții, prințesa Kasuga, precum și răspunsul acesteia; poezia, în care își exprima dragostea față de soția sa, urma după nota explicativă: „În noaptea cu lună și-au spus lucruri felurite, până ce, pe neștiute, s-au ivit zorii. Stilul

său elegant vădindu-se și în cuvinte, el se porni deodată să cânte”. Începea cu versurile:

În țara celor opt insule
Îmi caut în van o soție.
Aud că se află
În țara Kasuga,
Țară a zilelor de primăvară,
O preafrumoasă fecioară
Aud că se află
O blândă fecioară.

Îmi aminteam că o ascultasem în vremea studenției, la un curs. Înainte de orice, nu uitasem ce mult mă impresionase prin frumusețe. Mă uimise teribil pe mine, tânărul de atunci, exprimarea atât de liberă privitoare la intimitatea fizică:

Mâinile iubitei
Înlănțuindu-mă
Mâinile mele
Înlănțuind-o.

Nu îmi aminteam totuși să fi existat și o replică a prințesei. Poezia ei, de fapt, nu era un răspuns dat cu prilejul acela, ci o elegie scrisă la moartea împăratului și introdusă aici cine știe de ce, lucru pe care l-am aflat abia atunci, de la Kizu Motosuke.

— S-a admis încă din vechime că e o elegie a soției, compusă cu ocazia funeraliilor împăratului, dar lăsând asta deoparte, tu cum o interpretezi?

Kizu Motosuke vorbise pe tonul unui om în vârstă, ton pe care obișnuia să-l adopte pe atunci, și, privind de-a-ndoaselea cartea așezată dinaintea mea, începu deodată să citească cu o intonație bizară:

Pe râul Hatsuse,

Cu mersu-i neștiut
Un trunchi de bambus
Plutește la vale
Un bambus bun
Din partea de jos.
Îmi fac un koto[42].
Din vârful lui
Îmi fac un fluier
Și cânt din ele.
Mă urc și stau dreaptă
Sus pe Mimuro
Privesc împrejur.
Ascuns de iederă
Lacul Iware
Unde până și peștii
Plâng parcă ieșind din adâncuri.
Atârnă descins
Minunatul obi
Purtat mereu
De împăratul nostru
Ce domnea înțelept și în pace.
Nu-i om să nu se-arate
Copleșit de tristețe.

Mi-am dat seama că intonația lui ciudată era cea cu care recita și în orele de la școală, dar acum îmi suna comic și deprimant totodată.

Încheie fără grabă, cu un aer grav:

— Înțelegi tu poezia asta? Nu-i groaznic de tristă? Era de așteptat să fie așa, doar e lamentația soției la moartea împăratului, nu? Și e plină de tristețe. Foarte tristă. Mă-ntreb însă dacă ea l-a iubit cu adevărat pe împărat. E o tristețe exprimată prea organizat. Fără nicio legătură cu dragostea. E complet altceva. Durerea propriu-zisă a prințesei nu se simte deloc. Ea asistă doar la tânguirea tuturor, îi pune să plângă în locul ei. S-ar putea ca prințesa să nu-l fi iubit pe împărat! A fost totuși nespus de tristă la moartea lui… Cumplit de tristă.

De o astfel de tristețe e vorba. Eu o înțeleg foarte bine!

Kizu vorbea ca posedat. Ascultându-l, m-am întrebat la început dacă nu-și pierduse cumva mințile, era însă doar pradă unei emoții puternice, cu totul de neînțeles pentru mine. Se mai întâmplase, e drept, nu o dată, să-l văd cum se dezlănțuie astfel când punea ceva la inimă, totuși parcă nicicând nu fusese atât de aprins și nici nu vorbise cu atâta seriozitate, fixându-mă cu privirea.

Atmosfera devenea deprimantă, așa încât am băut mai departe fără să mai scot un cuvânt. El repeta, ca pentru sine:

— Sunt aici puse alături două poezii total diferite. În cea a împăratului Ankan nu vibrează oare dragostea? E o autentică poezie de dragoste. Ținea mult la prințesă. Dar ea nu pare deloc mișcată. Nu deplângi în astfel de versuri moartea omului iubit. Și totuși a fost foarte tristă. Nespus de tristă!…

Auzind aceleași cuvinte pentru a nu știu câta oară, m-a fulgerat deodată gândul că nu făcea altceva decât să-și exprime propriile sentimente cu ajutorul poeziilor din *Nihon shoki.* Așa încât fiecare cuvânt al lui suna ca o scuză față de mine, fratele mai mare al soției, pentru răceala arătată lui Tao pe când trăia. Indiferența mea se transformă de-a dreptul în dezgust. Reîncepu să fredoneze cu voce joasă, cu aceeași intonație bizară:

Pe râul Hatsuse,
Cu mersu-i neștiut…

Atunci am izbucnit cu o brutalitate pe care am conștientizat-o și eu imediat:

— Destul! N-ai niciun haz!

A tăcut brusc și, în atmosfera apăsătoare, și-a văzut mai departe de băutură, pentru ca puțin după aceea, părând să se fi amețit, deși nu băuse cine

știe ce, să se ducă după apă. Când să coboare de pe verandă, se prăvăli la pământ și parcă-l văd și acum, complet dizgrațios, cum mi se păruse și mai înainte, în timp ce se ridica încet, sprijinindu-se în mâini. Și apoi, când se îndreptă cu pași nesiguri spre fântână, mi se păru teribil de îmbătrânit și de însingurat. Mi-am dat seama cât e de doborât sufletește. Felul în care căzuse, cum se sculase, mersul șovăitor, totul scotea în evidență golul sufletesc, o stare ce n-avea nimic de-a face cu amețeala cauzată de sake.

Cam cu trei ani mai târziu, Kizu Motosuke a fost mobilizat și a murit într-un spital din nordul Chinei, așa că n-am cum să mai aflu care-i erau sentimentele; acum însă, când atât el, cât și sora mea sunt morți, nu pot să nu mă gândesc la insensibilitatea mea din acea seară. Judecând după ce-mi spusese atunci cu atâta sinceritate, cred că suferea mult din cauza pierderii tinerei lui soții, pe care n-o iubise totuși cine știe ce. Sau se prea poate să-și fi exprimat durerea față de mine, cumnatul lui, în semn de umilință.

De câte ori mă gândesc la viața scurtă și nefericită a surorii mele sau la moartea bărbatului ei, îmi revin în minte versurile soției împăratului Ankan, împreună cu modulația stranie a vocii lui Kizu. Nici până azi n-am verificat dacă interpretarea dată de el e sau nu corectă, dar, dincolo de asta, s-ar putea spune că între timp mi-a devenit familiară figura tragică și umană a împăratului Ankan, suveran din vremurile vechi, atât de diferit de celelalte personaje-zeități ale Antichității.

Așa că, atunci când am primit scrisoarea lui Kuwashima Tatsuya, în care mă chema să văd obiectul de sticlă tăiată dezgropat din mormântul lui Ankan, invitație căreia în mod normal nu i-aș fi dat curs, ceea ce mi-a trezit dorința să-l privesc cu ochii mei, mai mult decât curiozitatea față de un obiect ciudat, a fost faptul că fusese prețuit de

suveranul de odinioară, la ale cărui funeralii răsunase poezia impregnată de o tristețe stranie a prințesei.

*

Am ajuns la Kyōto în amurgul unei zile de la sfârșitul lui noiembrie, încadrându-mă în termenul indicat de Kuwashima Tatsuya în cartea lui poștală. Deoarece era târziu, mă temeam să nu găsesc laboratorul închis și, de îndată ce am coborât din tren, m-am îndreptat într-acolo, spre universitatea ce se cufunda treptat în întuneric.

— Cât pe ce să nu mă mai prinzi, tocmai mă pregăteam să plec. Era mai bine să-mi fi trimis o telegramă! m-a întâmpinat Kuwashima, bucurându-se sincer de reîntâlnirea noastră după atâta vreme.

Ne-am așezat amândoi față în față, din nou împreună după trei ani, într-un colț al încăperii unde se înșirau până în cele mai adânci unghere vitrine de sticlă de toate mărimile. Pretutindeni în odaie, pe rafturi, pe mese, oriunde se putea așeza ceva, se îngrămădeau într-o mare dezordine tot felul de vase, figurine stranii de pământ, fragmente de țigle și multe altele.

— Asta e camera ta, nu? l-am întrebat rotindu-mi privirile în jur.

— Păi, cam câți ani se fac de când am terminat facultatea? Nu era cazul să capăt și eu o cameră, două? mi-a replicat, nici cu orgoliu, nici prea modest, cu glasul lui puternic de totdeauna, și, în timp ce râdea ca și cum l-ar fi înveselit ce spusese, aprinse lampa. Încăperea se lumină brusc, străbătută ici-colo de umbrele dense ale diverselor obiecte pe care le întâlnești de obicei într-un laborator de cercetare. Pe chipul copilăros al lui Kuwashima – așa cum se contura în spațiul dintre două umbre – se puteau observa acum, de când nu-l mai întâlnisem, după cum era de așteptat, semnele de oboseală ale celor patruzeci și ceva de

ani pe care îi avea, dar și calmul netulburat al celui preocupat exclusiv de studiul său.

— Mai am vreo șansă s-o văd? am întrebat.

— Cupa din mormântul lui Ankan? Ești un tip tare norocos!

Și, luminându-se la față de bucurie, mă anunță un lucru aproape incredibil, și anume că urma să fie adusă pentru a fi comparată cu o altă cupă, zisă Hakururi[43], din Shōsōin[44], și asta chiar peste două-trei zile.

Apoi, cu aceeași voce melodioasă cu care odinioară ne cucerea pe toți, îmi spuse tot ce trebuia să știu până una-alta despre cupa din mormântul lui Ankan.

Astfel am aflat că așa-numita Gyokuwan, Cupa de cleștar, are o istorie cunoscută de oricine s-a interesat cât de cât de arheologie, datorită vechilor cronici din epoca Edo. Bineînțeles, acolo este doar menționată, fără să se știe locul unde se afla, acum însă a fost descoperită întâmplător în orașul Fuse, iar natura materialului din care era făcută (despre care în una dintre cronici se spune: „Nu se cunoaște natura materialului din care e făcută") a devenit cunoscută: este sticlă tăiată.

În paragraful despre templul Sairin (aflat în districtul rural Furuichi) din *Descrierea ilustrată a locurilor faimoase din Kawachi,* tipărită în anul 1 Kyowa 1801, se spune: „Cupa de cleștar – obiect de preț al mănăstirii. Lărgimea e de 4 *sun*[45] adâncimea de 2 *sun* și 8 *bu,* de jur-împrejur se înlănțuie cercuri ca stelele. Nu se cunoaște natura materialului din care e făcută; acum optzeci de ani, venind apele mari, s-a prăbușit pământul de la mormântul împăratului Ankan și a curs mult cinabru, și amestecată în acesta a ieșit la iveală. Acel loc era al unui țăran din sat, Tanaka pre nume, care a adus-o ofrandă templului". Iar în paragraful despre templul Sairin din *Culegere de vechi însemnări despre Kawachi* de Miura Ranhan, apărută în anul 1 Bunka [1804], se poate citi:

„Cupa de cleștar – scoasă din movila mormântului împăratului Ankan”. Se vede limpede că în acea perioadă cupa templului Sairin era destul de cunoscută.

Și în *O povestire, un cuvânt* de Shokusanjin – Ōta Nanpo[46] – sunt selectate drept „însemnări despre Cupa de cleștar din Furuichi, în provincia Kawachi” două scrieri, una de Kuzu Keirai și alta a maestrului de ceai Sotatsu din Kyōto, iar în *Colecția de vechi desene* a lui Fujii Teikan se află inclusă și o imagine a cupei.

În textul lui Kuzu Keirai, antologat în *O povestire, un cuvânt* se spune: „După război, oameni din sat au pătruns în acest mormânt și un slujitor al căpeteniei satului, Kamiya, a scos o cupă de preț din pământ, care a fost păstrată în casa Kamiya peste o sută de ani și în cele din urmă oferită templului Sairin”.

Conform acestor vechi scrieri, Cupa de cleștar a stat după dezgroparea ei mai mult de o sută de ani în casa Kamiya (casa Tanaka în *Descrierea ilustrată a locurilor faimoase din Kawachi)* și a fost apoi dată ca ofrandă templului Sairin, însă, deoarece textul lui Kuzu Keirai datează din anul 8 Kansei [1796], trebuie să considerăm, urcând cel puțin un secol în timp, că descoperirea s-a petrecut în perioada Genroku[47].

În această perioadă, Cupa de cleștar a fost dezgropată din mormântul împăratului Ankan sau scoasă la iveală de ape la o alunecare de teren, fiind păstrată o sută de ani în familia Kamiya și oferită după aceea templului Sairin din Kawachi, unde a ajuns vestită ca una dintre comorile acestuia. În vremea persecuției budismului din epoca Meiji, templul a fost distrus până la ultima clădire și cupa a dispărut împreună cu celelalte obiecte de preț, fără a se mai afla ceva despre ea până azi, nelăsând în urmă decât însemnările din cronici.

— Descoperirea Cupei de cleștar a însemnat chiar și pentru noi un eveniment ieșit din comun; dar și mai interesant este că ea seamănă ca două picături de apă cu Cupa Hakururi din Shōsōin. De aici se naște o nouă și poate și mai mare problemă.

După spusele lui Kuwashima, cea din Shōsōin se află acolo din vremea împăratului Shōmu[48], deci se considera că datează din secolul al VIII-lea. Totuși, dacă se dovedea acum că este la fel cu aceea scoasă din mormântul lui Ankan, atunci devenea evident că era la fel de veche, și trebuia să se revină asupra estimării epocii căreia îi aparținea.

— Cele două cupe de sticlă tăiată sunt identice ca formă, ca mărime, până și ca model ornamental și nu se poate imagina decât că au fost făcute nu numai în aceeași epocă, ci și în același moment și de mâinile aceluiași om. Bineînțeles, se presupune despre cupa din Shōsōin că ar fi ajuns în Japonia din Persia, trecând prin China și Coreea. Nu sunt sigur până nu le văd așezate una lângă alta, dar s-ar putea să formeze o pereche. Și, chiar dacă nu e așa, nu e exclus să fi fost oferite împreună de către cineva Curții Japoniei. La un moment dat au fost despărțite și una a ajuns în Shōsōin, iar cealaltă a fost îngropată împreună cu împăratul Ankan. În curând, după mai mult de o mie de ani, se vor afla reunite din nou, în același loc, și asta numai peste trei zile. Ce zici, nu ți se pare interesant? mă întrebă Kuwashima Tatsuya.

Exista o anumită puritate în cele două vase de sticlă tăiată venite de pe alte meleaguri, austere în neînsufletirea lor, care își urmaseră fiecare propria soartă complicată și se reîntâlneau după mai bine de o mie de ani, intersectându-și traiectoriile destinelor. Nici măcar eu, un profan, nu puteam să rămân indiferent. Și, influențat în bună parte și de data asta, întocmai ca pe vremea studenției, de entuziasmul și elocința caracteristice lui Kuwashima, am exclamat:

— Aș vrea s-o văd! Pot să vin cu tine, dacă nu te deranjez?

*

Am tras la un mic *ryokan* aflat la jumătatea pantei muntelui Yoshida și, pentru prima dată după atâta timp, mi-am petrecut toată dimineața acelei zile de toamnă târzie privind de la fereastră scoarța aspră și roșiatică a pinilor de pe coastă. În unul dintre cei trei ani petrecuți la Kyōto ca student, locuisem la etajul întâi al unei pensiuni, azi dispărute, care se găsea în aceeași zonă, așa că, oriîncotro priveam, peisajul îmi era familiar. După-amiază, am coborât în strada Patru și am luat tramvaiul către partea de vest a orașului, apoi de la Kitano am mers pe jos până la Tojiin. Era același traseu pe care, pe atunci, îl parcurgeam deseori duminicile, când, odată ieșit în centrul plin de lume, nu mă opream acolo ci, fără să știu bine de ce, îmi îndreptam pașii către Kitano; iar acum simțeam întru totul același impuls. În amurg, până la căderea întunericului, cerul fusese înnorat, însă când am deschis fereastra pe la mijlocul nopții, devenise albăstrui, de limpezimea cristalului, iar luna răsărise, având deja strălucirea rece de iarnă.

A doua zi, la ora fixată, m-am întâlnit cu Kuwashima în gara Kyōto și am plecat la Ōsaka, iar de acolo ne-am îndreptat către Fuse. Lăsasem în grija lui programul meu pentru ziua aceea, ca și pentru următoarea. Kuwashima stabilise ca dimineața să mergem în orașul Fuse să vedem Cupa de cleștar aflată în posesia familiei N., iar după-amiază la Furuichi, unde să vizităm trei locuri legate tot de aceasta: mormântul Ankan, templul Sairin, precum și casa Morita, fosta casă Kamiya în perioada Edo, cea în care se păstrase pe atunci cupa. Kuwashima însuși dorea în mod special să le vadă cu ochii lui, nu era câtuși de puțin un program făcut anume pentru mine. Crezusem întâi că își risipește din prețiosul lui

timp de dragul meu și mă simțeam oarecum stânjenit, dar el îmi spuse:

— Nu-ți face griji, nici prin gând nu i-ar trece unui om de știință să facă pe ghidul pentru un oaspete aflat în vacanță. Tu n-ai ajuns un savant tocmai pentru că ești prea cumsecade, în schimb, ai reușit să scapi de sărăcie!

Se putea spune și asta. El purta o pereche de pantaloni de smoching și niște ghete militare, atât de departe de moda actuală, de parcă s-ar fi aflat într-adevăr în ghearele mizeriei. Dar tocmai prin asta căpăta un aer de unică puritate.

În vechea casă a familiei N. Din orașul Fuse, după ce am așteptat vreo jumătate de oră în salon, am văzut cupa. În acest răstimp, Kuwashima îmi povesti că descoperirea ei se făcuse cu ocazia unei conferințe patronate de Societatea pentru Studierea Culturii Locale din Kawachi, al cărui membru influent era el însuși, ținută la Ōsaka de doctorul I. Din Tōkyō, pe tema „Perioada Asuka și templul Sairin din Kawachi”; la sfârșitul prelegerii, capul familiei N., un tânăr, a venit cu un obiect învelit într-un *furoshiki,* cu rugămintea de a-l supune unei expertize.

— E un adevărat miracol al lui Buddha ca un obiect de preț vestit odinioară, al templului Sairin, să reapară ca din întâmplare tocmai în ziua unei conferințe despre acest templu!

Tânărul N. Aduse așadar după un timp un pachet legat într-un *furoshiki* și ni-l așeză în față. Kuwashima l-a desfăcut cu un respect nemărginit. Din pachet apăru o cutie din lemn alb de *kiri*[49], iar din aceasta o alta, înfășurată într-o pânză veche. Deși Kuwashima văzuse probabil deja cupa cu trei luni înainte, manifesta un interes evident, de parcă atunci ar fi ținut-o în mână pentru prima dată. Deschise a doua cutie de *kiri,* dezlegă la gură săculețul din ea și o scoase de acolo; fusese spartă în zece bucăți lipite apoi cu lac. Sticla, în nuanțe de galben-pal, era de o frumusețe extraordinară.

Când Kuwashima mi-a întins-o, am privit prin ea spre grădină și am văzut sub suprafața sticlei fine bule de aer. Nimic nu trăda că ar fi aparținut împăratului Ankan și nici nu am reușit să simt parfumul vremurilor de mult apuse. Am avut în schimb o surprinzătoare impresie de modernitate.

Cutia interioară era vopsită cu lac negru și pe capacul ei erau înscrise cu litere de aur cuvintele „Bol de preț". Înăuntru scria tot cu litere de aur:

„Anul 8 Kansei[50], luna martie, scris în zi fastă,
la cererea prearespectatului stareț,
în stilul caligrafic al lui Kōbō Daishi[51].
A patruzeci și doua generație de maeștri în *shoddō*[52],
Kamo Yasutaka".

Inscripția era însoțită de sigiliul autorului. Acesta, Kamo Yasutaka, era, conform lămuririlor lui Kuwashima, chiar excelentul, renumitul caligraf Okamoto Yasutaka.

La exterior, pe fundul cutiei, mai erau patru rânduri scrise tot cu pensula: „Oferită templului Sairin de Genzaemon, Tadamine, din a noua generație a casei Kamiya".

Kuwashima mi-a povestit că, după cum arătaseră cercetările, „prearespectatul stareț" se referea la prințul Einin, retras în mănăstirea Shōgoin[53]. Apoi, când tânărul stăpân al casei ieși pentru un timp din cameră, îmi povesti că strămoșii familiei N. Fuseseră mai-marii satului de-a lungul mai multor generații, iar după Restaurația Meiji, unul dintre ei devenise chiar guvernator al districtului, așa încât nu era de mirare că un astfel de obiect ajunsese să le aparțină.

Am stat cam o oră de vorbă în casa N., apoi am plecat la Ōsaka și de acolo am luat un tren electric de periferie, care ne-a zdruncinat treizeci de

minute până la Furuichi. Se făcuse ora trei. În programul zilei mai figurau ruinele templului Sairin și casa Morita, numită în vechile scrieri când casa Kamiya, când casa Tanaka, dar, deoarece ne-am dat seama că, dacă vom întârzia prea mult acolo, nu ne va mai rămâne timp pentru ceea ce era mai important, mormântul lui Ankan, mai ales că în apropierea iernii se întuneca repede, am hotărât să trecem doar prin fața lor. Despre casa Morita se spune că datează de câteva sute de ani; ajungând acolo, am putut vizita încăperea răcoroasă de la intrare, podită cu pământ. Deși în casa N. Nu văzusem în Cupa de cleștar, în ciuda neașteptatei sale modernități, decât un obiect obișnuit, în casa Morita am rămas uimit în fața frumuseții îmbinării uriașelor grinzi de lemn plasate la înălțime și a răcelii atmosferei de altădată care plutea în imensul vestibul. Furuichi era un ciudat oraș vechi, în care se puteau zări ici-colo case asemănătoare cu cea a familiei Morita, cu acoperișurile joase și la a căror construcție se folosise mult pământul, ca în nordul Chinei (odinioară fiind, cu siguranță, un cătun de emigranți coreeni naturalizați) dar, în același timp, cu străzi în stil japonez, puțin frecventate, scăldate într-o lumină albicioasă.

Am mers agale, Kuwashima și cu mine, prin Furuichi și ne-am îndreptat către mormântul lui Ankan. Locul unde drumul ieșea în noua șosea se afla pe o colină și de acolo am putut cuprinde dintr-o privire câmpia Kawachi, care se întindea în jurul orașului.

— Împrejurimile au fost pe vremuri zonă funerară pentru Curtea Imperială din Yamato, spuse Kuwashima. Cea mai mare parte dintre movilele presărate ca niște mici insule la marginea câmpiei sunt tumuli. Mormântul împăratului Yūryaku, al împăratului Ōjin, al împăratului Chūai, al împăratului Seinei – ceea ce îmi arăta Kuwashima departe, în zare, nu păreau decât niște

dealuri mici, obișnuite, acoperite de copaci. La origine avuseseră, fără îndoială, contururi clare, dar după atâta vreme forma li se schimbase și, năpădite de vegetație, se integraseră complet în natură. Ne aflam chiar în mijlocul așa-numitului grup de tumuli Furuichi, cel mai mare din Japonia, dar priveliștea din jurul nostru – să fi fost oare o părere? – se scufunda ușor la orizont, înnegurată și rece.

Când am ajuns în fața mormântului lui Ankan, situat la sud de orașul Furuichi, cerul, înnorat de la prânz, și-a deschis baierele și ploaia, pe care o văzusem cum se apropie dinspre nordul câmpiei, s-a abătut în scurt timp deasupra capetelor noastre.

Am ignorat ploaia și am început să urcăm colina ocupată odinioară probabil în întregime de zona mormântului. Aceasta reprezenta acum doar o mică porțiune din colină. Drumul larg care venea dinspre templul Sairin trecea peste aceasta și de-a lungul lui se aflau câteva case răzlețe, înconjurate de livezi.

După spusele lui Kuwashima, locul se numea colina Takao, deoarece în perioada Sengoku[54] clanul Hatakeyama construise aici castelul Takao. În punctul cel mai înalt al mormântului se găsea donjonul principal, actualul canal din jurul său fiind un vechi șanț de apărare din interiorul cetății.

Kuwashima se întreba dacă nu cumva scoaterea la lumină a Cupei de cleștar, datorată unei alunecări de teren sau săpăturilor localnicilor, nu se produsese atunci când Hatakeyama fusese zdrobit de trupele lui Oda, iar donjonul arsese până la temelie. Ravagiile războiului nu ocoliseră nici mormântul lui Ankan, unde Cupa de cleștar dormise mai bine de o mie de ani, și, în timp ce străbăteam prin burniță locurile acelea, mă simțeam întru câtva emoționat.

După ce ne-am recules în fața mormântului, i-am dat ocol și apoi ne-am îndreptat către cel al împărătesei Kasuga, aflat cam la două sute de

metri depărtare. În jur nu era nici țipenie de om, iar copacii rari, care creșteau ici-colo, parcă ardeau sub ploaie cu vâlvătaia frunzelor lor roșii.

Adăpostindu-ne din când în când sub ei, ne-am plimbat aproape o oră pe cele două gorgane. La un moment dat, Kuwashima s-a întors din drum ca să vadă și partea din spate a mormântului lui Ankan, acolo unde se credea că fusese descoperită Cupa de cleștar. Pe când îl așteptam, m-am tras sub niște copaci, puțin în afara drumului, însă Kuwashima, care își ridicase gulerul hainei ca să nu fie udat prea tare și se depărtase cu pași repezi, întârzia să apară. Am rămas așa vreme îndelungată, cu țigara în gură, și, privind cum cade ploaia pe mormântul împăratului și pe cel de alături, al prințesei Kasuga, aflate spre nord-vest, deodată mi-au atras atenția desișurile de pe ele: se zbuciumau în bătaia vântului întocmai ca două uriașe făpturi însuflețite. Văzusem odată în Shikoku vârtejurile din ochiurile de apă ale strâmtorilor și, la fel ca acolo, unduirea imensei mase de copaci părea că vine de undeva din adâncuri.

Și atunci, ca printr-o revelație neașteptată, am realizat că sub cele două desișuri își găsiseră odihna sufletele celor doi aristocrați de odinioară, împăratul Ankan și prințesa Kasuga.

Pe râul Hatsuse, / *Cu mersu-i neștiut…* Melodia tristă a poeziei prințesei – chiar făcând abstracție de interpretarea lui Kizu Motosuke într-o zi de acum mai bine de o mie de ani, răsunase lipsită de căldură printre copacii de pe colină, ca o muzică fără sunet.

*

În seara aceea, am tras împreună cu Kuwashima la un mic *ryokan* de la marginea orașului Furuichi. Ploaia se întețise, eram amândoi uzi până la piele, așa că am renunțat la intenția de a merge să dormim în Ōsaka la un prieten comun. Dacă plecam dimineața puțin mai devreme, puteam totuși ajunge la timp a doua zi la Nara, unde urma

să fie puse una lângă alta Cupa de cleștar din mormântul Ankan și Cupa Hakururi din Shōsōin.

Deoarece umblasem toată ziua prin atâtea locuri, și Kuwashima, și eu eram foarte obosiți. Ferestrele nu aveau obloane și ploaia bătea direct în geamuri, iar aerul umed umplea camera slab luminată.

După puținul sake băut la masa de seară, oboseala mă copleșise, astfel încât chiar și să duc paharul la gură mi se părea un efort, în schimb Kuwashima, datorită alcoolului, renăscuse complet și, alături de mine, care mă lungisem deja pe *tatami,* înșira una după alta pe masa scundă micile sticle de sake.

— Nu mă lua în seamă pe mine, culcă-te! mă îndemnă el insistent.

Neștiind cât avea s-o mai țină așa, pe la ora nouă am chemat servitoarea să-mi pregătească așternutul și m-am culcat.

— Cred că amândouă cupele de sticlă tăiată provin de la Curtea Sasanizilor, din Persia. Apoi au trecut peste podișul Pamir, au traversat deșertul Takla Makan, au intrat în China pe Drumul Mătăsii și mai departe, au ajuns în Coreea, iar apoi, prin intermediul cuiva din Kudara[55], în Japonia. Asta în vremea împăratului Ankan. Sau poate pe când mai era încă prinț moștenitor.

Kuwashima privea uneori către mine, ca să vadă dacă încă îl mai ascult; devenit mai vorbăreț datorită sake-ului, continuă:

— Una a fost oferită împăratului, alta prințesei.

— Adevărat?!

— Ei, așa cred eu! Dă-mi voie să spun tot ce-mi trece prin cap. Nu e ăsta avantajul arheologilor? Când beau sake și mă gândesc la asemenea lucruri, războiul și toate celelalte încetează să mai existe. Prințesa era tânără și frumoasă. Că era tânără nu e doar imaginația mea, e un fapt. Despre vârsta mult mai înaintată a împăratului se vorbește și în

cronici. Într-o zi, prințesei i-a furat cineva ciudatul obiect.

— Cum așa?

— Ei, cum așa? Ce-ți spun e pe jumătate presupunere, pe jumătate realitate. În *Nihon shoki* e menționat un caz de furt al unei bijuterii, un fel de pandantiv. Nu s-ar putea ca acel giuvaier să fie de fapt cupa? Vasul furat a fost apoi vândut pe bani mulți vreunui bogătaș. În familia acestuia s-a transmis din generație în generație, până când unul dintre urmași a oferit-o împăratului Shomu, la moartea căruia a fost depozitată în Shōsōin. Cealaltă cupă, a împăratului Ankan, a fost îngropată ca obiect funerar în mormântul său. După multe sute de ani, deasupra mormântului se înalță o cetate. Alte trei sute de ani trec și cetatea este arsă în timpul unui război. Într-o noapte, dezlănțuindu-se o furtună, un taluz cu ruinele castelului se prăbușește. Un obiect strălucitor se ivește din pământ. Un țăran cu o săpăligă încearcă să îl scoată. Reușește, dar, lovit, obiectul se sparge în zece bucăți. Gândindu-se că o fi ceva de valoare, țăranul adună cioburile până la unul și le duce acasă la căpetenia satului – la casa familiei Morita, pe unde am trecut azi.

Kuwashima vorbea cu mare plăcere și eram bucuros să-i regăsesc după atâta timp elocința cu care își fascina în tinerețe ascultătorii.

— Tot așa sunt și prelegerile tale?

— Cam așa ceva. Ce crezi că e de fapt arheologia? Dar ascultă mai departe! După aceea…

Auzeam și nu auzeam ce-mi spunea, vocea lui îmi suna tot mai mult ca de pe altă lume, amestecându-se cu zgomotul ploii. Peste puțină vreme m-am cufundat în somn.

M-am trezit pe la mijlocul nopții. Măsuța fusese așezată într-un colț al camerei, iar Kuwashima dormea alături de mine, respirând ușor.

Stătuse, se pare, și ploaia, picăturile nu mai loveau în geam și de afară nu răzbătea nici cel mai mic sunet. Deoarece mă culcasem seara devreme, îmi simțeam mintea limpede. M-am uitat la ceas – de abia trecuse de două. Am închis ochii și am încercat să adorm din nou.

Stând așa, mi-a revenit în minte povestea celor două cupe, imaginată de Kuwashima cu fantezia lui debordantă, din care auzisem doar frânturi cu puțin mai înainte de a mă cuprinde somnul; și, pe măsură ce mi-o reaminteam, mi se părea din ce în ce mai reală. Gândindu-mă la cupa furată a prințesei, ea deveni pentru mine un simbol al iubirii acesteia. Odată cu dispariția cupei nu pierise și dragostea? Se prea poate ca prințesa să fi fost nevoită să cânte la ceremonia funerară a împăratului Ankan elegia de care îmi vorbise Kizu.

Mi se părea totul cât se poate de clar și, când mi-am adus aminte că în ziua următoare cele două obiecte străvechi aveau să fie din nou alături, m-am simțit foarte tulburat. Însemna că dragostea împăratului Ankan și cea a prințesei, simbolizate de cele două cupe, se vor reîntâlni după o lungă despărțire de o mie și câteva sute de ani și nimic altceva nu mai conta. Așa am gândit atunci.

*

A doua zi nu se vedea niciun nor pe cer, era o vreme splendidă.

Am plecat înainte de ora opt. Frigul era înțepător ca într-o dimineață de început de iarnă. În drum spre gară, Kuwashima se scuză pentru că în seara precedentă băuse de unul singur. Spuse, luându-se singur peste picior, că, după cât se pare, atunci când bea se simte cel mai bine, iar asta înseamnă sfârșitul chiar și pentru un savant – și râse jenat.

Odată ajunși la Ōsaka, ne-am urcat în trenul de Nara. La coborâre, mai aveam încă două ore la dispoziție și, pentru prima dată după atâția ani, am mers împreună prin Nara.

Pe coridorul încăperii centrale a Shōsōinului fusese întins un covor roșu; trecuse bine de ora două după-amiaza când pe el au fost așezate alături Cupa Hakururi, scoasă din raftul său, și Cupa de cleștar, împrumutată de la familia N. Din Fuse. Nu se aflau multe persoane de față: profesorul U. De la Universitatea din Kyōto, cercetătorii de la laboratorul de arheologie, câțiva de la Shōsōin și cu mine.

Ca să nu deranjez cercetarea comparativă a celor două obiecte antice, stăteam mai retras față de ceilalți, dar când cupele au fost scoase din cutii, m-am uitat și eu peste umerii lor.

Deoarece până atunci privisem peisajul liniștit de afară, învăluit de soarele blând al după-amiezii de toamnă târzie, când m-am întors către cupe, la început nu am reușit să le disting. Pe măsură ce ochii mi se obișnuiau cu penumbra coridorului și covorul care părea negricios redevenea treptat roșu, am putut vedea două vase de sticlă cu totul identice, așezate unul lângă celălalt. Și, imediat după aceea, mi s-a conturat clar toată scena.

Profesorul U. se aplecase în față ca să vadă mai bine. Vizavi de el Kuwashima se uita în jos, alături cei trei tineri asistenți de la laborator, care priveau și ei cu atenție. Cu toții au rămas pentru un moment nemișcați, ca un grup statuar modelat în lut.

Cât despre mine, încercam să surprind străfulgerarea clipei aceleia unice de întâlnire a destinelor celor două cupe care, pornind de pe malurile unui lac din Persia, s-au îndreptat spre răsărit și, rătăcind astfel, au înconjurat jumătatea estică a globului pământesc.

Voiam să fiu martor la momentul când, în spațiul acesta restrâns, după o despărțire atât de lungă, iubirile celor două ilustre personaje aveau să se regăsească dintr-o întâmplare.

Și atunci am văzut strălucirea purpurie, de o pătrunzătoare răceală, a incrustațiilor în formă de

stea de pe suprafața sticlei. Cupa de cleștar și Cupa Hakururi erau fiecare câte un semicerc de vreo treizeci de scânteieri roșiatice. Stăteau, cu toate acestea, una lângă alta, fiecare închisă în propria-i liniște.

Deodată mi-am dat seama că, de undeva, se auzea un sunet ca de apă care curge. Eram sigur că asta se auzea. Am ridicat capul, am privit în jur, însă deja încetase.

Mi-am spus că, trecând printr-o țeava sau conductă, apa se revărsase pe undeva, poate chiar pe sub acel coridor; totuși, odată stins, zgomotul nu s-a repetat. Mi s-a părut curios că, deși atât de aproape și destul de intens, n-a atras nicio clipă atenția celor din jur.

Mi-am îndreptat din nou privirea spre covorul roșu, dar acolo se aflau două vase de sticlă galben-deschis, cu totul diferite de cele văzute cu puțin înainte, care mi se păruseră mai mari și care aveau o strălucire de rubin. Trebuie să fi existat o legătură cu culoarea covorului de dedesubt și cu unghiul din care priveam – poate de aceea să-mi fi apărut astfel.

M-am mai uitat o dată peste umerii celorlalți la cele două cupe: nu mai scânteiau ca la început.

Interesul pentru ele mi-a dispărut brusc. Mi-era de ajuns că le avusesem o clipă în față, în marea lor frumusețe, învăluite în sunetul pur al apei revărsate. Eu, care nu eram arheolog, nu mai doream să aflu nimic despre cele două cupe.

I-am făcut semn lui Kuwashima și, dorind să fiu singur, m-am despărțit de grupul de acolo, care începuse măsurătorile celor două vase.

Îndepărtându-mă de clădirea veche și retrasă a Shōsōinului, ca să-mi mai treacă timpul în așteptarea lui Kuwashima, am luat-o pe aleea mărginită de două șiruri de copaci.

M-am gândit că cele două morminte, al împăratului Ankan și al prințesei Kasuga, stăteau în liniște unul lângă altul, în ziua aceea senină, pe

o colină joasă din Kawachi. Și, plutindu-mi parcă aievea prin fața ochilor, asemenea unor picturi pe sticlă, se integrară impasibil în peisajul liniștit de toamnă târzie.

Am mers mai departe; mi-au venit în minte mormintele de unde se vedea marea ale familiei Kizu, din insula Shōdo, în Shikoku, unde asistasem la funeraliile surorii mele Tao și ale lui Kizu Motosuke. La vremea asta probabil că mica piatră de mormânt sub care dorm amândoi e zilnic udată de ploi. Oare dragostea lui Kizu și cea a lui Tao se vor întâlni cândva, precum cele două cupe străvechi? Până când ziua aceea nu va veni, suferința lor nu se va stinge și poate că plutește chiar și acum pe cerul curat de toamnă. Cufundat în astfel de gânduri, mi-am spus că, dacă tot am venit până aici, trebuie să merg neapărat și până pe înălțimea aceea cu aer curat din insula Shōdo, loc pitoresc și retras, pe unde nu mai fusesem de la sfârșitul războiului.

Obasute

Când am auzit eu oare pentru prima oară legenda despre abandonarea bătrânilor pe muntele Obasute? Locul meu natal e un sat montan din centrul peninsulei Izu, unde mi-am petrecut copilăria, iar în regiunea Toi, pe coasta de apus a peninsulei, se transmiteau din vechime niște legende despre bătrâni părăsiți pe munte, așa că, foarte probabil, mi-a ajuns la urechi împreună cu acestea, umplându-mi sufletul de durere.

Să fi avut cinci sau șase ani pe atunci? Auzind legenda, am ieșit pe verandă și am început să plâng zgomotos. Nu mai știu unde se întâmpla asta, dar țin minte vag că bunica, sau poate mama, oricum, cineva din familie, nepricepând bine reacția mea, a ieșit imediat după mine și mi-a spus câteva cuvinte. Evident, nu puteam înțelege povestea în sine, dar tristețea faptului de a-ți duce mama în spinare și de a o lăsa pe munte se abstractiza și, asemenea unor picături de apă picurând printre stânci, se prelingea în sufletul meu. Plângeam în hohote, incapabil să suport durerea gândului că va trebui să mă despart de mama.

Am ajuns să înțeleg limpede legenda, ca pe o istorie cu cap și coadă, de-abia pe la zece sau unsprezece ani. Pe atunci primeam din când în când cărți cu poze de la o mătușă care locuia într-un orășel aflat la vreo patruzeci de kilometri de noi, iar printre ele se afla una care se numea *Obasuteyama*[56].

Se pare că există în circulație câteva variante ale acestei legende, în care diferă doar câteva amănunte, dar povestea pe care o cunosc eu se bazează în întregime pe acea carte și se păstrează în mintea mea până azi fără să-i fi adus vreo modificare. Nu e greu să-ți dai seama ce impresie puternică a produs asupra sufletului meu de copil și în ce măsură și-a lăsat amprenta asupra mea

cartea cu poze *Obasuteyama*: dintre toate poveștile auzite în copilărie, singurele pe care mi le amintesc și azi sunt cea despre Ishidomaru, care s-a dus să-și caute tatăl pe muntele Koya, și cea despre muntele Obasute. Amândouă au ca temă durerea separării dintre părinte și copil.

După mai mulți ani, pe când eram student, întorcându-mă acasă în vacanța de vară, am dat întâmplător peste acea carte cu poze într-un dulap din magazie și m-am uitat din nou prin ea. Numai desenul de pe prima pagină era în culori, toate celelalte ilustrații fiind gravuri monocrome, în timp ce textul propriu-zis al legendei despre muntele Obasute era redat în stil literar clasic, puțin cam dificil pentru un copil.

Odinioară, în provincia Shinano, trăia un senior care ura bătrânii. El a poruncit ca pretutindeni, când ajung la șaptezeci de ani, oamenii în vârstă să fie abandonați pe munte. Într-o noapte cu lună, un tânăr țăran urca spre vârf ducându-și mama în spinare. Trebuia să o lase acolo, deoarece împlinise șaptezeci de ani. Însă tânărul nu se putea împăca în niciun fel cu gândul ăsta, așa că s-a întors cu ea acasă, a săpat o groapă sub podea, astfel încât nimeni să nu o poată vedea, și a ascuns-o acolo. Cam tot pe atunci, un sol dintr-o provincie vecină se prezentă în fața seniorului cu o problemă dificilă. Adusese trei întrebări și, dacă nu primea răspunsurile potrivite, Shinano urma să fie atacată și nimicită. Cele trei întrebări erau: cum să împletească o funie din cenușă, cum să treacă un fir printr-o piatră prețioasă cu nouă fațete și cum să facă o tobă să bată singură. Seniorul fu pus în mare încurcătură și dădu de știre în toată țara, căutând pe cineva suficient de înțelept ca să poată răspunde. Când fiul îi povesti mamei lui ascunse sub podea despre ce se petrecea, ea îl învăță pe loc cum să rezolve problemele. Tânărul se duse atunci imediat la reședința stăpânului și îi spuse răspunsurile, iar în felul acesta își salvă țara de un

mare necaz. Aflând că, de fapt, era vorba de înțelepciunea unei femei în vârstă, seniorul, ca iluminat, înțelese că bătrânii trebuie respectați și își revocă porunca.

În mare, cam asta era povestea. Pe prima pagină, cea cu ilustrația în culori, era desenat un tânăr purtând pe cap un fel de scufie ca ale vechilor nobili de la Curte, care urca prin creierii munților ducându-și bătrâna mamă în spinare. Mama avea părul alb, dar fața îi era extrem de tânără, ceea ce părea destul de straniu. Luna plină învăluia totul, și copacii, și iarba, și pământul, într-o lumină verde-albăstruie, iar umbra neagră a celor doi era imprimată distinct, pe suprafața solului, de parcă s-ar fi vărsat niște cerneală. Nu era decât un desen stângaci și banal, totuși tristețea povestirii din acel moment emana chiar și așa din imagine și mi-a trecut prin minte că putea produce un efect destul de puternic asupra unui suflet de copil.

Anii au zburat, am absolvit facultatea și, cam pe vremea când am început să lucrez la un ziar, mi-a căzut în mâini și am parcurs un volum intitulat *Noi reflecții despre Obasuteyama.* Pe atunci nu prea aveam răbdare să citesc lucrări mai serioase, însă mai răsfoiam din când în când la întâmplare diverse cărți, după cum mi se năzărea. În stilul meu caracteristic, am frunzărit și acest volum, editat de Societatea pentru Publicarea Analelor Provinciei Shinano, și l-am aruncat într-un colț al bibliotecii.

În seara când l-am cumpărat, mi-am trecut ochii peste prima parte, apoi interesul mi-a dispărut și l-am închis. Însă, datorită acelei lecturi, am dobândit o anumită cunoaștere despre investigațiile istorice privind muntele Obasute, informații de altfel perfect inutile în activitatea mea de ziarist.

Am aflat astfel că:

* Legenda despre abandonarea bătrânilor apare pentru prima dată în surse scrise în *Yamato monogatari*[57], ca o localizare a unor legende din

India cu aceeași temă, importate probabil odată cu budismul.

* Independent de asta, practica abandonării bătrânilor exista fără niciun dubiu în Japonia în timpurile străvechi.

* Astfel de legende s-au transmis în mai toate provinciile, dar au fost contopite într-una singură, cea despre muntele Obasute din Shinano, celelalte dispărând.

* Foarte probabil aceasta a avut legătură cu faptul că Obasute a devenit faimos și în calitate de loc unde se admira luna.

* În plus, practica *obasute* în sine a fost plasată, în funcție de epocă, în mai multe locații – în timpurile vechi pe muntele Ohatsuse, în perioada medie pe muntele Kamuriki, iar în perioada modernă pentru prima dată în preajma gării Obasute de pe linia Shinonoi, apărând sub forma de muntele Obasute.

Am ajuns să știu toate acestea datorită eforturilor autorului *Noilor reflecții despre Obasuteyama.*

După alți câțiva ani, am citit din nou cartea, cu un scop complet diferit. Erau adunate în acest volum aproape toate operele autorilor de *tanka* și *haiku* având ca subiect admirarea lunii pe muntele Obasute, iar eu eram interesat să fac o comparație privind modul în care o serie de poeți faimoși trataseră aceeași temă a contemplării lunii în peisajul de la Sarashina. În funcție de cum priveai lucrurile, acest interes nu era lipsit de ceva pervers.

Haiku-urile. Erau extrase din câteva culegeri despre Obasute, precum *Obasute și lotusul* sau *Mikomogari*[58], și aparțineau unui mare număr de *haijin*-i, în frunte cu Basho, Buson sau Issa. Pentru *tanka* fuseseră alese din antologii apărute în toate epocile numai acele poezii care aveau ca temă Obasute, iar printre numele autorilor apăreau ici-colo și cele ale lui Tsurayuki, Saigyo, Sanetomo, Teika și Norinaga.

Însă ceea ce mi-a produs cea mai adâncă impresie dintre aceste nenumărate poezii a fost o *tanka* din *Yamato monogatari* compusă de un tânăr care, după ce și-a abandonat mama pe muntele Obasute și s-a întors acasă, privește luna care plutește lângă coama muntelui:

Sufletul meu
Nu-și află nicio consolare
O, Sarashina,
Privind spre luna ce lucește
Pe muntele Obasute.

Erau versurile unui personaj dintr-o povestire și, lăsând deoparte valoarea lor în sine, nu constituiau o simplă *tanka* de contemplare a lunii, ci aveau în spatele lor o dramă.

Desigur, ar fi niște probleme din punctul de vedere al tehnicii poetice, dar versurile acestui personaj de *monogatari* mi-au pătruns cu toată tristețea lor în suflet, mai mult decât oricare altele despre contemplarea lunii pe Obasute. Subiectul legendei întipărite în inima mea în vremea copilăriei mă urmărea acum sub forma unei *tanka.*

*

De fapt, multă vreme n-am știut absolut nimic despre gara Obasute de pe linia Shinonoi, și nici despre împrejurimile ei. De călătorit, călătorisem prin regiune, dar de multe ori asta se întâmplase noaptea, iar ziua trecusem prin gară fără să o bag în seamă, așa că nu avusesem nicio legătură cu locul numit muntele Obasute.

Mama mea a fost cea care, la un moment dat, mi-a oferit prilejul de a-mi reaminti legenda despre abandonarea bătrânilor. Din cine știe ce motiv, a spus pe neașteptate:

— Întrucât muntele Obasute e vestit datorită lunii, poate că cei în vârstă, chiar dacă erau lăsați acolo, în mod surprinzător, erau chiar încântați. Dacă s-ar da acum o dispoziție ca bătrânii să fie

părăsiți acolo, eu m-aș duce bucuroasă. Ar fi bine, în măsura în care aș putea locui singură. Apoi, odată ce ai fost abandonat, ajungi încet-încet să te obișnuiești cu ideea.

Mama avea șaptezeci de ani. Pentru urechile celor din familie care au auzit-o, a sunat cumva sarcastic. Se aflau acolo fratele și surorile mele mai mici și toți au luat o expresie uimită. Era în vremea de după război când toate lipseau, de asemenea o perioadă în care atitudinea generală față de sistemul familial manifesta simptomele unei schimbări isterice, iar în privința micilor disensiuni dintre cuplurile în vârstă și cei tineri, nici familia noastră nu făcea câtuși de puțin excepție. Totuși nu exista nicio problemă care s-o facă pe mama să spună deschis așa ceva sau să se gândească să plece de acasă. Probabil își dăduse seama că atinsese vârsta de șaptezeci de ani, exact cea la care se petrecea abandonarea pe munte în lumea legendelor despre *obasute,* și, din respect de sine și din spirit combativ, ambele înnăscute, simțise impulsul să desfidă atmosfera epocii postbelice, destul de asemănătoare cu cea din legende.

La fel ca bătrâna reprezentată în cartea cu poze pentru copii, mama avea părul alb, dar fața îi era foarte tânără, cu pielea strălucitoare și fără niciun rid. Am rămas un timp privind-o, fără să scot un cuvânt. Întotdeauna mama detestase oamenii în vârstă, însă acum, judecând după câți ani avea, era și ea, în mod evident, bătrână. Am simțit cum mă copleșește compasiunea văzând-o cum își conștientizează propria vârstă și cum încearcă să-i reziste.

Cam de pe atunci a început, oarecum straniu, să mă preocupe locul numit Obasute din Shinano.

Tot în acea vreme s-au înmulțit ocaziile de a călători cu sarcini de serviciu și, măcar de câteva ori pe an, ajungeam în regiunea Shinano. De fiecare dată când foloseam linia Chūō și treceam

prin mica gară Obasute, aflată pe coasta unei coline, nu mai puteam să mă uit indiferent, ca la alte peisaje, la priveliștea largă a platoului Zenkōji și râul Chikuma, care făcea nenumărate meandre prin acea câmpie, cum o spune și numele[59], cu strălucirea rece a pântecului unui șarpe. De asemenea, când mergeam pe linia Shin'etsu, deoarece aceasta trecea exact invers, prin partea mai joasă a câmpiei pe care o vedeam de pe linia Chūō, din zona Togura puteam zări prin fereastră, pe panta dealului, gara Obasute, care își manifesta discret prezența prin acoperișul ei roșu și, de obicei, îi parcurgeam cu privirea împrejurimile cu un sentiment de emoție.

Desigur, nu aveam aproape niciun fel de interes pentru Obasute în calitate de loc în care se contempla luna. Eram de acord că luna strălucind prin aerul pur din Shinano, peste vasta întindere albastră care cuprindea râul Chikuma și râul Săi, oferea o priveliște remarcabilă, dar nu credeam că o poate întrece pe cea pe care o văzusem umplând de lumină câmpiile devastate din Manciuria, în timpul războiului.

Mă asalta de fiecare dată, fără excepție, atunci când treceam prin preajma muntelui Obasute, senzația că în mod sigur bătrâna mea mamă stă așezată acolo. O dată chiar, aflându-mă în zona gării, mi-a apărut plutind în fața ochilor propria mea imagine rătăcind pe acolo cu mama în spinare.

Scena se petrecea, bineînțeles, în timpurile vechi. Câmpia se întindea sălbatică, fără să se zărească puzderia de case moderne răspândite de la poale până în sus, pe coastă. În plus, era noapte, iar lumina lunii cădea, palidă, peste tot, la fel ca în cartea cu poze *Obasuteyama,* și doar umbrele noastre erau negre.

— Până la urmă, unde ai de gând să mă abandonezi? întreabă mama.

Are peste șaptezeci de ani și corpul i s-a împuținat de ți se face milă când îi simți greutatea, însă eu, oricum, sunt extrem de obosit după ce am cărat atâta un om în spate. La fiecare pas picioarele îmi tremură.

— De locul ăsta ce ai zice? Dacă aș construi o colibă pe aici…

— Nici vorbă! Un loc ca ăsta!

Vocea mamei e foarte tânără. E slăbită, dar are o voință puternică și, chiar și în situația asta, în care urmează să fie părăsită pe munte, calitatea ei înnăscută de a nu face compromisuri nu se dezminte câtuși de puțin.

— Nu e periculos aici, lângă perete? Dacă se produce vreo alunecare de teren când plouă? Nu se găsește vreun loc mai potrivit?

— Nu prea. În general, mamă, pretențiile tale sunt cam exagerate. Ce-ar fi dacă am închiria o anexă a templului pe care l-am văzut puțin mai înainte?

— A, nu, nu vreau!

Mama dă din mâini și din picioare în spinarea mea ca un copil răsfățat.

— Vara cred că acolo e plin de țânțari negri de pădure! Apoi, construcția e foarte veche, iar camera, probabil întunecată și tristă, nu? Nu ești prea amabil, mă tratezi ca pe o străină!

Eu mă aflu în încurcătură, nu mai știu ce să fac.

— Atunci, mai bine ne întoarcem acasă. Nu știu dacă e mai bine să duci o viață agitată, împreună cu toți, decât să locuiești aici, dar…

— Iar vorbești așa! Odată ce ne-am chinuit să plecăm de acasă, eu nu mă mai întorc acolo orice s-ar întâmpla! Sunt sătulă să mai stau împreună cu toți! Nu-i mai suport pe cei din casă, nu-i mai suport pe cei din sat, și cum nu mai am decât puțin până la sfârșit, lasă-mă să trăiesc singură, după cum am chef!

— Ești capricioasă, mamă!

— Bine, sunt capricioasă! Sunt așa din naștere, deci n-am ce-i face! Cu toate astea, tu doar te uiți la mine și spui „ești capricioasă”, „ești capricioasă”. Unde e capriciu în a fi părăsit pe munte?

— Mă omori cu asta!

— Poți să spui „mă omori” cât vrei, eu acasă nu mă mai întorc. Așa că scapă mai repede de mine!

— Chiar dacă aș vrea să mă descotorosesc de tine, problema e că nu găsesc un loc potrivit!

— Nu găsești pentru că nu cauți cum trebuie! Doar n-o să fii pedepsit din cauză că ai căutat un loc unde s-o abandonezi pe unica ta mamă!

— Da’ nu caut de atâta vreme, de nu-mi mai simt picioarele? Doar vezi că mă clatin. Și, în fond, oare cam cât am mers? Am văzut deja vreo zece case!

— Bine, da’ nu-mi place niciuna din ele! A fost vreuna în care să se poată locui?

— Tocmai de asta am spus să renunțăm la închiriere, să căutăm un loc care să-ți placă și să-ți ridic eu acolo o colibă, nu? Dar tu nu faci decât să te plângi, oriunde mergem!

— M-oi mai plânge și eu, la vârsta mea! Ah, da nu s-o găsi oare un loc unde să pot sta în liniște, doar eu?! Caută, te rog, cu mai multă tragere de inimă! Ah, și cum mă doare spatele! Du-mă cu mai multă grijă! S-a făcut și frig! Am senzația că razele lunii îmi înțeapă pielea!

— Nu mai protesta atât și stai liniștită, mamă! Și eu sunt obosit. Pentru tine e bine, tu ești cea dusă în spinare, dar eu sunt cel care te cară! Te rog! Hai să ne întoarcem acasă. S-ar simți toți așa de ușurați!

— Nu! replică din nou mama scurt.

— Nu-ți înțeleg refuzul! Putem să umblăm așa toată noaptea? Eu chiar mă-ntorc acasă!

Atunci mama își înalță vocea ei slabă, brusc schimbată:

— Ai puțină răbdare! Măcar acum, ai puțină răbdare. Orice, numai nu mă duce înapoi acasă. Eu nu mai spun nimic. Poți să mă lași oriunde. Abandonează-mă pur și simplu. N-o să mai am pretenții. Se vede acolo o colibă. Merge și aia. Lasă-mă acolo!

— Păi n-ai zis mai înainte, când ne-am uitat la ea, că e plină de crăpături și trage curentul? Ba și că trece ploaia prin acoperiș?

— Sigur că nu-mi place, dar n-am ce să fac. O să suport. E o casă și o să pot locui în liniște, fără griji.

— Bine, dă e groaznică! Fiind copilul tău, nu te pot lăsa acolo!

— Chiar dacă e groaznică, nu-mi pasă! Hai, du-mă repede la colibă!

Așa spune mama. Eu am rămas acolo, în picioare și, de data asta, razele lunii pătrund dureros, ca niște înțepături, în corpul meu.

…O astfel de scenă avea loc între mine și mama, parcă desfășurându-mi-se în fața ochilor. Conversația cu mama, aflată în spinarea mea, îmi curgea natural prin minte, fără poticneli. Mama era capricioasă, dar expresia ei emana seriozitate. În modul în care mă presa răzbătea un anumit simț al realității.

Revenindu-mi în fire, mi s-a părut straniu cât de mult se regăsea caracterul adevărat al mamei în cel al personajului din viziune. Piesa într-un act din imaginația mea, având ca scenă Obasute, se îndepărta destul de mult de subiectul legendelor în cauză. Asta pentru că, în cazul meu, mama era cea care dorea să fie abandonată. Insista că vrea să fie lăsată pe munte, dar nu era de acord cu nimic. Iar eu rămâneam rătăcind cu ea în spinare prin zona de dealuri Obasute. Însă, dincolo de acest lucru straniu, am simțit cum îmi pătrunde în inimă ceva ca un mic bloc de gheață. Iar când ciudățenia s-a risipit, în locul ei mi s-a răspândit treptat în tot sufletul o senzație de frig.

Îmi era extrem de neplăcut faptul că mi-o imaginasem pe mama insistând că vrea să fie abandonată. Poate că, mai degrabă, închipuindu-mi o scenă în care încercam să scap de mama, m-aș fi simțit întru câtva mai ușurat.

Și totuși, de ce oare mi-oi fi imaginat-o eu astfel pe mama?! Multă vreme m-am gândit la asta. Am încercat să mă pun pe mine în locul ei, în propria mea spinare. Mi-am zis că atunci când voi îmbătrâni, s-ar putea să ajung la fel ca mama în acea viziune.

*

Vara asta am fost să țin o conferință într-un oraș cu mine de cărbune din nordul insulei Kyūshū, aflat pe râul Onga, și într-un *ryokan* de acolo am revăzut-o după doi ani pe sora mea mai mică, Kiyoko.

Dintre noi, cei patru frați și surori, Kiyoko este mezina. Se măritase în timpul războiului și avusese doi copii, dar, din cauza unor probleme, fugise, lăsându-și soțul și copiii, și stătuse un timp în casa părinților noștri. Plecase apoi și de acolo, spunând că vrea să-și facă o viață proprie.

De când eram mici, la ea țineam mai mult dintre toți frații, dar percepeam și ceva de netolerat în comportamentul ei arbitrar. Nu era nimic manifest, nimic ce ar fi putut să ne facă să nu mai vorbim sau să rupem relațiile, dar, cu sensibilitatea ei înnăscută, dându-și probabil seama de sentimentele mele, după ce plecase nu-mi mai trimisese nici măcar o scrisoare. În ce mă privește, nu știam despre Kiyoko decât că lucrează în Kitakyūshū.

Când s-a decis călătoria mea în Kyūshū, mi-am zis totuși că n-ar fi rău s-o văd și pe sora mea mai mică. Înainte de a părăsi Tōkyō, i-am aflat adresa de la mama și i-am dat de știre printr-o telegramă că aș vrea s-o întâlnesc. Mă gândeam că s-ar putea să vină, dar la fel de bine să nici nu vină.

În seara aceea, când m-am întors la *ryokan* de la sala de conferințe, într-un colț dinspre verandă al camerei, cu o figură mai luminoasă decât mă așteptam și cu o ținută îngrijită, stătea așezată sora mea. Purta o fustă gri și un pulover de lână de un alb imaculat, era tunsă la modă, foarte scurt, și, în ciuda celor treizeci și patru de ani ai ei, nu părea la prima vedere decât de douăzeci și patru sau douăzeci și cinci.

— Trăiesc decent, dar nu în lux, îmi mărturisi Kiyoko.

Lucra acum la un salon de frumusețe din aeroportul unui oraș de pe coastă, în apropiere de vărsarea râului Onga. Era un fel de șefa peste câteva fete în jur de douăzeci de ani și se ocupa în principal de clientele străine.

Am stat de vorbă așa cum ar face un frate și o soră care nu s-au mai văzut de mult timp. Despre multe ar fi fost cazul să discut în calitate de frate mai mare, divorțul ei, comportamentul de după aceea, dar n-am pomenit nimic nici de una, nici de alta. În asemenea situații nu se prea mai putea schimba mare lucru. Întrucât își părăsise familia, renunțând chiar și la cei doi copii, m-am gândit că era foarte hotărâtă și că știa bine ce face.

Natural, am ales ca subiecte doar lucruri legate de părinții, fratele și sora noastră.

— Mama face în continuare pe *obasute*! am spus.

De când mama spusese că vrea să fie abandonată pe munte, termenul de *obasute* era folosit uneori între noi, frații și surorile – un cuvânt foarte util. Afirmația că dorește să fie părăsită pe Obasute i se potrivea perfect și scotea din plin la lumină și părțile bune ale caracterului ei, și pe cele rele. Ca urmare, în cuvintele „face pe *obasute”* erau cuprinse și un ușor reproș față de mândria, capriciile și caracterul ei dificil, dar și, dimpotrivă, un anumit sentiment de afecțiune comun doar nouă, copiilor, prin care o aprobam.

Auzindu-mă, Kiyoko avu pentru un moment o expresie de parcă abia s-ar fi stăpânit să nu râdă:

— Apropo de asta, mă întreb dacă atunci mama nu dorea într-adevăr să fie abandonată pe muntele Obasute…

— De ce!?

— De ce? de ce? așa am eu impresia. Chiar mă întreb dacă nu voia din tot sufletul să fie lăsată undeva pe munte, cu totul singură, departe de toate neplăcerile din jur.

— Ah, termină! am exclamat fără să mă gândesc. Ceva din spusele ei îmi produsese un fel de străfulgerare.

— Ai avut și atunci impresia asta?

— Nu, doar acum. Când ai rostit cuvântul *obasute*, am simțit deodată așa.

Mi-am amintit scena imaginară în care străbăteam zona Obasute cu mama în spinare. Și am simțit cum mă invadează iarăși senzația de frig de atunci.

Kiyoko dădu un timp impresia că se gândește, apoi spuse:

— Eu, când am fugit de acasă, am avut același sentiment. Cum să spun, am dorit dintr-odată să fiu singură și să mă rup de toate complicațiile…

— Ai fi vrut să fii lăsată pe Obasute?!

— Cam așa ceva…

— Ai fi o bunică destul de tânără, nu?

— Mda, mai am ceva până la șaptezeci de ani…

Și Kiyoko râse, singura dată, dar cu o expresie întunecată. Am luat-o ca pe o încercare de a-și justifica indirect propriul comportament, dar poate că astfel ea bătea de fapt în cu totul altă direcție.

Nu am menționat nimic despre cei doi copii pe care îi lăsase în urmă. Probabil că și ea ar fi vrut să pomenească despre ei, dar dădea impresia că e în stare să suporte situația.

Dacă ar fi spus că își face griji pentru copii, n-aș fi putut să-i răspund decât că e ceva natural, dar că ar fi trebuit să știe de la început că așa se va

întâmpla. Și eu, și Kiyoko ne dădeam foarte bine seama de asta.

În acea noapte, a rămas să doarmă la mine în cameră. Destul de caracteristic pentru un astfel de oraș minier, *ryokan*-ul era format dintr-un întreg ansamblu de clădiri, iar undeva, într-o încăpere îndepărtată, se desfășura probabil un banchet, deoarece răzbăteau până la noi sunete de shamisen și glasuri puternice de bărbați sau voci de femei cochetând.

A doua zi de dimineață am condus-o la gară pe soră-mea, căreia îi lua cam o oră de mers cu trenul ca să se întoarcă acasă. Deși era destul de devreme, pe străzile pline de praf ieșiseră deja mulți oameni. Populația orașului era cam de șaizeci de mii, dar, după spusele servitoarei de la han, fluctua în mod continuu, iar dacă adăugai și periferiile, aproape se dubla. Aceeași agitație, de așteptat într-un astfel de oraș, era vizibilă și în aspectul magazinelor de pe cele două laturi ale drumului, și în mersul vioi al trecătorilor. Fumul care ieșea din coșurile fabricilor de brichete de cărbune acoperea cerul ca un nor murdar.

Am apucat-o pe o stradă unde se zăreau în față două mari halde triunghiulare de steril. Kiyoko mi-a povestit că și din tren se vedeau de-a lungul liniei nenumărate astfel de halde.

La intrarea în gară, s-a întors către mine cu un zâmbet trist:

— Aș vrea să mă întorc la Tōkyō, dar, deocamdată…

— Păi, dacă ai avea aceeași ocupație, nu te-ai descurca la fel de bine și în Tōkyō?

— Totuși…

Luă o expresie greu de descifrat:

— O să mai lucrez un timp aici, să mai învăț meserie. Din punctul ăsta de vedere e mai bine aici, deoarece am de-a face cu persoane din alte țări.

Mi-a trecut prin cap că, dincolo de problema perfecționării tehnice, probabil Kiyoko dorea să mai stea un timp departe de casa de unde plecase.

— Am crezut că o să mă certi zdravăn și am venit cu frică, dar îmi pare bine că te-am văzut!

— Nu, n-am să te cert. Se mai schimbă ceva dacă o să te mustru?

— Îmi dai voie să-ți scriu de acum încolo?

— Nu e vorba aici de dat voie!

— Atunci, la revedere!

Kiyoko intră pe poarta care dădea pe peron de parcă s-ar fi strecurat și, ridicând mâna dreaptă, își flutură doar palma. Se purta ca o fetiță. Nu arăta ca o femeie care a suferit.

Întrucât mai aveam aproape două ore până când urma să plec din oraș cu grupul cu care venisem, am luat-o pe strada principală și am pornit spre marginea orașului. Nu zăream decât o îngrămădeală de restaurante, *ryokan*-uri sau săli de *pachinko*[60]. În ajun auzisem de la oamenii din partea locului că, deoarece pe sub oraș erau galerii de mină, uneori terenul se prăbușea și casele se înclinau, așa că umblam uitându-mă atent, însă nu am dat peste nicio astfel de situație. Doar prin cartierele mărginașe am zărit ici-colo bălți de diverse dimensiuni. Mi-am pus întrebarea dacă nu cumva tocmai ele erau niște depresiuni create prin prăbușirea solului.

Și m-am gândit că regiunea carboniferă Chikuho se continuă spre nord până pe litoral și că sora mea tocmai se întorcea la salonul de frumusețe din aeroportul de pe coastă.

Kiyoko adoptase în propriul ei stil sentimentele mamei, care afirmase că vrea să fie abandonată pe muntele Obasute, dar, stând să reflecteze, ea petrecuse aproape doi ani într-un colț al regiunii carbonifere din Kyūshū privind luna răsărind deasupra unui Obasute nenatural, creat artificial din cenușă și steril.

Brusc, m-am oprit. Încă de când discutasem cu Kiyoko în seara din ajun aveam senzația că mai e un lucru asupra căruia trebuie să reflectez, un sentiment care nu-mi dădea pace, dar acum natura acelei probleme mi-a apărut deodată cu claritate în minte, ca într-o străfulgerare.

Nu se putea spune că gândul care se abătuse asupra mamei, cum că ar vrea să fie lăsată pe Obasute, nu era în mod evident decât o formă de mizantropie? Iar tendința mizantropă a lui Kiyoko, de aceeași esență cu a mamei, jucase probabil un oarecare rol în fuga ei de acasă – oricare i-ar fi fost motivele, ceva ce nu li se prea întâmplă oamenilor obișnuiți.

La gândul ăsta, mi-am adus aminte și de fratele meu mai mic, Shōji.

S-a întâmplat în al treilea an de după război. Shōji, care lucra în departamentul politic al unui ziar de primă importanță, m-a vizitat într-o zi și, după cină, la plecare, mi-a spus în stația de autobuz:

— Nu mai suport ziarul ăsta. Munca asta nu mi s-a potrivit de la bun început, dar în ultima vreme pur și simplu n-o mai suport. Aș vrea s-o schimb definitiv cu una în care să am mult mai puțin de-a face cu oamenii.

Shōji avea mai degrabă o natură luminoasă și își făcea ușor prieteni, iar ca ziarist era în general considerat foarte bun, așa că mărturisirea lui, prin care își dezvăluia o parte din profunzimile sufletului, m-a uimit. Am considerat însă atunci că ziarul în sine îi devenise într-adevăr de nesuferit. De asemenea, că avusese cu siguranță o atare tendință către nemulțumire încă de când era mic.

— Păi, dacă astfel stau lucrurile, n-ar fi mai bine să-ți dai demisia și să-ți schimbi ocupația?

— Așa aș vrea să fac, la drept vorbind…

— Atunci fă-o! Doar ești încă tânăr…

I-am spus-o mai degrabă ca pe un fel de recomandare. Și nu din lipsă de responsabilitate, ci

pentru că sesizam atunci în fratele meu ceva care mă determina să nu pot vorbi decât astfel.

După vreo două luni, Shōji și-a dat în mod oficial demisia, a plecat în orașul de provincie de unde era soția lui și s-a angajat la o bancă locală. Mie mi s-a părut că pentru caracterul său, dezvăluit pe neașteptate, și pe care sunt nevoit să-l numesc chiar mizantropic, mica bancă de provincie nu însemna nicio schimbare față de compania de presă, însă, oricum, el lucrează acolo și în ziua de azi.

Și în cazul lui Shōji, faptul de a începe dintr-odată să vrea să se retragă tăcut dintr-o societate unde se îmbulzesc foarte mulți oameni nu era un proces sufletesc identic cu cel al mamei sau al surorii mele? Oare nu curgea această mizantropie prin vinele tuturor celor din familia mea? Mai am o rudă din partea mamei care a încercat să se smulgă brusc din mediul său.

Fratele mai mic al mamei, cel născut imediat după ea – altfel spus, unchiul meu trecut de șaizeci de ani – e și el o persoană care a mers până la a-și schimba cu totul domeniul de activitate. În ciuda faptului că își construise o poziție de oarecare succes în calitate de președinte al unei companii de construcții, imediat după terminarea războiului s-a retras fără niciun motiv evident. Și-a dat demisia de parcă ar fi fugit, nemaiputând să suporte. Unchiul meu invocase uneori niște motive plauzibile, cum că n-ar putea câștiga suficient ca președinte al unei companii mici sau că se săturase de conflictele cu angajații, dar, privind din exterior, atitudinea sa era tare greu de înțeles. Dacă ar fi s-o interpretez într-o formă mai convingătoare, nu pot să consider decât că a resimțit o puternică aversiune față de mediul care îl înconjura. După aceea, cu un mic capital, unchiul a început două-trei afaceri, un magazin cu ingrediente farmaceutice naturale, un magazin general, dar despre niciuna nu se putea spune că i-

ar fi mers bine. Fiind, ca și mama, o persoană mândră, nu se plângea niciodată, însă mă apuca jalea când mă uitam la el.

Nu puteam spune că prin vinele mele nu curgea același sânge, în mod spontan, simțeam simpatie și pentru Kiyoko, și pentru Shōji; de asemenea, chiar și față de schimbările de ocupație ale unchiului meu, dificil de înțeles la prima vedere, aveam o anumită înțelegere. Țineam la ei tocmai pentru că se comportaseră astfel, în loc să se abțină să o facă.

Cam la asta mă gândeam, când, ajungând la capătul străzii, am continuat să merg printr-un cartier unde se înșirau doar case de mineri.

*

De-abia în toamna asta am ajuns să pășesc în realitate pe pământul de la Obasute. Mersesem cu treburi de serviciu în podișul Shiga și, la întoarcere, mi-a venit deodată ideea să văd acest loc. Când am coborât din tren în gara Togura de pe linia Shin'etsu se însera. Am rămas peste noapte la un *ryokan* cu ape termale din Togura, iar a doua zi am cerut o mașină care m-a dus până la gara Obasute.

Ieșind din Togura, automobilul a gonit un timp de-a lungul râului Chikuma, în josul apei, apoi a început să urce o colină.

— Ar face bine să nu plouă… spuse șoferul între două vârste, însă cerul era complet acoperit de nori și vremea rece te făcea să crezi că aveau să urmeze niște reprize de burniță.

Dealurile pe unde trecea mașina erau deja în întregime învăluite în culorile toamnei. Roșul arborilor de *nara*[61] și de *kunugi*[62] făcea să pară că flăcările cuprinseseră zone întregi, atât înaintea noastră, cât și în urmă, și doar pinii se mai vedeau verzi, ici-colo.

Am trecut prin două-trei cătune. Erau foarte mici, ținând de comuna Sarashina. Lângă fiecare casă se afla câte un teren, unde erau plantate *daikon*[63] și ceapă.

Pe când lăsam în urmă sătucul numit Haneo, am dat de vreo cinci sau șase femei în vârstă, care mergeau pe drum în fața noastră. Toate s-au dat la o parte și au așteptat să trecem.

— Ce de bătrâne sunt pe aici! N-or fi fost cumva abandonate? am glumit eu.

— Nici vorbă, răspunse șoferul, dacă ar fi părăsite pe aici, s-ar putea întoarce cu ușurință acasă!

— Dar poate că pe vremuri zona asta era destul de pustie!

— E fără îndoială un drum destul de pustiu, dar n-ar avea niciun sens să abandonezi pe cineva în apropierea unor sate! Acum toate împrejurimile astea sunt numite Obasute, dar adevăratul munte Obasute este muntele Kamuriki. Nu se vede de aici, dar o să apară imediat.

Muntele Kamuriki despre care vorbea șoferul era Obasute din perioada medie, despre care știam din *tanka.*

— Dar muntele Ohatsuse? am mai întrebat.

Se părea însă că șoferul nu știa absolut nimic despre acel munte unde era plasată legenda în perioada veche. Sau poate că era numit altfel în prezent.

În vreo treizeci de minute mașina a ajuns la gara Obasute. Am coborât în piața din fața gării și, îndrumat de șofer, am luat-o pe o stradă laterală către templul Choraku, faimos ca loc pentru contemplarea lunii. Pas cu pas, străbăteam peisajul pe care îl zărisem de nenumărate ori de la fereastra trenului.

Oriunde priveam, munții și câmpurile erau colorate în galben și roșu.

În timp ce coboram panta destul de înclinată, șoferul s-a întors către mine ca și cum și-ar fi amintit ceva și mi-a spus:

— Acela e muntele Kamuriki!

Acolo se vedea o parte din conturul muntelui Kamuriki, cu piscul înconjurat de nori, dincolo de

dealul pe a cărui coastă se găsea gara Obasute, de parcă s-ar fi suprapus peste acesta. Nu știam dacă era chiar cel din legendă, dar era un munte îndepărtat și înalt, pe care nu prea părea că s-ar putea urca. M-am gândit că și mama, dacă ar fi văzut muntele ăsta, nici în glumă n-ar mai fi zis că vrea să fie lăsată acolo.

Însă imediat am intrat la idei. Eu îmi creasem în imaginație, după cum mi se năzărise, propriul meu munte *obasute* și mă reprezentasem rătăcind pe acolo ducându-mi mama în spinare, dar aceasta, fiind așa cum era, poate își imaginase drept *obasute* un munte abrupt precum Kamuriki.

La origine, Obasute un astfel de munte ar fi trebuit să fie. Și cel unde se abandonase Kiyoko, și chiar și cel al lui Shōji, dacă stau să mă gândesc, trebuie să fi fost mult mai aproape de abruptul munte Kamuriki decât de colinele molcome înfrumusețate de frunzele roșii de *momiji*[64] pe unde mergeam eu acum.

Tot coborând drumul, am văzut pe panta dealului un grup de monumente mari din piatră pe care erau săpate poezii. Semnele de pe suprafața lor fiind destul de șterse, nu-mi puteam da seama dacă erau vechi sau ceva mai noi, dar trebuia să fie vorba de *tanka, haiku*-uri sau poezii în limba chineză care lăudau celebra lună vizibilă de aici.

Coborând în continuare, am zărit iarăși pe pantă câteva astfel de monumente. Închipuindu-mi-le scăldate în lumina lunii, am avut, nu știu de ce, o senzație ușor lugubră, fără nicio legătură cu eleganța lor.

Nu după mult timp, drumul se opri în dreptul unui bolovan uriaș care forma în mod natural, prin el însuși, o prăpastie. Stânca aceea se numea Ubaishi (Stânca Babei). Se spune că era o bătrână abandonată care se transformase în stană de piatră. Și această stâncă mi s-a părut cam sinistră. Totuși, stând pe ea, ți se oferea o minunată priveliște a platoului Zenkōji. Prin mijlocul câmpiei curgea

râul Chikuma, mici sate se răsfirau pe platoul complet galben, iar dincolo de râu muntele parcă ardea, învăluit în frunzele roșii de *momiji.*

Treptele de piatră care coborau abrupt pe lângă Ubaishi erau acoperite de frunze mici de arțar roșii ca sângele, iar incinta templului Choraku, de la baza scării, era presărată cu frunze galbene de *gingko.*

În fața locuințelor preoților se jucau mai mulți copii, dar, deși am strigat, nimeni nu dădu vreun semn că avea să iasă dinăuntru.

Am intrat în mica Sală a Contemplării Lunii și ne-am odihnit acolo. Sumele ofrandelor și suprafețele picturilor votive erau șterse complet din cauza trecerii timpului. Nu mai erau toate decât niște scânduri albe învechite.

— *Momiji* par mai frumoși decât luna, nu-i așa? remarcă șoferul. Exact în clipa aceea mă gândeam și eu la același lucru.

Un colț al câmpiei se încețoșă brusc și, în timp ce aveam senzația că aud o furtună apropiindu-se, picături de ploaie începură să cadă. Am plecat de acolo.

Am rămas să dorm încă o noapte la *ryokan-v* din Togura. Și i-am scris o scrisoare lui Kiyoko, în care îi propuneam să vină să lucreze la Tōkyō. După miezul nopții, burnița s-a transformat într-o ploaie violentă.

Rododendronii din Hira

(Hira no shakunage)

Repede mai zboară timpul, sunt deja cinci ani! După un atât de lung interval am revenit în fine la *ryokan*-ul din Katada. Ultima dată am fost aici în primăvara penultimului an de război, când deja se vedea că lucrurile nu merg deloc bine pe front – așa că s-au scurs cinci ani de atunci. Am impresia că ar fi vorba de un trecut îndepărtat, dar totodată și că s-ar fi întâmplat ieri. S-ar putea spune că, în general, în ultima vreme am cam pierdut noțiunea timpului. În tinerețe nu era așa. Luna trecută, în *Revista de anatomie,* un tip m-a numit „un venerabil domn de optzeci de ani în plină putere", dar eu încă nu am atins vârsta asta. Mai am doi ani până atunci. Însă, oricum, în ochii altora arăt a persoană în etate. Cuvântul „vârstnic" are în el ceva călduț și îmi displace. Prefer să mi se spună un bătrân savant. Bătrânul savant Miike Shuntarō.

Patronului de aici nu-i ajungeau degetele de la mâini ca să-mi enumere locurile faimoase de unde se putea admira priveliștea lacului Biwa: Miidera, Awazu, Ishiyama și celelalte. Însă, pentru a privi muntele Hira, deși malul era atât de întins, nicăieri nu era mai bine decât la Katada, în special, se lăuda el, în camera de nord-vest a hanului Reihō[65] și, îmi mai explica, tocmai datorită faptului că vârful se putea vedea de aici în întreaga sa măreție, hanul fusese numit Reihōkan. Însă, într-adevăr, din acea cameră priveliștea era splendidă. Vederea nu era ca aceea din Hikone, peste lacul Biwa, de unde lanțul munților Hira părea imens, întinzându-se sinuos de la est la vest; de aici, silueta sa, îmbrățișând calm multe văi adânci și desfășurându-și larg poalele până pe malul de apus al lacului, cu o parte din pisc deseori ascunsă de nori, avea o demnitate și o personalitate de negăsit

la munții obișnuiți. Este chiar frumos, nu încape nicio îndoială.

Însă cât o fi trecut oare de când a murit proprietarul acela? Douăzeci de ani, ba nu, mai mult. Când am venit aici pentru a doua oară, cu ocazia problemei cu Keisuke, era deja paralizat și nu mai articula distinct. Și îmi amintesc bine că, la numai două-trei luni după aceea, am primit știrea că patronul *ryokan*-ului trecuse pe lumea cealaltă. Ultima dată când îl văzusem, bătrânul îmi păruse decrepit de-a binelea, dar nu avea decât vreo șaptezeci de ani. Dacă stau să mă gândesc, eu am trăit deja cu aproape zece ani mai mult decât el.

Nimic nu arată schimbat în han. Când am venit prima dată aici aveam douăzeci și patru-douăzeci și cinci de ani, așa că au trecut vreo cincizeci de ani de când am stat în camera asta. E de mirare că o casă nu s-a schimbat deloc timp de jumătate de secol. Fiul, imagine vie a tatălui dispărut, cu aceeași alură și cu aceleași gesturi, stă în biroul întunecos de lângă holul de la intrare. S-ar putea ca peisajul învechit și statueta lui Hotei din *tokonoma* să fie chiar aceleași de odinioară. În casa mea transformările sunt enorme. Nimic nu a rămas la fel. Începând cu mobila, oamenii, până și modul de gândire al acestora, totul s-a schimbat. Și asta de la an la an, ba chiar de la clipă la clipă aș putea spune. E de mirare și o astfel de casă, care să se schimbe într-atât. E de nesuportat: dacă scot un scaun de răchită pe verandă, după o oră, fără excepție, îl găsesc așezat altfel.

Ah, ce ușurare! De foarte mult timp n-am mai avut clipe atât de calme, atât de liniștite. Asta este momentul savantului. Fără să se uite nimeni la mine, singur, așezat pe scaunul de răchită, privesc lacul. Privesc Hira. Nicio uitătură răutăcioasă. Nu se aude nicio voce necuviincioasă care să mă deranjeze. Dacă vreau un ceai fierbinte, n-am decât să bat din palme și servitoarea vine. Dacă nu chem eu pe cineva, nimeni nu se arată până seara.

Nici radioul nu se aude. Nici pickup, nici pian. Nu se aude nici vocea stridentă a lui Haruko. Nici glasurile nepoților insolenți. Nu se aude nici vocea lui Hiroyuki, care a devenit revoltător de arogant în ultimii ani.

Dar, cu toate acestea, acasă trebuie să fie acum o mare agitație. Deoarece am dispărut brusc, e probabil o mare vânzoleală. Eu, care sub niciun motiv nu plecam în ultima vreme singur de acasă pentru că mă gândeam că oricând mi se poate întâmpla ceva, de data asta am ieșit și nu m-am întors de mai bine de cinci ore. Până și Haruko își va fi pierdut capul. „Bunicul a dispărut! Bunicul a dispărut!” – cu vocea ei lătrătoare mă caută probabil prin împrejurimi, pe la cunoscuți. Hiroyuki va fi fost anunțat prin telefon și s-o fi întors în mare grabă de la serviciu, dar, în stilul său, nu va vrea să anunțe nici rudele, nici poliția; probabil că oriunde a telefonat, n-a aflat nicio veste despre mine și acum o fi măsurând camera în lung și în lat, cu un pas lent, cu o expresie gravă. Cum e genul care își face griji, probabil că a dat deja de știre măcar fratelui și surorii lui mai mici despre dispariția mea. Sadamitsu și-o fi părăsit laboratorul de la universitate și, cu aerul că îi displace faptul că a fost chemat pentru situația asta, stă pe scaunul meu, în camera mea de lucru, și bea ceai, iritat. Kyōko o fi alergat și ea din Kitano. Dacă nu se întâmplă ceva în genul ăsta, nici Sadamitsu, nici Kyōko nu dau pe acasă. Nu știu cât sunt de ocupați, dar nu e chiar o pedeapsă să vină uneori în vizită cu câte o prăjitură la singurul lor părinte. Dacă eu nu spun nimic, ei uită de mine jumătate de an sau chiar și un an, sunt cu toții lipsiți de pietate filială.

Până mâine n-au decât să se frământe cât or vrea. Mâine la prânz am să mă întorc pe neașteptate, foarte simplu. Mă bucur de libertate chiar și la cei șaptezeci și opt de ani ai mei. Sunt liber să ies să mă plimb. Am acest drept, atât de la

modă în societatea de azi. Nu e nimic rău în a pleca de acasă fără să spun o vorbă. În tinerețe am fost un mare băutor și uneori rămâneam să dorm în altă parte, dar pe Misa nu am anunțat-o niciodată. Am lipsit de acasă și câte trei sau chiar patru zile, dar fără să telefonez vreodată ca să-i dau de știre soției, cum face Hiroyuki. În general, Hiroyuki e sub papucul lui Haruko. Prea îngăduitor cu copiii, prea moale cu nevasta – un tip fără speranță.

Totuși, când am să mă întorc mâine acasă, n-am să pot evita o ceartă. „Uite, de asta mă exasperează să am grijă de bunicul", o să vocifereze Haruko, astfel încât să audă Sadamitsu și Kyōko. Și ea, fiind așa cum este, poate chiar o să se trântească pe *tatami* și o să plângă ostentativ. Hiroyuki, Sadamitsu, Kyōko, niciunul n-o să rabde să nu-și verse resentimentele pentru că a fost făcut să se îngrijoreze timp de o noapte. Eu n-am să spun nimic. Tăcut, am să-l privesc pe fiecare în față și am să intru în camera mea de lucru. Hiroyuki o să vină după mineri, cu un aer prefăcut, plin de responsabilitate și bun-simț, o să-mi spună că o să se supere foarte tare dacă mai fac astfel de chestii pline de răutate. „Câți ani îți închipui că mai ai, gândește-te la vârsta ta! Noi, copiii, nu putem suporta așa ceva! Face impresie proastă, ce-o să zică lumea! Răstălmăcești în mare măsură lucrurile și le iei în rău!" Poate să zică ce-o vrea. Eu n-am intenția să-i răspund. N-am să răspund, ci o să mă uit țintă în ochii calmi și plini de înțelegere ai profesorului Schalbe din fotografia de pe perete. Iar când mă voi liniști, voi deschide imediat caietul și voi lucra mai departe la capitolul al nouălea din *Arterinsystem der Japaner.* Voi scrie întruna.

Im Jahre 1896bin ich in der Anatomie und Anthropologie mit einer neuen Anschauung hervorgetreten, indem ich behauptete:…

„În anul 1896 am publicat niște puncte de vedere cu totul noi în domeniul anatomiei și antropologiei, care au atras atenția, în ele

susțineam că…” Ei nu vor pricepe ce am început eu să scriu. Nimeni nu își va da seama că în aceste rânduri liminare sclipește faima și viața eternă ca savant a lui Miike Shuntarō. Înainte de toate, Hiroyuki n-ar fi în stare să citească. O fi făcut nu știu câți ani de germană în școală, însă rar găsești pe cineva care să uite ca el. Cât despre Sadamitsu, el a urmat literatura germană, în plus acum îl traduce pe Goethe, așa că de citit poate citi. Însă și el s-ar putea să nu fie în stare să-l citească decât pe Goethe. Așa a fost încă de mic. Până și Goethe al lui e ceva periculos. Eu nu știu mai nimic despre acest mare scriitor, însă probabil că Sadamitsu, în stilul său propriu, a reușit să nu se împace bine nici cu el. Cel puțin Goethe-poetul nu era o ființă dificilă, asemănătoare lui, care nu se poate pune de acord nici cu părintele său, nici cu fratele sau sora. El nu-l are-n cap decât pe Goethe, fără ca măcar să-i pese ce mai face propriul său tată. N-ar putea înțelege câtuși de puțin semnificația cercetărilor anatomice privind sistemul circulator al japonezilor, sensul și valoarea științifică a acestor lucrări care nu sar în ochi, dar sunt foarte importante, din domeniul antropologiei non-osoase. În ce-l privește pe Hiroyuki, și nu numai în cazul lui, dar și pentru Haruko, pentru Kyōko sau pentru Takatsu, soțul lui Kyōko, o monedă de o sută de yeni e mai valoroasă decât rândurile astea scrise de mine. Însă știu cu toții să se folosească de prestigiul pe care l-am avut în societate, în calitate de academician, de laureat al Premiului X. Sau de decan al Facultății de Medicină a Universității Q. Vântură numele meu în fața altora într-un mod de-a dreptul rușinos. Asta încă ar mai merge, dar dacă se mândresc atâta cu faptul că sunt copiii mei, n-ar trebui să mă înțeleagă mai bine și să-mi acorde mai multă importanță?

E posibil ca și Yokotani și Sugiyama de la universitate să fi fost anunțați de către Hiroyuki de dispariția mea. Toți se întreabă probabil dacă n-am

plecat de acasă ca să mor. Și-or fi închipuind că mi-a venit chef să mă sinucid din revoltă față de noile vremuri sau din cauza obstacolelor din calea cercetărilor? Doar Keisuke, dacă ar mai trăi, ar înțelege ce simt. Cu ochii săi blajini, limpezi și frumoși, ar pătrunde cel mai bine simțămintele mele. Era băiatul meu cel mai mare și, deoarece crescuse într-o *nagaya*[66], în epoca mea de sărăcie, spre deosebire de Hiroyuki și Sadamitsu, avea o percepție ascuțită. Chiar privit cu ochi de părinte, avea în el un rafinament special.

Însă, în ansamblu, Keisuke mai degrabă îmi displăcea. Nu era apropiat de mine, asemenea celorlalți copii. Nu venea niciodată să mi se așeze pe genunchi. Asta poate pentru că în vremea când începuse să capete conștiința lucrurilor eu eram la studii în Germania și un timp destul de îndelungat am fost separați. Dar dacă ar fi trăit, am impresia că m-ar fi înțeles și, deși m-ar fi fixat cu o privire rece, ar fi aranjat cumva lucrurile, în tăcere, astfel încât să mă simt mai bine.

N-am să mor, totuși. N-am vreo astfel de intenție stupidă. Mai am încă de lucru la *Sistemul arterial al japonezilor*. Opera pe care n-o voi putea termina nici dacă voi trăi până la o sută de ani, lucrare pretențioasă, dar ingrată, pe care nimeni n-o va putea continua dacă eu mor, mă așteaptă doar pe mine. Viața mea e prețioasă, de neînlocuit. Numai eu îi cunosc valoarea. Probabil numai eu în toată lumea asta. Cu ocazia Congresului de Antropologie de la Berlin din 1909, profesorul Cracci a afirmat că îl apreciază ca savant pe Miike poate mai mult decât se apreciază Miike însuși și că îl roagă să aibă grijă de el. Au fost cuvintele de laudă cele mai pure și mai limpezi de care mi-amintesc, dar acel profesor Cracci deja nu mai trăiește. Sakura și Iguchi au murit și ei. Doar ei doi înțeleseseră valoarea lucrărilor mele și, în plus, amândoi erau, la rândul lor, niște personalități. Opera lor a fost remarcabilă, deși de mult nu li se

mai pomenește nici numele prin congrese. S-ar putea ca eu să fiu singurul care să le aprecieze meritele cum se cuvine.

Și, cu toate astea, de ce am vrut eu deodată să vin la Katada? Gândindu-mă bine, chiar eu am o impresie stranie. Am simțit o dorință irezistibilă să stau în camera de nord-vest din Reihōkan și să privesc suprafața lacului. Doream nespus să contemplu, peste apă, silueta muntelui Hira. Cauza apropiată era legată de suma derizorie de douăsprezece mii de yeni, dar, în realitate, nu era deloc vorba de asta. Câtuși de puțin.

Ieri i-am cerut lui Hiroyuki douăsprezece mii de yeni proveniți din vânzarea unei părți din hârtia stocată în subsolurile universității, pe care o pregătisem pentru editarea unei cărți. Hiroyuki a făcut o mutră acră. Se gândea probabil că, deoarece îmi poartă de grijă în mare măsură, iar vremurile sunt tot mai grele, era normal să păstreze banii obținuți din cedarea hârtiei mele și să acopere cu ei o parte din cheltuielile curente. Însă eu nu văd lucrurile astfel. Aceea este hârtia pe care trebuie să tipăresc volumul al treilea din *Arterinsystem der Japaner,* literalmente opera mea de o viață. Pentru mine este foarte importantă, am procurat-o în timpul războiului cu bani câștigați cu imense eforturi, am obținut să fie depozitată în subsolurile universității ca măsură de prevedere împotriva distrugerilor provocate de război și cu greu aș schimba-o pentru orice altceva pe lume. E deosebită de hârtia pe care se tipăresc tot felul de romane insignifiante sau dicționare. Pe ea urmează să fie imprimată munca grea, de cincizeci de ani, a lui Miike Shuntarō, fondatorul antropologiei non-osoase, și, dacă lumea ar fi normală, volumele să fie trimise tuturor universităților și bibliotecilor. Se deosebește de hârtia întâlnită pe toate drumurile.’ E hârtia pe care se va tipări viața mea, transformată în câteva milioane de cuvinte în limba germană. Voiam să pun în sertarul mesei

banii obținuți și, în orice caz, într-o dispoziție mai calmă, să-mi văd de lucru. Am fost sărac toată viața, dar nu m-am simțit niciodată sărac. Am împrumutat bani, dar am cumpărat ce voiam să cumpăr, am mâncat ce voiam să mănânc, am băut în fiecare zi sake din plin. Poți să fii realmente sărac și să faci știință? Cei care n-au ajuns învățați nu vor înțelege niciodată așa ceva.

Apoi, dacă nu mi-ar fi scăpat mie fără să vreau, nici Hiroyuki, nici Haruko n-ar fi început să-și pună speranțele în hârtia asta. Dacă aș fi tăcut, și-ar mai fi putut face ei un scop din transformarea ei în bani?

Iar aceia sunt banii mei. Le-am spus că nu le dau nimic din ei. Nu e vorba nici de antipatie, nici de avariție. Eram convins de asta.

— Tată, ești puțin cam egoist!

Auzind-l pe Hiroyuki, mi-a sărit țandăra. Dacă mi-ar fi spus mai modest: „Tată, viața e grea, nu ne-ai putea avansa nouă o parte din banii ăia?" sau „Iartă-mă, dar dacă ne-ai da din ei ne-ar fi de mare ajutor" – atunci m-aș fi răzgândit și, chiar jumătate nu, dar le-aș fi oferit o cincime.

Haruko și-a băgat și ea capul din sufragerie:

— E așa cum spune tata, sunt banii lui! E mai bine să i-i dai până la ultima lețcaie, făcu ea pe un ton țeapăn și dezagreabil.

— Chiar așa! Sunt banii mei și n-o să las să-i cheltuiți aiurea pe acadele pentru nepoții ăștia ai mei! am ripostat.

Hiroyuki a plescăit din limbă. Deși e fiul meu, nu îi pot tolera astfel de gesturi deplasate. Dacă Misa ar fi trăit, nu s-ar fi ajuns până aici. Misa avea o fire destul de slabă și în ultimii ani începuse să le cam țină partea lui Hiroyuki și Haruko, așa că nu mă mai puteam bizui pe ea; cu toate astea, în cazul aparte al banilor obținuți pe hârtie, nu s-ar fi luat după spusele copiilor.

Ce s-a întâmplat de dimineață este și mai de neiertat. Tocmai mă pregăteam să-mi încep lucrul

în birou, când a intrat Haruko cu un teanc de bancnote – douăsprezece mii de yeni – și l-a pus pe masă. Până aici toate bune, dar a spus:

— Tată, încep să-ți placă banii din ce în ce mai mult!

Nu am pasiunea banilor. Am trăit șaptezeci și opt de ani cu cercetările mele, într-o sărăcie onestă. Nu-mi place nimic în afară de studiu. Dacă aș fi iubit banii, m-aș fi făcut profesor de medicină clinică, aș fi practicat chiar eu medicina, iar acum aș fi fost bogat. Nu m-aș fi ocupat de cadavre în laboratorul întunecos, n-aș fi recurs la donațiile unor oameni de afaceri ca să scriu într-o limbă străină o carte din care nu voi vinde niciun exemplar. Haruko a afirmat exact contrariul. Există o limită chiar și pentru o înțelegere greșită. Aflându-mă în atmosfera vulgară din casa unui obtuz funcționar fără nicio legătură cu știința, și fiind întreținut în timpurile astea grele din salariul lui sărăcăcios, nu pot fi liniștit câtă vreme nu am în sertarul mesei niște economii, fie ele și mărunte. Și nu-mi pot continua lucrul. Ei sunt nemulțumiți că eu, de obicei, nu contribui cu pensia mea la cheltuielile casei. Dar dacă aș face-o, cu ce i-aș mai plăti pe studenții care mă ajută? Asta e, deocamdată, singura mea resursă pentru cercetări. Și când un fiu râvnește la pensia tatălui său, nu e oare scandalos?

Nu i-am răspuns lui Haruko. Simțeam că mi-aș murdări gura dacă i-aș spune fie și un cuvânt. Cu mâini tremurătoare am numărat chiar sub ochii ei, bancnotă cu bancnotă, banii aduși. Era suma exactă.

— În regulă, du-te de aici, i-am zis.

Am rămas un timp așezat la birou. Mi-am făcut un ceai și, neavând prăjiturele, l-am băut în timp ce fumam. Sprijinind și aplecând calm pe piept *chawan*-ul vechi din ceramică de Hagi (ceașca asta a adus-o în lipsa mea și mi-a lăsat-o la intrare un student necunoscut, când am împlinit șaptezeci de

ani – mi-a plăcut și gestul lui, și *chawan*-ul), am întins pe peretele lui spuma fină a lichidului verde-închis.

Apoi mi-am aruncat ochii spre grădină și am zărit, dincolo de boscheții care se întindeau de la poartă până la intrare, un bărbat în haine europene sărăcăcioase care se apropia – îl mai văzusem de două-trei ori pe aici. Până și eu știam că este comisul-șef al magazinului Omori. Probabil Haruko își vindea iarăși vreun obi sau vreun chimono. E liberă s-o facă, doar ea le-a adus când a venit în casa asta. Totuși, nu sunt atât de strâmtorați încât să le vândă. Dacă ar avea chiar așa mari greutăți, ar putea renunța la lecțiile de pian ale lui Hideichi. Ce poate ieși din exercițiile astea de pian, plătite cu o sumă lunară apreciabilă, la care e pus un băiat de doisprezece ani aproape cu totul lipsit de talent? Și cât trebuie să mai sufăr eu din cauza lor! Muzica e pentru genii, care îi consacră viața. La fel și cu Keiko, care la opt ani e pusă să învețe să picteze. Cu totul inutil. Educarea sensibilității estetice, repetă ei mereu, dar sensibilitatea estetică nu se naște din așa ceva. Ce educare a sensibilității estetice mai e și asta, în care nu sunt învățați nici măcar noblețea cunoașterii savante?

Lecțiile fără rost ale nepoților sunt una, dar cheltuielile curente ar putea fi reduse în multe alte situații. Zilele trecute, Haruko a povestit că și-a făcut pantofii la un lustragiu în Shijō și că a costat-o douăzeci de yeni. Rămâi uluit, nu alta! Iar Hiroyuki, în loc s-o certe, a spus că lui i-au luat treizeci de yeni la intrarea în Kyōgoku, dar că acolo sunt mult mai politicoși. Un bărbat și o femeie în putere nu-și lustruiesc singuri pantofii, ci îi pun pe alții s-o facă și plătesc cincizeci de yeni! Ce poți să mai zici de asta?

Și pe urmă se plâng că viața e grea și își vând din chimonouri. Sunt plini de contradicții. Aș înțelege dacă soțul ar bea ca o sugativă și apoi nu

s-ar mai ajunge cu banii. Viața mea, de fapt, așa a fost tot timpul. Cercetare și sake. Camera de disecții și barul. Însă, chiar dacă ar părea o risipă de același gen, băutura mea e ceva de cu totul altă natură. Eu nu m-aș abține de la alcool ca să plătesc lustragiului. Aș lustrui chiar pantofii altora ca să pot să beau. Asta pentru că alcoolul e o necesitate pentru mine. Mi-e imposibil să renunț la el ca și la cercetare.

Când l-am auzit pe funcționarul de la magazinul Omori sunând la intrare, m-am sculat și m-am schimbat în haine europene, mi-am prins de vestă decorația preferată, Ordinul Crucii Roșii clasa întâi, conferit de guvernul polonez, și am băgat în geantă manuscrisul capitolului al nouălea, abia început, precum și un dicționar de limba germană. Apoi am băgat în buzunarul exterior cei douăsprezece mii de yeni, dar m-am gândit că e riscant să-i țin acolo și i-am mutat în cel de la piept; am coborât de pe verandă, am traversat grădina interioară și am ieșit în stradă prin poarta din spate. Poate din cauza surescitării, articulațiile genunchilor îmi trosneau când pășeam.

Am mers pe jos până la linia de tramvai, am oprit un taxi care tocmai trecea și am întrebat cât îmi cere ca să mă ducă până la Katada. Mă gândeam că o să spună cam două sute de yeni, însă tânărul de vreo optsprezece-nouăsprezece ani mi-a răspuns că două mii. Involuntar, mâinile au început să-mi tremure de furie. Șoferul s-a uitat la mine ca la un idiot și a învârtit de volan cu intenția să plece, așa că eu i-am spus: „Bine, du-mă!” De pe locul lui, șoferul a deschis ușa din interior. Altădată ar fi coborât ca s-o deschidă.

Resimțeam cu putere zguduiturile mașinii. M-am gândit că n-o să rezist și i-am poruncit șoferului să meargă mai încet; mi-am adus brațele în față, am înălțat umerii și am adoptat o poziție care să micșoreze pe cât posibil volumul inimii și să-i reducă sarcina, apoi am închis ochii. La ieșirea

din Kyōto am intrat pe drumul național Keishin și, de acolo, calea fiind betonată, zdruncinăturile s-au atenuat. Prin Keage, spre Yamashina și apoi Ōtsu. Când la Hamaotsu drumul a cotit de-a lungul malului lacului, vârful Hira ni s-a arătat plin de frumusețe în față. „Ah, Hira!” am strigat în adâncul sufletului. Când plecasem de acasă și oprisem taxiul, indicasem destinația Katada aproape inconștient, însă hotărârea luată într-o clipă nu fusese deloc rea. Voiam într-adevăr să văd lacul Biwa, să văd muntele Hira. Voiam să stau în veranda de la Reihōkan și să privesc de unul singur suprafața calmă a lacului și muntele Hira de dincolo de apă, până ce sufletul mi se va liniști.

*

Aveam douăzeci și patru de ani când am văzut pentru prima dată muntele Hira. Ah, însă chiar cu câțiva ani înainte, cam tot la vremea asta, îl văzusem în ilustrația de pe pagina de gardă a revistei *Shashin gahō,* care tocmai începuse să apară. Eram pe atunci elev la Liceul numărul 1. Stăteam în gazdă în cartierul Hongō, iar revista era a fetei proprietăresei. Când am luat-o și am deschis-o într-o doară, pe prima pagină am dat de o fotografie intitulată *Rododendronii din Hira*, imprimată în nuanțele violet la modă în vremea aceea.

Mi-o aduc și-acum aminte cu claritate. În poză, se așternea până departe, ca o oglindă, o parte din lac, iar creasta Hira, cu pantele ei abrupte, era acoperită de pajiști splendide pline de rododendroni și alte flori de munte, printre care răsărea ici-colo câte un bolovan. De ce oare, văzând-o, am tresărit? Nu-mi dădeam seama de motiv, dar simțeam undeva, într-un ungher al sufletului, un fel de excitare eterică, volatilă, și am privit din nou, în detaliu, fotografia rododendronilor de pe Hira.

În momentul acela m-am gândit că într-o bună zi, în viitor, mă voi îmbarca pe micul vapor cu

aburi, prezentat separat într-un cerc din colțul aceleiași pagini, navă care face de câteva ori pe zi turul satelor de pe malul lacului și, privind în sus către creasta alungindu-se în fața ochilor mei, mă voi întreba dacă nu voi urca oare vreodată chiar în zona din fotografie a piscului. Nu știu de ce, dar aveam senzația că această zi avea să sosească neîndoielnic. Va sosi, negreșit! Hotărâsem în sufletul meu că va fi cu siguranță așa – o certitudine ciudat de puternică.

Mi-am mai zis însă ceva: ziua aceea, când voi urca pe Hira, ce zi singuratică va fi pentru mine! Cum să spun, aș avea senzația că nu pot sta pe loc și nimeni n-ar înțelege dacă aș încerca să-i explic – da, „solitar" e cuvântul potrivit. „Disperat" ar merge de asemenea: „solitar", „disperat"… mda, în general îmi displac astfel de cuvinte, dar cred că sunt cele mai potrivite pentru a exprima ceea ce simțeam atunci. În acea zi solitară și disperată eu voi urca pe vârful muntelui Hira, unde înfloresc rododendronii. Și am să mă culc între florile albe cu parfum puternic. Acea zi va veni cândva! Negreșit va sosi! Stând acum să mă gândesc, era un sentiment negativ greu de priceput, însă atunci îmi cuprinsese sufletul într-un mod foarte natural. Atunci am aflat eu de muntele Hira și m-am simțit atras de el pentru prima dată.

La mai mulți ani după aceea, am avut ocazia să văd cu ochii mei nu fotografia, ci chiar adevăratul Hira. Aveam douăzeci și patru de ani. Era la sfârșitul anului de după cel în care absolvisem Universitatea Tōkyō, deci în 29 Meiji [1896], și mă găseam ca profesor la Școala de medicină din Okayama. Pe atunci zeul morții mă urmărea de aproape. Oricine are la tinerețe o astfel de perioadă, când viața parcă nu valorează mare lucru. Când Keisuke a murit atât de prostește avea douăzeci și patru de ani. Dacă ar fi depășit acele momente, ar fi putut să mai trăiască foarte bine alte câteva zeci de ani. Însă un tip nehotărât ca

el… Ba nu, acel zeu al morții care l-a prins pe Keisuke era probabil mult mai periculos și mai pervers decât cel care mă chinuise pe mine. Și cu toate astea, ce prost a fost… E însă, oricum, atât de tragic! Dacă ar mai fi trăit acum… Ce prost, ce prost, nici n-am cuvinte, ah, când mă gândesc la Keisuke îmi ies cu totul din fire!

Îngerul morții care mă urmărise pe mine la douăzeci și patru de ani măcar fusese diferit de cel al lui Keisuke, fusese de un tip mai pur. Eu mă frământam asupra sensului existenței și am încercat să mor. Subiectul operei mele de o viață, antropologia non-osoasă, încă nu înmugurise în mintea mea și, dacă mă gândesc bine, pe atunci sufletul meu era numai răni. Cu toate că studiam științele naturale, eram plin până la refuz de religie și filosofie. Fujimura Misao[67] s-a aruncat în cascada Kegon la numai câțiva ani după ce intenționasem eu să mă sinucid, dar în vremea aceea cam toți cei care se preocupau de filosofie sau de religie erau la un moment dat amenințați de zeul morții. Adevărul universal se putea exprima complet într-un singur cuvânt: „incomprehensibil” – era o epocă ciudată, în care ne gândeam serios la asta. O epocă bizară, către sfârșitul perioadei Meiji, când tineretul Japoniei, devenit meditativ, reflecta asupra problemei vieții și a morții.

Când Școala din Okayama a intrat în vacanța de iarnă, am plecat imediat la Kyōto cu *Hekiganroku*[68] la mine și m-am dus la templul Tenryu din Saga. Am practicat zen ca discipol laic, sub îndrumarea maestrului G. Făceam *zazen* în fiecare noapte. Stăteam până târziu pe veranda *honden*[69]-ului. Uneori mă așezam în spatele clădirii, pe o piatră de pe malul iazului Sōgen, acoperit cu un strat subțire de gheață. Când am terminat ședința specială de *zazen* din noaptea de dinaintea aniversării iluminării lui Buddha[70], mă clătinam pe picioare. Dar dacă stau acum să mă

gândesc, n-a fost vorba de nimic altceva atunci decât de o epuizare nervoasă accentuată, determinată de subalimentare, extenuare fizică și insomnie cronică.

Când aniversarea iluminării s-a terminat, imediat după ceremonia de dimineață, am plecat de la Tenryūji și m-am îndreptat spre Otsu. Era probabil în jur de ora opt. Pe buturugile de pin aflate ici și colo prin incinta templului se așternea un strat subțire de zăpadă; era o dimineață rece, nefirească pentru Saga, de-ți înghețau urechile și vârful nasului. În veșmântul din bumbac, de călugăr zen, cu picioarele goale în *geta,* am plecat de la Saga, am trecut prin Kitano, prin cartierele din Kyōto, am ieșit din Yamashina către Otsu, străbătând fără răgaz, cât puteam de repede, drumul național Keishin pe care venisem azi cu mașina. Țin minte că, pe când treceam prin Yamashina, prin fața restaurantului Kaneyo specializat în anghilă, ningea ușor și îmi simțeam stomacul teribil de gol.

De ce oare m-oi fi dus eu atunci la Otsu? Nu-mi mai amintesc bine circumstanțele. Să consider că îmi amintisem de Hira, cel văzut cu câțiva ani în urmă în revista *Shashin gaho,* și că fusesem atras de el ar fi o exagerare *post factum.* Probabil mersesem cu intenția vagă de a căuta pe malul lacului Biwa un loc pentru a muri. Sau poate că ajunsesem pe malul lacului ca un somnambul, inconștient, și, privind la luciul apei, de-abia atunci mi-a venit ideea să mor.

Hm, ce zi friguroasă era! Când am ajuns la Otsu, am luat-o spre apus și am continuat să merg pe mal, în aceeași direcție, îngerul morții nu se dezlipea de mine. În dreapta, apa rece a lacului se întindea nemișcată cât vedeai cu ochii, iar uneori, dintre trestiile uscate de la margine, se ridicau în zbor mici stoluri de rațe sălbatice.

În față se zărea muntele Hira, iar departe, în stânga sa, se înălța un șir de piscuri complet

acoperite de zăpadă de un alb strălucitor, de o frumusețe răpitoare. După ce văzusem contururile blânde ale munților din Saga, acoperiți cu păduri rare, aceștia îmi păreau de o frumusețe severă, încât aproape nu puteam crede că sunt aceiași munți. Pe cât mi-aduc aminte, am întrebat un negustor ambulant întâlnit pe drum și astfel am aflat că e Hira. Din când în când mă opream să-l privesc. Priveam Hira împreună cu zeul morții. Copleșit de admirație, mă uitam pentru prima oară la liniile maiestuoase, de o frumusețe zeiască și îndepărtată, ale muntelui.

Se însera când am ajuns la Ukimidō[71], în Katada. În tot cursul acelei zile, fulgi fini plutiseră prin aer, dar atunci începuse o ninsoare serioasă și deasă, neîntreruptă. Am stat mult timp sub streașină galeriei de la Ukimidō. Suprafața lacului ieșise complet în afara câmpului meu vizual. Cu degete înțepenite am deznodat șiretul pungii, scoasă din sacul agățat la gât, și am dat de o bancnotă de cinci yeni. Strângând-o în mână, am plecat de la Ukimidō și am intrat în holul larg al unui *ryokan* de pe malul lacului, o construcție impozantă, dar având cumva aerul unui han din vechile stații de poștă. Era Reihōkan.

În hol, am întins bancnota stăpânului *ryokan-u\ui,* un bărbat de vârstă mijlocie și tuns scurt, care se încălzea lângă birou, și i-am cerut să mă găzduiască o noapte. Mi-a spus să plătesc a doua zi și, când am insistat să o ia, m-a privit cu o expresie bănuitoare, dar a devenit dintr-odată foarte politicos. O servitoare de vreo cincisprezece-șaisprezece ani a adus apă caldă. M-am așezat pe treapta de lemn, mi-am ridicat poala hainei și când mi-am băgat în apa caldă din hârdău degetele de la picioare, roșii și amorțite de frig, m-am simțit din nou ca o ființă umană. Apoi am fost condus în acest *zashiki,* cel mai bun din *ryokan.* Se întunecase deja, așa că a trebuit să aducă o lampă.

După ce am mâncat ceea ce stăpâna hanului îmi adusese fără să spun eu nimic, m-am așezat cu spatele la *tokonoma,* în poziție de meditație. M-am hotărât atunci ca a doua zi să mă arunc în apă de pe malul abrupt de lângă Ukimidō. Îmi făceam griji dacă trupul meu de un metru cincizeci se va putea scufunda liniștit, așa cum se scufundă o piatră. Închipuindu-mi de mai multe ori la rând cum va arăta cadavrul meu culcat pe fundul lacului, mi se părea că asist la o moarte cu totul măreață.

Era o noapte la fel de liniștită ca sala de zen de la Tenryuji și atât de friguroasă, că la orice mișcare mă străbăteau niște fiori reci aproape dureroși. Am stat în *zazen* multe ore. Către zori mi-am venit din nou în fire. Eram extenuat. M-am sculat și m-am dus la toaletă, apoi m-am întors și m-am întins. Într-un colț al camerei fusese pregătit așternutul, dar m-am lungit pe *tatami*, fără să mă ating de el, cu mâna drept pernă, în intenția de a moțăi o oră sau două până avea să se lumineze de ziuă.

Deodată răsună strigătul pătrunzător al cuiva – de parcă gâtul i s-ar fi sfâșiat: fără îndoială, o pasăre de noapte. Am ridicat capul, dar împrejurimile erau la fel de tăcute ca înainte. Când să adorm din nou, strigătul se auzi încă o dată. Am avut impresia că vine de sub veranda spre care dormeam cu capul. M-am ridicat, am aprins lampa, am ieșit pe verandă și am deschis unul dintre obloane. Câmpul vizual era foarte redus; lumina lămpii abia trecea de streașină, iar în acest spațiu îngust cădeau fără încetare fulgi de zăpadă. Și cum mă aplecam peste balustradă ca să văd în întunericul de dedesubt, strigătul răsună iarăși, din imediata vecinătate, mai puternic de data asta, iar de undeva de sub verandă, unde se afla malul lacului aproape atingându-mi obrazul și cu un fâlfâit teribil de aripi, se ridică în zbor o pasăre. Nu am văzut cum arăta, dar în bătaia de aripi – care se îndepărtă în întunericul de deasupra lacului peste

care ningea – se simțea o forță violentă care îmi pătrunse în mod ciudat până în suflet. Ezitând, am rămas un timp pironit acolo.

Eram uluit de violența forței vitale sau, ca să-i spun așa, a energiei formidabile a acestei păsări de noapte. În acel moment, zeul formidabile m-a părăsit.

Ziua următoare, prin zăpada deja mare, m-am întors în viață la Kyōto.

*

Am văzut pentru a doua oară Hira la Katada cu ocazia necazului cu Keisuke, așa că nu pot uita toamna anului 15 Taisho [1926].

Era anul în care am devenit decanul Facultății de Medicină a Universității Q., deci aveam cincizeci și cinci de ani. De atunci și până la retragerea mea de la universitate, la vârsta de șaizeci de ani, a urmat o perioadă de viață cu multe neplăceri. Nenorocirea cu Keisuke, anul următor moartea soției mele Misa, apoi căsătoria lui Keisuke și cea a lui Kyōko, câtuși de puțin pe placul meu, după aceea alunecarea către stânga a lui Sadamitsu, iar în ceea ce mă privește, ca decan al facultății eram un fel de servitor de lux, nevoit să-mi întrerup mereu cercetările atât de importante pentru mine, astfel că aveam parte numai de zile pline de supărări.

Întâmplarea cu Keisuke a survenit cu totul din senin. De la Universitatea R. A venit o convocare și Misa s-a dus să vadă despre ce e vorba. Keisuke fusese exmatriculat din cauza problemelor cu o femeie. Când am aflat, în biroul meu, de la Misa, nu-mi venea să-mi cred urechilor. Încă de mic fusese lipsit de o voință puternică și rezultatele lui la școală erau sub media obișnuită, așa că intrase la Universitatea particulară R., nu prea grozavă, dar eram convins că undeva în adâncul său dă dovadă de o docilitate cum nu găsești la alți copii și îl consideram un model de bună purtare. Se vede însă că asta depindea de cel cu care avea de-a face,

iar acum făcuse prostia să lase însărcinată o chelneriță de optsprezece ani, culeasă cine știe de pe unde.

„Nu cumva.. – m-am gândit – și am deschis ziarul de seară: într-adevăr, sub titlul *Distracțiile amoroase ale unui student* sau așa ceva, era descrisă destul de amănunțit jalnica purtare a lui Keisuke și, dându-se un nume fictiv din care îl ghiceai imediat pe al meu, se spunea că tatăl ocupa un important post în învățământ, ca decan într-o anumită universitate. Reputația mea ca educator era distrusă, dar nu-mi păsa. Eu nici nu mă consideram un adevărat educator. Sunt doar un savant. Dar, ca simplu tată, comportarea nedemnă de un student a fiului meu mă umplea de durere. La câțiva ani după aceea, cu problema orientării către stânga a lui Sadamitsu, am fost iarăși pus în încurcătură, dar de data asta se mai putea salva câte ceva. În cazul lui Keisuke însă, nu existase nimic cu care să mă pot consola.

În seara aceea nu mi-am părăsit biroul. Mi-am dat seama de întoarcerea lui Keisuke după ce s-a înnoptat, atunci când i-am auzit vocea răsfățată, ușor de recunoscut, venind din sufragerie, unde vorbea cu Misa. Încordându-mi auzul, am surprins zgomot de vase, ca și cum ar fi mâncat.

Am ieșit din birou, am străbătut coridorul și am deschis ușa de la sufragerie. Văzându-l stând turcește, cu vestonul uniformei de student descheiat și gulerul alb la vedere, și mâncând servit de Misa, m-am înfuriat la culme.

— Afară! Nu vreau indivizi ca tine în casă!

Keisuke își corectă poziția, își lăsă în jos ochii blânzi ca întotdeauna și luă o atitudine respectuoasă, dar eu i-am poruncit din nou:

— Afară!

Keisuke se ridică ascultător, ieși în coridor și urcă în camera lui de la etaj.

Nu credeam că o să plece de-adevăratelea, dar, pe la nouă, când Misa a urcat la el, nu mai era.

De a doua zi, Misa părea că nici nu mai poate să mănânce de durere, însă eu, știindu-l pe Keisuke, eram convins că o să se-ntoarcă imediat acasă cu coada între picioare, așa că nu prea i-am dat importanță.

Nu știu cum a reușit Misa să afle, însă mi-a spus că tânăra chelneriță era o tipă dură, trecută prin multe în ciuda vârstei ei, că mai avusese deja un copil, iar Keisuke fusese dus de nas de ea. Că ea a fost cea înșelată, sau că el a fost, rezultatul era același – am replicat eu.

După cum prevăzusem, în a treia zi de la plecarea sa, Keisuke dădu un telefon. Mă aflam din întâmplare în depozitul de cărți, vecin cu camera unde e aparatul, căutând niște reviste vechi de medicină, și mi s-a părut ciudat să-l aud pe Hiroyuki vorbind cu o voce înăbușită. M-am dus pe coridor, unde Hiroyuki, după ce terminase, ieșise și discuta acum cu Misa, și am întrebat dacă telefonul nu fusese cumva de la Keisuke. Amândoi au rămas tăcuți un timp, apoi Hiroyuki a răspuns că da. Se pare că n-avuseseră de gând să-mi spună. Întrebând mai departe, am aflat că acum Keisuke stătea cu femeia aceea la hotelul Kohan[72] din Sakamoto și că îi ceruse lui Hiroyuki să-i ducă niște bani.

În după-amiaza zilei următoare, neținând seama de neliniștea arătată de Misa, am plecat cu mașina să-l întâlnesc pe Keisuke la hotelul lui. Am cerut la recepție să-l cheme și imediat, pe scara somptuoasă din față, făcând zgomot cu papucii, a coborât o femeie tânără tunsă scurt și cu breton. Chimonoul ieftin îi era legat cu un obi roșiatic de adolescentă. Era neîngrijită sau poate copilăroasă – oricum, avea o înfățișare ciudată. Pe la mijlocul scării își aruncă privirea spre mine, își schimbă brusc expresia și rămase pe loc, cu ochii mari pironiți asupra mea. Apoi se întoarse cu spatele și, cu agilitatea unei veverițe, urcă în fugă la etaj. N-ai fi zis că e însărcinată.

Fără întârziere coborî și Keisuke, cu o expresie gravă. Am mers amândoi în salonul de jos și ne-am așezat față în față la o masă. I-am dat un plic cu banii pe care îi ceruse.

— Azi ai să te întorci acasă. Deocamdată n-o să mai ieși nicăieri. N-ai să te mai vezi cu ea. O să aibă grijă Misa de ea.

— Bine, dar… ezită Keisuke, așa că am repetat:

— Te întorci imediat acasă!

Atunci Keisuke m-a rugat să-l las să se gândească până a doua zi. Tremuram de furie, dar în acea zi era o căsătorie în hotel și în jurul nostru mai mulți oameni în ținută de gală ne aruncau priviri curioase, așa că m-am ridicat.

— Bine, mâine să-mi dai răspunsul, sau o alegi pe femeia aia de doi bani, sau îl alegi pe tatăl tău!

Apoi i-am poruncit să vină a doua zi până la prânz la Reihōkan, în Katada, să-mi spună ce a hotărât. Keisuke încuviință ascultător, își ceru scuze și se întoarse la etaj. I-am cerut funcționarului de la hotel să telefoneze la Reihōkan, care nu era așa departe, și, cu automobilul, am ajuns din nou, după treizeci de ani, la acest *ryokan* din Katada. Obosit psihic și fizic de problema cu Keisuke și, cum a doua zi se nimerea să fie duminică, doream să mă odihnesc aici.

Patronul de acum trei decenii, îmbătrânit, a venit în *zashiki* să mă salute. Stând de vorbă față în față, îmi revenea în minte figura lui de odinioară. Am sunat-o pe Misa și i-am spus pe scurt cum stă situația. Pentru prima dată în ani de zile am petrecut singur o seară liniștită, fără să scriu și să citesc. Sezonul era cam timpuriu pentru rațe, dar peștele fript, prins chiar din lac, a fost foarte bun. În noaptea aceea am dormit adânc.

A doua zi, pe la ora zece, în timp ce mâncam puțin cam târziu de dimineață, am primit un telefon din Kyōto, de acasă. În receptor, Misa avea o voce de nerecunoscut.

— Tocmai am primit un mesaj de la hotel. În dimineața asta Keisuke și femeia aia s-au sinucis, aruncându-se în lacul Biwa. Du-te la hotel de îndată. Imediat plecăm și noi într-acolo.

Am rămas stupefiat. „Ce-a făcut prostul ăsta?!” mi-am zis. Keisuke a ales femeia și m-a abandonat pe mine. Fie și așa. Însă gândul că îmi răspunsese mie ca tată cu un act de reproș voalat, sinuciderea din dragoste, îmi producea un sentiment insuportabil.

În cele din urmă, nu m-am dus la hotelul din Sakamoto.

Pe la ora trei, Hiroyuki apăru la *ryokan.* Stăteam pe verandă într-un scaun de răchită și, când m-am întors către el, mă privea țintă, cu o față palidă și severă.

— Tată, nu-ți pare deloc rău de frate-meu!

— Ba-mi pare, cum să nu-mi pară rău de o asemenea prostie!

— Cadavrele lor n-au fost încă găsite. O grămadă de oameni dau o mână de ajutor. Măcar de ochii lor ar trebui să vii până la hotel!

Aruncându-mi cele câteva cuvinte, îmi întoarse spatele și plecă. Venise până acolo numai ca să îmi spună asta.

După vreo oră sosiră Misa, Kyōko și logodnicul acesteia, Takatsu. Intrând în cameră, Misa veni spre mine și dădu să se arunce pe genunchii mei, se răzgândi însă și se duse într-un colț, unde rămase mult timp așezată, cu ochii în pământ. Se abținea să plângă, însă eu am înțeles foarte bine ce simțea.

— Poate se vor ridica până diseară… spuse Takatsu.

Se referea la corpurile lui Keisuke și al femeii.

Mie îmi displăcea prezența lui Takatsu în situația asta. De la bun început nu fusesem de acord cu logodna dintre Kyōko și el. Tatăl său, Takatsu Bunshiro, industriaș, primul sau al doilea ca importanță din Ōsaka, era la urma urmei un

parvenit incult, care nu dădea doi bani pe un savant și a cărui aroganță mă irita puternic. La prima noastră întâlnire mi-a spus: „Cred că pot să suport eu cheltuielile cu publicarea cărții dumitale”. Misa și copiii i-au vizitat o dată și au fost făcuți praf de forța banului. „Ah, ce mare e reședința, salonul de primire e splendid, vilele de la Yase și de la Takarazuka sunt așa și pe dincolo” etc. – găseam foarte neplăcută toată animația asta care umpluse deodată atmosfera din casă.

Pe deasupra, Takatsu junior stătuse trei ani în Franța, dar nu era în stare să vorbească decât despre Luvru. Nu studiase, dar nici nu băuse, nici măcar nu pictase, se învârtise doar privind tablourile și trăise fără să facă nimic. Înainte să-i spunem dacă îi dăm sau nu fata, fie că ploua, fie că ningea, venea în vizită în fiecare sâmbătă. Era un personaj care depășea limitele înțelegerii mele. Când am spus că sunt împotrivă, imediat Kyōko a izbucnit în plâns. M-a surprins foarte tare. Întrebându-i pe Misa și pe copii, toți erau de acord cu căsătoria lui Kyōko cu Takatsu. Se pare că el le făcuse tuturor celor din casă, cu excepția mea, o bună impresie. Keisuke și Hiroyuki nu manifestau interes pentru studiu, nici pe Sadamitsu nu mă puteam bizui, și speram ca măcar pe Kyōko s-o mărit cu un om de știință care să-și închine viața cercetării, dar trebuia acum să-mi iau gândul și de la asta.

Oricum, mă deranja ca Takatsu, înainte de căsătorie, să se prezinte dezinvolt într-o situație care privea casa Miike.

— Lăsați-o pe mama aici. Kyōko, tu întoarce-te la hotel!

Kyōko și Takatsu îi puseră pe cei de la *ryokan* să le facă niște pachete cu mâncare, chemară gălăgios o mașină și plecară de parcă erau la distracție.

După ce se duseră și în cameră se făcu liniște, am încercat să-i spun lui Misa câteva cuvinte

blânde, dar din gură nu-mi ieșiră decât reproșuri:

— Tu ești de vină că s-a întâmplat așa cu Keisuke! Pentru că l-ai răsfățat mereu!

Misa stătea prosternată, de parcă era moartă.

— Nici Hiroyuki, nici Kyōko, niciunul dintre copii nu-i bun de nimic. Eu nu mai pot să suport.

Atunci ea se ridică, se îndreptă nesigură către verandă, își duse o mână la tâmplă și, sprijinindu-se de un stâlp, își întoarse fața către mine. Niciodată, înainte sau după aceea, nu s-a mai uitat Misa la mine în felul acela, liniștit, în ochii mei. Apoi se lăsă jos pe verandă, ca și cum s-ar fi prăbușit.

— Cred că și tu ai măcar jumătate din vină. Ce ai făcut tu pentru copii?

După care, ea, de obicei atât de tăcută, începu brusc să vorbească, de mă făcu să mă întreb dacă nu cumva fusese zdruncinată psihic:

— Când copiii ăștia erau mici, tu ai fost plecat în Germania. Deși urma să studiezi trei ani, ai stat acolo opt. În cei cinci ani de la sfârșit, n-ai dat de știre nici la Ministerul învățământului, nici acasă, iar în tot timpul ăsta noi ne-am făcut niște gânduri negre cum nici nu poți să-ți închipui.

Asta așa era, cum spunea Misa. Economisisem banii de studiu pe trei ani și îi întinsesem pe opt. Uitasem și de soție, și de copii, și de casă. Stătusem într-o pensiune ieftină și mâncasem pâine neagră, cu ochii ațintiți doar către piscul îndepărtat și, ca să zic așa, înalt ca vârfurile Alpilor, al științei. Dacă n-aș fi făcut-o, munca mea de azi n-ar mai fi fost posibilă.

Misa vorbi mai departe:

— Cercetare și iar cercetare, n-ai nici duminică, nici sărbătoare. Cum aveai puțin timp liber, te ocupai doar de cadavre. Iar când te întorceai acasă, spuneai că îți miroase a cadavru și beai sake. Dacă bând ai fi spus măcar câte o glumă, tot ar fi fost bine, dar nu faci decât să scrii în germană. Ce ai făcut tu pentru copii? Te-ai uitat vreodată în

carnetele lor de note? I-ai dus măcar o dată la grădina zoologică? Ne-ai sacrificat pe mine și pe copii pentru studiul tău!

La Misa, care în cursul unei lungi vieți de sărăcie îmi sprijinise cercetările atâția ani fără să-i pese de cum e îmbrăcată sau cum arată, revolta asta mă surprindea.

Nu mai suportam să-i ascult plângerile. I-am zis:

— Destul! M-am sacrificat și pe mine însumi!

Mi-am îndreptat privirea din nou către suprafața lacului, așa cum făcusem ore întregi de dimineață de când mă sculasem, așezat într-un scaun de răchită de pe verandă. Ridicându-mi ochii am văzut cum Hira, acoperit în octombrie în culorile întotdeauna puternice ale toamnei, se înfățișa imens așezat în întinderea calmă, parcă învăluindu-mă!

— Eu mă duc la hotel. Nu știu ce i-ai spus ieri, însă copilul ăsta a murit probabil urându-te.

Rosti acestea pe un ton rece și se ridică brusc. Fără o lacrimă, de parcă le-ar fi secat izvorul, cu fața neobișnuit de netedă, își puse șalul, își ridică energic bagajele și, întorcându-mi spatele, ieși din cameră. De parcă niciodată nu avea să se mai întoarcă la mine.

Un sentiment de singurătate insuportabil, de nedescris, se abătu asupra mea. Foarte bine! M-am ridicat în picioare, dar m-am așezat la loc. Ce era bine, nici eu nu știam.

L-am chemat pe patron și i-am cerut un blocnotes. Voiam să fac ciorna unei scrisori către Tanio Kaigetsu, de care nu-mi amintisem ani la rând. Tanio Kaigetsu nu era nici anatomist, nici antropolog. Pe parcursul a șapte ani, sub conducerea profesorului Schalbe din Strasbourg, studiind în principal „semnele din naștere” (pata albastră la copii), am pus și bazele antropologiei non-osoase, preocuparea mea de o viață, apoi, încă un an, în Olanda, la Muzeul din Leiden – deși asta a însemnat să mă abat cumva de la drumul meu –

am făcut măsurători pe aproximativ o mie de cranii de filipinezi. În perioada de la Leiden, l-am cunoscut pe Tanio Kaigetsu într-un bar ținut de o japoneză, care devenise locul de întâlnire al savanților niponi.

El era un călugăr mai neobișnuit, puțin mai în vârstă decât mine, care studia sanscrita tot la Muzeul din Leiden. Trăgea zdravăn la măsea – expresia i se potrivea de minune – și îmi plăcea modul lui detașat de a bea. Totuși, oricât ar fi băut, capul îi era doar la cercetările sale. Habar n-aveam în ce consta studiul său și probabil nici el nu știa nimic despre al meu. Însă noi doi ne înțelegeam foarte bine. Datorită respectului reciproc pe care ni-l purtam în calitate de studenți conștienți de noblețea științei, relațiile noastre erau apropiate. Când am plecat de la Leiden, Tanio Kaigetsu mi-a spus că ar vrea să-mi ofere cel mai prețios lucru care îi aparținea și m-a întrebat ce aș dori. I-am răspuns că aș dori să-mi dea, când va muri, corpul său pentru disecție.

Kaigetsu a luat pe loc pensula și a scris un testament în două exemplare: „Dau corpul meu savantului anatomist Miike Shuntarō”, iar pe copia sa a adăugat: „Rudele mele să nu ridice obiecții”.

După despărțirea mea de el la intrarea Muzeului din Leiden, în primul an al erei Taisho 1912, nu l-am mai revăzut. Însă am aflat că s-a reîntors în Japonia la câțiva ani după mine, a devenit preot-șef al unui mic templu din provincia Shinano și e și acum bine, sănătos. Dacă întreb la cabinetul de științe budiste de la universitate, cei de acolo ar trebui să știe adresa bătrânului învățat Tanio Kaigetsu, atât de retras.

M-am gândit să-mi petrec ziua ocupându-mă de scrisoarea către Kaigetsu. Aveam impresia că promisiunea de a-mi da corpul lui era singura de pe lumea asta care se putea numi promisiune. Simțeam că nu pot avea încredere în niciun fel de

alte raporturi interumane, de alte relații cu oamenii.

Am luat în mână tocul, dar nu știam cu ce să încep și mi se părea extrem de dificil acum, după niște zeci de ani, să exprim ce însemna sentimentul de caldă și profundă afecțiune umană față de Kaigetsu, care se revărsa în mine.

Am lăsat tocul jos; ridicând privirea, am văzut că suprafața lacului strălucea splendid, scăldată în razele de soare ale amurgului de toamnă. Departe, spre răsărit, se vedeau plutind liniștite, ca niște frunze pe apă, câteva zeci de bărci. Keisuke și fata aia… mda, orice aș fi făcut, nu puteam să mă gândesc la femeia care murise împreună cu Keisuke și pe care o zărisem la mijlocul scării de la hotelul Kohan decât ca la o tânără fată. Mi-am zis că se putea ca toate acele bărci care pluteau pe lac să caute corpurile lui Keisuke și al fetei aceleia.

În cele din urmă, nu i-am mai scris lui Kaigetsu. Doar m-am așezat pe un scaun de răchită de pe verandă și am rămas așa, față în față cu lacul, cu gândul să rezist la orice. Când s-a făcut întuneric, am intrat în cameră și m-am așezat țeapăn lângă masă. Din timp în timp, mă ridicam și ieșeam pe verandă, ca să privesc spre partea de răsărit a lacului. Acolo, micile lumini ale celor câteva zeci de bărci au rămas în același loc, nemișcate, ca o ghirlandă de sărbătoare, până noaptea târziu.

*

A treia oară, penultima, când am văzut Hira de aici, a fost în epoca cea mai întunecată de până acum a Japoniei. O epocă în care sufletul meu, sufletul tuturor, se pierdea în întunericul totalei lipse de speranță.

Nu puteam ști când vor începe atacurile aeriene. Ziarele și radioul îndemnau insistent oamenii să se refugieze, situația se înrăutățea cu fiecare zi care trecea, iar un viitor sumbru plutea deasupra capetelor tuturor japonezilor. În primăvara lui 1944 am venit la Katada condus de Atsuko, sora

cea mai mică a lui Haruko, elevă în anul al cincilea la liceul de fete. Se scurseseră aproape două decenii de la necazul cu Keisuke.

Pe vremea aceea locuiam doar cu o servitoare în casa din Yoshida, în Kyōto. În ianuarie, Hiroyuki fusese mutat la sucursala din Kanazawa a firmei, iar Haruko și cei patru copii merseseră acolo împreună cu el. În ce privește mutarea, de fapt lui Hiroyuki îi intrase în cap să plece și ceruse el însuși transferul în provincie, măsură cât se poate de naturală dacă ținem seama că avea patru copii, dintre care cel mai mare de doar unsprezece ani.

Se pare că și Hiroyuki, și Haruko erau îngrijorați că mă lăsau singur la Kyōto așa de în vârstă și mă băteau la cap mereu să merg cu ei, dar nu am fost de acord. Au luat asta drept încăpățânarea unui bătrân, dar nici vorbă de așa ceva. Pentru mine era importantă munca mea. Orice mi-ar fi zis, nu mă mișcăm de la biroul meu, să fi dat și cu tunul.

Hiroyuki a zis că cercetările depind de rămânerea mea în viață. Însă, pentru mine, viața era condiționată de aceste cercetări. Pentru mine, munca era totul. Dacă mă îndepărtam de universitate, n-o mai puteam duce la îndeplinire. Îmi era absolut necesar să merg la laboratorul de anatomie, de asemenea, nu puteam despărți munca de biblioteca universității și de cea a laboratorului. Dacă aș fi plecat din Kyōto, cercetările mele s-ar fi oprit.

Hiroyuki spusese că aceste studii nu pot continua decât dacă eu trăiesc, dar, la cei șaptezeci și trei de ani ai mei, mă simțeam foarte presat. Pe vremea aceea, în fiecare dimineață când mă așezam la birou ca să mă apuc de lucru, prin fața ochilor îmi plutea imaginea propriului meu sistem circulator. Știam că vasele mele de sânge sunt deja într-o asemenea stare, că s-ar fărâmița imediat ca un biscuit la o simplă strângere între degete. Fără nicio legătură cu războiul, eram în întrecere cu

propria mea viață. Aveam sentimentul că orice zi trăită însemna un câștig. Chiar dacă lucrul progresa normal, ar fi trebuit să ajung până la nouăzeci și trei de ani ca să termin *Sistemul arterial al japonezilor,* așa că nu puteam spera să-l văd dus la bun sfârșit, doream însă să mă ocup măcar de un capitol sau de un paragraf în plus. Ca urmare, mi-am împărțit lucrarea în mai multe fascicule, am pus la punct un plan de publicare și am hotărât să trimit editorului fiecare volum imediat ce era gata. Vremurile erau de așa natură, totuși, că nu știam dacă editura nu se va închide chiar, la un moment dat.

Dar și dacă reușeam, în mod fericit, să public câteva volume ale lucrării mele, când ajungeam la căile de a le trimite în străinătate, acestea îmi erau complet închise. Mă gândisem ca, prin bunele oficii ale consulatului german din Kōbe, să le expediez măcar universităților din țările Axei, însă mersul războiului îmi distrusese și această ultimă speranță.

Pe atunci stăteam la birou, încercând să folosesc orice moment. Dacă scriam era perfect, cu ce lăsam în scris avea să se întâmple ceva la un moment dat. După moartea mea, la câțiva ani sau chiar câteva zeci de ani, orice traseu ar străbate, opera mea va dobândi aprecierea meritată în cercurile științifice internaționale. Va deveni o stâncă niciodată erodată. Iar alți savanți îmi vor continua munca și vor dezvolta antropologia non-osoasă. Astfel gândeam, astfel credeam – și mă stimulam singur.

Și totuși, în vremea aceea îmi vedeam deseori în vis manuscrisele înghițite de flăcări și dansând în înaltul cerului, în mijlocul vârtejurilor de fum. De fiecare dată când se-ntâmpla asta aveam la trezire ochii plini de lacrimi.

Exista în acel timp un mic anticariat în apropierea universității, prin fața căruia îmi displăcea profund să trec. Știam că într-un colț al

acestuia, acoperit de praf, era un teanc mare de manuscrise referitoare la topografia Kyōto-ului. N-aveam idee cine le scrisese, dar fuseseră copiate cu mare grijă pe curat, cu pensula pe hârtie japoneză; nu-mi dădeam deloc seama ce valoare avea conținutul lor, dar, oricum, efortul remarcabil și asiduu al câtorva persoane, la aproape trei ani după ce îl remarcasem, continua să stea neatins în același loc din anticariat, legat la un loc cu șnur subțire. Când îmi închipuiam că și manuscrisul meu cu *Sistemul arterial al japonezilor,* însoțit de câteva sute de planșe, ar putea cunoaște aceeași soartă cu nefericitul manuscris al topografiei Kyōto-ului, mă cuprindea un sentiment insuportabil. De fiecare dată când treceam prin fața acelui anticariat și mă ducea gândul la destinul trist pe care l-ar fi putut avea propria-mi lucrare, starea mea de spirit devenea sumbră.

Pe atunci, în fiecare duminică venea de la Ashiya sora mai mică a lui Haruko, Atsuko. Poate cu intenția de a-i face o plăcere unui bătrân care lucra singur, la fiecare vizită scotea dintr-un ștergar o mică pâine despre care spunea că a copt-o chiar ea, și o punea pe masa mea împreună cu două-trei mere, foarte greu de găsit pe atunci.

Nu știu de ce, îmi era simpatică Atsuko, această fată de șaptesprezece ani. Mult diferită de sora ei mai mare, Haruko, căreia îi plăcea ostentația, era mai degrabă retrasă, dar ascultătoare, și cu o fire luminoasă, deschisă. Nu mă caracteriza dragostea pentru nepoții mei, însă pentru Atsuko, cu care nu aveam nicio legătură de sânge, simțeam în mod neașteptat o afecțiune părintească. La rândul ei, lui Atsuko părea să-i placă de acest bătrân care eram.

În ziua aceea mă plimbam prin grădină. Dimineața, după ce mănânc, mă apuc întotdeauna imediat de lucru, dar atunci am făcut o excepție. Mă învârteam prin grădină la întâmplare. Razele soarelui în dimineața de primăvară, strecurându-se prin frunziș, se revărsau luminoase pe pământ, dar

sufletul mi-era cuprins de un sentiment violent și rece pe care nu-l puteam numi nici furie, nici singurătate, iar pentru a mă liniști nu găseam altă metodă decât de a face mereu turul grădinii.

Starea asta de spirit îmi fusese stârnită de anunțarea cu surle și trâmbițe în ziarul din acea zi a numelor celor cărora li se decernase Meritul Cultural. Fuseseră aleși șase savanți din domeniul științelor umaniste și al celor naturale și li se conferise această decorație, cea mai înaltă onoare din partea națiunii pentru un savant.

Am privit un timp fotografia în care cei șase stăteau aliniați, fiecare cu medalia agățată în piept, și m-am gândit că mi-aș dori și eu decorația asta. Ce bine ar fi dacă mi s-ar recunoaște astfel meritele în public, dacă s-ar scrie despre rezultatele lucrului meu, dacă aș dobândi astfel respectul, interesul și înțelegerea statului și poporului. Niciodată în trecutul meu n-am invidiat faima sau averea cuiva, însă, de data asta numai, aș fi vrut să port și eu pe umerii mei slabi această glorie lumească.

Nu era oare munca mea mai valoroasă decât a celor șase decorați? Am pus ziarul pe masa din camera de zi, m-am întors în biroul meu și m-am așezat, dar m-am ridicat imediat din nou și am ieșit în grădină. Munca mea de o viață nu merita oare un elogiu public, poate ultimul posibil? Nu era opera mea demnă să fie lăudată de către guvern, respectată de națiune și protejată de către stat? Fie ele chiar mai mici, îmi doream onoruri chiar acum. Oricât de neînsemnată recunoașterea, voiam ceva de care să mă agăț.

Numele lui Miike Shuntarō trebuie neapărat să fie gravat în sufletul oamenilor. De valoarea cercetărilor lui Miike Shuntarō trebuie să devină conștienți cât mai mulți oameni. Cu toate astea, viața mea e pe cale să se-ncheie, iar țara e gata să se prăbușească. Manuscrisul meu de mii de pagini va fi lăsat în seama unui destin întunecat, total

imprevizibil. Poate că munca mea de o viață se va pierde într-un nor de fum, înainte de a avea recunoașterea adecvată din partea cuiva. Profesorul Schalbe – numele mentorului care mă ajutase atât de mult îmi veni deodată în minte. Ochii mi se umplură de lacrimi.

Chiar atunci am primit un telefon de la biroul administrativ al universității. A doua zi se ținea o întrunire pentru sărbătorirea doctorului K., unul dintre cei șase care primiseră Meritul Cultural, și mi se cerea să țin un discurs în numele profesorilor onorifici. Am refuzat.

Imediat, la nici cinci minute, mă sună profesorul Yokotani de la Medicină, unul dintre foștii mei studenți, cu aceeași rugăminte. I-am spus:

— Nu am surplusul de timp liber necesar pentru a scrie discursuri de felicitare pentru alții. Am de lucru până peste cap cu cercetarea mea. La vârsta mea nu e de mirare să mor și mâine!

Yokotani nu știu ce să mai spună și nu insistă.

Nici nu pusesem bine receptorul jos, că am fost sunat de la un ziar oarecare, cu cererea de a spune ceva despre unul dintre medaliați.

— Nu mă interesează nimic în afara lucrului meu. N-are niciun rost să veniți până aici.

Și, spunând asta, am închis, dar m-am gândit că vor mai fi și alte telefoane asemănătoare, așa că nu am mai pus receptorul în furcă.

Am coborât din nou în grădină. Pe când mă plimbam încoace și încolo cuprins fără motiv de un amestec de furie, tristețe și singurătate, trecând pe sub boscheții din lungul grădinii apăru fața inocentă și zâmbitoare ca o floare (chiar așa m-am gândit atunci) a lui Atsuko. Era îmbrăcată într-o bluză marinărească și pantaloni *monpe*[73]. După ce așeză pe verandă câteva articole de băcănie trimise de familia ei, spuse:

— Unchiule, n-ai vrea să mergi la lacul Biwa?

— La lacul Biwa?!

Eram uimit de propunerea neașteptată.

— Hai să mergem! Mi-ar plăcea să ne plimbăm cu barca!

Deși era război, se părea că razele calde ale soarelui de primăvară o înviorau și o înveseleau pe tânăra fată. Spre propria-mi uimire, nu m-am împotrivit cererii.

— Bine, hai că vin cu tine la lacul Biwa! i-am răspuns.

Tot nu mai puteam face nimic în ziua aceea, măcar să merg unde spunea fata asta, după cum dorea – sincer vorbind, am simțit acest impuls.

În stația Sanjo a liniei Keishin am lăsat să treacă mai multe trenuri până a venit unul mai puțin aglomerat în care să putem sta jos, ne-am urcat și am mers până la Otsu. Vedeam lacul Biwa la aproape douăzeci de ani de la necazul cu Keisuke. Pe vremea când eram la Universitate și chiar după aceea, avusesem nenumărate ocazii să vin la Otsu pentru banchete sau altele asemenea, dar de la acel incident vederea lacului începuse să-mi displacă și am evitat să-mi mai îndrept pașii în direcția lui.

Însă, condus de Atsuko, nu m-am mai gândit la altceva decât la frumusețea lacului. Timpul este ceva îngrozitor – la un moment dat, gheara din suflet, generată de incidentul cu Keisuke, dispăruse. Întreaga suprafață a apei, ca presărată cu solzi de pește, sclipea în soarele amiezii aflat chiar deasupra noastră. Atsuko spusese că ar vrea să se plimbe cu barca și, într-adevăr, ici-colo pe lac se vedeau mici ambarcațiuni. Umbra întunecată a războiului nu se întinsese până aici.

Am zărit Hira în depărtare pe mal și brusc am vrut să mă duc la Katada. Tocmai atunci făcea escală un vapor cu aburi care se îndrepta într-acolo și, împreună cu Atsuko, m-am urcat la bord.

În treizeci de minute am ajuns la Katada și ne-am odihnit puțin la Reihōkan. În ziua aceea nu era acolo nimeni din familia proprietarului, ci numai o servitoare ursuză. Geamurile de pe coridor erau sparte, ca în mai toate *ryokan*-urile în acea vreme,

iar starea de decădere a întregii clădiri sărea în ochi.

Când am ieșit din Reihōkan, Atsuko m-a urcat într-o barcă în apropierea debarcaderului unde ne lăsase vaporul. Făceam asta pentru prima dată. Atsuko mi-a așezat sub genunchi o pernă, luată cu împrumut de la magazia unde se închiriau bărcile, și mi-a pus mâinile pe margini, spunându-mi să mă țin bine.

Nu mai vedeam nicio altă barcă pe suprafața apei, pe care noi alunecam liniștit. Bombându-și pieptul, cu fruntea transpirată, Atsuko vâslea.

— Unchiule, îți place? mă întrebă ea.

Împroșcat de stropii făcuți de vâsle și aflat în voia sorții într-o barcă extrem de mică și nesigură, numai încântat nu puteam fi, dar am răspuns:

— Îhî, îmi place!

I-am interzis însă categoric să se îndepărteze de mal.

De pe apă se vedeau ici-colo pe marginea lacului cireși înfloriți și, poate datorită lipsei prafului, peisajul însorit de primăvară, fără mireasma specifică lunii aprilie, era de o transparență rece. Hira era și el frumos.

Un pește sări în apropierea bărcii. „Ah, un pește!” exclamă Atsuko cu ochii mari și, dând repede și zgomotos din vâsle, se îndreptă spre locul de unde apăruse acesta. Privindu-i mișcările, brusc mi-a venit în minte femeia de optsprezece ani care murise împreună cu Keisuke și pe care o zărisem o singură dată, doar câteva clipe, cu douăzeci de ani în urmă, pe scara hotelului Kohan. Era ceva din imaginea ei în Atsuko. Să fi fost expresia de surpriză adolescentină de pe chipul lui Atsuko din clipa când sărise peștele sau poate mișcarea agilă cu care îndreptase barca într-acolo, oricum, pentru un moment, imaginea ei și cea a femeii aceleia se suprapuseseră, se amestecaseră, iar eu am simțit un fel de amețeală. Poate că și femeia aceea fusese o fată ca Atsuko. În mod

ciudat, nu simțeam pentru femeia care mi-l răpise pe Keisuke niciun pic de ură. Mi-am dat seama că aveam mai degrabă un sentiment asemănător cu afecțiunea, așa cum nu nutrisem nici chiar pentru Keisuke însuși.

Priveam apa care înconjura barca, aceeași în care se scufundaseră femeia și Keisuke. Mi-am desprins mâna de pe copastia bărcii și am cufundat-o în apă. Curentul care trecu printre cele cinci degete uscate de bătrân era mai rece decât mă așteptam.

*

Acea Atsuko deja nu mai este. S-a sfârșit prematur în tifosul exantematic de după război. Misa nu mai e nici ea. Takatsu Bunshiro, socrul lui Kyōko, pe care nu-l puteam suferi, s-a dus și el pe lumea cealaltă. Tanio Kaigetsu a murit în anul când s-a sfârșit războiul. Au dispărut deopotrivă cei buni și cei răi.

Când Kaigetsu a murit, a sosit imediat o scrisoare prin care familia Tanio din Shinano cerea instrucțiuni, ceea ce arăta că el nu avusese de gând să treacă peste promisiunea făcută cu cincizeci de ani înainte. Dar timpurile fiind cele care erau, mi-a fost greu să mai fac ceva și n-am putut să mai duc la îndeplinire înțelegerea de la Leiden.

Poate din cauză că s-a înserat, mi se pare că vântul care suflă dinspre suprafața lacului e rece. Mi-e frig în special la gât și la genunchi. Deși e luna mai, încă mai am nevoie să îmbrac haine de lână sau de bumbac. Astăzi, mai ales, urechile îmi vâjâie puternic. E chiar ca șuierul vântului. Dar vântul s-a întețit și în realitate.

Probabil acum acasă e totul cu susul în jos din cauza dispariției mele. Nu le strică, tuturor, să mediteze puțin. S-ar putea ca Yokotani și Sugiyama de la universitate să fi fost deja anunțați de situația ivită și, având în vedere gravul eveniment întâmplat binefăcătorului lor, să se înghesuie în casă cu o expresie serioasă. Acum, și

Yokotani, și Sugiyama sunt foarte mândri de titlul lor de profesori universitari, dar moștenesc ei oare câtuși de puțin și caracterul meu de om de știință? Ei nu înțeleg nici măcar valoarea muncii mele. „Domnule profesor Miike, domnule profesor Miike”, îmi spun ei cu mare respect, dar a respecta pe cineva nu e echivalent cu a avea capacitate și talent. Când sunt de față îmi spun „domnule profesor”, dar în absența mea nu mă numesc oare „bătrânu”? Eu așa am impresia. Știu că, în timpul războiului, ba cu scuza evacuării universității, ba cu cea a mobilizării studenților, amândoi s-au eschivat cu totul de la munca de cercetare. N-am spus nimic atunci, dar am avut senzația că îi citesc până în profunzime în calitatea lor de oameni de știință și am fost cumplit de trist. Nu puteau fi nicicum numiți savanți.

Mici valuri se sparg de cheiul modest unde se închiriau bărci, de unde odinioară urcasem și eu într-una împreună cu Atsuko. Uitându-mă mai bine, și suprafața lacului e ondulată. Steagurile albe ale bărcilor flutură în vânt. Având în vedere că la vremea asta încă n-au fost strânse, probabil au fost uitate. În ultima vreme mă deranjează foarte tare să văd cum sunt lăsate în voia sorții lucruri care ar fi trebuit puse la loc. Lipsa de ordine mă nemulțumește. Nu m-am născut cu o astfel de trăsătură de caracter. Cei din casă m-au făcut așa, am impresia. Dacă nu-i spun de nu știu câte ori, Haruko nu strânge rufele spălate care se zăresc din birou, iar Hiroyuki își uită zile în șir pe masă corespondența cu timbrele lipite. Și Kyōko, și Sadamitsu au partea lor de responsabilitate. Și nu numai cei din casă. Șleahta din laborator, toți sunt la fel. A trecut un an de când am cerut un scurt raport despre glandele limfatice, dar cel care mi l-a adus până la urmă a fost cel mai tânăr dintre cercetători.

Ah, nu vreau să mă mai gândesc la nimic. Gânditul obosește. Nu vreau să mă gândesc la

nimic în afară de lucrul la *Sistemul arterial al japonezilor*. Azi am irosit o zi întreagă pe nimicuri și la noapte trebuie să recuperez. Muncă, muncă, bătrâne savant Miike Shuntarō, cât timp mai ai suflare trebuie să lucrezi. Până târziu în noapte voi scrie explicațiile la figurile din capitolul al nouălea. Dacă n-am să reușesc s-o fac, cel puțin să le pun în ordine titlurile. Asta e, și s-o chem pe servitoare să-mi aducă de pe acum niște sake, ca să pot să beau ceva când o să termin și o să mă culc. Două sute de grame de sake bun, dintr-un flacon bine spălat… Pentru ceea ce făceam altădată într-o oră, am nevoie în ultima vreme de o zi. Uneori durează chiar două zile sau trei. Groaznic e să-mbătrânești!

Cu cincizeci de ani în urmă, în camera asta, nu mă gândeam decât să mor. Tinerețea este dezinteresată. Acum aș vrea să trăiesc fie și o zi în plus. Și profesorul Schalbe, și profesorul Yamaoka din Tōkyō s-au dus, dar cred că niciunul nu era gata să moară. Ar fi vrut să mai trăiască încă o zi măcar, ca să mai lucreze. Tanio Kaigetsu era la fel. Nutrea aspirația să alcătuiască un dicționar sanscrit, dar se pare că, în cele din urmă, nu l-a terminat. Evident, s-ar putea ca oamenii religioși să aibă un punct de vedere diferit când vine vorba de viață și de moarte – însă în mod sigur Kaigetsu nu era un preot, era un savant. Tocmai pentru că era un savant printre savanți îl apreciam atât de mult! Probabil nici Kaigetsu nu era pregătit pentru moarte. Se vorbește de iluminare, dar acest *satori* nu e în definitiv decât *nenbutsu*[74]-ul bine adus din condei al celor leneși. Omul trebuie să lucreze fără răgaz până la ultima sa suflare. Există vreun alt sens al existenței sale în afara acestuia? Doar nu s-a născut ca să se încălzească la soare. Și nici ca să fie fericit.

Astăzi am dorit să văd Hira. Am dorit să văd Hira insuportabil de intens. Am dat-o pe Haruko afară din cameră și am încercat să-mi liniștesc

furia. Mi-am făcut un ceai. Dar indispoziția nu mi-a dispărut. Pe când terminam de băut din *chawan*-ul de Hagi și-l așezasem pe genunchi, mi-a trecut prin minte cu totul pe neașteptate imaginea muntelui Hira. Iar când comisul-șef de la Omoriya a sunat la ușă, m-am hotărât. Deja, din depărtare, Hira mă chema cu o forță care mă depășea. Însă am stat aici așa jumătate de zi și am privit Hira pe săturate. Suprafața muntelui, de o culoare vie în timpul zilei, de câtva timp a început să devină repede tot mai ștearsă, în schimb, linia sa de demarcație cu cerul apare tot mai clară. Până când se vor topi toate în întunericul serii nu va mai dura nicio oră.

Când am venit azi în automobil pe drumul național Keishin, azaleele din Keage arătau foarte frumos și, fiind plante din aceeași familie, probabil că rododendronii de pe vârful muntelui Hira sunt și ei în plină floare. Undeva, pe pantele acelui pisc, corolele lor albe s-au deschis. Ca un covor așternut pe toată suprafața, înflorite toate în același timp. Ah, dacă aș putea să dorm între mănunchiurile acelea parfumate de rododendroni de pe piscuri, cum s-ar liniști azi sufletul meu! Cu fața către cerul nopții, cu mâinile și picioarele întinse, ah, numai gândindu-mă și mă simt mai bine! Ceva îmi spune că numai acolo sufletul meu ar fi alinat și și-ar găsi pacea. Până azi ar fi trebuit să urc, măcar o dată, sus pe creastă! Acum e însă prea târziu. Pentru mine, în definitiv, să urc pe vârful acestui munte înalt este mult mai dificil decât să termin *Sistemul arterial al japonezilor.*

Și când am tras aici într-o zi de iarnă, îmbrăcat doar într-o robă din bumbac, veșmântul de călugăr, și în momentul necazului cu Keisuke, și când m-am plimbat în barcă cu Atsuko am văzut Hira. Mereu am privit Hira. Însă nu m-am gândit câtuși de puțin că aș vrea să urc pe vârful său. De ce oare nu mi-o fi venit niciodată ideea asta? Oare pentru că anotimpul nu era potrivit? Nu, nu de asta. Poate

pentru că eu, cel de până acum, nu eram încă demn să acced pe acest munte. Așa am impresia.

Când am privit odinioară fotografia cu rododendronii de pe Hira, m-am gândit că va veni cândva ziua în care mă voi sui până în vârf – și poate că acea zi e chiar cea de azi. Însă, oricât aș vrea, pentru mine este acum imposibil.

Ei, dar să intru în cameră. Trebuie să cer să-mi aducă devreme cina și să mă apuc de lucru. De câți ani oare n-am mai avut o seară calmă, liniștită, fără voci de copii? De undeva se aude un sunet de clopot. Să fie doar iluzia auditivă a unui bătrân? Peste vâjâitul din urechi, sunetul de clopot se aude cu siguranță. Ba nu, e doar o halucinație, probabil. Pe când lucram într-o cabană de munte din Triberg, în Germania (mă dusesem acolo să scriu manuscrisul pentru o discuție cu dr. Steda despre oasele roșii pe care spunea că le-a descoperit în Siberia), am auzit sunetul tălăngilor legate la gâtul oilor, și cât de frumos era! E posibil ca, din cine știe ce cauză, acel sunet de acum câteva zeci de ani să fi renăscut tocmai azi în auzul meu.

Repede cu masa, te rog, trebuie să lucrez! Trebuie să mă cufund în lumea arborescentă, ca o pădure de corali, a vaselor roșii de sânge.

(1950)

Viziunea

(*Yuki*)

La ora zece seara, în fruntea celor zece mii șapte sute de ofițeri și soldați aflați sub comanda sa, Mitsuhide părăsi castelul de reședință Kameyama. Întrucât plecau departe, către provincia Chūgoku, firesc ar fi fost să iasă pe poarta castelului dimineața, încolonați maiestuos; faptul că se strecurau așa, la adăpostul întunericului, de parcă ar fi mers la un atac nocturn, îi stârnea fiecăruia un vag fior de teamă. Acesta dispăru însă cu desăvârșire după numai câteva sute de metri de marș.

În acest an 10 al erei Tenshō [1582], de cum venise luna mai, se lăsase zăpușeală. Sezonul ploilor încă nu începuse și un soare puternic încingea zilnic munții și câmpiile din Tanba, semn de mare arșiță; în ultima decadă vremea păruse că se schimbă, dar nicio adiere de vânt nu se simțea sub cerul înnorat și urmară zile la fel de înăbușitoare și umede. Și seara de acum era fierbinte, în câteva clipe, ofițerii și soldații, împovărați de arme grele, fură acoperiți de sudoare și de praf. Și, cu toate că abia porniseră, fiecare își făcea în sinea lui socoteala cât de lung va fi drumul, câte zile va dura marșul până în liniile de luptă din Bitchu.

Comandantul Mitsuhide se găsea în fruntea trupelor. Deși călare, era și el transpirat tot. Gâtul calului i se părea uns cu ulei, din cauza sudorii, când îl atingea cu mâna. Nu-l supăra totuși cine știe ce zăduful, întrucât în ultimele două zile, dormind pe apucate, oboseala începuse să-i dea frisoane, scăldându-l într-o transpirație rece.

În timp ce armata continua să înainteze, Mitsuhide șovăia încă dacă să o apuce spre câmpia Miki sau spre Oinosaka. Din câmpia Miki drumul se îndrepta spre Chūgoku, în timp ce de la

Oinosaka, vrând-nevrând, ajungeai la Kyōto. Trebuia să se hotărască înainte de a trece de cătunul Jono. Cu fiecare pas al calului, simțea tot mai tare greutatea alegerii.

Cu vreo două săptămâni în urmă, pe 17 mai, Nobunaga îi poruncise de la Azuchi să-și ducă trupele în Chūgoku. De îndată, Mitsuhide se întorsese de la reședința din Kameyama la Sakamoto, baza sa din Omi, și, după șase zile, revenise pe 23 la Kameyama și ordonase ca toți oamenii să se pregătească de plecare. Pe 28 mersese să se roage pe muntele Atago, rămăsese închis acolo peste noapte, iar a doua zi, pe 29, în pavilionul de apus de la Atago, compusese împreună cu maestrul de *renga* Satomura Shōha[75] și cu încă cineva o *renga* în o sută de strofe. Mitsuhide o începuse astfel: *Acum e timpul / se cerne iarăși ploaia / ah, luna mai. A* fost momentul când, pentru prima oară, i s-a strecurat în suflet gândul trădării, dorința de a-și ucide seniorul, pe Nobunaga. Cu prilejul ăsta, de la cei de față i-a ajuns la urechi zvonul că și Nobunaga, și Nobutada, moștenitorul său, vor sosi în Kyōto. Într-adevăr, acum era timpul. Nobunaga va intra probabil în Kyōto neînsoțit de o forță armată importantă, pe când el, deoarece se îndrepta spre câmpul de luptă din Chūgoku, putea să-și miște cei zece mii de soldați fără să trezească vreo bănuială. Nobunaga odată mort, realizările acestuia de o viață îi vor cădea în întregime în palmă. Dacă lăsa să-i scape o asemenea ocazie, alta la fel n-avea să se mai ivească.

„Acum e timpul” scrisese Mitsuhide, de atunci însă continua să-și cântărească în minte hotărârea. Mâinile transpirate zi și noapte și le ținea strânse pumn, căci nu îi era deloc limpede cum va acționa după înlăturarea lui Nobunaga, deși aflase că pe 29 acesta se dusese la Honnoji. Trupele i se puteau pune în mișcare în orice clipă, totuși pregeta.

Dorea să pornească în sfârșit la drum cu armata, dar n-o putea face.

În seara aceea, la ora nouă, sosise încă un emisar de la Kyōto și totul se decisese. Din gura trimisului aflase că Nobunaga se găsea la Honnōji lipsit de apărare, iar Nobutada la Myokakuji, în cartierul Yakushi din Muromachi, și el cu foarte puțini oameni. Atunci, pentru prima dată, sentimentele i s-au limpezit și, hotărât, Mitsuhide a dat ordinul de plecare trupelor aflate sub comanda sa.

Cu toate acestea, odată ieșiți pe poarta castelului, a început să fie iarăși cuprins de îndoieli. Putea să-i omoare și pe Nobunaga, și pe Nobutada. Dar nu vedea foarte clar ce avea să urmeze. Nu ezita câtuși de puțin să-și ucidă seniorul. Ca să răzbești prin vremurile acestea de tulburări și războaie civile, la nevoie îți suprimai și ruda, și stăpânul. Nobunaga însuși, ținta lui de acum, ajunsese la actuala poziție prin astfel de mijloace și, într-o măsură mai mare sau mai mică, toți comandanții de oști mai cunoscuți ai timpului aveau un trecut asemănător. Și cum și Mitsuhide considera că e necesar, nu se dădea înapoi chiar să-l omoare acum pe Nobunaga. Înlăturându-l, ar pune mâna pe putere, altfel nu exista nicio speranță de viitor pentru unul ca el. La o primă trecere în revistă, printre comandanții lui Nobunaga se găseau destui care să-l întreacă în influență. Era Ieyasu, mai era Shibata Katsuie… Era Takigawa Kazumasa, era și Niwa Nagahide. Apoi, Hashiba Hideyoshi, care mulți ani servise sub comanda sa, iar în prezent se bucura de bunăvoința lui Nobunaga și i-o luase înainte. Devenise comandant suprem al frontului din Chūgoku; cu un an înainte intrase în Inaba și cucerise castelul Tottori, anul acesta pătrunsese în Bitchü, iar în momentul de față tocmai asedia castelul Takamatsu, aflat în stăpânirea lui Mori Terumoto. Chiar marșul în plină desfășurare al

propriei sale armate către Chūgoku făcea parte din datoria lui Nobunaga de a-l ajuta pe Hideyoshi, așa încât, în comparație cu acesta, poziția sa era mult mai slabă. Dacă urmărea să dobândească puterea, într-adevăr, „acum era timpul” și n-avea să mai întâlnească asemenea prilej a doua oară.

Până la venirea serii avea să-i ucidă pe Nobunaga și pe Nobutada. Apoi, fără întârziere, urma să-i elimine pe restul susținătorilor acestora din capitală și să trimită grabnic emisari comandanților din provinciile controlate de Mori, Uesugi, Hojo și Chosokabe, în vederea formării unui front comun, precum și generalilor lui Nobunaga, cu propunerea de a i se supune. După aceea se va îndrepta spre Omi, va cere lui Yamaoka Kagetaka, stăpânul castelului Seta, să se predea, iar pe urmă își va conduce trupele la castelul Azuchi. Nu va putea evita lupta cu Gamă Katahide, care îl avea în grijă, dar ca să-l cucerească nu-i va trebui nicio zi. În Ise și Iga, deși domeniile lui Oda Nobuo, se găseau mulți care îl dușmăneau pe Nobunaga, așa că măcar o parte ar fi trebuit să-l sprijine.

Takigawa Kazumasu în Ueno, Kawajiri Hidetaka din Kai, Mori Nagayoshi din Shinano, Mori Hideyori, Shibata Katsuie din Hokuriku și alții se aflau la prea mare depărtare ca să poată întreprinde ceva foarte repede. Și, în acest timp, el își va consolida poziția. Cu Hosokawa Fujitaka din Nagaoka și cu fiul acestuia, Tadaoki, era de mulți ani în relații bune, soția lui Tadaoki fiind chiar fiica sa. Ca urmare, aceștia doi vor răspunde probabil chemării sale. Iar Tsutsui Junkei, care i-l adoptase drept moștenitor pe al patrulea fiu, va trece fără îndoială în tabăra sa.

Oricum, o mare bătălie cu generalii lui Nobunaga rămânea de neevitat; până atunci, însă, el avea să devină mai puternic.

„Și totuși...”, își spunea Mitsuhide. Nu se baza decât pe niște presupuneri și era cuprins de

neliniște. Tare ar fi vrut să aibă măcar un sprijin sigur, dar, până una-alta, nu putea fi vorba de așa ceva. Nimeni pe lume nu-i știa planurile, deocamdată o taină a lui.

Trupele continuau să înainteze prin ținutul vălurit, cufundat în întuneric, fără nicio adiere de vânt. Se scursese cam o oră de când plecaseră de la castelul Kameyama, i se părea lui Mitsuhide; de fapt, trecuseră mai mult de două ore.

Călărea în urma unui mic grup de pedestrași grupați în chip de avangardă. Ajungând pe o porțiune de teren plat, își îndemnă la trap calul și încercă să micșoreze întru câtva distanța.

Repetă asta de câteva ori și avu senzația că ceva nu e în ordine. Degeaba își grăbea calul, cei din față, deși pe jos, rămâneau la aceeași depărtare.

Pentru prima dată, Mitsuhide se desprinse de gândurile care îl frământau și își îndreptă atenția către ceea ce se întâmpla. Grupul de peste zece oameni înainta cu pași repezi, de parcă ar fi fugit. Mitsuhide trase de frâu – ca să nu se îndepărteze de soldații din spatele lui. Cei din față rămaseră, de asemenea, pe loc. O oprire nefiresc de liniștită.

După ce-i privi fix un timp, Mitsuhide își reluă drumul, însemn de răspuns, grupul se puse din nou în mișcare. Brusc, i se păru foarte ciudat. Gândindu-se mai bine, el se aflase de la bun început în fruntea trupelor și nu își schimbase locul după aceea.

Își opri calul.

— Cei de acolo din grupul cui sunt? îl întrebă el pe Mizoo Katsuhei, care își strunea calul alături.

— Cum?! răspunse acesta în doi peri, fără să mai adauge nimic.

— Cei din fața noastră, din grupul cui sunt?

— Cei din față?!

— Nu-i vezi?

Și, fără să mai insiste, schimbă vorba:

— Mare căldură în noaptea asta!

Își dăduse seama că ceea ce vedea el nu se înfățișa și lui Mizoo Katsuhei.

Își întoarse din nou privirile spre drumul întunecat de dinaintea lor. Acolo, unul dintre samurai stătea drept, iar în jurul său, ca și cum l-ar fi apărat, ceilalți doisprezece-treisprezece își țineau corpul aplecat, cu un picior îndoit. Le distingea spinările acoperite de armuri. În timp ce îi scruta, rămaseră însă neclintiți, ca un grup statuar.

Deodată, Mitsuhide scoase o scurtă exclamație de uimire.

Cu tot întunericul, reușise să deslușească emblema de pe flamurile purtate în spate de samurai. Un miriapod își încovoia trupul pictat cu negru pe fond alb: semnul puternicului clan Hatano din Tanba.

Totuși, n-aveau ce căuta aici, acum, samurai de-ai lui Hatano, – se gândi Mitsuhide. Familia Hatano fusese nimicită cu trei ani în urmă la castelul Yakami, iar domeniul lor, provincia Tanba, trecuse în stăpânirea sa.

— Nu sunt samurai de-ai lui Hatano?

— Cum?!

Același răspuns în doi peri ca mai înainte veni din partea lui Mizoo Katsuhei. „Ce obosit sunt!” își zise Mitsuhide, înțelegând că doar el îi vedea.

— Să ne odihnim puțin!

Se dădu jos de pe cal și se așeză în iarba deasă de *kumazasa* de la marginea drumului. Fără să se mai uite la ceilalți, începu să se întrebe ce noimă avea vedenia apărută doar lui. Faptul că nu erau niște samurai oarecare, ci aparțineau clanului Hatano i se părea mai degrabă lugubru. Poate că Samuraii din viziunea de dinaintea sa se odihneau și ei acum, gata să se pună din nou în mișcare când el va relua marșul.

Ca să scape de nălucirea asta, Mitsuhide închise ochii.

*

Când Mitsuhide nimicise clanul Hatano la castelul Yakami, era începutul lui iunie în anul 7 al erei Tenshō [1579]. În anul 3 Tenshō [1575], primise de la Nobunaga porunca de a lua în stăpânire provincia Tanba, dar sarcina se dovedise greu de îndeplinit. Pe lângă faptul că regiunea era acoperită de munți abrupți, semețul clan Hatano – căruia îi aparținuse vreme îndelungată – în fruntea neînfricaților samurai locali, rezistase până în ultima clipă noii puteri. Deși Mitsuhide ieșise de mai multe ori cu trupele din baza sa, castelul Sakamoto, și pătrunsese în Tanba, luptându-se pretutindeni cu oamenii lui Hatano, de îndată ce supunea întregul teritoriu și se retrăgea, aceștia ridicau din nou capul.

De aceea, intrase iar în Tanba, atacând năprasnic, și, în sfârșit, exact cu trei ani înainte, în anul 7 Tenshō, izbutise să asedieze clanul dușman în castelul Yakami.

La est, vest și sud, castelul avea pante foarte abrupte – amintind de suprafața unui castron răsturnat – și era foarte ușor de apărat și mult mai greu de atacat. Mitsuhide îl împresurase cu strășnicie, nu putea face însă altceva decât să aștepte să li se termine proviziile celor dinăuntru.

Pe la mijlocul lunii mai, Mitsuhide trimisese un sol cu propuneri de pace. În caz de acceptare a capitulării, el avea să-și lase mama ca ostatic în castel, să cruțe viețile celor trei mii de apărători și să nu se atingă de proprietățile comandantului-șef Hideharu și ale vasalilor săi.

După două zile sosi un răspuns favorabil. Și după alte două, Hideharu și fratele său mai mic Hidehisa, însoțiți de peste optzeci din samuraii lor de frunte, au coborât de pe înălțime, escortați o parte din drum de o mie de soldați înarmați.

Mitsuhide l-a întâmpinat cu bunăvoință pe viteazul fără egal, care îi fusese atâția ani potrivnic, și a dat un banchet. Dar, pe la mijlocul mesei, de la propunerea sa ca Hideharu și ceilalți

să meargă la Azuchi în audiență la Nobunaga, s-a stârnit o ceartă și, într-o clipă, locul festinului s-a transformat într-o baltă de sânge. Cei peste optzeci de samurai de vază au fost măcelăriți la iuțeală și cu greu a izbutit Mitsuhide să ia treisprezece prizonieri, printre care pe Hideharu și Hidehisa.

Cu toate acestea, el nu avea intenția să-și încalce făgăduielile. Era gata să le lase proprietățile, așa cum spusese. Pe drum, însă, în timp ce erau escortați spre Azuchi, din cauza unei răni primite cu prilejul încăierării și a cărei stare se înrăutățise, Hideharu încetă din viață, iar ceilalți doisprezece samurai, printre care și Hidehisa, ajunși la Azuchi, sfârșiră cu toții decapitați la templul Jion, din ordinul lui Nobunaga.

Ca urmare, peste zece ostatici de la Yakami, în frunte cu mama lui Mitsuhide, fură crucificați de soldații înfuriați din castel.

Erau întâmplări de care nu-i plăcea să-și amintească. Mai ales că fusese nevoit să asiste la execuția celor doisprezece decapitați la Azuchi. Cumplit de mânioși, Hidehisa și ceilalți au murit jurând până la unul să se răzbune. Deși așezat apoi în rând cu celelalte, capul lui Hideharu s-a rostogolit ca prin minune lângă cele ale rudelor sale și a rămas așa, neclintit, cu fața în sus și ochii larg deschiși.

*

Mitsuhide închise și deschise de mai multe ori ochii. Dând deoparte frunzele de *kumazasa,* se ridică și încălecă din nou. Samuraii din clanul Hatano dispăruseră.

În întunericul nopții, devenit și mai adânc, fu cuprins iar de gânduri chinuitoare. Se apropia clipa când trebuia să aleagă unul din cele două drumuri.

— Unde suntem? îl întrebă după un timp pe cel de alături.

— Ajungem de îndată la Oinosaka.

— Ce?!

Mitsuhide nu-și putea crede urechilor. Când și cum ajunseseră deja până acolo?

Ordonă un scurt popas și îi chemă pe câțiva dintre samurai în jurul lui, pentru a le dezvălui pentru prima oară gravitatea situației. De vreme ce se aflau deja la Oinosaka, simțea că nu mai poate da înapoi. Fie că îi plăcea, fie că nu, ceea ce urma să facă era hotărât. Se strânseseră Samanosuke Mitsuharu, Samanosuke Jiemon, Fujita Dengo, Saito Rizō și alți câțiva. Popasul luă sfârșit imediat.

Trupele își reluară marșul, de astă dată în pas iute. Când terminară de urcat panta de la Oinosaka, zăriră lucind argintiu în fața lor apa de pe câmpurile de orez. În dreptul cătunului Kukkake, Mitsuhide porunci o oprire pentru masă, apoi porniră mai departe. La trecerea râului Katsura, Mitsuhide ordonă pentru prima oară întregii armate atacul împotriva lui Nobunaga, aflat la Honnōji.

Intrară în capitală înainte de a se crăpa de ziuă și, când înconjurară Honnōji, lumina zorilor de vară plutea peste împrejurimi.

*

În ziua de 13 a acelei luni, Mitsuhide dădu la Yamazaki lupta cu marea armată a lui Hideyoshi, care, cum auzise ce se întâmplase la Honnōji, părăsise Bitchū și sosise în mare grabă. Până la suprimarea lui Nobunaga și a lui Nobutada, lucrurile merseseră după cum prevăzuse, dar, după aceea, totul îi ieșise pe dos. Hosokawa Fujitaka și Tadaoki nu răspunseseră la chemarea sa, iar Tsutsui Junkei aștepta să vadă din ce parte bate vântul și nu-și unise forțele cu ale lui.

Soarta bătăliei s-a hotărât în ziua aceea, pe 13. S-a pornit chiar atunci și ploaia, după atâta vreme. Spre seară, grosul trupelor lui Mitsuhide fu înconjurat de armata lui Hideyoshi, comandanții care i se alăturaseră căzură unul câte unul, iar înfrângerea fu generală. Când Mitsuhide își căută

scăparea în castelul Shōryūji, aflat în câmpie, se înserase. Dar și acolo avea să fie înconjurat fără întârziere. Deoarece plănuia să se replieze la Sakamoto, în Omi și să reia lupta, părăsi castelul la adăpostul întunericului, însoțit de mai mulți vasali. Printre ei se găseau Mizoo Katsuhei, Shinshi Sadatsure, Murakoshi Sanjūrō, Horike Yojirō, Yamamoto Yamato, Miyake Magojūrō.

Strigătele celor puși pe fugă și ale urmăritorilor lor, precum și împușcăturile răsunau sinistru în câmpia învăluită în beznă, biciuită de ploaie. Mitsuhide și grupul lui, toți călare, o luară pe la nord de castel către răsărit, ieșiră spre Fushimi, din valea Ookame pătrunseră în zona muntoasă și o apucară pe drumul spre Ogurusu.

Cum stăteau acum lucrurile, nici Mitsuhide nu-și mai dădea bine seama, atât era de istovit, și trupește, și sufletește. Trecuseră doar treisprezece zile de când își ucisese seniorul, pe Nobunaga, dar lipsa de somn, precum și grijile nenumărate îi schimbaseră înfățișarea, făcând din el un alt om. Se legăna în șa, fără să scoată o vorbă.

La vreo două ore după ce părăsiseră castelul Shōryūji, brusc, își opri calul condus de un slujitor:

— Pașii care se aud sunt ai urmăritorilor? Sau or fi aliați?

Încordându-și auzul, în momentele când ploaia violentă se mai potolea, distingea în apropiere zgomotul unei cete de pedestrași.

— Se aude din față?

— Așa cred… răspunse nesigur slujitorul și adăugă: Da parcă și din spate…

Într-adevăr, i se părea acum și lui că auzea zgomot de pași venind din spate, ba chiar și voci de oameni.

Ca să-i lase să treacă pe eventualii urmăritori, se ascunseră cu toții în desișul de bambus de la marginea drumului. Însă, deși pașii și vocile răzbăteau până la ei ca mai înainte, nu dădeau

deloc impresia că s-ar apropia. Oricât așteptau, răsunau tot așa, împreună cu răpăitul ploii.

— Foarte ciudat… șopti Horike Yojirō.

De ciudat, era ciudat, nimic de zis.

— Poate ni se năzărește doar! Oricum, să mergem mai departe!

Porniră din nou pe drumul îngust, care începuse la un moment dat să urce. Dar vocile și zgomotul stăruitor de pași îi însoțeau ca și până atunci. Mitsuhide holbă deodată, îngrozit, ochii în întuneric. În fața lor zărise mergând un grup de vreo douăzeci-treizeci de oameni. Nu purtau oare și ăștia în spate flamura cu miriapodul lui Hatano? încercă să distingă mai bine, cu toată bezna.

— Îi vezi pe cei din față? întrebă.

— Pe cine?!

— Ei, în întuneric, chiar înainte. Îi vezi?

Deși cel de alături privea cu încordare în față, era limpede că nu zărea nimic. Înțelegând asta, Mitsuhide se întoarse spre însoțitorii săi:

— Să ne odihnim puțin!

— Nu avem timp de odihnă! Urmăritorii ne vor ajunge de îndată! spuse Mizoo Katsuhei, scos din fire.

— Ba nu, să stăm puțin! Dacă nu ne tragem un pic sufletul, s-ar putea să rătăcim calea și să nu mai ajungem la Sakamoto!

Mitsuhide descălecă brusc, în drum. Se gândea că avea oricum nevoie măcar de un scurt popas. Imaginea samurailor din nălucirea care îl atrăsese către Oinosaka pusese din nou stăpânire pe el. Și nu numai pe el. Toți ceilalți auzeau sunetele acelea iluzorii. Zgomotele de pași, vocile trebuiau să dispară. El însuși trebuia să se elibereze de viziunea samurailor lui Hatano.

Mitsuhide stătea în picioare. Ploaia continua să cadă cu furie, ca și mai înainte, așa că, deși ar fi vrut, nu putea să se așeze. Pe deasupra, chiar și în picioare, somnolența îl cuprindea cu o forță irezistibilă.

Încăleca din nou și privi țintă înainte. La urma urmei, imaginea samurailor lui Hatano, care plutea într-o lumină stranie, se reflecta cu limpezime doar în ochii lui. Mitsuhide își dădu seama că lumina care îi învăluia provenea de la un foc de tabără. Samuraii stăteau în jurul lui, fiecare cum dorea, unii în picioare, alții așezați. Se zăreau colorați în roșu, ca și cum dogoarea focului i-ar fi cuprins pe toți deopotrivă.

Mitsuhide își îmboldi calul și, de îndată, samuraii lui Hatano porniră și ei. Flamurile li se legănau, scăldate în pulberea de foc.

— Sunt de-ai lui Hatano, deci!

— Ce anume?

— Uite acolo. Steagurile celor care merg în față!

— Dar ce spuneți?! Nu se vede nimic!

— Zgomotul de pași se aude?

— Da, zgomotul sigur că se aude!

— Ei, e zgomotul făcut de ăia când merg!

Dându-și seama de ceea ce tocmai spusese, Mitsuhide se gândi că are mare nevoie de odihnă. Însă acum nu avea vreme de așa ceva. Călare fiind, închise ochii. De câteva ori la rând îi deschise și îi închise la loc, dar nu reuși să alunge viziunea samurailor lui Hatano.

— Hei!

Halucinația, în care oboseala își spunea în mod sigur cuvântul, era fără îndoială sinistră, dar Mitsuhide nu voia să creadă că avea de a face cu niște fantome răzbunătoare. Mai mult, nu credea că așa ceva se poate întâmpla. În întunericul acela se produceau ciudățenii doar pentru că el era obosit, pentru că toți erau obosiți.

— Hei!

Și, odată cu al doilea strigăt, Mitsuhide încercă brusc să-și îndrepte calul spre samuraii lui Hatano. În aceeași clipă, pe neașteptate, simți o durere de foc pe o parte a corpului. Își dădu seama că ceva îl pătrunsese dintr-o parte prin armură. Apucă cu dreapta acel lucru și trase din toate puterile,

smulgându-l. Avea în mână o suliță de bambus. La celălalt capăt al ei se vedea fața celui care o ținea.

— Hatano Hideharu!

Strigătul lui Mitsuhide nu mai aducea a voce omenească. Era acolo capul cu buzele strânse ferm, cu ochii pe jumătate deschiși care priveau în gol, și care odată se rostogolise în grădina de la Jionji.

Mitsuhide își îndepărtă mâna ca și cum ar fi înlăturat sulița dintr-o mișcare. În momentul următor, o nouă durere puternică îl străbătu. De data asta simți în mintea de unde gândirea dispăruse cum lancea de bambus pătrunde din lateral către spate.

Mitsuhide își țintui adversarul cu privirea:

— Strigoiule!

Dar acolo nu se mai afla figura înspăimântătoare a lui Hideharu, ci un *nobushi*[76] feroce, ai cărui ochi mici și triviali sclipeau în mijlocul feței vulgare.

Mitsuhide crezu că aude strigătul cuiva. Își dădu seama că nu mai era călare și că, străpuns de sulițele de bambus, se clătina într-o parte și-n alta. Cu ochii larg deschiși își trăi ultima clipă. Samuraii lui Hatano, flamurile lor, focul de tabără care îi lumina dispăruseră. În întunericul care învăluia totul, ploua mai departe cu găleata.

Arătările dispăruseră și el respiră ușurat. Se gândi că este îngrozitor de obosit. Și, pentru ca apoi să se cufunde într-o odihnă de unde n-avea să se mai trezească, Mitsuhide, care în ruptul capului nu credea în strigoi, se prăbuși la pământ.

(1958)

Drumul cu stații din nord

(Kita no ekiji)

Cu vreo lună în urmă, o persoană complet necunoscută mi-a trimis patru volume legate în stil japonez, cu un titlu puțin cam lung: *Descrierea ilustrată a drumului cu stații din provincia Mutsu, regiunea Tōsandō, Japonia.* Fiecare dintre ele era alcătuit din vreo patruzeci de coli de hârtie japoneză de format mare, pliate în două, astfel că toate patru, puse unul peste altul, nu dădeau un tom prea gros. După cum arăta și titlul, pe deplin justificat, cuprindeau o reprezentare în culori pale, cu imagini *à vol d'oiseau* având în centru stațiile, a traseului care începea la bariera Shirakawa și traversa patru dintre actualele prefecturi – Fukushima, Miyagi, Iwate și Aomori, ajungând până la Ōhata, în extremitatea peninsulei Shimokita.

Expeditorul se numea Kajiyama Heita și locuia în prefectura Mie, orașul Kinomoto, cartierul Umadome – semnele ștampilei erau neclare și nu se puteau deslușI bine. Numele lui nu îmi spunea absolut nimic și, o vreme după ce pachetul mi-a fost remis, am așteptat zilnic un alt semn de la acest necunoscut – dar n-am mai primit nimic.

La început, când mi-au sosit, le-am răsfoit pagină cu pagină, străbătându-le în fugă cu privirea, și mi-am zis că sunt foarte interesante. Totuși, cum n-aveam nici cea mai vagă idee de ce îmi fuseseră trimise și cum situația era neobișnuită, le-am lăsat pe raftul de cărți învelite în hârtia lor de ambalaj; după vreo săptămână însă, am ieșit cu ele pe verandă și le-am deschis în lumina soarelui de dimineață din acel început de iarnă. De data asta, mânat și de o oarecare curiozitate, le-am parcurs conținutul în amănunt.

Lateral, pe coperta fiecăruia, era indicată regiunea tratată: pe volumul întâi, *Din districtul*

Shirakawa până în districtul Date, pe al doilea, *Din districtul Katta până în districtul Shimoisawa,* pe volumul al treilea, *Din districtul Waga până în districtul Kita,* iar pe al patrulea, *Din Saiminato în districtul Kita până pe plaja de la Tanabu.*

Pe toate paginile se găseau reprezentate realist vederi ale drumului cu stații și, în afara unor note extrem de scurte, de genul că „prin acest loc, atunci când sunt inundații, nu se poate traversa", sau „care sunt cadourile specifice regiunii, care se pot cumpăra la această stație", sau că „în *Azuma kagami* apare următoarea mențiune" etc., un text propriu-zis nu exista. Pe prima pagină a volumului întâi se aflase pesemne o prefață, dar nu mai rămăsese din ea decât o bucată pe care era scris „înțelepciunea ermitului Roshu" restul fiind din nefericire rupt, iar pe a doua fuseseră, după toate aparențele, înscrise numele desenatorului și ale celor care confruntaseră materialele, deoarece se puteau încă citi niște fragmente cum ar fi „colaționare", „Shinto din ținutul Ise", „stația Sukagawa din ținutul Oku", sau „stația Ichinohe din ținutul Oku", dar și pagina asta fusese ruptă după conturul unei pete maronii, provocată probabil de ploaie.

Prin urmare, nu se putea deduce epoca în care fusese desenat, nici dacă nu exista cumva un original și acesta nu era decât o copie – n-am reușit să trag nicio concluzie în acest sens.

Desigur, scopul cărții era de a face cunoscute priveliștile reale ale întregului traseu din Tōsandō, după ce pătrunzi în regiunile Mutsu și Dewa, iar desenatorul intenționase mult mai mult decât să redea pur și simplu peisajele, dar ea avea o distincție rară față de alte lucrări de acest gen, iar pensula autorului dovedise o deosebită eleganță în reprezentarea dezolării naturii din Tōhoku toamna. Întrucât apărea cuvântul „colaționare", se putea presupune că la realizarea acestor imagini ale drumului cu stații contribuiseră mai multe

persoane fiecare cu cunoștințele sale privind câte o etapă, dar chiar și așa, fără îndoială că baza acestei întreprinderi fusese constituită de însemnările rezultate în urma explorării la fața locului a unui autor unic.

Faptul că, deși prima imagine din volumul întâi, dintre movilele-reper[77] care, de la orașul Shirakawa, șerpuind printre coline și trecând de Shimizuzaka, ajungeau la stația Neta, degaja o atmosferă de toamnă timpurie, în ultima pagină din volumul al patrulea, în culorile falezei abrupte, gata-gata să se prăbușească în abisul mării, din apropiere de Ōhata, pe țărmul nordic al peninsulei Shimokita, se arăta deja asprimea începutului de iarnă, demonstra că autorul luase în seamă evoluția anotimpului în reprezentarea vederilor de pe acest lung drum cu stații.

Fiind profan în domeniu, cu puținele mele cunoștințe nu reușeam să apreciez epoca, dar, judecând după notele care specificau că orașul din jurul castelului Sendai avea o mie șapte sute treisprezece case, iar cel din jurul castelului Morioka mai mult de o mie opt sute, se putea presupune că autorul desenelor trăise pe la mijlocul perioadei Edo.

Nu e scopul scrierii de față să descrie amănunțit cărțile, așa că nici n-am s-o fac, dar mi-am pierdut în întregime acea zi cu cele patru volumașe ale drumului cu stații din Tōhoku, trimise mie de către un necunoscut. Îmi făcea plăcere să le răsfoiesc.

Plecând din Shirakawa la începutul toamnei și trecând de Shimizuzaka, autorul a avansat în meandre spre nord, prin Nihonmatsu, Fukushima, Shiraishi, Sendai, Ichinoseki, Morioka, Kindaichi, Sannohe și, depășind stația Gonohe, din împrejurimile unde apărea în depărtare vârful Hakkōda, nu se mai vedea altceva decât câmpia singuratică de toamnă târzie. Apoi, dând de golful Mutsu, cu suprafața întunecată a mării la început de iarnă, a intrat în portul Noheji, ca să se îndrepte

din nou spre nord și să ajungă la Tanabu. Nu se știe dacă de acolo a mers mai departe pe mare sau pe uscat, dar și-a întrerupt pentru moment drumul, apoi a trecut prin câteva locuri de pe coasta dinspre strâmtoarea Tsugaru a peninsulei Shimokita, unde se poate bănui că existau niște cătune – care însă nu se mai disting pe hărțile de azi, și a pus capăt acestei lungi călătorii la Ōhata.

A doua zi, luând cu mine cele patru opuscule anonime referitoare la drumul cu stații, am făcut o vizită unui prieten topograf și am luat cu împrumut niște hărți complete ale provinciilor Mutsu și Dewa, gravate în lemn pe la sfârșitul perioadei Edo; confruntându-le, mi-am amintit că descrierile călătoriilor prin Tōhoku ale literatului călător Sugae Masumi din Edo cuprindeau și regiunile din partea sudică – și m-am dus să caut cartea la bibliotecă.

Comparând cartea cu vechile hărți ale prietenului meu, am descoperit că numele a vreo douăzeci-treizeci de sate care apăreau acolo erau aproape diferite. Printre notele de drum ale lui Masumi, în măsura în care am cercetat eu, erau unele privind Tanabu, Ōhata, Ikoku, Ōma, Okoppe etc. Din peninsula Shimokita, cu diferențe care țineau de epocă, dar, punându-le pe amândouă alături, spiritul peisajelor din notele lui Masumi și din desenele drumului cu stații se potriveau extraordinar și îmi făcea o plăcere deosebită să-mi imaginez ici-colo acele provincii retrase de la marea din nord, de acum două-trei sute de ani.

Desigur, nu încercam astfel să aflu câte ceva despre autorul vechilor desene ale drumului cu stații sau despre epoca sa. Nu nutream câtuși de puțin astfel de gânduri. Dacă pot spune astfel, nu era pentru mine decât un amuzament prostesc. Avusesem încă din vremea studenției o astfel de înclinație, un fel de spirit cercetător sau de curiozitate față de lucruri cu totul inutile. Apoi, ani la rând aceasta dispăruse, pentru ca, pe neașteptate,

stârnită de cele patru vechi fascicule trimise de o persoană complet necunoscută, flacăra stinsă atâta vreme să-mi reînvie în suflet.

Mi-am pierdut două-trei zile dintr-o perioadă când eram foarte ocupat, mergând ba la Universitate, ba la librărie, ba prin anticariate, petrecând de minune în felul meu preferat. Și după ce, în fine, m-am amuzat suficient cu descrierea drumului cu stații, ca și cum brusc m-ar fi părăsit o obsesie, m-am întors la lucrul meu.

La primirea scrisorii de la Kajiyama Heita, cel care anterior îmi trimisese *Descrierea ilustrată a drumului cu stații din provincia Mutsu, regiunea Tōsandō, Japonia*, bucuria mea efemeră trecuse de mult și nu-mi mai aminteam nici măcar prima literă din titlu; mai exact, se făcuseră vreo treizeci și cinci de zile de când cartea îmi căzuse în mână.

Scrisoarea sa avea pe alocuri pasaje care se repetau și, deși autorul își mărturisea la un moment dat intenția din tinerețe de a deveni scriitor, stilul aproximativ și desuet nu lăsa deloc să se întrevadă un astfel de talent literar; am intervenit în ea, aranjând-o ca să se poată citi mai ușor, iar rezultatul vi-l prezint mai jos.

După cum am spus, nicidecum stilul scrisorii nu se putea numi remarcabil, dar grafia ei poseda o simplitate elegantă și impunătoare.

„Cred că ați primit deja *Descrierea ilustrată a drumului cu stații din provincia Mutsu, regiunea Tōsandō, Japonia.* Am avut intenția să vă scriu imediat după ce v-am trimis-o, dar unele probleme personale nu mi-au lăsat răgazul să mă ating de pensulă, și îmi cer scuze pentru această întârziere.

De fapt, doream să vând cele patru volume ale *Drumului cu stații din Mutsu* și, deși era o impolitețe, vi le-am trimis cu gândul că poate dumneavoastră le veți cumpăra.

M-am gândit bine când m-am hotărât să fac acest demers, deși, în afara faptului că suntem amândoi din prefectura Shizuoka, nu știu aproape

nimic despre dumneavoastră. Nu am citit nici măcar lucrările pe care le-ați publicat din când în când și îmi cer iarăși mii de scuze pentru impolitețea de a vă spune un lucru fără îndoială neplăcut.

Am mai mulți cunoscuți din zona natală și, pe lângă aceștia, mi-au mai trecut prin minte câțiva oameni de afaceri proveniți din aceeași prefectură, care ar fi putut cumpăra cartea, dar mi-am zis că numai cineva care scrie îi poate aprecia cu adevărat valoarea și, cum am aflat întâmplător dintr-o revistă că sunteți originar din prefectura Shizuoka, bazându-mă doar pe această legătură, mi-a venit ideea să vă adresez o astfel de rugăminte deplasată.

Veți râde poate de mine, dar și eu la tinerețe am dorit să ajung romancier și, fără să știu bine de ce, am simțit că mă veți înțelege și că mă veți ajuta în aceste momente dificile.

Însă acum intențiile mele s-au schimbat întru câtva – am să vă vorbesc despre asta mai încolo –, situația mea este diferită și nu mai doresc să-mi cumpărați cartea. Vă rog să o acceptați ca atare. Și deși despre *Descrierea ilustrată a drumului cu stații din provincia Mutsu* nu am reușit să aflu nimic special, aș vrea totuși să vă relatez în linii mari despre legătura mea cu ea. S-ar putea să nu fie decât o supoziție greșită, dar cred că unele lucruri, într-o anumită măsură, v-ar putea servi ca referință dumneavoastră, care vă ocupați cu scrisul.

Au trecut deja aproape douăzeci de ani de când am descoperit această carte într-un anticariat din Kitano, în Kyōto. Aveam douăzeci și cinci-douăzeci și șase de ani în acea vreme; abandonasem pe parcurs cursurile unei universități particulare și îmi petreceam zilele tăind frunză la câini.

Eram al doilea născut al unui negustor sărac de mărunțișuri din Numazu și inițial primeam bani

pentru studii de la familie, dar lucrurile au început să le meargă prost părinților și sursa a secat; pe deasupra, și mie mi se făcuse lehamite de studiu, așa că m-am retras pur și simplu de la universitate și, cu intenția ca atunci când voi fi la strâmtoare să mă fac zilier sau orice altceva, ba împrumutam bani de la prietenii mai apropiați, ba mai vindeam din lucruri, și-mi petreceam zilele fără să fac nimic la etajul unei clădiri cu camere ieftine de închiriat.

În ultimul timp nu-mi mai face nicio plăcere să-mi aduc aminte de acea perioadă, pe care aș putea-o numi distrusă de tinerețe, atât îmi e de dezagreabilă. O perioadă sumbră, în care eram în mod ciudat sceptic și negativist vizavi de orice, n-aveam nicio speranță pentru viitor și simțeam o stranie plăcere de a considera că mă aflu în pragul unui destin întunecat.

Cu ajutorul unui coleg mai mare, îngrijorat de atitudinea mea față de viață, s-a aranjat la un moment dat să mă angajez la o editură relativ cunoscută din Kansai, dar, din cauza prostiei mele, am fost respins imediat și de aici. Șefii mai importanți de la acea companie au dat un banchet la restaurantul japonez de lux de la Kōdaiji[78]; grație discuțiilor purtate de colegul meu și rămânea doar ca eu să mă prezint de formă cu acea ocazie și să-i salut, urmând ca acolo să se ia hotărârea oficială a primirii mele, așa că m-am dus însoțit de el, dar am spus tot felul de lucruri deplasate și am produs o impresie foarte proastă. Ba că nu pot să lucrez dacă nu sunt lăsat s-o fac cum îmi place, ba că vin dimineața târziu la lucru, ba îi întrebam dacă sunt de acord – de parcă pozițiile lor și a mea ar fi fost taman pe dos; în cursul întrevederii am bătut câmpii în mod ridicol, ca în delir, făcând să se aleagă praful de toate strădaniile colegului meu. Nu plecasem de acasă cu vreo intenție de genul ăsta, dar cumva sentimentele mi-au luat-o razna, într-o direcție pe care eu însumi n-o puteam controla.

Ieșind din acel restaurant, am mers până la scara de piatră a templului Yasaka din Gion și acolo colegul m-a lovit de vreo două-trei ori cu violență peste obraz.

Apoi, cu sentimentul că am fost în cele din urmă abandonat și de el, am luat-o fără să știu bine de mine către intersecția Shijo-Omiya, pe drum am urcat într-un tramvai care m-a dus până la ultima stație, Kitano, și acolo am intrat într-un mic anticariat de alături. Proprietarul, pe care îl cunoșteam din vedere, mi-a arătat atunci *Descrierea ilustrată a drumului cu stații din provincia Mutsu, regiunea Tōsandō, Japonia.*

Nu știu de unde și-o procurase. Oricum, cred că mi-a arătat-o din dorința de a i-o evalua. Numai că eu, bineînțeles, nu aveam nicio idee despre ce era vorba.

Totuși, fapt e că, răsfoind-o cu acea ocazie, fără să știu de ce, am fost captivat de ea. Sentimentele mele din seara aceea, care nu puteau fi decât sumbre după ce-mi ratasem angajarea și, conform zicalei „după faptă și răsplată”, în final mă abandonase și ultimul coleg, își găseau poate ecoul în starea de spirit care îl dusese în călătorie până la marginea mării din nord pe pictorul rătăcitor (așa l-am considerat și atunci, și ulterior) care o desenase.

În seara aceea, sub cuvânt că le voi plasa unui tânăr profesor de la universitate pe care îl cunoșteam, am împrumutat cele patru volume și m-am întors acasă. Aveam într-adevăr atunci intenția ca, în caz de reușită a tranzacției, să-mi trag deoparte un procent din suma totală în calitate de mijlocitor, dar, când să trec la fapte, nu-mi venea deloc să ies din casă și, lucru ciudat, găseam foarte plictisitor până și să mă trambalez cu o astfel de carte, așa că timp de vreo lună am lăsat-o unde o pusesem.

Fără slujbă, stăteam de dimineața până seara în așternutul nestrâns (îmi era lene în acea vreme să

mă duc până și la closet și îmi pusesem o oală de noapte în cameră, ceea ce mă făcuse foarte antipatic printre ocupanții apartamentelor din jur) și din când în când, ca să-mi omor plictiseala, deschideam ici-colo cărțile și mă uitam prin ele.

Și astfel, fără să-mi dau nici eu bine seama când, am început să-mi imaginez sentimentele pictorului pelegrin care parcursese drumul cu stații din Tōhoku. Cam ce simțise când străbătuse zona deluroasă din apropierea districtelor rurale Iwate și Ninohe aflate în amonte pe râul Kitakami, ce emoții îl cuprinseseră când a trecut de stația Shichinohe, când a călcat în câmpia unde rareori se vedea înălțându-se câte un fum, apoi când, ieșind din câmpie, a zărit pentru prima oară marea în golful Noheji – sentimente care stăpâniseră cândva sufletul pictorului călător.

Poate din cauza faptului că pe atunci eram bântuit de dorința de a rătăci prin locuri cât mai îndepărtate, oriunde, conduita și simțămintele autorului acestei *Descrieri ilustrate a drumului cu stații din provincia Mutsu, regiunea Tōsando, Japonia* îmi atinseseră o coardă sensibilă.

Mi-a venit apoi deodată ideea că, dacă aș descrie, sub forma unui jurnal, stările sufletești ale pictorului călător din timpul peregrinării sale, n-ar ieși oare un roman? Și, deși departe de a fi la înălțimea cerințelor, timp de câteva zile am întins în fața măsuței foi de manuscris împreună cu *Descrierea ilustrată* și, scoțând doar capul din așternut, mi-am pus condeiul la muncă. Dar în final singurul rezultat au fost vreo douăzeci-treizeci de coli mototolite și nici măcar o pagină de proză. M-am obosit doar inutil și am renunțat la scrierea romanului, revenind la intenția inițială de a vinde cuiva *Descrierea ilustrată,* ca din această intermediere să câștig ceva parale pentru de-ale gurii, așa că, după multă vreme, m-am târât în sfârșit afară din așternut.

Am încercat la câteva persoane, iar cel care mi-a cumpărat-o în final a fost un prieten din școală, pe nume Honda; o parte din banii obținuți i-am dat bătrânului de la anticariat, iar restul i-am băgat în buzunar și am mâncat din ei timp de două luni. Honda era fiul unui bogătaș din Kōbe, un student care, deși nu citea nicio pagină, cumpăra la întâmplare tot felul de cărți.

Datorită acestei tranzacții, reușisem să procur bani de masă pentru două luni, dar, gândindu-mă după aceea, la urma urmelor nu fusesem în stare să scriu nici măcar o pagină; și totuși, oricum, mulțumită faptului că încercasem să reconstitui niște însemnări de călătorie ale unui pictor călător, am reușit să rezist într-o situație periculoasă, în care alunecam treptat către o viață rătăcitoare lipsită de orice bază.

Cred că treceam atunci printr-o perioadă extrem de critică, fiind la un pas de prăbușire. Mă cotropea în permanență dorința de autodistrugere. Fiind convins că viața mea nu valora mare lucru, mă păștea primejdia de a mă îngropa singur în cine știe ce loc.

Mă gândesc totuși dacă acest sentiment n-a dispărut cumva în mod natural tocmai datorită faptului că îmi reprezentasem în minte imaginea acestui călător prin Mutsu și Dewa de acum o sută de ani, sau poate chiar două-trei sute, nu știu bine. Criza care se abătuse asupra mea și ajunsese tocmai atunci la punctul culminant, cred eu, grație acestei *Descrieri ilustrate a drumului cu stații* fusese în mod neașteptat evitată și îndepărtată de mine. Am impresia că mai degrabă eu, și nu autorul cărții fusese cel care străbătuse munții și câmpiile dezolante ale zonei pline de izvoare din jurul lacului Towada[79].

Apoi, această *Descriere ilustrată a drumului cu stații din Mutsu* mi-a ajuns în mâini pentru a doua oară cu mai bine de zece ani mai târziu, imediat

după terminarea războiului. În acea vreme o duceam teribil de rău. Lovită de valurile sistemului de control al întreprinderilor din epoca finală a războiului, compania la care lucram a fost desființată, iar eu, de voie, de nevoie, am fost mobilizat pentru a munci câteva luni la o fabrică militară din Amagasaki; sfârșitul războiului m-a găsit cu sănătatea zdruncinată.

Aveam multe obligații de familie și mă aflam, din punct de vedere financiar, într-o situație extrem de dificilă. În timpul războiului îmi trimisesem soția și copiii în refugiu în casa din satul meu natal, iar eu locuiam singur în căminul fabricii din Amagasaki, însă, odată cu terminarea acestuia, căminul s-a închis și eu am rămas pentru un timp în stare jalnică, fără adăpost și fără un serviciu.

Sănătatea mi-era compromisă, n-aveam un venit stabil, aveam în schimb o familie numeroasă de întreținut, pe deasupra relațiile soției cu fratele meu mai mare și cu cumnata erau proaste și mi s-a pus ferm în vedere să plecăm de acolo, astfel că ajunsesem într-un impas.

Făceam ba pe misitul, ba pe curierul, și când obțineam ceva bani, mă duceam îndată la poștă și îi trimiteam soției și copiilor; resimțeam însă o cumplită oboseală și în trup, și în suflet. După ce fusesem expediat din căminul fabricii, închiriasem un fel de magazie a casei unui cunoscut, unde pusesem pe pământ niște rogojini de paie și-mi făcusem un loc de dormit. Într-o seară, stând acolo, mi-am amintit brusc, disperat cum eram, de *Descrierea ilustrată a drumului cu stații din Mutsu.*

Prin mintea mea puțin cam confuză din cauza unei ușoare febre mi-a trecut întâmplător, ca o revelație divină, gândul că, dacă n-a dat-o cumva, cartea trebuie să se mai afle încă la prietenul meu Honda și că aș putea s-o răscumpăr și s-o vând mai scump altcuiva.

Mi s-au perindat prin fața ochilor două-trei persoane care ar fi putut-o achiziționa și am ales la bunul meu plac drept nou cumpărător pe un anume Yasunaga, care se scălda în bani, directorul unei companii de mâna a treia pe care-l întâlnisem de câteva ori cu ocazia unor probleme de serviciu. Întrucât aduna obiecte de artă fără valoare plătindu-le cât nu făceau, mi-am zis că va cumpăra fără să se lase rugat, și cu un preț bun, *Descrierea ilustrată.*

L-am vizitat la el acasă, în Ashiya, pe Honda, prietenul din vremea studenției, care ajunsese acum un fel de șef de secție la o companie de asigurări, și am tratat răscumpărarea cărții; a fost de acord fără cine știe ce regrete. Nu avea niciun atașament față de *Descrierea ilustrată a drumului cu stații din Mutsu*, ba chiar că aproape uitase de cele patru volumașe care nu-i serviseră la nimic, procurate în vremea când era la universitate. M-am înțeles cu el pentru două mii de yeni, pe care urma să-i plătesc ulterior, și am plecat luând obiectul cu mine. Apoi am reușit să aranjez cu Yasunaga să-i vând cartea pentru douăzeci de mii de yeni.

După mai bine de zece ani, cartea pe care o citisem în vremea tinereții în așternutul veșnic nestrâns din micul apartament a fost deschisă de data asta în culcușul întins pe podeaua de pământ a magaziei unde frigul mă asalta din toate părțile.

În noaptea aceea n-am dormit. Imaginea ușor înfrigurată a pictorului călător, pe care mi-o reprezentasem odinioară în multe feluri în minte, ștergând distanța în timp, îmi plutea ca atunci în fața ochilor. Dar ceea ce m-a ținut treaz de data asta a fost întrebarea ce făcuse el oare după ce, ajuns la Ōhata, în peninsula Shimokita, terminase de desenat ultima pagină a acestui jurnal de călătorie. În acele clipe, cu aceeași aspirație neschimbată din tinerețe, îmi doream iarăși nespus să scriu un roman. Neavând o viața obișnuită, nu citisem deloc astfel de cărți și habar n-aveam cum

se produc, dar voiam să descriu, dintr-un punct de vedere total diferit de cel din tinerețe, ce se întâmplase cu autorul *Descrierii ilustrate* după ce o terminase de desenat.

M-am gândit că poate n-a mai plecat nicăieri din Ōhata. Mi se părea de neconceput ca, odată venit de atât de departe, urmând un traseu atât de lung, să se întoarcă din nou pe același parcurs.

Drumul se sfârșește aici. Urmează aruncarea în mare.

Înainte de toate, mi-au venit în minte cuvintele cu care trebuia să închei romanul. Nu e nevoie s-o mai spun, acesta era ultimul rând al testamentului său care trebuia să apară în cartea mea. Poate chiar că era bine să nu fie doar ultimul rând, ci să constituie întregul său testament.

Nu e oare posibil ca, odată ajuns la Ōhata, unde și-a încheiat călătoria, după cum e redat în *Descrierea ilustrată,* autorul să nu mai fi vrut să refacă în sens invers lungul drum străbătut la venire? Oare nu și-a abandonat calea și, exact cum se găsea, n-a stat un timp pe țărmul bătut de valuri la început de iarnă, după care n-a intrat pas cu pas în apa acoperită de spuma negricioasă specifică mării din nord? Aruncare în mare. Cred că, într-adevăr, cam așa s-a cufundat în apă. A intrat în valuri ca în baia de acasă sau poate și-a clătit întâi fața și apoi a pășit dintr-o singură mișcare pe fundul înclinat al mării, care se adâncea brusc, scufundându-se așa cum era. Ce părere aveți despre ce mi-am imaginat?

Era de neconceput pentru mine orice altă variantă pentru ceea ce se mai întâmplase de la Ōhata cu pictorul călător care până atunci rătăcise de ici-colo, desenând peisajele, pe drumul cu stații din provincia Mutsu.

Nu puteam deloc să mă gândesc la altceva care să explice ceea ce impresiona sufletul cititorului, ceea ce, acumulându-se pagină cu pagină, emana din cele patru fascicule.

Timp de vreo două săptămâni după asta, deși aveam nevoie de bani ca de aer, amânam zi după zi să merg cu cartea la noul cumpărător pentru a o transforma în mijloc de subzistență.

Resimțeam imediat, ca pe propria suferință, necazurile familiei mele rămase fără bani, dar suportam totul calm. Și, ca să nu slăbesc prea tare, stăteam chiar și ziua cât mai mult întins în pat; răsfoind când și când *Descrierea ilustrată,* mă chinuiam să construiesc un roman.

Totuși, până la urmă, la fel ca odinioară, n-am reușit să scriu nici măcar o pagină. În minte aveam foarte limpede și gândurile, și înfățișarea pictorului rătăcitor, știam până și modul caracteristic în care privea sau mergea, dar nu știam cum să exprim asta în scris.

Astfel că tot ce am realizat după ce am stat jumătate de lună închis în casă era doar scurta frază: «Drumul se sfârșește aici. Urmează aruncarea în mare». Aceasta era notată pe marginea unui caiet subțire, era fraza care îmi venise în minte încă de la început.

Și totuși, gândindu-mă acum mai bine, mă întreb dacă n-am continuat să trăiesc până azi tocmai pentru că am petrecut acele două săptămâni în trândăveală. Cel care s-a sinucis e posibil să nu fi fost pictorul călător, ci eu. Și asta pentru că eram îngrozitor de obosit. Cumplit de obosit și să muncesc, și să trimit bani, și să mă gândesc la problemele familiei, și să respir, ba chiar și să trăiesc.

Cred că, mai degrabă decât autorul *Descrierii ilustrate,* eu eram cel în fața căruia drumul se încheiase și nu mai avea altceva de făcut decât să dispară în apă. Dar grație faptului că am citit această carte, mi-am proiectat propria moarte asupra pictorului pelegrin și, biciuindu-mi sufletul și trupul, care erau extenuate, am mai făcut o încercare de a trăi.

Ulterior, de fiecare dată când mi-am adus aminte de acele momente, de modul cum, chinuit de febră, cu trupul scăldat de transpirație, mi-a venit brusc ideea să revând *Descrierea ilustrată,* faptul mi s-a părut de un profund interes. Oare imboldul de a redobândi imediat cele patru fascicule ale *Descrierii ilustrate* nu era determinat de aspirația sufletului meu învins, obosit de a mai trăi, de a se odihni acolo, mai degrabă decât de intenția de a le folosi ca o ultimă resursă în situația mea atât de dificilă?

Oricum, în final am renunțat la ideea romanului și am dus cartea lui Yasunaga, de la care am obținut un preț de zece ori mai mare decât cel plătit lui Honda, dobândind astfel mijloacele cu care familia mea să poată trăi încă două luni.

Descrierea ilustrată a drumului cu stații din provincia Mutsu, aflată în posesia lui Yasunaga, mi-a revenit după alți șase ani, altfel spus, acum o lună și jumătate.

Și de data asta – iar dacă folosesc cuvântul «fericire» va fi poate greșit înțeles – deoarece, din fericire, am răscumpărat-o pe o nimica toată de la Yasunaga, care dăduse greș în afaceri, m-am gândit să o vând altcuiva pentru un preț potrivit și să bag în buzunar profitul rezultat din intermediere.

Numai că acum, deși fără îndoială urmăream să obțin și un câștig, acesta nu era în întregime scopul meu: fusesem mânat și de dorința de a citi iarăși cartea după un lung răstimp, de a veni din nou în contact direct cu peisajele din Tōhoku-ul de odinioară, priveliști pe care acum le păstram deja destul de bine în memorie, până la ultimul copac sau fir de iarbă. Voiam și niște bani, dar doream și să-mi desfășor cu acea ocazie în fața ochilor desenele din *Descrierea ilustrată* – dacă stau să mă gândesc, cred că asta era adevărata mea stare de spirit de atunci.

În momentul de față mă aflu în situația modestă de funcționar mărunt, la fel de puțin luminoasă ca înainte, dar copiii mei au crescut sănătoși și nu au de înfruntat condițiile nefericite, atât familiale, cât și de viață, prin care am trecut eu într-un timp.

Totuși, poate că v-ați dat deja seama din comportarea mea de până acum, un aspect al înclinațiilor mele mi-a fost dintotdeauna potrivnic – am folosit oarecum incorect banul public și, de aceea, în clipa când catastrofa se va abate asupra mea, nu voi mai putea face nimic.

Sentimentul de neliniște sufletească provocat de această situație îmi e dezagreabil la culme. Chiar așa, îngropat din punct de vedere social, existența nu îmi e în mod special dezagreabilă, dar sentimentul că voi avea parte de o astfel de catastrofa mi se pare total insuportabil. Dacă v-aș relata acum în detaliu acest caz stupid în care sunt implicat, asta n-ar face probabil decât să vă tulbure și n-ar servi la nimic, așa că nu mă voi referi aici la el.

După ce am început să simt în jurul meu o oarecare teamă și agitație produse de acest caz, am plecat pentru un timp în orașul Kinomoto din provincia Kii[80], la casa părinților soției mele, cu intenția de a lăsa să se mai potolească vânzoleala provocată de eveniment și am luat cu mine fasciculele *Descrierii ilustrate a drumului cu stații din provincia Mutsu, regiunea Tōsandō, Japonia,* recuperate de la Yasunaga. Însă, foarte ciudat, deschizându-le de data asta, mi-au dat impresia unui obiect străin, fără nicio legătură cu mine. Poate că sentimentele amestecate de teamă, de neliniște resimțite de mine acum, atât de diferite de suferința umană, fuseseră abandonate, lăsate în voia sorții, până și de acel ceva special din *Descrierea ilustrată* care odinioară îmi captivase sufletul. Deși o răsfoiam pagină cu pagină, nu aveam decât un sentiment de totală descumpănire. Ajuns în starea de acum, se pare că nu mai există

nicăieri pe lumea asta un loc unde să mă pot odihni.

Dacă insist să-mi analizez sentimentele actuale față de carte e oare pentru că aș vrea să mă stabilesc undeva, oriunde, pe acest drum cu stații din Tōhoku? Dacă și în prezent ar mai fi astfel de munți, coline, case, câmpii, drumuri, râuri, poduri sau desișuri de copaci, cred că aș dori să mă statornicesc într-un astfel de peisaj modest, retras. Imaginea pictorului călător nu mai apare câtuși de puțin. La orice pagină aș deschide, dacă acolo se mai înalță cumva brusc vreo arătare, nu e decât propria mea umbră jalnică și neliniștită, care nu mai are unde se duce.

La Kinomoto mi-a venit brusc ideea că poate veți avea dumneavoastră amabilitatea să cumpărați cartea și de aceea v-am trimis cele patru fascicule ale *Descrierii ilustrate a drumului cu stații.* Aveam intenția ca ulterior să vă comunic și prețul pe care aș dori să-l capăt în caz că ați fi fost de acord, dar imediat după expedierea pachetului a trebuit să mă mut urgent într-o altă locuință și n-am mai avut liniștea sufletească să redactez și scrisoarea, de fapt m-am tot mutat de ici-colo și așa am ajuns până azi fără să găsesc acel răgaz.

În situația actuală, chiar dacă aș primi de la dumneavoastră o mică sumă de bani, nu mi-ar mai servi la cine știe ce. Ca urmare, deși v-am trimis cartea în scopul vânzării, aș dori acum să-mi permiteți să v-o ofer. Aș fi foarte fericit dacă ați accepta-o, în amintirea faptului că suntem amândoi din aceeași provincie.

Dacă tot ce v-am relatat atât de amănunțit până acum v-ar servi într-o oarecare măsură ca referință pentru lucrul dumneavoastră, aș fi extrem de încântat și cu mare plăcere îmi imaginez ziua când voi citi nuvela pe care, într-o formă oarecare, o veți scrie despre autorul *Descrierii ilustrate a drumului cu stații.*

Spre deosebire de vremea când mă gândeam să-l fac pe autorul de odinioară al cărții să se arunce în mare, acum simt că n-aș avea nicio legătură cu un lucru atât de lipsit de bărbăție. Despre aceasta nu e cazul să vă faceți nici cea mai mică grijă.

Să fii atât de obosit și să nu te gândești la moarte, cât de dezgustătoare e această oboseală! Așa e, nu doresc să mor, dar ce mult aș vrea să dorm profund! N-am parte acum decât de o permanentă și chinuitoare insomnie.

Îmi reamintesc cu nostalgie de nefericirea mea din acea vreme, când mă cufundam în somn pe nesimțite, în timp ce-mi reprezentam în minte imaginea autorului de odinioară al *Descrierii ilustrate a drumului cu stații.*

Eu, cel de acum, stând întins în pat cu ochii închiși și tot încercând să adorm, cu mintea cuprinsă de o oboseală pernicioasă, mă gândesc la trupul unei femei. Nu e vorba de o femeie anume, ci de ceva idealizat. O întruchipare albă, molatică și frumos mirositoare. Mi-o închipui așa cum altădată îmi închipuiam spuma mării la țărmul peninsulei Shimokita, unde se încheiase drumul. Sânii, pieptul, coapsele – dealurile, pantele, văile lor albe… ba nu, totul este indistinct, ar fi mai potrivit să spun că e ca întinderea unei suprafețe de carne albă. Parcă e o ceață care mă înconjoară, care urcă spre cap. Urcă treptat, mă acoperă într-o manieră sufocantă. Învăluit de ceața albă, încep să nu mai pot respira. Gândindu-mă că mă sufoc, și fără să sufăr, îmi afund capul din proprie inițiativă în acea masă de carne ca o ceată albă.

Dacă m-aș cufunda în somn, aș avea oare parte de un astfel de moment, de un astfel de repaus dezolant? V-am scris încontinuu tot felul de nimicuri. Cerându-mi scuze pentru faptul că v-am tulburat liniștea, îmi așez pensula deoparte.”

(1952)

Traversarea spre Fudaraku

(Fudaraku tōkaiki)

Starețul Konkō al templului Fudaraku, aflat în zona litorală Hamanomiya din Kumano, a început să reflecteze serios la înalții călugări care întreprinseseră traversarea spre Pământul Pur de la Fudaraku[81] de-abia în primăvara anului 8 Eiroku [1565], an când trebuia să le calce și el însuși pe urme. Asta nu însemna că nu se gândise și până atunci la cei câțiva predecesori la a căror desprindere de țărm asistase, dar acum era cu totul altceva.

De fapt, Konkō nu luase până atunci în considerare problema dacă va face sau nu el însuși traversarea ca pe ceva care îl privea direct. Starețul de dinaintea sa, Seishin *shōnin*[82], plecase la vârsta de șaizeci și unu de ani, în anul 3 Eiroku [1560], iar înaintea acestuia, Nichiyo *shōnin,* în luna noiembrie a anului 14 Tenbun [1555], la aceeași etate. Și tot la aceeași vârstă ieșise în larg și Shōkei *shōnin,* în noiembrie 1551. Deci, cei trei predecesori ai săi în funcția de stareț al templului plecaseră în barcă de pe țărmul de la Hamanomiya, având drept țintă Pământul Pur de la Fudaraku, în luna noiembrie a anului când împliniseră șaizeci și unu de ani. Totuși, asta nu însemna că ar fi existat vreo regulă care să-i oblige pe toți starețiii să procedeze la fel.

După cum o arăta și numele, templul constituia centrul credinței în acest tărâm Fudaraku. Încă din vechime era considerat o contraparte a spațiului imaculat al muntelui Fudaraku aflat spre sud, Pământul Pur al zeiței Kannon, și de aceea se ajunsese ca mulți dintre cei care o venerau pe Kannon *bosatsu* în întruparea ei de pe acest munte și care doreau să renască pe Pământul Pur să aleagă extremitatea sudică a coastei de la Kumano

pentru a porni pe mare într-acolo încă din timpul vieții. Hamanomiya devenise la un moment dat locul predilect pentru plecarea în larg, iar templul Fudaraku, cel care se ocupa de îndeplinirea ritualurilor, însă nicăieri nu se menționa obligația ca starețul său să pornească el însuși pe mare. Doar că, datorită profundei legături a templului cu credința în Fudaraku, pe parcursul îndelungatei sale istorii, mulți dintre cei care plecau spre Pământul Pur locuiseră un timp acolo înainte de a se îmbarca și, de asemenea, câțiva dintre stareți aleseseră să întreprindă și ei traversarea. Aproape zece nume ale acestor *shōnin* rămăseseră în cronicile templului, vârstele lor fiind foarte diferite: unul dintre ei avusese doar optsprezece ani, fusese însă și unul foarte vârstnic, de optzeci de ani.

Se întâmplase însă în ultima vreme că trei stareți la rând întreprinseseră traversarea spre Fudaraku la vârsta de șaizeci și unu de ani și, de aceea, se răspândise printre oameni impresia că, odată ajuns la această etate, starețul templului ar trebui ca în luna noiembrie a acelui an să procedeze la fel. Luând în considerare istoria templului, o astfel de impresie nu era deloc nelalocul ei, iar Konkō, ajuns și el la șaizeci și unu de ani, se găsea în situația de a nu putea contrazice convingerea generală.

Faptul că nu acordase el însuși până atunci prea multă atenție acestor așteptări ale tuturor față de el, altfel spus, că, deși își dăduse seama, nu se gândise serios la ele, nu se explica decât prin totala necunoaștere a mersului lumii de către un călugăr care intrase de foarte tânăr în ordinul monahal.

Nu însemna că, din moment ce era stareț al templului Fudaraku, Konkō nu se gândise uneori la eventualitatea că, odată și odată, va ajunge în acea stare de spirit și că va pleca și el pe mare ca *shōnin,* de asemenea, că nu nutrea în calitatea sa de călugăr chiar unele speranțe legate de o zi care

putea să vină oricând. Ca atare, Konkō avea un anumit sentiment al valorii sale, simțea și un fel de aspirație, ca slujitor al lui Buddha, poate chiar de fascinație, față de acea traversare. Splendoarea plecării lui Shōkei *shōnin,* maestrul său, îi stăruia și acum limpede în amintire și de multă vreme își dorea să-i imite modelul, dacă ar fi fost cu putință. Numai că Shōkei *shōnin* reușise să ajungă la șaizeci și unu de ani la un înalt nivel de credință, în timp ce el, mult mai puțin înzestrat, era convins că încă mai are nevoie de câțiva ani de pregătire. La urma urmei, ar fi fost poate de așteptat ca dorința de a ajunge la nivelul mental pentru a face traversarea să-i fie îndeplinită de către zeița Kannon unui călugăr precum Konkō, care își petrecuse întreaga viață la templul Fudaraku.

Pentru el, anul 1565 sosise ca un an neașteptat de rău. Încă din primele sale zile, vizitatorii începuseră să-l întrebe în ce zi din noiembrie va pleca pe mare sau ce anume ar putea ei face ca să-i fie cât de cât de folos, acum că a ajuns în sfârșit în anul traversării. Nimeni n-ar fi amintit de asta până atunci, dar acum, dimpotrivă, tuturor li se părea o impolitețe să o treacă sub tăcere, iar Konkō nu putea sesiza nici cea mai mică umbră de răutate pe fețele sau în cuvintele lor.

Nimeni n-ar fi deschis acest subiect de discuție cu rea intenție. Konkō se supusese încă din tinerețe unei discipline severe, iar existența sa nu ieșise în evidență în niciun fel, dar avea bunătatea unui caracter simplu și, odată trecut de vârsta mijlocie, dobândise o popularitate dincolo de orice imaginație printre credincioșii și sprijinitorii templului din provincii. Nu se întâmplase ca în ultimii ani să nu vadă în ochii oamenilor respect și afecțiune față de el, fie că era vorba de săteni, de enoriași sau de preoții de la cele trei temple din Kumano[83], așa-numiții preoți de la cascada Nachi. Konkō era apreciat fără rezerve de toată lumea.

De la începutul anului și până în primăvară, contrariat de aceste așteptări ale celorlalți, Konkō avusese intenția să pună lucrurile la punct cu prima ocazie, să-i facă pe oameni să înțeleagă că are nevoie să-și mai amâne cu câțiva ani plecarea, până când va ajunge la nivelul mental adecvat, altfel, cu toate eforturile lui de a întreprinde traversarea, nu va fi în stare să ajungă în Fudaraku. Apoi, însă, își pierdu speranța că ar putea reuși. Dacă ar fi fost vorba de una sau două persoane, ar fi obținut înțelegerea lor, ar fi putut să le lămurească, dar cei convinși că va face traversarea nu se limitau la un număr de zece sau douăzeci de oameni, nici măcar la o sută sau două, ci constituiau cercurile cele mai largi ale societății în ansamblul ei.

Era suficient să facă un pas în afara mănăstirii, că la picioarele sale ploua cu monede, ofrandă pentru *shōnin*-ul gata să treacă marea. Până și copiii alergau după el și aruncau cu bănuți. De aceea, câțiva cerșetori mergeau tot timpul pe urmele lui prin oraș și adunau din bani. Iar unele persoane veneau cu rugămintea de a duce cu el pe Pământul Pur al zeiței Kannon plăcuțele memoriale ale defuncților din familiile lor, ba unii chiar își făcuseră astfel de tăblițe din timpul vieții și i le aduceau cu aceeași rugăminte.

În situația asta, fie că-i plăcea, fie că nu, Konkō era nevoit să se îmbarce. Nu încăpea îndoială că, dacă i-ar fi scăpat că nu avea în acel moment intenția să plece spre Fudaraku și că ar dori să amâne călătoria cu câțiva ani, lumea nu ar fi acceptat. Cine știe ce tulburări sau chiar violențe s-ar fi produs!

Konkō n-ar fi fost afectat de modul în care societatea l-ar fi îngropat sub oprobriul său, dar nu suporta gândul că ar putea păta cultul zeiței Kannon. Dacă prin ceva din vorbele sau faptele sale, neînsemnat cum era, ar fi adus vreo atingere credinței în Kannon, în calitatea sa de călugăr nu

ar fi avut nicio scuză față de Buddha. Nici prin moarte nu și-ar mai putea răscumpăra vina.

Astfel că, la mijlocul săptămânii echinocțiului de primăvară, Konkō anunță oficial că va începe traversarea spre Fudaraku în luna noiembrie. În aceeași zi, la templul principal Kumano s-au ținut ritualuri în conformitate cu vechile ceremoniale. Deoarece Konkō mai luase parte până atunci de șapte ori la acest eveniment, știa mai bine decât oricine ce trebuie făcut, așa că dăduse din timp îndrumări privind ordinea ritualurilor, ofrandele florale sau instrumentele muzicale. Tot ce recita el din memorie era notat cu grijă de un discipol de șaptesprezece ani, pe nume Seigen.

Uitându-se la el, Konkō era destul de mișcat. Se vedea pe el însuși, la douăzeci și șapte de ani, așezat la fel ca Seigen în fața lui Yūshin *shōnin* și notând ordinea ceremoniilor dictată de acesta. În măsura în care rămânea la templul Fudaraku, și Seigen ar fi trebuit ca peste câteva zeci de ani să traverseze marea, iar Konkō privea creștetul perfect ras al tânărului călugăr cu un sentiment dureros, comparându-se cu el.

*

Desigur, nu se știe cu certitudine cam când au început traversările către Fudaraku, dar, conform vechilor însemnări ale templului, cercetate de Konkō, primul care plecase de pe țărmul din Kumano fusese Keiryō *shōnin,* în data de 3 noiembrie a anului 11 Jōgan [869]. Asta însemna cu vreo șapte secole înainte de epoca Eiroku, în care se aflau. Următorul, la vreo cincizeci de ani distanță, Yūshin[84] *shōnin,* în luna februarie a anului 19 Engi [919]. Se preciza într-o adnotare că era un călugăr originar din provincia Mutsu; se pare că venise de acolo din dorința de a ajunge pe Pământul Pur și stătuse la templul Fudaraku câțiva ani și câteva luni înainte să plece. Al treilea, Kōgon *shōnin,* în luna noiembrie a anului 1 Tenshō [1131], deci la mai mult de două sute de ani după

Yūshin. Apoi, după alte trei secole, Yūson, în noiembrie 3 Kakitsu [1443], a fost al patrulea care a pornit în traversare. Iar după cincizeci și ceva de ani, în noiembrie 7 Meiō [1498], i-a urmat Seiyū *shōnin.* Cum asta se produsese cu doar șapte ani înainte de nașterea lui Konkō, acesta auzise în perioada când venise la templu tot felul de lucruri despre înaltul nivel de erudiție și de virtute al lui Seiyū. Un interval de treizeci și trei de ani urmase până la traversarea lui Yūshin *shōnin*, cel atât de excentric, poreclit Ashida *shōnin* deoarece umbla încălțat doar în sandalele de lemn numite *ashida*[85], pe care Konkō îl cunoscuse bine.

Se spunea că templul Fudaraku exista numai pentru a facilita traversarea către acest Pământ Pur și se considera că, din vechime, călugării cât de cât evoluați spiritual veniseră aici, îndepliniseră ritualurile și porniseră imediat pe mare, dar, cel puțin după câte știa Konkō, lucrurile nu stăteau deloc astfel. În afara celor patru *shōnin*-i menționați în vechile însemnări ale templului, și anume Keiryo, Yūshin, Kōgon și Yūson, și în afară de starețiii templului, dintre cei care plecaseră în călătorie doar despre doi sau trei se putea crede că făcuseră cu adevărat traversarea. Întrucât apăreau și în cronicile altor temple mărturii despre traversarea războinicului Shimokawabe Yukihide[86] din 1233 și a viceministrului devenit călugăr Fusafuyu din 1475, acestea puteau fi considerate reale, dar aproape toate celelalte erau mai mult decât îndoielnice.

În consecință, se vorbea mult despre traversarea spre Fudaraku, dar într-un interval de aproximativ șapte sute de ani nici zece persoane nu o întreprinseseră. Iar dacă stăteai să te gândești, asta era foarte normal. Nu era deloc de așteptat ca un om obișnuit să ajungă să o poată face, fie și mergând la templu. Chiar printre călugări, doar unul dintr-o mie sau poate din zece mii era în stare s-o facă. Doar o dată la câteva zeci de ani, poate

chiar sute, apărea câte un călugăr care să acumuleze practica necesară pentru ca, în cadrul acestei credințe, să poată pune în valoare gestul special de a renunța la propria viață plecând pe mare.

Însă, cine știe de ce, în ultima perioadă se înmulțiseră cei care făcuseră traversarea, astfel că, în cei șaizeci de ani de viață ai lui Konkō, începând cu Ashida *shōnin* și terminând cu Seishin *shōnin,* doar cu cinci ani mai înainte, se puteau număra în total șapte. Mai mult, dintre aceștia, doi erau tineri, de douăzeci și unu și de optsprezece ani. Nimeni pe lume, nici măcar templul, nu avea dreptul să-i împiedice pe cei care voiau să traverseze marea din rațiuni de credință. Convingerea arzătoare că, renunțând la viața de pe lumea asta, vor renaște pe Pământul Pur al lui Kannon – doar așa se arăta în miile de suluri ale scripturilor – era starea supremă a credinței.

Până să vină anul 1565 și să înceapă toată agitația asta, Konkō nu pusese niciodată la îndoială traversarea în sine. Să intre într-o cutie pătrată fără ușă, fixată solid în cuie de fundul bărcii, având la dispoziție doar puțină hrană și puțin ulei de lampă care să-i ajungă vreo câteva zile, și să pornească din acel golf[87] din Kumano în larg însemna fără discuție o moarte sigură pe mare. Însă, de îndată ce își dă ultima suflare, trupul inert începe să fie dus de curent departe, spre sud, către muntele Fudaraku, împreună cu ambarcațiunea pe care se află, asemenea unei bărcuțe de jucărie pe un râu nu prea adânc. Punctul final este Pământul Pur, unde dobândește o nouă viață și unde se va putea afla veșnic în slujba zeiței Kannon.

Îmbarcarea în golful din Kumano însemna sfârșitul sigur al vieții pe această lume, dar, în același timp, și o promisiune pentru o viață spirituală. Ca urmare, pe fețele celor care întreprinseseră până atunci traversarea, Konkō nu văzuse niciodată decât acel gen special de liniște,

iradiind din fundul sufletului, al oamenilor cuprinși de o devoțiune absolută. Nu surprinsese nicio urmă de durere sau de teamă față de moarte, ci mai degrabă bucuria încrederii într-o nouă viață. Fără excepție, toți călătorii spre Fudaraku aveau figuri senine, iar cei care îi conduceau, de asemenea, dacă lăsăm deoparte o oarecare curiozitate, manifestau o venerație adâncă față de ei.

Numai după ce și-a anunțat public plecarea a început Konkō să-și vadă predecesorii într-o lumină ușor diferită. Fie că dormea, fie că era treaz, cei câțiva călători pe care îi cunoscuse îi apăreau acum înaintea ochilor cu expresii puțin schimbate.

Din primăvară și până în vară, Konkō nu și-a mai părăsit camera. Dacă ar fi ieșit în lume, oamenii ar fi continuat să-l deranjeze ba aruncându-i monede, ba venerându-l ca pe un Buddha în viață, ba încredințându-i obiecte pe care să le ducă pe Pământul Pur, ba cerându-i să-și pună mâna pe fruntea unor bolnavi aflați pe moarte, însă el trebuia să-și construiască o stare mentală cât de cât adecvată pentru traversarea iminentă de peste numai trei sau patru luni. Confruntat brusc cu această obligație, era nevoit să constate că nu era deloc pregătit din punct de vedere spiritual. De dimineață până seara, Konkō recita concentrat din scrierile sacre. Când vreun călugăr din templu își băga uneori capul pe ușă, îi putea zări spinarea doar piele și os și auzi glasul intonând câte o sutra.

Se întâmpla câteodată și să se întrerupă din recitat, iar atunci rămânea cu privirea goală ațintită asupra câte unui punct din încăpere, cu un aer descurajat. Dacă vreunul dintre călugări i se adresa, cu greu își întorcea ochii către el. Iar aceștia îl descriau celor din jur cam cu aceleași cuvinte: „Se spune despre oamenii sfinți care pleacă spre Fudaraku că, de îndată ce intră în

mare, devin *yorori,* dar actualul shōnin arată aidoma unui *yorori* înainte de a o face”.

Se afirma, într-adevăr, că sufletele acelor *shōnin* plecați pe mare se transformă în peștele cu acest nume. *Yorori* nu trăia decât în zona dintre promontoriile Miki și Shio, iar dacă oamenii din partea locului îl pescuiau, îl aruncau imediat înapoi în apă, în niciun caz nu îl mâncau.

De felul său, Konkō era înalt și slab, așa cum *yorori* este lung și subțire, dar ceea ce le sugera călugărilor asemănarea nu era atât aspectul fizic, cât ochii săi. Reci și mici din cauza privirii absente, care parcă nu se concentra, aduceau fără îndoială cu ochii de *yorori.*

Konkō fie recita din scripturi cu ochii închiși, fie își ținea deschiși ochii de *yorori,* fără să privească nicăieri, caz în care se gândea la câte unul dintre acei *shōnin*-i care îl precedaseră.

De câteva ori pe zi, e drept că pentru intervale foarte scurte de timp, revenea totuși la o privire umană, și anume, atunci când singur își dădea seama că meditase prea mult asupra vreunuia dintre predecesori și își zicea că nu-și poate permite asta, că nu trebuie să se gândească la astfel de lucruri, că, dacă are vreun răgaz, trebuie să citească textele sacre. Se certa pe el însuși, spunându-și că măcar dacă recită sutrele, totul va fi bine. Și, în momentele când își recăpăta vechea privire, începea din nou să intoneze scripturile ca posedat.

Atunci când însă se oprea, avea iarăși ochii de *yorori.* Îi monopoliza din nou gândurile vreunul dintre oamenii sfinți care traversaseră marea. Ca să zicem așa, cufundându-se zi de zi în textele sacre, Konkō încerca poate să se salveze de la a mai căpăta acei ochi de pește. Se străduia să alunge din fața ochilor imaginile acelor *shōnin*-i care îi apăreau succesiv, schimbându-se mereu cu perseverență, luându-și neîncetat locul unul altuia, își consuma toate eforturile în acest scop.

*

Prima dată asistase la o plecare spre Fudaraku în 1531, atunci când se îmbarcase Yūshin, în vârstă de patruzeci și trei de ani. Konkō se mutase doar de șase luni de la templul din satul său, Tanabe, și avea douăzeci și șapte de ani pe atunci. Yūshin umbla încălțat numai cu *ashida* și avea destule ciudățenii, chiar și la templu era considerat excentric, dar dintr-odată a început să arate ca posedat de ceva și apoi a declarat că avea să facă traversarea spre Fudaraku, uimind pe toată lumea, iar după trei luni și-a transpus anunțul în practică. Cum se întâmpla la treizeci și trei de ani de la precedenta traversare a lui Seiyū *shōnin,* a atras din plin atenția lumii. În ziua plecării se strânseseră să asiste, plini de venerație, nu numai locuitorii din împrejurimi, dar și un mare număr de oameni din locuri îndepărtate, precum Ise sau Tsu, iar pe țărmul de la Hamanomiya se adunase o mulțime incredibilă.

Și Yūshin era originar din Tanabe, iar în urma acestei coincidențe, deși timpul a fost scurt, Konkō a avut ocazia să discute cu el într-un mod mai apropiat decât alții. Yūshin îi spunea deseori că el putea vedea Fudaraku cu claritate. Întrebându-l unde anume, i-a explicat că în zilele senine se poate zări limpede plutind pe mare, la orizont. Și că oricine îl poate vedea, dacă își golește propriul suflet și se contopește cu cel al lui Buddha. „Și ție, dacă vrei, și dacă vei duce o viață de credință, îți va apărea cum mi-a apărut și mie.” Întrebând iarăși cum arată locul acesta, cum i se înfățișează privirilor, Yūshin i l-a descris ca pe un platou alcătuit din stânci imense, înconjurat de o mare extrem de agitată. „Pot să aud zgomotul spargerii valurilor. Însă acest podiș stâncos, apărat de valuri furioase, se întinde la nesfârșit. E un loc de o liniște și o frumusețe fără margini, unde vegetația bogată nu se veștejește niciodată, peste tot sunt izvoare limpezi care nu seacă, hălăduiesc stoluri de

păsări roșii-portocalii cu coada lungă, iar oamenii își duc viața în bucurie slujindu-l pe Buddha, fără să îmbătrânească vreodată."

În acea zi, Yūshin a îndeplinit ceremonialul de traversare fără nicio amânare și s-a urcat în barcă în apropiere de prima poartă sacră de la Hamanomiya, dar era complet indiferent față de mulțimea venită să-l conducă și care împânzise împrejurimile. Lui Konkō, care îl însoțise până la îmbarcare având grijă de toate, îi spuse: „Azi Fudaraku se vede excepțional de bine. Ar fi bine să vii și tu cândva". Apoi a râs cu o voce joasă. Fără să știe de ce, Konkō rămase uimit privindu-l. Ochii lui Yūshin, mereu liniștiți, aveau de data asta o strălucire albastră în privirea lor străpungătoare.

Barca lui Yūshin fu condusă trei leghe în larg, până la insula Tsunakiri, de mai multe vase pe care se aflau însoțitorii, dar acolo se despărți de acestea și porni solitară mai departe.

Din spusele celor care-l escortaseră pe Yūshin până la insula Tsunakiri, barca acestuia, de îndată ce rămase singură, se îndreptă direct către sud, scuturată de valurile întunecate, dar înaintând cu repeziciune, de parcă ar fi fost trasă cu o frânghie. Poate că era condusă de puterile lui Buddha către Pământul Pur Fudaraku, care se reflecta fără încetare în ochii starețului.

Yūshin era numit după traversare ba Yūshin *shōnin,* ba Ashida *shōnin.* Dar chiar și cei de la templu, care în perioada plecării îl tratau ca pe un excentric, nu mai emiteau acum nicio răutate despre „Ashida *shōnin".* Ciudățeniile călugărului care nu încălța decât *ashida* ajunseseră să fie reinterpretate ca având diverse sensuri profunde și toate erau povestite și transmise mai departe cu o profundă venerație.

Konkō fusese îndemnat de Yūshin să-l urmeze, iar acum, după treizeci și patru de ani, se pregătea și el să plece spre Fudaraku. Când se gândea la Yūshin, își amintea mereu de sclipirea albăstruie

din ochii de posedat ai acestuia în momentul urcării în barcă. Nu putea să se îndoiască de faptul că Yūshin vedea Pământul Pur Fudaraku dincolo de mare, dar ochii acestuia nu erau oare diferiți de cei ai unui om obișnuit? Călătoria sa nu conținea promisiunea morții. În mod sigur, el nu se gândise nicio clipă la moarte. Dar, în același timp, nu se gândise nici la viață. Probabil că ochii săi, cu strălucirea lor albastră, văzuseră într-adevăr Fudaraku și, pur și simplu, pornise într-acolo ca obsedat.

Zece ani mai târziu plecase și Shōkei *shōnin.* Când și-a anunțat public intenția, nimănui nu i s-a părut ceva ieșit din comun. Deși își dusese toată viața în templu fără să pomenească vreodată despre traversarea spre Pământul Pur, era foarte respectat de către oameni, iar hotărârea lui a fost considerată în perfect acord cu felul său de a fi. Contribuiau aici, orice s-ar spune, calitățile lui speciale. Un trup mărunt, o față plină de riduri, de părea cu zece ani mai în vârstă, doi ochi de o profundă bunătate.

Când s-a decis plecarea lui Shōkei *shōnin,* Konkō și-a simțit inima plină de tristețe, dar numai din cauză că trebuia să se despartă de acesta. Gândindu-se că n-o să-i mai audă cuvintele blânde, pline de compasiune, nici admonestările care îi pătrundeau până în suflet, era cuprins de o suferință de nesuportat. Se gândea că nici durerea despărțirii de părinții care i-au dat viață n-ar fi putut fi atât de profundă.

În vara din anul plecării, când Konkō a intrat odată în camera lui Shōkei *shōnin,* acesta i-a spus, din cine știe ce impuls, că e probabil chiar plăcut să-ți găsești moartea în largul mării albastre. „Veți muri?!” a întrebat Konkō. Până atunci nu se gândise că a pleca spre Fudaraku însemna a muri pe mare. Bineînțeles, pieirea era sigură, dar scopul era să ajungă în Fudaraku și să obțină viața veșnică. „Păi, voi muri! Și mă voi scufunda apoi în

acele adâncimi la fel de întinse ca suprafața mării. Mă voi împrieteni cu tot felul de pești!” Și, spunând acestea, Shōkei *shōnin* râse perfect destins, ca și cum s-ar fi bucurat.

Și nu doar cu acea ocazie, dar și în clipele îmbarcării, și când a pornit pe mare în dreptul insulei Tsunakiri, zâmbise tot timpul, deloc altfel decât de obicei. Cei mai mulți dintre călători intrau în cutia pătrată, care era apoi fixată de fundul bărcii, dar nu și Shōkei. Barca era prevăzută cu o cutie, însă el a ieșit de-acolo, s-a așezat la pupa și și-a luat adio de la toți, fluturând din mână. El nu a plâns, dar cei care-l conduseseră, fără nicio excepție, au vărsat lacrimi din plin.

Dar dacă Shōkei prevăzuse că trupul său nu va fi purtat de curent până la Fudaraku, ci se va scufunda în mare, de ce mai întreprinsese oare traversarea?

Konkō nu era în stare să găsească decât un singur răspuns, în mod sigur, Shōkei considerase că acesta este lucrul cel mai bun pe care îl poate el face pentru credința în Kannon. În cei zece ani de la începutul epocii Tenbun și până la traversare, în provincia Kumano dezastrele naturale se ținuseră lanț. Un mare cutremur în ianuarie 1538, o alunecare majoră de teren în luna august a aceluiași an, apoi ciudățenia când toate grinzile și stâlpii Templului Principal s-au crăpat, nemaivăzută de la întemeierea acestuia. De asemenea, taifunul din august 1540 dusese pe râu în jos toate bărcile obștilor locale și provocase multe pierderi de vieți omenești în destule locuri de pe coastă. Chiar și în luna august a anului în care Shōkei a plecat, s-au produs mari inundații. Adăugându-se la toate astea, războiul civil continua să bântuie zona capitalei, iar valurile sale ajungeau până în provincii și mereu se întâmplau incidente sângeroase. Noaptea bântuiau cete de tâlhari, tot timpul se auzea de omoruri sau de răniți, și se părea că orice urmă de pioșenie

părăsise lumea. Shōkei *shōnin* era extrem de afectat. Și, pentru a readuce sufletele oamenilor la credință, s-a decis să traverseze spre Fudaraku.

Cu toate acestea, ceea ce-l deranja pe Konkō era că un astfel de om sfânt, când venea vorba despre traversarea spre Pământul Pur, nu credea în nimic altceva decât în moartea pe mare. În cazul lui Shōkei, era poate suficient, dar pentru Konkō rămânea ceva cu care nu putea fi de acord. Dacă ar fi evoluat până la înaltul nivel de credință al lui Shōkei, n-ar mai fi contat prea mult că ajunge sau nu în Fudaraku, însă așa, dacă traversarea nu însemna decât scufundarea trupului său în adâncul mării, simțea că nu voia deloc să moară.

La patru ani după Shōkei, a plecat și Nichiyo, care preluase conducerea templului. El era însă un călugăr foarte diferit de predecesorul său: bolnăvicios și dificil. În intervalul cât slujise sub ordinele sale, Konkō trăise într-o tensiune continuă. Nichiyo era temut de toți cei din templu. Astfel că, atunci când și-a anunțat plecarea, ceva la care nimeni nu se aștepta, Konkō n-a fost singurul care a răsuflat ușurat. Nichiyo *shōnin* ținea extrem de mult la viață – de obicei, dacă făcea o simplă răceală, provoca o agitație cumplită în tot templul. Începând din ianuarie, în anul traversării, astmul lui cronic se agravase mult și doctorii nu știau ce să-i mai facă, așa că și-a dat și singur seama că în acea stare n-o va mai duce mult. Foarte probabil hotărâse că, oricum, decât să moară de boală la șaizeci și unu de ani, mai bine să traverseze spre Fudaraku.

Fără îndoială, însă, o contribuție puternică o avusese și gândul că s-ar putea să ajungă pe Pământul Pur încă în viață. Se pare că de prin toamna anului anterior, citise prin niște cărți că în ianuarie 1142 un călugăr din nu știu care provincie plecase din Tosa spre Fudaraku, ajunsese acolo în viață și vizitase locul, apoi se întorsese în țară, de asemenea că un oarecare altul făcuse traversarea în

epoca Bunmei, văzuse și el Pământul Pur și revenise viu în Japonia – și vorbea adesea, oricui, fără discriminare, despre astfel de relatări.

Nu se putea nega că astfel de lucrări, despre care nu se știa în ce măsură nu erau decât niște povestiri sau niște legende, avuseseră o considerabilă influență asupra plecării lui Nichiyo. Însă, din momentul luării hotărârii și până în ziua traversării, ținuta sa a fost impecabilă. După ce i s-a conferit titlul de *„shōnin* călător spre Fudaraku", a lăsat impresia că și-ar fi schimbat brusc felul de a fi și, din vară până-n toamnă, s-a comportat cu atâta calm, de parcă ar fi fost alt om. Din exterior, părea că în sufletul înțeleptului deja nu mai existau frământări privind viața sau moartea.

În ajunul plecării, s-a dus până pe plajă să-și vadă barca. Imediat a luat o expresie ușor nemulțumită și l-a întrebat pe Konkō, care îl însoțea, dacă și barca lui Shōkei *shōnin* fusese tot atât de mică. El i-a răspuns că fusese chiar mai mică decât aceasta.

În ziua îmbarcării, când să urce pe navă, Nichiyo alunecă pe pasarela de scânduri așezată între malul apei și copastie, iar un picior îi intră în apă. În acel moment, se schimbă la față, așa cum nimeni nu-l cunoscuse vreodată, și luă o expresie de profundă neplăcere. Konkō nu-l văzuse niciodată atât de disperat. Nichiyo își puse piciorul uscat pe punte, îl lăsă pe cel ud pe scândurile pasarelei și rămase astfel un timp. În cele din urmă, urcă la bord, ca și cum s-ar fi resemnat. Conform celor cinci însoțitori ai săi, de atunci și până la despărțirea din dreptul insulei Tsunakiri, nu le-a mai adresat nici măcar un cuvânt.

Konkō își putea aminti limpede și acum, după douăzeci de ani, expresia de pe fața lui Nichiyo *shōnin.* Nu-i plăcea deloc să recunoască, dar reflecta perfect propriile sentimente din aceste clipe.

Lui Bonkei *shōnin* îi scăpase în câteva ocazii că poate să vadă Fudaraku – la fel ca Yūshin *shōnin.* Acesta plecase la patruzeci și doi de ani; era înalt și corpolent, robust ca un lucrător și, în general, se comporta cu destulă duritate. Konkō nu-l prea agrea pe acest călugăr cu zece ani mai tânăr decât el, dar când Bonkei și-a anunțat public traversarea, a simțit în mod straniu o strângere de inimă. Mai toți cei care porniseră spre Fudaraku înaintea lui aveau o constituție destul de fragilă, însă Bonkei se remarca printr-o statură uriașă, deloc potrivită pentru barca tradițională, și părea că nu putea avea nicio legătură cu Pământul Pur.

În mod evident, Bonkei era convins că va ajunge în viață în Fudaraku. „Nu doresc să mor, dar din moment ce Muntele Fudaraku mă invită, e sigur că voi ajunge fără probleme. Faptul că Muntele Fudaraku se arată privirii mele e semn că mă cheamă acolo.” Astfel vorbea mereu.

La explicațiile sale, nimeni nu-i dădea un răspuns care să-l mulțumească, cu excepția lui Seishin *shōnin,* succesorul lui Nichiyo, care îl aproba în cuvinte blânde și binevoitoare.

Cu cinci ani înainte, Seishin traversase și el marea, la vârsta de șaizeci și unu de ani, dar Konkō știa că din motive diferite de ale predecesorilor. Seishin nu avea nicio rudă și era un singuratic. Cât timp îndeplinise funcția de stareț, fusese afectat de o serie de incidente neplăcute în care diverse persoane îl trădaseră. Pe deasupra, având o constituție delicată și un suflet ușor de rănit, fusese cuprins de mizantropie și detesta lumea, îi detesta pe oameni, iar în cele din urmă își pierduse orice dorință de a mai trăi.

Fiind apropiat ca vârstă, Konkō se înțelegea bine cu Seishin, dar sentimentul acestuia de respingere a lumii devenise atât de puternic în ultimii săi ani, încât nu mai exista cale de întoarcere. Dorea din adâncul inimii să moară.

Devenise călugăr de copil și asta fusese toată viața, însă nu mai credea foarte tare în Buddha.

Bineînțeles, Seishin își îndeplinea ireproșabil toate obligațiile, fără să lase pe nimeni să întrevadă ce ascunde în suflet și constituia centrul respectului tuturor, dar Konkō era singurul care știa ce simțea în realitate.

În preajma zilei hotărâte, Seishin a declarat că va adopta o altă metodă și că n-o să mai folosească nava, ci va intra de pe plajă în mare bătând într-un mic gong, pășind încet către adânc. Însă discipolii săi au protestat și nu și-a putut realiza planul. Și în cazul său, ca și în cel al lui Shōkei, a fost o splendidă plecare pe mare. „Vreau să ajung pe Pământul Pur al muntelui Fudaraku cât mai repede cu putință”, a spus el. „De aceea nu-mi trebuie nici provizii, nici opaiț, nici ulei. Puneți doar un catarg și o pânză pe care să scrie «Namu Amidabutsu»[88], și e suficient.” Și chiar așa au făcut.

Urcat în barcă, Seishin nu prea arăta a călugăr. Ținea el în mână niște șiraguri de mătănii, dar, odată îmbarcat, nici nu intona rugăciuni către Buddha ca predecesorii săi, nici nu folosea acele mătănii.

Când a trecut de insula Tsunakiri, ca și cum ar fi venit clipa mult așteptată de a se elibera de mulțimea de oameni care îl conduceau, rosti doar o frază scurtă: „Ehe, fie că trăiește, fie că moare, omul nu e decât o pacoste pentru ceilalți!”

Și o spuse pe tonul că, în sfârșit, acum poate să fie singur.

Printre cei care traversaseră înaintea sa mai fuseseră Kōrin, de douăzeci și unu de ani, și Zenkō, de optsprezece ani. Primul plecase când Kenko avea treizeci și cinci de ani, celălalt, când avea treizeci și opt. Amândoi, de parcă s-ar fi vorbit, veniseră însoțiți de părinți la templu ca să ceară să plece spre Pământul Pur, într-o stare de mare slăbiciune, doar pielea și osul, la numai un pas de moarte. În cazul lui Kōrin, părinții țineau cu

ardoare ca el să plece spre Fudaraku, o măsură născută din ideea că, dacă băiatul lor, care în starea de atunci oricum nu mai avea mult de trăit, ar ajunge cumva în viață pe muntele sfânt, ei ar fi nespus de fericiți. Kōrin însuși părea că nu înțelege prea bine ce înseamnă această călătorie, însă își dădea seama că nu mai poate fi salvat și prefera să procedeze după cum îi spuneau tatăl și mama sa.

În ce-l privește pe Zenkō, spre deosebire de Kōrin, era vorba de propria sa dorință. Chiar dacă n-o mai putea duce mult, părinții săi ar fi vrut să-l vadă în viață fie și o clipă în plus, dar el le-a explicat că, și în cazul când ar muri pe mare, prefera ca trupul să-i fie purtat de curenți pe Pământul Pur al Fudaraku. Neavând de ales, aceștia îl însoțiseră până la templu vărsând lacrimi.

La plecările ambilor tineri, plaja fusese plină de oameni veniți să-i conducă, iar mulți merseseră cu ei până la ieșirea în larg.

La îmbarcarea adolescentului de optsprezece ani, extrem de slab, Konkō fusese mișcat până la lacrimi și chiar și acum, când își aducea aminte de el, din fundul sufletului îl invada o tristețe imensă.

*

Din vară și până-n toamnă, zilele se scurseră înfiorător de repede. Konkō îi întreba zilnic pe cei din jur în ce dată se află și se mira mereu când auzea răspunsul. Ca și înainte, își petrecea mai tot timpul citind din textele sacre. Dar după *risshu*[89] fiecare zi trecea cu o viteză incredibilă. Avea impresia că dimineața și seara veneau împreună.

Ca să vorbim deschis, Konkō nu se simțea câtuși de puțin mai pregătit ca înainte să plece pe mare. În pauzele de lectură a sutrelor, imaginile predecesorilor săi pe care îi cunoscuse îi reveneau una după alta în fața ochilor. Indiferent cu câtă afecțiune îi privea, aceștia păreau acum să nu mai aibă nicio legătură cu traversarea spre Fudaraku. În lungul interval în care nu se mai gândise la propria

traversare, noblețea, spiritualitatea care îl fascinaseră la ei dispăruseră complet.

Stând acum să se gândească, fețele lui Ashida *shōnin* și a lui Bonkei *shōnin*, cei care repetaseră de atâtea ori că pot să vadă muntele Fudaraku, nu erau cele ale unor oameni obișnuiți. Apoi, traversarea lui Seishin *shōnin,* care nu putea fi luată decât ca gestul unui bătrân dezgustat de oameni și de lume, oricum te-ai fi gândit, n-avea nicio legătură nici cu credința, nici cu Kannon, nici cu Pământul Pur de la Fudaraku. Astfel de lucruri nu se arătau privirii lui. Tot ce contempla el era ciocnirea curenților întunecați ai mării la Kumano. În această privință, era la fel ca în cazul lui Shōkei – maestrul lui Kenko –, care dovedise atâta măreție la plecarea pe mare. Shōkei *shōnin* știa cu certitudine un singur lucru, că va muri, și se uita îndelung la curentul care-i va duce corpul neînsuflețit spre adâncuri. Fără îndoială, nu se gândea nici că trupul îi va fi purtat către muntele Fudaraku, nici că va renaște pe Pământul Pur al lui Kannon. Altfel n-ar fi avut o asemenea privire calmă și împăcată.

Mai fusese cineva care se uita cu obstinație la ceva, și anume Nichiyo *shōnin.* Și la îmbarcare, și mai apoi, chiar și după câteva zile sau câteva zeci de zile, când din navă nu mai rămăsese decât puntea și se ținea agățat de ea, în mod sigur Nichiyo privea mereu către viață. Poate că va fi în cele din urmă salvat, poate că zeița Kannon îl va mântui ca prin minune. În niciun caz nu-și pierduse speranța într-un astfel de miracol. Și totuși, în sens profund, nici el nu avea vreo legătură cu credința, cu Kannon sau cu Pământul Pur de la Fudaraku. În fond, nu crezuse niciodată în astfel de lucruri, deși întreaga lui atitudine sugera contrariul.

Kōrin, de douăzeci și unu de ani, și Zenkō, de optsprezece, reușiseră amândoi o traversare calmă, care îi cucerise pe privitori, dar care nu avea nimic

de a face cu credința. Cei doi tineri extrem de slăbiți, numai pielea și osul, renunțaseră la propria viață mult mai ușor decât oricare adult.

Întotdeauna când își dădea seama că se uită iarăși la acele câteva figuri care îi tot apăreau în fața ochilor, Konkō le alunga imediat. Erau toate jalnice. I-ar fi displăcut enorm să devină ca una dintre ele. Simțea totuși că erau mari șanse ca asta să se-ntâmple – să ajungă să semene cu Yūshin sau Bonkei, cu Shōkei *shōnin* sau cu Nichiyo, Seishin, Kōrin ori Zenkō – dacă și-ar fi slăbit puțin concentrarea.

Konkō ar fi vrut să pornească în traversare arătând altfel decât predecesorii săi. Desigur, nu avea nicio idee despre înfățișarea potrivită, dar trebuia să aibă oricum o figură diferită, imaginea de călător spre Fudaraku a unui călugăr cu o profundă devoțiune. Dacă era să plece pe mare, dorea ca măcar să poată arăta astfel.

Prin octombrie, când nu mai rămăsese decât vreo lună până la îmbarcare, Konkō începu să gândească altfel despre figurile acelor predecesori care îi pluteau mereu prin fața ochilor. Schimbarea era mare, pentru că acum ar fi vrut, dacă era posibil, să devină ca unul dintre aceștia. Până în primele zile de toamnă avusese senzația că ar putea cu ușurință să arate ca unul dintre ei, la alegere, și asta îi displăcea profund, dar acum, dimpotrivă, dorea să-i ajungă să semene vreunuia dintre ei. Și își dăduse seama cât de superficială și simplistă fusese ideea că ar fi în stare s-o facă fără niciun efort.

Se gândea ce bine ar fi dacă Pământul Pur de la Fudaraku s-ar arăta și privirilor lui! își amintea cu o oarecare invidie de strălucirea albastră din ochii – diferiți de cei ai unui om obișnuit – lui Yūshin sau Bonkei. Invidia și expresia de pe fața lui Seishin *shōnin,* care prin acest mijloc reușise un timp să fie singur, precum și pe cea a lui Nichiyo *shōnin,* prost-dispusă de parcă s-ar fi luptat mereu

cu ceva, și care se schimbase într-o clipă când acesta își udase piciorul în apa de mare. Nu spera să acceadă până la calmul și măreția expresiei lui Shōkei *shōnin,* dar se îndoia că ar putea ajunge chiar și la nivelul celor doi tineri. La urma urmei, cum de fuseseră capabili aceștia ca, în ciuda vârstei lor, să aibă o atitudine atât de calmă, dar și atât de resemnată?

Numărul vizitatorilor pe care Konkō trebuia să-i primească se mărise brusc. Nu era însă în stare să se gândească cine erau și cu ce treburi veniseră. Nu mai avea nici răgazul, nici forța pentru asta. Un călugăr îl conducea în fața lui Senju Kannon[90] din sala principală și în fiecare zi stătea așezat acolo toată dimineața. Vizitatorii se prezentau în încăpere unul după altul. Konkō nu le adresa niciun cuvânt. Întrucât în definitiv veniseră să-și ia rămas bun, musafirii erau mai degrabă mulțumiți de tăcerea lui, părându-li-se potrivită cu situația, și nu vedeau nimic ciudat în atitudinea sa.

Konkō nu recepționa nimic din ce-i spunea persoana aflată dinaintea lui, ci recita cu voce joasă vreun text sacru sau își ținea ochii de *yororī* ațintiți către un colț întunecat al sălii.

Intrat în luna noiembrie, Konkō pierdu orice noțiune a timpului. Când se trezea dimineața, îl striga întotdeauna pe tânărul călugăr Seigen și-l întreba dacă nu e aceea ziua plecării. Aflând că nu, își înălța capul a ușurare și își îndrepta ochii către copacii din grădina așternută cu nisip alb. Își afunda privirile în verdele arborilor, iar la urechi îi ajungea vuietul calm al valurilor de pe țărmul de la Hamanomiya, care se afla practic în continuarea grădinii. De-abia în perioada asta începuse Konkō să dea atenție copacilor sau să asculte sunetul valurilor. Multă vreme ochii și urechile lui nu percepuseră astfel de lucruri.

Într-o zi senină de toamnă, cu un cer luminos și plăcut, când îl întrebă pe Seigen, ca de obicei, dacă nu era ziua plecării spre Fudaraku, acesta îi

răspunse că se va îmbarca după-amiază, la ora maimuței[91]. Konkō se ridică în picioare, dar se așeză imediat la loc. Iar apoi rămase nemișcat, de parcă toată energia i s-ar fi scurs dintr-odată din corp. Mai bine zis, nu mai era în stare să se miște.

Apăru un călugăr de la templu și îi spuse că sosise un grup de preoți *shintō* de la cascada Nachi, care să-l conducă. Un altul îl anunță apoi că își făcuse apariția și un maestru de la un templu *zen.*

Cam din aceste clipe, Konkō începu să devină conștient de agitația din templu. Ajutat de câteva persoane, își schimbă hainele și, însoțit de mai mulți călugări, se duse în clădirea principală, unde în fiecare dimineață de la intrarea sa în templu, fără excepție, urmase practicile religioase. Acolo își îndreptă privirea, de abia acum liniștită, către Senju Kannon, către Taishakuten, aflat în dreapta ei, spre statuia lui Bonten din stânga, apoi spre cele ale generalilor cerești[92] și ale nenumăraților *ten*[93], și rămase așa, fixând la nesfârșit zeitățile budiste.

Konkō se mișca acum numai în funcție de indicațiile primite de la călugării care se ocupau de plecarea sa. Citi din sutre în fața statuii reprezentând hramul templului, se întoarse apoi la locul său și reîncepu să se uite la reprezentările budiste. Fumul parfumat adia în spațiul destul de restrâns al sălii principale, iar călugării care umpleau încăperea se revărsau de pe coridor până în fața grădinii. Decât să vorbim de citirea sutrelor, ar fi mai corect să afirmăm că întreaga clădire era învăluită în glasurile care le recitau.

În prima parte a după-amiezii, Konkō părăsi clădirea principală și bău ceai împreună cu câțiva călugări în camera de zi a mănăstirii. O sută opt pietre, fiecare având scrisă pe ea câte o literă din scripturi, fură introduse într-un sac și duse pe verandă. Câteva suluri cu texte sacre, o mică statuie a lui Buddha, niște haine, câteva obiecte de

uz personal, care urmau să fie urcate cu toate pe navă împreună cu Konkō, fură aduse și inspectate de către călugări. În sfârșit, mai fu purtat acolo pe umeri, într-un mod cam prea neceremonios, și un palanchin în care toate acestea urmau să fie transportate până pe țărm. Modul cum acționau călugării și ajutoarele lor i se părea lui Konkō necioplit și lipsit de grijă, iar asta îl irita, dar nu mai avea niciun chef să îi admonesteze.

Puțin înainte de ora stabilită, ieșiră din clădire. Un soare puternic, cum n-ai fi zis că mai poate fi spre sfârșitul toamnei, aproape îl orbi pe Konkō. Din incinta templului și până pe malul mării, pretutindeni era plin de oameni. Străbătând prin tumultul mulțimii, grupul avându-l pe Konkō în centru trecu pe sub prima poartă sacră și ajunse pe nisipul alb de pe plajă. Privitorii îl urmau îndeaproape.

La fel ca lui Nichiyo *shōnin* înaintea sa, barca în care trebuia să se urce îi păru lui Konkō de dimensiuni mai reduse decât cele ale predecesorilor săi. Se întrebă de ce oare i-or fi făcut o barcă atât de mică. Pe deasupra, nu îi construiseră nici măcar un debarcader, iar ambarcațiunea lui, împreună cu cele trei ale însoțitorilor săi erau trase pe nisip la marginea apei, de parcă fi fost aruncate acolo de valuri. Acestea erau însă mult mai mari decât a lui.

Fu condus imediat în barcă. Apoi, niște lucrători aduseră o cutie mare de lemn și o așezară deasupra sa. Konkō se înfurie din nou. O astfel de navă trebuia să fie de la început dotată cu acea cabină unde omul să intre în cele din urmă. Dar acum situația era exact invers.

Începu să se audă cum erau bătute cuiele care fixau acel compartiment, dar după o vreme zgomotul încetă. În cabină – o simplă cutie rectangulară – era destul de întuneric. O ușă se deschise însă din afară și diverse obiecte fură transportate înăuntru. Aceste operații odată

încheiate, călugării îi cerură să iasă și să-i salute pe cei veniți să-l conducă. Konkō făcu întocmai. Din mulțime se înălță un tumult puternic, iar monedele oferite ca ofrandă se abătură ca o ploaie asupra copastiei bărcii și pe marginea plajei. Copiii se aruncară care mai de care să le adune. Konkō fugi imediat înapoi în cabină. Fu nevoit să aștepte mult timp așezat în întunericul de acolo până când ajutoarele înălțară un catarg și atârnară de el o pânză pe care scria „Namu Amidabutsu”. Totul era făcut fără îndemânare și foarte încet.

Trecuseră cam două ore de la îmbarcare când, fără niciun avertisment, barca începu să se miște. Alunecă scrâșnind peste pietrișul de la limita valurilor, apoi începu să se legene pe apă. Konkō vru să privească afară, dar oricât împinse, scândurile cabinei nu se clintiră. Intrarea prin care trecuse mai devreme, fiind bine blocată, nu cedă niciun pic, indiferent cât bătu și se propti în ea.

Totuși, nu după mult timp, când sesiză zgomotul unor vâsle către pră, se simți ușurat. Însemna că încă nu era singur pe navă. Barcagiul îl va conduce până în dreptul insulei Tsunakiri, unde, rămas pentru prima dată pe cont propriu, va fi împins în curentul din larg.

Printre zgomotele făcute de valuri auzea sunete de gong. Ciulind urechea, putea distinge și mai multe voci intonând sutre în cor. Dar vocile erau mereu acoperite de zgomotul valurilor, astfel că, din când în când, totul suna viu, ca un grup de instrumente la o sărbătoare șintoistă, pentru a se stinge din nou imediat.

Descoperind o mică fantă la îmbinarea scândurilor, când ajunseră la insula Tsunakiri, Konkō își lipi fața de perete și încercă să vadă ceva afară. Suprafața întunecată a mării, peste care începea să se lase noaptea, se întindea la nesfârșit acoperită de valuri înalte.

— Sfinția voastră, aici ne luăm adio!

Vocea barcagiului răzbătu brusc dinspre acoperișul cabinei. Konkō nu înțelegea ce voia să spună cu acel „adio”. Obiceiul era să petreacă noaptea pe insula Tsunakiri, iar dimineața să-și ia rămas-bun de la însoțitori și să pornească în traversare.

— Nu trebuia să stăm peste noapte aici? întrebă Konkō cu o voce atât de tare, că se miră el singur.

— Vremea e foarte proastă și ne e teamă că n-o să ne mai putem întoarce, așa că am renunțat să mai rămânem până dimineață și o să desfacem imediat parâma, veni replica.

Konkō răcni iarăși ceva, dar se pare că celălalt coborâse deja pe mal, căci nu mai primi niciun răspuns.

Barca începu imediat să se legene tare. Konkō își lipi iar fața de perete în dreptul fantei și privi afară. Nu trecuse prea mult timp, dar suprafața mării, și mai întunecată decât înainte, se întindea până departe brăzdată de curenți violenți – doar atât se vedea.

Rămas acum complet singur, Konkō se prăbuși pe podeaua cabinei. Doborât de oboseala întregii zile, fu cuprins de un somn adânc.

După un timp nedefinit, se trezi. Se găsea întins într-o beznă totală și simțea scândurile de sub el legănându-se în sus și în jos. Auzea vuietul valurilor ba de sub el, ba de undeva de deasupra capului.

Se ridică în picioare și se aruncă cu toată forța de care era capabil într-unul dintre pereții cabinei. Pentru prima dată în întreaga lui viață acționa cu atâta violență.

Repetă gestul cu disperare de vreo cinci sau șase ori și, în cele din urmă, simți cum una dintre scânduri cedează cu zgomot și se desprinde. Simultan, o pală puternică de vânt aducând cu sine un val de picături de apă sărată pătrunse în cutia de lemn. Ca și cum cabina ar fi fost umflată de vijelie, barca se înclină mult într-o parte. În clipa

următoare, Konkō fu smuls cu o ușurință de necrezut și aruncat în mare.

*

Se agăță de o scândură și se menținu toată noaptea la suprafața apei. În zori, zări în apropiere insula Tsunakiri. În copilărie, în provincia Kii, înotase deseori în mare, astfel că nu se înecă.

Către prânz fu aruncat cu scândură cu tot pe țărmul bătut de valuri al insulei. Zăcu acolo ca mort până spre seară, când îl descoperi unul dintre călugării care îl însoțiseră în ajun. Din cauza mării foarte agitate, nu se putuseră întoarce.

Konkō primi de mâncare chiar acolo, pe țărm. Între timp, călugării se strânseră într-un mic cerc și, cu fețele apropiate, se sfătuiră îndelung. Puseră apoi un pescar să aducă o barcă și îl urcară pe Konkō în ea. Acesta își revenise puțin și, cu o voce extrem de slabă, le ceru să-l salveze. Câțiva dintre călugări trebuie să-l fi auzit, dar niciunul nu avu aerul că înțelegea ceva.

Barca fu lăsată apoi un timp acolo. Cei din jur se uitau la ea în tăcere.

În acest răstimp, tânărul călugăr Seigen văzu ieșind de pe buzele maestrului său niște cuvinte care nu păreau a fi din scripturi. Își apropie urechea, dar nu reuși să priceapă nimic. Seigen scoase o hârtie din haină și o puse în fața învățătorului său împreună cu o piatră de tuș portabilă și o pensulă. Cu o mână tremurândă, Konkō înșiră cuvintele:

Pe muntele Horai am cunoscut douăsprezece palate;

Eu cred numai în Pământul Pur, eu cred în Amida.

Semnele erau abia inteligibile. După o oarecare pauză, începu din nou să miște nesigur pensula:

Cel care o caută pe Kannon

Să nu se-ncreadă în Fudaraku.
Cel care caută Fudaraku.
Să nu se-ncreadă în mare.

Îndată ce termină de scris, Konkō închise din nou ochii. Seigen se întrebă dacă maestrul său nu-și dăduse cumva ultima suflare, dar acesta mai avea încă puls și corpul lui era cald. Din cele scrise nu reușea să înțeleagă prea bine ce se petrecea în mintea lui. Puteau însemna că în cele din urmă Konkō ajunsese la starea de *satori,* dar puteau fi, dimpotrivă, și un semn de furie și de protest.

O cutie confecționată în grabă fu plasată fără întârziere deasupra lui Konkō și, de data asta, fixată solid de fundul bărcii. Odată terminată această operație, barca fu împinsă de câțiva oameni în mijlocul curentului.

*

După plecarea pe mare a lui Konkō, s-a renunțat la traversarea spre Fudaraku a stareților când atingea vârsta de șaizeci și unu de ani. De altfel, nici nu existase vreodată o astfel de regulă, dar, când circumstanțele traversării lui Konkō au devenit cunoscute, se pare că oamenii și-au schimbat părerea despre această practică de la templul Fudaraku. În schimb, s-a introdus obiceiul ca, la decesul starețului, trupul său să fie trimis pe mare de pe țărmul de la Hamanomiya, păstrându-se numele de traversare spre Fudaraku. Până în epoca Kyoho[94] s-au numărat șapte astfel de cazuri. Deoarece ritualul avea loc în luna decesului, anotimpul nu mai era mereu același. Se putea întâmpla și primăvara, dar și toamna.

A mai existat o singură excepție de plecare a unei persoane în viață: Seigen, în noiembrie 1578, la treisprezece ani după Konkō. Era atunci în vârstă de treizeci de ani și, conform însemnărilor templului Fudaraku, a întreprins călătoria pentru părinții săi, dar, bineînțeles, pentru a putea înțelege ce era în sufletul acestui tânăr călugăr care îl

însoțise pe Konkō până la insula Tsunakiri, nu ne-a rămas niciun indiciu.

(1961)

---

[1] Perioada domniei împăratului Meiji (1868-1912).

[2] Cartier în Kyoto, în sectorul Kita.

[3] Stradă în Kyoto, în sectorul Kamigyo.

[4] Panou dreptunghiular, format dintr-un cadru de lemn cu întărituri pe care este întinsă hârtie japoneză opacă, servind ca element de despărțire între camere. Deseori pictat. Uneori poate fi deplasat lateral, cu rol de ușă.

[5] Inscripție de pe capacul cutiei în care se păstrează un obiect de artă, cuprinzând numele obiectului, semnătura și sigiliul.

[6] Cameră de zi în stil japonez.

[7] „Copac cu sufletul picurând" (jap.).

[8] Han (hotel) în stil tradițional japonez.

[9] Spațiu retras și supraînălțat (un fel de nișă sau de alcov) inclus în structura camerei de oaspeți sau a încăperii pentru ceai (*chasitsu*), considerat zonă de maximă importanță a încăperii (*kamiza*). Aici sunt expuse de obicei o caligrafie sau pictură *(kakemona),* precum și un

[10] „Copac desfrunzit" (jap.).

[11] Școală de pictură japoneză, influențată de stilul chinez numit „școala sudică", care s-a dezvoltat în a doua jumătate a epocii Edo. Considerată o „pictură a literaților" (*bunjinga*), folosea în principal tehnici monocrome (tuș negru diluat), uneori cu tente slabe de culoare. In frunte cu Ike no Taiga (1723-1776), câțiva dintre principalii săi reprezentanți ar fi Gion Nankai (1676-1751), Yanagisawa Kien (1704-1758), Yosa Buson (1716-1784), Uragami Gyokudo (1745-1820), Tani Buncho (1763-1841), Watanabe Kazan (1793-1841), TomiokaTessai (1837-1924).

[12] Chimono ușor de vară, din bumbac, purtat atât de femei, cât și de bărbați.

[13] Formă tradițională japoneză de narațiune orală acompaniată la *shamisen* (instrument tradițional japonez cu trei coarde). A apărut la sfârșitul epocii Edo și s-a impus în Osaka la începutul epocii Meiji datorită lui Naniwa Isuke.

[14] Plantă tip liană, cu flori roșii-violacee. Numele japonez l-a inspirat pe cel științific: *Akebia quinata.*

[15] Spațiu în interiorul casei tradiționale japoneze aflat la nivelul solului, de obicei în zona intrării, care servește ca bucătărie, ca spațiu de depozitare, ca loc pentru unele munci de interior, și unde se află o vatră.

[16] *Suiboku-ga* sau *sumie,* stil de pictură care folosește tuș diluat și culori, dezvoltat în China în epoca Tang (618-907) și apoi în epoca Song (960-1279). S-a răspândit și în Coreea, Japonia și Vietnam. Principalii exponenți japonezi sunt Tensho Shubun, Sesshu (OdaToyo, 1420-1506), Sesson (Sesson Shukei, 1504?-l589), Ike no Taiga (1723-1776).

[17] Cameră unde se păstrează obiecte vestimentare și ustensile casnice.

[18] Plantă originară din Egipt, din care se extrage un colorant roșu.

[19] Amestec de cărbune, sulf și nitrat de potasiu, în proporții care produc o flacără în formă de crizantemă când explodează în aer.

[20] Denumire populară a unui templu budist din Kyoto (Chionji).

[21] Plantă ce crește în zonele muntoase din Japonia, cunoscută pentru efectele sale terapeutice.

[22] De la urcarea pe tron a primului împărat al Japoniei, în 660 î.e.n., conform legendelor din *Nihon shoki.*

[23] Bucată pătrată de pânză imprimată, folosită în mod tradițional pentru împachetarea diverselor obiecte.

[24] Verandă acoperită (de forma unui coridor), aflată la exteriorul casei tradiționale japoneze, supraînălțată cu aproximativ jumătate de metru față de sol. De obicei este formată dintr-o parte interioară (*kure-en*), protejată de uși glisante cu geam, și dintr-o parte exterioară (*nure-en*), expusă intemperiilor.

[25] Restaurant specializat în *sukiyaki,* fel de mâncare pregătit în mijlocul mesei prin fierberea într-o cratiță destul de mare a unor

felii subțiri de carne de vacă împreună cu *tōfu,* ciuperci, o varietate de ceapă, frunze de *shungiku* (crizanteme comestibile), varză, un anume tip de tăiței, precum și cu sos de soia și alte condimente.

[26] Magazie cu pereții din pământ și acoperiș din țigle, foarte rezistentă la incendii — unul dintre flagelurile majore din Japonia —, în care se păstrează obiectele de valoare ale familiei.

[27] Povestire tradițională japoneză interpretată de artiști specializați. Una dintre formele tradiționale japoneze de literatură orală, practicată și astăzi.

[28] Obiect vestimentar tradițional japonez, situat între pantalon și fustă cu șapte pliuri (cinci în față și două în spate), lung până la glezne. Folosit la origine de aristocrați și în special de către samurai, azi poate fi îmbrăcat și de către femei. în Europa este purtat azi de foarte mulți practicanți de arte marțiale.

[29] Vestă cu mâneci largi, lungă până deasupra genunchilor, îmbrăcată peste chimono în situații formale. Folosită la origine numai de către bărbați, din epoca Meiji este purtată și de către femei.

[30] *Joya no kane.* În noaptea de Anul Nou, clopotele de la templele budiste bat de o sută opt ori, câte o dată pentru fiecare dintre pasiunile lumești, la intervale de aproximativ două minute.

[31] Un alt nume al vechii provincii Kii (aflată în prefecturile Wakayama și Mie).

[32] Formă de spectacol foarte răspândită în Japonia. Constă în scheciuri interpretate de doi actori, care susțin un dialog comic în ritm foarte rapid, de obicei în dialectul din Kansai.

[33] Forma clasică de poezie japoneză, formată din 31 de silabe dispuse 5-7-5-7-7. Într-un mileniu și jumătate de evoluție a ajuns la un înalt grad de rafinament.

[34] Mari proprietari de domenii și conducători militari în epocile Muromachi, Azuchi-Momoyama și Edo (sensul diferă ușor în funcție de perioadă). în epoca Edo, pentru a fi numiți astfel, era necesar să aibă un venit anual minim de 10 000 de *koku* de orez (un *koku* de orez =180 litri).

[35] „Prospețime” (jap.).

[36] Unitate tradițională de măsură, aproximativ 18 litri.

[37] Vas de ceramică, lemn, metal etc., în care se pun cărbuni aprinși și care servește la încălzit.

[38] Oraș în prefectura Aichi, faimos pentru ceramica produsă în zonă.

[39] Spațiul circular în care se desfășoară luptele de sumo.

[40] Al douăzeci și șaptelea împărat al Japoniei. A domnit între anii 531-536 (conform *Nihon shoki).*

[41] *Kojiki* (712) și *Nihon shoki* (720).

[42] Instrument muzical japonez cu treisprezece coarde.

[43] „Cupa de lapislazuli alb" (jap.).

[44] Construcție de lemn, din Nara, în care se păstrează în condiții de conservare peste 9 000 de obiecte de artă de mare valoare, aparținând familiei imperiale și templului Tōdai; cele mai vechi sunt depozitate aici din secolul al VII-lea.

[45] 1 *sun* = 3,03 cm; 1 *bu* = 3,03 mm.

[46] Poet comic și dramaturg de la sfârșitul perioadei Edo. Shokusanjin este unul dintre pseudonimele sale.

[47] 1688-1704.

[48] Acesta a domnit între anii 724 și 749.

[49] Copac ornamental de înălțime medie (10-25 m), cu flori mov-deschis *(Paulownia tomentosa*). Prelucrarea lemnului său alb a devenit aproape o formă de artă în Japonia și China.

[50] Anul 1796.

[51] Kūkai (744-835), celebru călugăr budist și personalitate culturală, fondator al sectei Shingon în Japonia. Unul dintre cei trei mari caligrafi ai epocii. A primit numele postum de Kōbō Daishi.

[52] Arta caligrafiei.

[53] Aceasta se află în Kyoto.

[54] Textual, a Provinciilor Combatante (1477-1573). în Japonia, perioadă de intense războaie civile, durând până la unificarea țării de către Oda Nobunaga (1534-1582).

[55] Stat în sud-vestul Peninsulei Coreea (secolele IV-VII).

[56] „Muntele Obasute” (jap.). Termenul *obasute* înseamnă „abandonarea bătrânei”.

[57] Colecție anonimă de povestiri de la mijlocul secolului al X-lea (951 ?). Din cele peste o sută șaptezeci de povestiri, aproximativ patruzeci redau legende legate de anumite poezii.

[58] Textual, „Secerarea orezului sălbatic *(Zizania latifolid)”,* însă expresia *mikomokaru* este un vechi *makurakotoba* pentru provincia Shinano.

[59] Semnele cu care se scrie numele râului Chikuma se pot traduce prin „o mie de cotituri”.

[60] Joc mecanic (actualmente electromecanic) japonez, un fel de *flipper* vertical, care se bucură de o imensă popularitate.

[61] Nume generic pentru mai multe specii de stejar, în special *Quercus serrata* și *Quercus mongolica.*

[62] Specie de stejar cu frunze foarte lungi (*Quercus acutissima).*

[63] Plantă (*Raphanus sativus*, var. *longipinnatus*) înrudită cu ridichea, dar cu o rădăcină mult mai mare decât a acesteia.

[64] Specie de arțar japonez (*Acer palmatum*) cu frunze în formă de stea, foarte apreciat pentru roșul intens căpătat toamna de frunzele sale.

[65] „Piscul Sacru” (jap.).

[66] Șir de locuințe relativ mici, construite una lângă alta sub un acoperiș comun foarte lung.

[67] Poet și student la filozofie (1886-1903). In urma unei decepții în dragoste, s-a aruncat în cascada Kegon, lăsând o faimoasă poezie de adio scrisă pe trunchiul unui arbore. Cascada Kegon, din apropiere de Nikko, este bine-cunoscută pentru numărul mare de sinucideri care au avut loc acolo.

[68] Culegere de *kōan*-uri compilată în China în 1125 de maestrul *chan* (zen) Xuedou Chongxian și completată în secolul următor de maestrul Yuanwu Keqin. Este folosită în Japonia în special de către secta Rinzai.

[69] Clădirea principală a unui templu budist.

[70] Iluminarea lui Buddha (*rohatsu*) este sărbătorită pe 8 decembrie, dar cu această ocazie în templele zen din Japonia se

desfășoară practici speciale în tot intervalul dintre 1 și 8 decembrie.

[71] Templu construit pe o platformă înălțată pe piloni în largul lacului Biwa.

[72] „Malul lacului” (jap.).

[73] Pantaloni de lucru destul de largi, folosiți de femei, strânși cu șnururi în jurul gleznelor.

[74] Rugăciune (invocare) către Buddha, practicată în special de sectele amidiste.

[75] Cel mai important poet de *renga* al epocii (1525Î-1602).

[76] Membru al unor grupuri de țărani care îi jefuiau pe samuraii morți sau răniți de arme și armuri.

[77] Mici coline artificiale construite de-a lungul drumului la intervale de aproximativ 4 km, împădurite de obicei cu pini sau cu *enoki (Celtis sinensis),* care serveau pentru orientare.

[78] Templu budist aparținând sectei Rinzai, construit în 1605 la inițiativa lui Meme (Kōdai’in), văduva lui Toyotomi Hideyoshi, pentru odihna sufletului acestuia.

[79] Lac vulcanic la granița prefecturilor Aomori și Akita, cu o suprafață

[80] Provincie istorică, astăzi cuprinsă în prefecturile Wakayama și Mie.

[81] Fudaraku (sanscr. *Potalaka*), spațiu montan imaginar, plasat deseori dincolo de ocean, unde se consideră că locuiește Kanzeon *bosatsu* (Kannon, sanscr. *Avalokiteśvara).* Pe baza unei astfel de concepții, mulți credincioși au încercat să ajungă în această insulă mitică întreprinzând o călătorie solitară într-o ambarcațiune specială, fără vâsle, pânze și cârmă. Punctele de plecare obișnuite erau zona sudică a ținutului Kumano (prefectura Wakayama) și capul Ashizuri (prefectura Kōchi). între anii 868 și 1722, au pornit în acest voiaj douăzeci dintre stareții de la templul Fudaraku (Fudaraku[san]-ji) din Nachi Katsuura (prefectura Wakayama), aparținând sectei Shingon, templu despre care este vorba în nuvelă. Practica este menționată chiar și în lucrările lui Luis Frois.

[82] Apelativ onorific pentru călugării ajunși la un înalt nivel de evoluție spirituală.

[83] Kumano *sanja,* termen generic pentru cele trei temple *shintō* importante din Kumano: Kumano Hongū *taisha* (Kumano ni *masu jinja,* Templul Principal), Kumano Hayatama*jinja,* Kumano Nachi *jinja.* Ultimul dintre ele se află în apropierea cascadei Nachi, considerată sacră.

[84] Numele acesta este omofon cu cel din paragraful anterior, dar se scrie cu un *kanji* diferit.

[85] *Geta* înalte (9-12 cm, față de 5-6 cm în mod obișnuit).

[86] Traversarea lui Shimokawabe RokurōYukihide este menționată și in *Azuma kagami*, cronică din perioada Kamakura.

[87] Este vorba de golful Nachi.

[88] Formulă mult folosită de membrii sectelor amidiste, cu sensul aproximativ: „Mă încredințez milei lui Amida *nyorai".*

[89] Al treisprezecelea din cele douăzeci și patru de intervale în care este împărțit anul în calendarele est-asiatice. Semnifică începutul toamnei. In calendarul gregorian corespunde aproximativ perioadei 7-23 august.

[90] „Kannon cu o mie de brațe", una dintre cele șase manifestări ale lui Kannon.

[91] Intervalul dintre orele 15 și 17.

[92] Cei doisprezece „generali cerești", zeități războinice care îl protejează pe Yakushi *nyorai.*

[93] Zeități celeste de rang mai mic (sanscr. *deva).*

[94] 1716-1736.

Table of Contents

Viața unui falsificator	3
Lupta de tauri	48
Cupa de cleștar	123
Obasute	147
Rododendronii din Hira	168
Viziunea	207
Drumul cu stații din nord	220
Traversarea spre Fudaraku	238